GÎNDIREA ASIRO-BABILONIANĂ ÎN TEXTE

BIBLIOTHECA ORIENTALIS

Bibliotheca orientalis

Apariția Seriei
„Bibliotheca orientalis"
este sprijinită de
Asociația de Studii Orientale
din Republica Socialistă România

SERIE ÎNGRIJITĂ DE IDEL SEGALL

GÎNDIREA ASIRO-BABILONIANĂ ÎN TEXTE

Studiu introductiv: CONSTANTIN DANIEL
Traducere, notițe introductive și note:
ATHANASE NEGOIȚĂ

Editura științifică • București, 1975

Supracoperta și coperta: Vasile Socoliuc

STUDIU INTRODUCTIV

În ţinutul dintre fluviile Tigru şi Eufrat s-au succedat cel puţin trei civilizaţii deosebite: acea a proto-sumerienilor, a sumerienilor şi a accadienilor sau asiro-babilonienilor, înainte ca falnicele state-cetăţi înălţate pe aceste locuri să fie acoperite de nisipuri şi date uitării într-atîta, încît marele istoric Herodot, care trăia în secolul al V-lea î.e.n. şi a călătorit în aceste regiuni, să nu mai recunoască locul unde au fost clădite.

Dacă ştim prea puţine despre proto-sumerieni, în schimb civilizaţia strălucită a sumerienilor ni se înfăţişează încă de la sfîrşitul mileniului al IV-lea î.e.n. în deplina ei dezvoltare, posedînd, între altele, o mitologie vastă, o organizaţie politică şi socială stabilă şi în general un nivel de cultură remarcabil. S-a comparat civilizaţia sumeriană cu cea greacă şi s-a spus de sumerieni că sînt grecii Asiei, după ce orientalistul S. N. Kramer în a sa *Istoria începe la Sumer* (trad. rom., Buc., 1962, Ed. Ştiinţifică), a susţinut prioritatea sumerienilor în cele mai diferite domenii ale culturii.

Dar lumea sumeriană, care s-a dezvoltat doar în partea de sud a ţinutului dintre Tigru şi Eufrat, a înflorit concomitent cu statele-cetăţi semite accadiene ce s-au creat în partea de nord a acestui ţinut şi cu greu ne putem stăpîni uimirea cum de a fost cu putinţă ca pe o întindere aşa de mică — cum e sudul Mesopotamiei — să se producă acest „miracol sumerian", explozia culturală sumeriană, civilizaţia ale cărei urme le cercetăm astăzi. Mai remarcabil însă este că miturile sumeriene, concepţiile lor despre lume şi despre om, poezia lor, postulatele fundamentale ale gîndirii lor au fost integrate simbiotic în primul rînd în civilizaţia semiţilor din Accad (nordul Mesopotamiei) şi prin aceştia — care au păstrat limba sumeriană ca limbă sacră pînă în mileniul I al erei noastre — gîndirea sumeriană s-a difuzat la mai toate popoarele din Asia Anterioară, la elamiţi, huriţi, mitanieni, hitiţi, fenicieni şi la vechii evrei, *Biblia* — care menţionează Sumeria (numită Sinar, cf. *Geneză*, X, 10) — păstrînd multe din relatările poemelor sumeriene.

De fapt integrarea deplină a culturii sumeriene la accadieni sau asiro-babilonienii semiţi s-a făcut graţie faptului că aceştia din urmă au preluat credinţele, riturile şi viziunea teologică sumeriană, ba chiar şi limba lor considerată sacră şi folosită în ceremoniile din temple. Chiar dacă la origine cultura spirituală a semiţilor din Mesopotamia a fost sumeriană (şi de aceea poate e mai potrivit termenul „cultura mesopotamiană", pentru a marca acest sincretism sumero-semit), totuşi ea a devenit proprie asiro-babilonienilor care şi-au însuşit-o şi au răspîndit-o ca a lor proprie în Asia apuseană.

Răspîndirea acestei culturi spirituale, sumeriană la origine dar asimilată de asiro-babilonieni, la popoarele Asiei apusene, a putut da naştere la celebra teorie a *pan-babilonismului*, după care Babilonul ar fi fost unicul şi cel mai vechi focar de cultură al umanităţii, iar civilizaţia babiloniană ar fi avut o influenţă hotărîtoare asupra dezvoltării culturii la cele mai multe popoare din lume. Pan-babilonismul, apărut ca teorie în istoria culturii la sfîrşitul secolului al XIX-lea, a fost apărat de orientaliştii F. Delitzsch şi G. Winkler, după care toate miturile despre crearea lumii, despre potopul cel mare, despre păcatul originar al omului, despre existenţa raiului şi a iadului etc., ar fi apărut mai întîi în Babilon şi de acolo s-ar fi răspîndit la toate popoarele vecine. Fără îndoială, descoperirea sumerienilor şi a remarcabilei lor culturi, dar mai ales faptul că Babilonul a preluat cultura sa spirituală de la sumerieni au dărîmat teza priorităţii babiloniene şi a originii babiloniene a culturilor spirituale antice.

Chiar dacă gîndirea mesopotamiană ne înfăţişează o abundenţă de forme, de aspecte şi de modalităţi de reprezentare a realităţilor, care au putut genera teoria eronată a pan-babilonismului, ea nu s-a putut însă niciodată degaja cu totul de cadrele mitice în care s-a dezvoltat. Nu posedăm de la asiro-babilonieni un tratat speculativ unde s-ar afla o expunere sistematică a universului sau a omului. Gîndirea asiro-babiloniană nu s-a ridicat pînă la concepte şi rămîne pre-filosofică, între altele, fiindcă nu oferă explicaţii raţionale ale fenomenelor empirice.

Pentru a studia gîndirea asiro-babiloniană trebuie căutat în imnuri, în poeme, în mituri, frînturi de explicaţii, de interpretări, de afirmaţii generale, risipite şi ascunse în mijlocul unor relatări fantastice. Adesea aceste explicaţii şi motivări raţionale trebuie deduse din mituri, din incantaţii, din ritualuri religioase.

Vom încerca să degajăm în cele ce urmează parametrii esenţiali ai spiritualităţii asiro-babiloniene şi să schiţăm postulatele ei majore.

1. Cosmosul

Ideile sumeriene despre crearea universului nu sînt nicăieri expuse discursiv, ci trebuie să deducem concepţiile lor dintr-o serie de mituri.

În general se imaginează creaţia lumii ca o separare, „o despărţire a cerului de pămînt“, deci cerul şi pămîntul erau unite la început, şi aşa cum ne asigură un mit, *Muntele cerului şi al pămîntului*, erau reunite într-un munte. Această separare a fost făcută de zeul Enlil, zeul văzduhurilor, dar în alt mit se afirmă că zeiţa Mami este „mama ce a născut cerul şi pămîntul“. Iar această zeiţă reprezintă abisul de apă dulce pe care plutea lumea. Aşadar pentru asiro-babilonieni un abis de apă dulce născuse cerul şi pămîntul, reunite împreună într-un tot la început sub formă de munte.

Din unirea cerului şi a pămîntului se născuse zeul Enlil, al atmosferei, care el a realizat această separare.

Asiro-babilonienii imaginaseră mai multe cosmogonii, care în esenţă erau variante ale mitului cosmogonic sumerian expus mai sus. Unul din aceste mituri expune crearea cerurilor de către zeul Anu, un altul se referă la un timp primordial în care pămîntul era acoperit de „apă“. Dar autorii celebrului poem *Enuma Eliş*, dispunînd de tradiţii mai vechi poate, sau încercînd să împace diferitele cosmogonii, au admis că la început apa dulce *Apsu* era amestecată cu apa sărată *Tiamat* într-un tot indistinct.

În sînul acestui haos lichid au fost creaţi zeii, dar ei nu au fost propriu-zis născuţi, zămisliţi, ci par a fi ieşit prin emanaţie dintr-un cuplu iniţial divin, la intervale mari ca şi cum zeii ar fi produsul unei evoluţii lente.

Primele divinităţi care s-au separat din haosul lichid iniţial ar fi fost Lahmu şi Lahamu despre care nu ştim aproape nimic precis, divinităţi care nu sînt cîtuşi de puţin antropomorfe, ci mai degrabă forţe, energii. Din ele emană divinităţile următoare: Anşar şi Kişar ale căror nume au, respectiv fiecare, sensul de „totalitate a elementelor superioare“ şi de „totalitate a elementelor inferioare“ care sînt desigur entităţi abstracte de energii dar nu divinităţi antropomorfe. Din aceste divinităţi descinde Anu, prima persoană a marii triade clasice şi zeul apelor, *Ea*, căruia i se dă epitetul sumerian de Nudimmud, „procreatorul“ şi care este antropomorf.

Această teogonie este de fapt o cosmogonie, fiindcă ea tinde să construiască o explicaţie mitică a creaţiei lumii, după cum se va vedea.

Ca şi la alte multe popoare, sumero-accadienii au imaginat o teomahie, o luptă între zei, corespunzînd luptelor dintre Horus şi Seth la egipteni, a lui Zeus cu Titanii la vechii greci, a lui Ormuz şi Ahriman la vechii perşi. Într-adevăr, zei mai recenţi, contemporani lui *Ea*, intră în conflict cu zei mai vechi din cauze neprecise, dar care par datorite agitaţiei şi zgomotului ce îl fac zeii mai noi în jocurile lor.

Ostilitatea dintre generaţia tînără şi cea vîrstnică duce la rezoluţia lui Tiamat de a-şi suprima descendenţa (ca şi Cronos în mitologia greacă) şi tinerii zei speriaţi iau pe Marduk, fiul zeului *Ea*, drept conducător al luptei lor cu Tiamat şi zeii mai bătrîni.

Cei doi şefi se luptă într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte; Marduk ucide pe Tiamat, iar din trupul zeiţei ucise creează universul. Epopeea *Enuma Eliş* (Mitul creaţiei lumii) descrie în felul acesta uciderea lui Tiamat, în tăbliţa a IV-a, vers. 93 sq.:

„Păşiră împreună Tiamat (şi) Marduk, înţeleptul zeilor;
Ei vin la luptă dreaptă, încleştîndu-se în bătălie;
Stăpînul aruncă plasa şi o prinde înăuntru.

Pe vîntul cel rău, care venea în spate, i-l zvîrle în față.
Cînd Tiamat deschise gura, să-l înghită în ea,
El împinse în ea pe vîntul cel rău și ea nu-și mai putu închide buzele.
În timp ce vînturile turbate îi umplură corpul,
Trupul i se înțepeni, gura rămase încleștată, deschisă.
El zvîrle săgeata, ce spintecă pîntecele,
Îi îmbucătăți măruntaiele, îi sfîșie inima.
Supunînd-o astfel, el îi stinse viața.
El îi aruncă jos cadavrul și se așeză pe el"

Tăind-o în două ca pe un pește uscat, Marduk fixează o jumătate și face din ea bolta cerească. Din cealaltă jumătate a trupului lui Tiamat, Marduk creează pămîntul, apoi ucide pe generalul lui Tiamat, Kingu, noul ei soț, îi taie vinele și cu sîngele lui făurește pe oameni.

Așadar, universul este creat de o substanță divină, lumea este făcută din aceeași materie ca și zeii, creatura nu este diferită în natura ei de creator și pămîntul este tot atît de divin ca și zeii. Răul nu este extrinsec lumii și zeilor, ci este intrinsec lor; nu este, cum afirmau scolasticii evului mediu european, „*absentia Dei*", ci el este ca și la vechii egipteni, care adorau pe Seth, zeu al dezordinii și al răului, parte integrantă din lumea divină și umană, concepută ca un întreg. Dar această concepție asupra lumii și asupra creației ei nu este cîtuși de puțin derivată din observație (cum s-a putut afirma ținîndu-se seama de mlaștinile și apa din Mesopotamia), ci este o construcție imaginară, mitică al cărei sens exprimă poate natura comună a oamenilor, cosmosului și divinităților.

2. Zeii

Asiro-babilonienii au preluat aproape integral panteonul sumerian care cuprindea trei grupe mari de divinități: a) cele ce corespundeau diferitelor părți constituente ale universului: cerul, pămîntul, apa, aerul; b) divinitățile astrale: Soarele, Luna, stelele; c) forțele naturii: fulgerul, tunetul, uraganele, focul. Prin urmare, în concepțiile despre divinitate ale asiro-babilonienilor exista o reflectare veridică a realităților materiale din lume și religia lor era de fapt o deificare a fenomenelor empirice terestre; în esență, ei adorînd însuși universul și nu zei diferiți și deosebiți de natură și de cosmos.

Desigur, celebrul vers al lui Lucrețiu, „*Primum in orbem Deum fecit timor*“ (teama a creat în lume pe primul zeu) poate să explice cum forțele naturale cu violența lor au condus la imaginarea unei persoane care le conduce și le îndreaptă în direcții voite. Puterea vîntului, a ploii, a inundației, au făcut pe sumero-accadieni să-și închipuie că ele exprimă formele unei zeități aparte pe care căutau s-o îmbuneze prin rugi, jertfe și ritualuri complicate.

Oamenii, în concepția asiro-babiloniană, erau datori să „slujească“ zeilor, adică să împlinească o serie de ritualuri și de ceremonii bine stabilite. Astfel, în *Povestea unui amărît* (text publicat de S. Langdon, în *Babylonian Wisdom*, London, 1923, Pl. I—IV), omul amărît se întreabă ce păcat a putut săvîrși și ce a omis el din slujba zeilor. Dînsul se tînguie că este pedepsit și persecutat de zei:

„Ca unuia care n-a adus jertfă de băutură zeului
Și care la ospăț n-a poftit zeița,
Care nu și-a plecat fața, n-a îngenunchiat,
În a cărui gură ruga și implorarea au încetat,
Pentru care sărbătorile au fost lepădate,
iar festivitatea de *eșeșu* a fost scurtată,
Care a devenit neglijent și a nesocotit înfățișările (zeilor),
Care n-a învățat pe oameni religia și evlavia,
Care nu și-a adus aminte de zeul său, deși mănîncă hrană de la el,
Care a părăsit pe zeița sa și nu i-a dăruit o libațiune;
Nu, mai rău decît unul care a *devenit mîndru* și a uitat de (divinul) său stăpîn,
Care a jurat neatent pe numele veneratei sale divinități, —
ca un astfel de om am devenit eu!“
(Tăblița a II-a, 12 sq.)

Spre deosebire de vechii greci la începuturile istoriei lor, sau de latini și mai ales de egipteni, zeitățile sumero-accadiene au o formă umană și antropomorfismul funciar al zeilor lor este aproape constant. Zeii au corp, cap, mîini și picioare, au un sex precis, locuințe și se mișcă dintr-un loc în altul, nefiind spirite pure. Aceşti zei sînt distribuiţi într-o ierarhie şi într-o sistematică perfect alcătuită; se formează diade, triade şi tetrade în care se află grupaţi toţi zeii. Marea listă canonică *An Anum* cuprinde mai mult de 2500 de zei orînduiţi după funcţiile şi genealogia lor.

Zeii grupaţi în categorii sînt esenţialmente antropomorfi, avînd familie, copii, soţie, servitori, o casă şi au aventuri sentimentale. În arta statuară, zeii sînt reprezentaţi ca oameni, însă, spre a-i distinge de aceştia, ei au coarne fixate pe coafură. Între zei şi oameni există un număr infinit de demoni, genii bune sau rele, autori ai necazurilor ce frămîntă pe oameni dar şi apărători ai lor. Asupra acestor demoni (spirite sau duhuri) acţionează mai cu seamă practicile magice.

În textele asiro-babiloniene mai tardive se afirmă imposibilitatea umană de a cunoaşte pe zei: „Nimeni nu cunoaşte calea zeilor“ sau „numele lor este de neînţeles“. Iar poeţii se obişnuiesc să înlocuiască numele zeilor prin echivalenţe matematice: Anu devine cifra 60 (cifră perfectă în sistemul sexagesimal moştenit de la sumerieni; Enlil are cifra 50; *Ea* are numărul 40). Sau zeii sînt denumiţi cu numele stelelor şi ale planetelor. Pe unele monumente o serie de semne înlocuiesc siluetele umane tradiţionale, o fiară reprezintă, de pildă, pe Anu sau pe Enlil; o stea pe zeiţa Iştar; un fulger pe zeul Adad. Este posibil să fi fost interzisă pronunţarea numelui zeului şi de aceea se foloseau echivalente matematice sau semne ale numelor teofore.

Este interesant de remarcat că sumerienii au conceput forţe şi energii abstracte superioare şi transcendente zeilor, cărora zeii înşişi trebuie să li se supună, aşa cum zeii grecilor trebuiau să asculte de Destin, sau cei ai vechilor perşi de Zrvan Akarana (timpul nesfîrşit).

3. *Omul*

Omul ocupă un loc modest în acest univers creat pentru zei. De fapt toate miturile asiro-babiloniene afirmă că omul a fost creat ca să fie slujitor al zeilor, aşa cum boul e menit să slujească pe om. Dar miturile asiro-babiloniene diferă asupra modului cum a fost creat omul. Nu se cunosc tradiţiile sumeriene despre creaţia omului, dar miturile asiro-babiloniene admit uneori o filiaţie directă a oamenilor din zei: zeiţa Aruru a produs împreună cu Marduk sămînţă din care s-au făcut oamenii.

În alte mituri creaţia este considerată ca asemănătoare meşteşugului olăritului, omul fiind un „vas ales“ după expresia din Psalmi, dar un vas fiindcă „spargerea“ lui face să se reverse sîngele, precum lichidul dintr-un vas de argilă. Apoi prefacerea omului după moarte şi putrezire în pămînt au putut sugera şi ele imaginea vasului de lut care ar fi omul. În această viziune mitică, zeiţa Mami a modelat în argilă 14 prototipuri de femei şi de bărbaţi. Dar înainte de aceasta zeul *Ea* dăduse poruncă zeiţei Ninhursag să amestece cu argilă sîngele unui zeu sacrificat; atît un text bilingv din Aşur cît şi poemul *Enuma Eliş* dezvoltă aceeaşi temă a unui zeu sacrificat, din sîngele căruia amestecat cu argilă ar fi apărut oamenii.

Aceste texte arată că după victoria lui Marduk asupra lui Tiamat, despre care am vorbit mai sus, zeii care au trecut de partea monstrului Tiamat aşteptau înlănţuiţi pedeapsa lor, căci meritau moartea. Dar zeul *Ea* sfătuieşte pe fiul său Marduk să pedepsească doar pe Kingu, generalul oştilor lui Tiamat, şi acesta doar singur să ispăşească greşelile zeilor răsculaţi. Iar *Ea* ucide pe Kingu şi cu sîngele său zideşte pe oameni cărora le impune să slujească pe zei care au fost astfel, prin sacrificiul unuia singur dintre ei, izbăviţi de păcatul de a se fi răsculat. Doar Kingu este ţap ispăşitor pentru zeii răsculaţi şi moartea sa îi eliberează pe zei de păcat, dar permite în acelaşi timp crearea unor slugi ale zeilor, oamenii. Aşadar omul cuprinde în el de la naşterea sa un păcat originar: sîngele lui Kingu răzvrătit împotriva lui *Ea* şi a lui Marduk.

Chiar dacă omul are în el o origine divină (sîngele lui Kingu), această origine este păcătoasă şi culpabilă, şi în răscoala descrisă mai sus rezidă păcatul originar al omului la asiro-babilonieni. De remarcat însă că omul şi zeii sînt de aceeaşi esenţă, nu cu totul deosebiţi.

Destinul uman constă în slujirea zeilor, omul nu are menirea de a ajunge zeu ca în Egiptul antic, oricîte fapte bune şi pioase ar face, el nu se va identifica cu un zeu (răposatul „justificat“ este numit Osiris, contopindu-se cu Osiris după moarte) şi nu există la asiro-babilonieni nici o tradiție despre divinizarea omului.

Putem citi astfel în *Epopeea lui Ghilgameș*, tăblița a III-a, versiunea babiloniană veche, coloana a IV-a, vers. 3—9:

„Ghilgameș și-a deschis gura,
Zicînd către [Enkidu]:
« Cine poate, o, prietene, să se urce în ce[ruri]?
Numai zeii [trăiesc] veșnic sub soare.
Cît pentru omenire, numărate-i sînt zilele;
Tot ceea ce face ea nu-i decît (suflare) de vînt!
Chiar de aici ție ți-e frică de moarte“

Se neagă reînvierea în mod categoric, căci Ghilgameș spune:

„Prietenul meu pe care-l iubeam s-a întors în pămînt.
[Au și eu] ca și el trebuie să zac în pămînt și să nu mă mai scol în vecii vecilor?“
(Coloana a V-a din versiunea asiriană, vers. 21—22.)

În ceea ce privește constituția omului, se pare, și lucrul acesta trebuie subliniat, că sumerienii ca și urmașii lor spirituali, asiro-babilonienii, nu au făcut distincție între „trup și suflet“, privind omul ca pe un tot. Sediul vieții era considerat de asiro-babilonieni ca fiind sîngele, așa cum au crezut și vechii evrei la începuturile istoriei lor; „pentru că viața a tot trupul este în sînge“ *(Levitic*, 17, 11*)* și „sîngele este viață“ *(Deuteronom*, 12, 23*)*, interzicîndu-se hrănirea cu sînge *(ibidem*, 12, 24*)*.

Sumero-accadienii au crezut că viața se află de asemenea și în respirație, în suflare, și, în cele din urmă, termenul însemnînd „suflu-suflare“ *(napiștu*, cf. ebraicul *nefeș)* a căpătat sensul de „viață“. Această suflare este dăruită de zei omului cînd se naște și îi este luată cînd moare, el devenind un fel de umbră nedistinctă *(etimmu)*, care se duce în infern sau care pribegește căutînd hrană sau un mormînt bun. În ceea ce privește viața de apoi, asiro-babilonienii chiar dacă nu o negau cu desăvîrșire, socoteau că ea constă într-o sălășluire în întuneric, unde cel răposat se hrănește cu praf. Se știe că și vechii evrei, în concepția lor despre *șeol* (infern) credeau că cei morți locuiesc în întuneric, lipsiți de orice bucurie *(Iov*, 26, 5; 31, 12; *Ps.*, 139, 8*)*. Dar și vechi greci, la începuturile istoriei lor în mileniul II, credeau că viața după moarte este o ședere sub pămînt, în frig și în întuneric, a unei umbre (cf. *Odiseea*, XI, 207; X, 495).

Infernul este îngrozitor și el nu poate fi nici măcar descris. Enkidu se adresează prietenului său Nergal:

„Eu nu-ți voi spune, eu nu-ți voi spune!
(Căci) dacă-ți voi spune întocmirea lumii de jos pe care eu am văzut-o,
Tu ai să cazi jos și ai să plîngi!"
„[...] Eu am să stau jos și am să plîng."
„[Trupul meu...] pe care tu l-ai pipăit și inima ta de el s-a bucurat,
Îl rod viermii [ca și cînd ar fi] o haină veche".
(Tăblița a XII-a, vers. 89 *sq.)*

Omul rămîne la tot pasul supus zeilor și poruncilor lor. Intervenția zeilor se manifestă la fiecare naștere a unui om și în tot cursul vieții acestuia, pentru a-i dărui ani mulți drept răsplată a serviciilor aduse lor. Nimeni nu scapă de inevitabila moarte al cărei moment este fixat de zei. Sănătatea și boala sînt lucrarea zeilor, care dăruiesc fiecărui om boala sau sănătatea după faptele sale, adică silesc pe demonii ce produc boli și moarte să părăsească trupul unui om sau, dimpotrivă, îi trimit ca să aducă boală și chinuri altuia.

Teama era baza raporturilor între zei și oameni, căci asiro-babilonienii se temeau de zei și făceau tot ce le era cu putință spre a-i îmbuna, zeii fiind severi, chiar răi și pedepsind cu asprime pe cei vinovați de cea mai mică culpă. Așadar teama și nu dragostea era sentimentul dominant care stăpînea relațiile dintre asiro-babilonieni și zeitățile lor.

Frica era de asemenea sentimentul ce trebuiau să-l inspire stăpînii robilor lor (cărora li se tăia degetul mare de la mînă ca să nu poată ține o armă) sau li se scotea ochii ca să nu fugă (ex. orbirea regelui evreu Țedechia prins de către Nabucodonosor, cf. IV-*Regi*, 25, 7; *Ieremia*, 39, 7).

Prinșii de război erau adesea castrați la asirieni, iar așa cum arată *Codul lui Hammurabi*, cap. 226 și 227, sclavii erau marcați cu fierul roșu așa cum sînt marcați astăzi boii sau caii. Pe de altă parte, sclavii erau foarte chinuiți de stăpînii lor care puteau să-i mutileze (să le taie urechile, cf. cap. 282). Teama și îngrozirea ca sistem de guvernare au fost duse la apogeu de către Asiria şi de regii asirieni în cumplitele lor războaie de cuceriri, cînd au ucis zeci de mii de oameni şi au luat nenumărate mulţimi ca robi. De altfel arta asiriană şi mai ales reprezentările statuare ale regilor sau zeilor degajă acest sentiment de forţă, de putere ameninţătoare şi de violenţă, după cum se poate uşor constata comparînd, de pildă, statuia lui Assurbanipal din British Museum (cf. şi V. I. Avdiev, *Istoria Orientului Antic*, trad. română, Bucureşti, 1951, Pl. LVII) cu statuia unui faraon egiptean, de ex.: Amenemhat al III-lea *(ibidem*, Pl. XL). Tot aşa şi zeii sînt reprezentaţi ca fiinţe groaznice *(cf. ibidem*, Pl. LIX) care trebuiau să inspire „frică şi cutremur" şi putem să le comparăm cu statuile zeiţelor şi zeilor greci, care deseori schiţau un zîmbet binevoitor.

4. Pseudo-teocraţia

Regele fiecărei cetăţi sumeriene sau accadiene era în acelaşi timp preot al divinităţii protectoare a oraşului şi chiar preotul principal al zeului, intermediar între el şi oameni. Despre acest rege al oraşului se afirma că a fost predestinat de zeu, încă din sînul mamei sale, să fie mare preot şi să domnească în numele zeului, pentru a face să triumfe dreptatea. (M. J. Lagrange, *Études sur les religions sémitiques*, Paris, 2-e éd., 1905, pp. 88, 117 şi *passim*).

Regele primeşte puterea sa de la zeu şi în acelaşi timp toate poruncile regelui sînt cele ale zeului. În multe state-cetăţi accadiene numele zeului-protector al cetăţii este ţinut secret, nefiind cunoscut decît de regi şi unii apropiaţi ai acestora. Zeul este numit în acest caz „Bal, Baal" sau cu alt termen ce are acelaşi sens de „domn, stăpînitor, suveran". Şi la alte popoare semite şi chiar nesemite se constată această păstrare tainică a numelui divinităţii. La vechii evrei numele lui Dumnezeu nu era cunoscut decît de marele preot care îl pronunţa în şoaptă în ziua de Yom Kipur (ziua iertării păcatelor), în partea cea mai tainică a templului din Ierusalim, Sfînta Sfintelor. La romani, numele zeului-protector al cetăţii Roma nu era cunoscut şi Titus Livius relatează că un tribun a fost condamnat la moarte fiindcă a descoperit poporului numele tainic al zeului-protector. Chiar numele Romei, numele „real“ ținut ascuns nu se cunoaște nici astăzi.

Regele fiecărei cetăți-stat pretindea că guvernează în numele zeului care ar fi adevăratul rege al cetății, pe care se zicea că el a fundat-o și o conduce printr-un vicar, regele. Regele devenea fiul, fratele, soțul sau soția zeului și cu timpul se proclamă el însuși zeu. Dar cît timp regele este doar un împuternicit al zeului, zeul, adevăratul rege al cetății își are locuința în templul orașului, care este casa lui, el fiind prezent în statuia sa așezată în templul său. În aceeași „locuință“ se afirmă că se găseau soția zeului, copiii și servitorii săi. Zeul are averi care se află în templul său și pămînturi agricole ce sînt administrate de templu.

De aici din templul său, zeul conduce treburile cetății prin intermediul locțiitorului său, regele, căruia îi face cunoscute poruncile sale prin oracolele sale, prin vise și prorociri. Adesea celelalte cetăți din jur sînt considerate ca niște vrăjmașe ale acestui zeu, iar luptele dintre statele-cetăți asiro-babiloniene ca și sumeriene erau considerate drept certuri între zeii lor protectori.

La porunca zeului-protector al cetății, supușii săi se duc la război împotriva altei cetăți protejate de alt zeu, dușman sau în ceartă cu primul. Zeul putea fi făcut prizonier dacă cetatea sa era învinsă în lupte și statuia sa era dusă în templul cetății victorioase.

Nu e mai puțin adevărat că se pot observa multe proteste și învinuiri aduse societății sclavagiste mesopotamiene, în care opresiunea, tirania, spolierea celui mai slab erau regula. Așa putem citi în faimosul *Dialog despre mizeria umană*, numit adesea și *Eclesiastul babilonian*, publicat mai întîi se pare de J. A. Craig, în *Babylonian and Assyrian Religious Texts*, vol. I, Leipzig, 1895, XXV, 265 sq.:

„Ia aminte, prietene, înțelege ideea mea,
Fii atent la spusa gurii mele;
(Lumea) slăvește pe omul aducător de tristețe, meșter în ucideri,
(Dar) înjosește pe cel umil, ce n-a comis nici o nelegiuire.
Ei justifică pe răufăcător...,

(Dar) ei condamnă pe cel drept, care dă cinstire căii zeului
. . . .
Ei sporesc tăria omului puternic, a cărei însoţire (?) e decăzută,
(Dar) ruinează pe cel slab; ei aruncă jos pe cel umil".

Despre societatea vremii sale, autorul scrie:

„Ca și cînd ar fi un hoţ, aşa se poartă cu un biet sărac;
Ei îl încarcă cu vini, ei uneltesc uciderea lui;
Pe nedrept pun asupra lui orice rău, fiindcă n-are protecţie;
Ei îl nimicesc groaznic, ei îl sting ca pe o flacără".

5. *Mantica accadiană*

Omul creat ca să fie slugă credincioasă a zeilor trebuia să asculte orbeşte de poruncile lor. Zeii îşi exprimau ordinele şi voinţa lor prin felurite „semne", prin vise, prin oracole. Aceste „semne" ale voinţei zeilor puteau fi foarte diverse, unele fenomene erau „prin excelenţă" considerate „semne divine". De asemenea, omul putea să întrebe pe zeu asupra voinţei sale şi acesta să răspundă prin vise, prin hepatoscopie (cercetarea ficatului animalelor), prin zborul păsărilor etc.

Astrologia în special, adică cercetarea mişcării astrelor pe firmament, era considerată cea mai sigură şi mai direct observabilă formă de exprimare a voinţei zeilor. Dar era nevoie ca toate aceste fenomene să fie interpretate de preoţi, după normele unei tradiţii care ar fi fost revelate oamenilor chiar înainte de potop.

Asiro-babilonienii vieţuiau într-o permanentă teamă de a nu greşi, de a nu păcătui înaintea zeilor lor răi şi cruzi, nesocotind cutare sau cutare poruncă a acestor divinităţi, poruncă exprimată criptic şi puţin inteligibil. De aici necesitatea de a observa cu mare luare-aminte şi minuţios fenomenele din natură, care puteau avea un sens, un înţeles tainic şi să exprime o poruncă a zeilor.

În *Povestea unui amărît*, tăbliţa a II-a, verset 34 sq., acesta exclamă, arătînd cît de greu e de cunoscut voinţa şi poruncile zeilor:

„Ce e bun în faţa sa (a omului) este rău pentru zeu,
Ceea ce e rău în mintea lui este bun pentru zeul său.
Cine poate înţelege planul zeilor în mijlocul cerului?
Planul zeului e o apă adîncă; cine o poate cuprinde?
Unde a învăţat omenirea cea redusă care-i calea cerului?

Mai ales astfel asiro-babilonienii au putut face unele progrese ştiinţifice şi de aceea au ajuns la concluzii foarte interesante în astrologie, în alchimie, în medicină, fiindcă au trebuit să observe cu cea mai mare grijă fenomenele din natură, ca să distingă în ele poruncile zeilor, precum şi cele în legătură cu îndeletnicirile legate de procurarea necesităţilor traiului.

În acest sens, René Labat scrie în *Istoria generală a ştiinţei*, sub conducerea lui René Taton, trad. rom., Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, vol. I, p. 89, cu privire la Mesopotamia: „Este în afară de orice îndoială că studiul comportamentului natural sau insolit al animalelor domestice sau sălbatice, al fenomenelor regulate sau bizare ale vieţii vegetale, al particularităţilor regnului mineral, al configuraţiilor astrale sau chiar al raporturilor dintre aparenţa fizică şi caracterul omului, a dezvoltat la prezicător o cunoaştere aprofundată a realului."

E de asemenea probabil că faimoasa *ştiinţă a listelor*, atît la sumerieni cît şi la accadieni, a luat naştere tocmai din necesitatea de inventariere a fenomenelor naturii. Liste cu nume de minerale, de plante, de animale, de unelte, de veşminte, de construcţii, de hrană şi de băuturi, apoi în domeniul ştiinţei despre univers, liste de zei, de state, de ţinuturi, de fluvii, de munţi, apoi în domeniul ştiinţelor medicale, ni s-au păstrat atît în sumeriană cît şi în accadiană, sau bilingve şi chiar cu traducerea în limbile: hurită, hitită, ugaritică, ş.a. Aceste liste de nume, ce au cunoscut o mare dezvoltare la babilonieni, dovedesc nu atît preocupări lingvistice, ci tendinţe de înregistrare, scrisă, a realului, care în totalitatea sa este supus zeilor şi pot constitui manifestări certe ale voinţei şi poruncilor lor.

6. *Înţelepciunea numelor*

Romanii afirmau că „*nomen est omen*", numele omului este destinul său, adică în numele unei persoane se află sensuri ascunse care trebuie decriptate. La fel credeau şi asiro-babilonienii, pentru care sumeriana era limba sacră şi care au întocmit liste de termeni accadieni cu traducerea lor în sumeriană. Un nume propriu semit asiro-babilonian putea fi descompus în elemente constitutive şi fiecare din aceste elemente tradus în sumeriană.

Această traducere în sumeriană a fiecărui element al numelui semit asiro-babilonian aducea elemente noi, date şi nume noi sumeriene care puteau avea sensuri foarte diferite şi dădeau numelui semit analizat semnificaţii şi valenţe, legături cu astre, cu zei. Se specula, cu alte cuvinte, asupra naturii intime, asupra sensului criptic, revelat doar în traducerea sumeriană, a unui nume de zeu, de om, găsindu-se sensuri noi şi semnificaţii neprevăzute.

Numele unui om sau al unui zeu se credea că cuprinde în el, după ce era tradus în sumeriană (limbă sfîntă), semnificaţii criptice şi orice nume de zeu sau de om cuprindea în el o enigmă despre care se credea că trebuie să fie descifrată, prin descompunerea semnelor grafice semite ale acestui nume în elemente separate, care, traduse în sumeriană, apoi interpretate, revelau date cu totul neaşteptate. Procedeul acesta e folosit în ultima tabletă din *Enuma Eliş* cuprinzînd cele 50 de nume ale lui Marduk şi exegeza lor tainică. În *Enuma Eliş* (Mitul creaţiei lumii), citim despre Marduk în tăbliţa a VI-a, vers. 121 sq.:

„Haidem, să-i proclamăm cele cincizeci de nume"; se enumeră pe rînd 50 de nume constînd din jocuri de cuvinte, sau apelaţii, legate de faptele şi de virtuţile lui Marduk. Şi apoi citim în tăbliţa a VII-a, vers. 143 sq.:

„Cu titlul «Cincizeci», marii zei
L-au proclamat pe cel ale cărui nume sînt cincizeci şi i-au făcut calea supremă.
Să fie păstrate (în gînd) şi conducătorul să le explice pe ele;
Cel înţelept (şi) cel care cunoaşte să discute (cu ei) împreună.
Tatăl să le recite şi să le împărtăşească fiului său,
Să fie auzite de urechile păstorului şi ale păzitorului de vite,
Să se bucure cu Marduk, Enlilul zeilor"

Identitatea între nume, lucru sau fiinţă semnificată era un postulat fundamental în gîndirea mesopotamiană. Numai în măsura în care avea un nume cineva exista. Este vorba deci de o disciplină esoterică, similară ghematriei ebraice, în care literele ebraice avînd şi valori de cifre, se specula asupra identităţii dintre două nume ale căror litere, transpuse în cifre, dădeau o sumă egală, afirmîndu-se că primul nume este egal cu cel de-al doilea. Ghematria era un procedeu exegetic folosit des de talmudişti şi mai ales în *Kabala.*

După cum în natură, unde un fenomen real putea să capete o semnificaţie esoterică, ascunsă, criptică, exprimarea voinţei unui zeu, tot astfel numele unui om, unui zeu, un lucru avea o valoare criptică, ascunsă care putea fi recunoscută prin această „ştiinţă" a numelor.

7. Teoria „ideilor" la mesopotamieni

Platon afirma că dincolo de fenomenele perceptibile cu simţurile, dincolo de lumea empirică, schimbătoare, există un univers de realităţi absolute, nepercepute de simţuri, o lume de esenţe eterne, invizibile, realităţi dotate cu un mod de existenţă diferit de cel al realităţilor concrete; aceste realităţi ultime sînt *ideile* sau *formele pure* ale lui Platon (cf. cu privire la ideile platoniciene: Pierre-Maxime Schuhl, *L'oeuvre de Platon,* 2-e édition, Paris, 1954, p. 72 şi urm.). Celebrul mit al cavernei redă, într-un chip inteligibil, această teză centrală la Platon, existenţa ideilor: oamenii sînt ca nişte prizonieri închişi din copilărie într-o cavernă, aflată la marginea unui drum. Aceşti prizonieri sînt strîns legaţi, cu feţele întoarse către peretele dinăuntru al cavernei, pe care se proiectează umbrele celor ce trec pe drum, umbre create de un foc aprins pe acest drum. Or umbrele corespund, scrie Platon, fiinţelor şi obiectelor concrete din lume. Prizonierii nevăzînd niciodată lumea exterioară cavernei, ci doar proiecţia lumii pe peretele cavernei, îi acordă o realitate pe care ea nu o posedă. Aşa sînt şi oamenii ce vieţuiesc acum, ei nu cunosc realităţile veritabile ce trec pe drum, ci doar umbrele lor. Aceste realităţi constituie pentru Platon „ideile".

Or se pare că mesopotamienii au admis o concepţie aproape similară asupra lumii. Imnurile sumeriene fac în mod constant aluzie la infinit de multe *me.* Primul care înţelege aceste *me* în sens platonician este G. Castellino *(Il concetto sumerico di ME nella sua accezione concreta,* în „Analecta Biblica", 17, Roma, 1959, pp. 25—32*),* care arată că *me* este arhetipul, regula, ce constituie rădăcina existenţei fiinţelor, a activităţilor create şi care le dirijează pe acestea în dezvoltarea lor. De altfel, spune cercetătorul italian, *me*, din punct de vedere etimologic, corespunde în sumeriană verbului „a fi", deci *me* sînt „esenţe, substanţe". Mesopotamienii afirmă că zeii le conduc pe aceste *me* şi le ţin în mînă. Ele sînt nişte puteri impersonale, eterne, forţe capabile de a se concretiza în fiinţele empirice, vizibile, care le întrupează.

Aceste *me* de la templul din Ekur sau din Apsu nu pot fi văzute și nu pot fi cunoscute de oameni, fiind manifestări ale lumii de dincolo.

Dacă sumerienii credeau că în spatele realităţii sensibile se află o altă realitate numenală, opusă celei fenomenale, ne putem întreba: cum s-a format în gîndirea sumeriană această concepţie care pare a fi fost reluată şi de Platon? Or, ni se pare că existau premise puternice ca această teorie să apară iniţial la mesopotamieni. Într-un remarcabil articol apărut în 1958, E. Unger a arătat rolul mare pe care l-au jucat mirajele din pustiu, fenomenele de Fata Morgana în concepţiile religioase ale sumero-babilonienilor (E. Unger, *Fata Morgana als geisteswissenschaftliches Phänomen im Alten Orient*, în „Rivista degli studi orientali", vol. 33, f. 1—2, 1958, pp. 1—51). Miraje au putut fi observate frecvent şi în zilele noastre în regiunile deşertice ce înconjură văile fluviilor Tigru şi Eufrat. De cele mai multe ori aceste miraje sînt constituite de reflectarea în aer a unor obiecte, lacuri sau fiinţe situate la mari distanţe de observator. Aşadar, sumero-babilonienii vedeau dubluri, imagini perceptibile ale unor fiinţe sau obiecte pe care le cunoşteau şi teoria esenţelor *me* ale tuturor fenomenelor perceptibile ni se pare că s-a născut în mod consecvent din percepţia acestor dubluri ale realităţilor empirice.

Dar chiar analogia strictă ce există între pămînt şi cer la mesopotamieni, remarcată şi de Mircea Eliade în *Cosmologie și alchimie babiloniană*, București, 1937, Ed. Vremea, p. 21, trebuie raportată la miraje şi la Fata Morgana care au înrădăcinat în gîndirea mesopotamiană ideea că „tot ce există pe pămînt există într-un anumit fel şi în cer" şi că „fiecărui lucru de pe pămînt îi corespunde cu precizie un lucru *identic* în cer, după al cărui model ideal s-a realizat" (*ibidem*, p. 21).

8. *Semn și simbol la mesopotamieni*

Credem că nu greșim, afirmînd că lucrarea citată mai sus, a lui Mircea Eliade, este primul studiu științific cu privire la cultura și gîndirea sumero-accadiană apărut în limba română. Dar sîntem siliți să observăm că marele orientalist român face eroarea (și anacronismul) de a acorda o însemnătate pe care nu o are gîndirea simbolică la mesopotamieni. Se știe că simbolismul ca metodă de gîndire a apărut destul de tîrziu în istoria gîndirii umane. De pildă, la vechii egipteni, simbolismul apare după cucerirea persană, la mijlocul mileniului I î.e.n., iar la vechii greci mult mai tîrziu. De asemenea, ca și în *Iliada* și în *Odiseea*, în scrierile biblice simbolismul este aproape absent, în contrast cu textele evanghelice. În ceea ce privește textele egiptene vechi, ele au deseori un sens criptic, dar acesta nu este dat de simbolism, ci de jocurile de cuvinte (amfibologii intenționale).

De aceea ne permitem a contesta afirmațiile lui Mircea Eliade despre „simbolismul atît de bogat al templelor“ (p. 26) sau despre „simbolismul alchimiei“ asiro-babiloniene *(ibidem*, pp. 127—132). Precum s-a arătat, cerul cu astrele lui, lumea animală și vegetală, natura toată constituie pentru mesopotamieni o totalitate de *semne*, de *indicii*, prin care zeii își manifestau oamenilor voința și poruncile lor. Legătura între cer și pămînt era că și în unul și în celălalt zeii își exprimau ordinele ce le dădeau oamenilor. Și cerul și pămîntul constituiau creații divine — după cum se poate vedea în miturile despre creația lumii incluse în acest volum; pe cer, în mișcarea astrelor, zeii își manifestau voința și ordinele ce le dădeau oamenilor. Cosmosul asiro-babilonian era alcătuit dintr-o totalitate de *semne*, de *indicii* și nu de *simboluri* (într-un simbol există un raport inteligibil între simbolizat și simbolizant, pe cînd într-un semn, care, în ultima instanță, e un *simptom*, cum ar fi tusea în bolile de plămîni, acest raport nu există), pentru că mesopotamienii nu s-au crezut niciodată egali cu zeii, ci au afirmat totdeauna că sînt servitori ai zeilor. Această convingere că lumea este o colecție de semne, de indicii ale voinței zeilor a dus și ea la dezvoltarea științelor în Mesopotamia și a dezvoltat spiritul de observație.

Este incontestabil însă că alchimia folosește substanțe cărora le acordă şi valori simbolice, dar lucrul acesta se constată *mult mai tîrziu* în alchimia alexandrină greacă.

9. Magia mesopotamiană

Un rol deosebit de important l-a avut magia la mesopotamieni. De obicei, în religiile propriu-zise credinciosul se roagă, imploră, vrea să înduplece prin sacrificii, dar întotdeauna se supune divinităților, este pasiv în fața puterilor lor nemăsurate. Dar există şi o altă atitudine în relațiile între om şi divinități, acea magică, în care omul crede că poate impune, da porunci și să ordone puterilor divine să i se supună lui, să-i îndeplinească dorințele şi poftele.

De fapt, în multe religii la „primitivi“, cele două comportamente se intrică, dar ele pot fi distinse sub raport logic-discursiv.

La mesopotamieni, desigur, nicicînd nu s-a putut forma convingerea că omul poate impune zeilor înşişi voința sa. Dar între zei şi oameni, după credințele sumero-accadiene, exista o lume a demonilor, a duhurilor rele, care sînt agenții răului. Demonologia mesopotamiană era foarte bogată în ființe monstruoase, pline de răutate și de viclenie, a căror singură preocupare era aceea de a chinui pe om.

Demonii erau de origină divină, veneau din lumea subpămînteană, trăiau în locuri pustii, în peşteri, în smîrcuri, în mărăcinișurile din jurul oraşelor. Ei pătrundeau pretutindeni, prin uşi zăvorîte şi prin ziduri groase, spărgeau şi distrugeau totul în calea lor. Aceste duhuri rele umblau în turme şi cunoaştem, din descîntece, numele lor: *utukku*, „cel rău“ era denumirea lor generală; alții se numeau *libu*, *lilitu*, *etimmu* — erau „spiritele morților“; *pazuzu* era numele duhului ce desemna vîntul de miazăzi, demonul feminin *lamaștu* era unul din cei mai fioroşi.

Magicianul dădea porunci acestor demoni, sau stîrnea pe alți demoni împotriva lor, sau implora pe zei să vină să-i izgonească, sau folosea substanțe de care demonii se fereau și fugeau. Existau mai multe categorii de magicieni: descîntătorul *(așipu)*, vrăjitorul propriu-zis *(kașșapu)* și magicianul însărcinat să îndepărteze vrăjile altora *(mașmașu)*.

Textul *Povestea unui amărît*, în tăbliţa a II-a, enumeră o serie de personaje care se slujesc de magie: ghicitorul, descîntătorul, tălmăcitorul de vise, necromantul, vrăjitorul.

Cea mai mare parte a relelor şi a nenorocirilor venite peste oameni erau atribuite acţiunii acestor demoni. Exista astfel un război necurmat între lumea nevăzută a demonilor şi oameni; mesopotamienii credeau că posedă metode şi mijloace de luptă eficientă împotriva demonilor. Această convingere avea drept consecinţă că în faţa răului, a suferinţei, mesopotamienii nu stăteau pasivi, neputincioşi, ci se luptau cu nenorocirile, desigur într-un chip inadecvat, dar aveau un comportament activ, de combatere şi nu de resemnare pasivă. Această atitudine corespundea cu combativitatea mesopotamiană atît de vizibilă la asirieni, de pildă, şi la caldeeni.

Această luptă împotriva lumii invizibile a demonilor întărea mult încrederea omului în forţele sale. De aici mîndria nemăsurată ce apare des în textele regilor mesopotamieni, asirieni mai cu seamă. Iar din posibilitatea acestei lupte cu răul, cu demonii, provocatori ai tuturor nenorocirilor, derivă de fapt şi convingerea că omul este în stare să-şi îmbunătăţească soarta prin efort şi prin cunoaştere, dar şi prin pietate şi jertfe faţă de zeii adversari ai demonilor.

10. Eterna reîntoarcere

Popor de păstori şi de plugari, mesopotamienii au privit cu atenţie bolta cerească spre a căuta semne, dar şi spre a lua aminte la succesiunea regulată a mişcării astrelor, a Lunii şi a Soarelui.

Schimbarea zilei cu noaptea, alternanţa anotimpurilor în fiecare an, a vegetaţiei cu uscăciunea, revărsarea periodică a Tigrului şi a Eufratului, toate aceste reveniri anuale a unor schimbări în natură au întărit convingerea că timpul se scurge nu liniar, istoric, ci el se roteşte circular, ciclic. Aşa a luat naştere, probabil, la sumerieni şi la asiro-babilonieni, cei dintîi, învăţătura veşnicei reîntoarceri despre care scria în secolul al III-lea î.e.n. preotul „caldeean“ Berossos. Este probabil că fazele Lunii — cu creşterea, plinătatea ei, descreşterea şi dispariţia ei — au jucat un mare rol în elaborarea teoriei ciclice a evoluţiei lumii. Aşa cum Luna creşte, descreşte şi dispare pentru un timp, tot astfel universul, o societate, cresc, ajung la plinătatea dezvoltării lor, apoi descresc şi pier spre a reveni şi a retrăi din nou. Pentru asiro-babilonian, ne arată Berossos, universul este etern, dar el este nimicit şi reclădit periodic în cursul unui „mare an". Cînd planetele se vor reuni în zodia Cancerului (în aşa-zisa „marea iarnă"), un potop va nimici toate în zodia Capricornului; atunci tot Universul va fi mistuit de flăcări. Această învăţătură a pieirii lumii prin foc a fost preluată de la asiro-babilonieni şi de la perşi de către Heraclit şi domină gîndirea cosmologică a vechiului stoicism (ἐκπύρωσις). Nu este vorba numai de *nihil novi sub sole*, adică orice eveniment a mai fost odată, s-a mai întîmplat odată, ci în această doctrină a veşnicii reîntoarceri se afirmă revenirea aceloraşi evenimente în cadrul unui alt ciclu sau „an mare"; orice existenţă terestră a mai fost şi va mai fi odată, identică, aşa cum Luna plină a mai fost odată.

Se ştie că această doctrină a „eternei reîntoarceri" a fost profesată şi de Pitagora, care credea în reluarea de către toate fiinţele a existenţei lor anterioare în cadrul altui ciclu.

Gîndirea sumero-accadiană pare să se fi ataşat destul de mult de această învăţătură, ca şi de teza lui „nimic nou sub soare" şi de aceea se poate afirma despre ea că este într-o măsură anistorică, adică în măsura în care orice existenţă şi orice fapt a fost şi va mai fi în cursul desfăşurărilor ciclice şi repetărilor identice care constituie însuşi timpul.

●

Desigur, nu vom putea prezenta aici toţi parametrii viziunii mesopotamiene despre lume, dar acelea pe care le-am înfăţişat vor convinge că lumea mesopotamiană diferă profund atît de civilizaţia ebraică, cît şi de cea feniciană şi mai ales de cea egipteană. Temeliile sale pre-filosofice sînt cu totul diferite şi de cele ale civilizaţiei greco-romane.

Dacă trebuiau respinse doctrinele pan-babiloniene care fac din vechiul Babilon centrul din care s-ar fi răspîndit cultura în întreaga lume, totuşi e necesar să apreciem la justa sa valoare lumea sumero-accadiană, foarte diferită de celelalte civilizaţii antice şi de o profunzime şi originalitate nebănuite.

Constantin Daniel

GÎNDIREA
ASIRO-
BABILONIANĂ
ÎN TEXTE

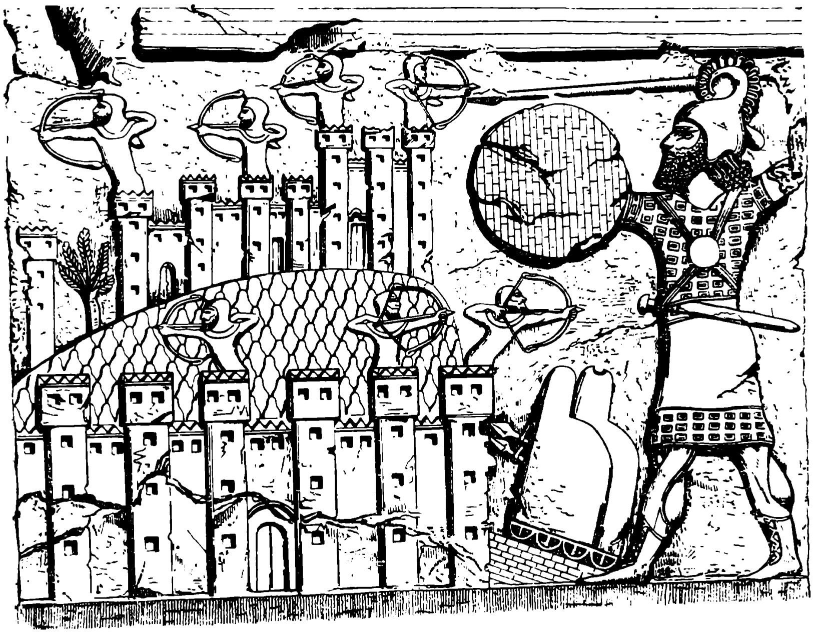

NOTA TRADUCĂTORULUI

La transcrierea în româneşte a numelor proprii de regi și de localităţi am folosit două metode. Am păstrat numirile deja intrate în limba română aşa cum sînt pronunțate de veacuri. Se ştie că aceste numiri asiro-babiloniene au pătruns în limba noastră prin canalul limbii greceşti.

De aceea am transcris:

Assurbanipal, Σαρδανάπαλλος, Aşur-ban-apal = Aşur a dat un fiu. Asiria, ᾿Ασσυρία, Mat-Assur; Mat-Auşar = Ţara Asiriei. Babilonia, Βαβυλωνία, Mat-Babili; Mat-Kaldi = Ţara Babiloniei. Baltasar, Βαλτάσαρ, Bel-șar-ussur = Bel va proteja pe rege. Salmanasar, Σαλαμανασσάρ, Salman-așaridu = Salman să prospere. Sargon, ᾿Αρνά, סרגון, Sar-ukin = Zeul să întărească pe rege. Senacherib, Σεννάχηρείμ, Sin-ahi-erib = Sin a înmulțit frații. Nabucodonosor, Ναβουχοδονοσόρ, Nabu-sar-usur = Nabu apără granița. Nabonide, Ναβόνιδος, Nabu-naid = Nabu l-a ridicat.

Celelalte numiri proprii, mai puțin cunoscute în limba noastră, le-am transcris cum se află ele în operele consultate, unde este folosită transcrierea etimologică a cuvintelor accadiene și orientale în general.

Pentru traducerea în limba română a textelor asiro-babiloniene din volumul de față, am folosit edițiile cele mai reprezentative din limbile engleză, germană și franceză, iar pentru elaborarea notițelor introductive și a notelor am utilizat lucrările de istorie cele mai recente și mai prestigioase, printre care:

1. * * *, *Cambridge Ancient History*, Cambridge University Press, 1971

2. *Histoire générale des civilisations*, publiée sous la direction de M. Crouzet, tome I, *Orient et Grèce antique*, P.U.F., Paris, 1963

3. W. W. Allo-W. K. Simpson, *The Ancient Near East*, Yale University, New York, 1971

4. *Storia Universale*, *Gli imperi dell' Antico Oriente*, 3 vol., trad. din limba germană *(Fischer Weltgeschichte)*, Feltrinelli Editore, Milano, 1968-1969

5. W. F. Albright, *From the Stone Age to the Christianity*, 2nd ed., Doubleday, New York, 1957

6. * * *, *Istoria universală* în zece volume, trad. rom., vol. I—II, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1958 şi 1959.

7. *Istoria lumii în date*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1972.

Studiile de orientalistică şi îndeosebi cele de limbi semitice de care mă ocup de mai bine de patruzeci de ani, mi-au uşurat mult înțelegerea textelor asiro-babiloniene și astfel şi găsirea celor mai potriviți termeni la redarea în limba română a acestor opere, unele vechi de peste patru mii de ani.

Ath. N.

SEMNE ŞI ABREVIAŢIUNI

[ ] pentru text presupus că a existat în original
( ) pentru completări în vederea înţelegerii sensului

AAA *Annals of Archaeology and Anthropology* (Liverpool, 1908—)
AASOR *Annual of the American Schools of Oriental Research* (New Haven, 1920—)
ABL R. F. Harper, *Assyrian and Babylonian Letters*, Chicago, 1892 sq.
AfK *Archiv für Keilschriftforschung* (Berlin, 1923—1925)
AfO *Archiv für Orientforschung* (Berlin, 1926—)
AJA *American Journal of Archaeology* (Concord, N. H., 1885—)
AJSL *American Journal of Semitic Languages and Literatures* (Chicago, 1884—1941)
ANET *Ancient Near Eastern Texts...*, edited by J. B. Pritchard, 2nd ed., Princeton, 1955
AO *Der alte Orient* (Leipzig, 1900—)
AOB *Altorientalische Bibliothek*
AOT *Altorientalische Texte zum Alten Testament*, editate de H. Gressmann (Berlin und Leipzig, 2. Aufl., 1926)
AS *Assyriological Studies*, Oriental Institute (Chicago, 1931—)
BA *Beiträge zur Assyriologie und semitischen Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1889—)
BASOR *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* (1919—)
BE *Babylonian Expedition of the Univ. of Pennsylvania*, Series A, edited by H. Hilprecht
BG *The Babylonian Genesis*, by A. Heidel (Chicago, 1942)

Semne şi abreviaţiuni

BIFAO *Bulletin de l'institut français d'archéologie orientale* (Cairo, 1901—)
BIN *Babylonian Inscriptions in the Collection of James B. Nies* (New Haven, 1918—)
BoTU *Die Boghazköi-Texte in Umschrift* (Leipzig, 1922 sq.)
BrM British Musem
CH Code of Hammurabi
CT *Cuneiform Texts from Babylonian Tablets, in the British Museum* (London, 1896—)
GE A. Heidel, *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels* (Chicago, 1946)
GETh R. Campbell Thompson, *The Epic of Gilgamesh* (Oxford, 1930)
HGE F. M. Böhl, *Het Gilgamesj-Epos* (Amsterdam, 1941)
HT *Hittite Texts in the Cuneiform Character from Tablets in the British Museum* (London, 1920)
HUCA *Hebrew Union College Annual* (Cincinnati, 1924—)
JA *Journal asiatique* (Paris, 1822—)
JAOS *Journal of the American Oriental Society* (New Haven, 1843—)
JBL *Journal of Biblical Literature and Exegesis* (Middletown, 1881—)
JCS *Journal of Cuneiform Studies* (New Haven, 1947—)
JEA *Journal of Egyptian Archaeology* (London, 1914—)
JNES *Journal of Near Eastern Studies* (Chicago, 1942—)
JPOS *Journal of the Palestine Oriental Society* (Jerusalem, 1920—)
JQR *Jewish Quarterly Review* (London, 1889—)
JRAS *Journal of the Royal Asiatic Society* (London, 1834—)
JSOR *Journal of the Society of Oriental Research*, Chicago, 1917—1932.
KAJ *Keilschrifttexte aus Assur juristischen Inhalts* (WVDOG, L[1927]), editate de E. Ebeling
KAH *Keilschrifttexte aus Assur historischen Inhalts*, vol. I (WVDOG, XVI [1911]), editat de L. Messerschmidt
KAR *Keilschrifttexte aus Assur religiösen Inhalts*, vol. I (WVDOG, XXVIII [1915—1919]), editate de E. Ebeling
KAV *Keilschrifttexte aus Assur verschiedenen Inhalts* (WVDOG, XXXV, [1920]), editat de O. Schroeder

KB *Keilinschriftliche Bibliothek*, editat de E. Schrader (Berlin, 1889—1900)

KBo *Keilschrifttexte aus Boghazköi*, I—VI (WVDOG, XXX [1916] şi XXXVI [1921])

KUB *Keilschrifturkunden aus Boghazköi*, I—XXXIV (Berlin, 1921—1944)

LKA E. Ebeling, *Literarische Keilschrifttexte aus Assur* (Berlin, 1953)

LSS *Leipziger semitistische Studien* (Leipzig, 1903—)

MAOG *Mitteilungen der altorientalischen Gesellschaft* (Leipzig, 1925—)

MVAG *Mitteilungen der Vorderasiatischen Gesellschaft aus Assur* (Berlin, 1952)

OECT *Oxford Editions of Cuneiform Texts*, editate de S. Langdon (1923—)

OIP *Oriental Institute Publications* (Chicago, 1924—)

OLZ *Orientalistische Literaturzeitung* (Berlin und Leipzig, 1898—)

PBC *Le poème babylonien de la création*, de R. Labat (Paris, 1935)

PBS vezi UM

PEQ *Palestine Exploration Quarterly* (London, 1869—)

PSBA *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology* (London, 1878—1918)

R H.C. Rawlinson, *The Cuneiform Inscriptions of Western Asia* (London, 1861—1884)

RA *Revue d'Assyriologie et d'archéologie orientale* (Paris, 1884—)

RB *Revue biblique* (Paris, 1892—)

RHA *Revue hittite et asianique* (Paris, 1930—)

RHR *Revue de l'histoire des religions* (Paris, 1880—)

RSO *Rivista degli studi orientali* (Roma, 1907—)

RT *Recueil de travaux relatifs à la philologie et à l'archéologie égyptiennes et assyriennes* (Paris, 1870—1923)

SAOC *Studies in Ancient Oriental Civilization* (Chicago, 1931—)

SM *Sumerian Mythology*, by S. N. Kramer (Philadelphia, 1944)

STC *The Seven Tablets of Creation*, by L. W. King, 2 vol. (London, 1902)

TCL *Textes cunéiformes*, Musée du Louvre (Paris, 1910—)
TSBA *Transactions of the Society of Biblical Archaeology* (London, 1872—1893)
UET *Ur Excavations Texts: I Royal Inscriptions*, by C. J. Gadd (London, 1928)
UM University Museum, University of Pennsylvania, *Publications of the Babylonian Section* (Philadelphia, 1911—)
VA *Vorderasiatische Abteilung*, Thontafelsammlung (Berlin)
VAB *Vorderasiatische Bibliothek* (Leipzig, 1907—1916)
VBoT A. Götze, *Verstreute Boghazköi-Texte* (Marburg, 1930)
VS *Vorderasiatische Schriftdenkmäler* (Berlin, 1907—)
WVDOG *Wissenschaftliche Veröffentlichungen der deutschen Orient-Gesellschaft* (Berlin, 1900—)
WZKM *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* (Wien, 1887—1940)
YOS *Yale Oriental Series, Babylonian Texts* (New Haven, 1915—)
ZA *Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete* (Leipzig, 1886)
ZAeS *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* (Leipzig, 1863—)
ZAW *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* (Berlin, 1881—)
ZDMG *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* (Leipzig, 1847—)
ZDPV *Zeitschrift des deutschen Palaestina-Vereins* (Leipzig, 1878—)

MITURI
ȘI TEXTE
COSMOGONICE

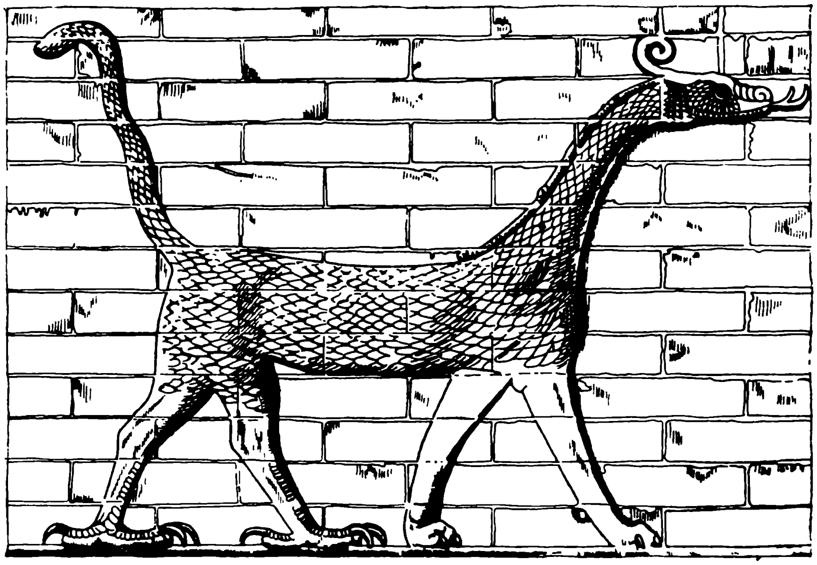

EPOPEEA CREAȚIEI LUMII

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Biruirea haosului primitiv şi introducerea unei ordine în cosmos a preocupat într-un grad înalt pe mesopotamieni. Continuitatea ordinii cosmosului trebuia cerută, de la zeii creatori, la începutul fiecărui an. De aceea, în ziua de Anul Nou, la temple, după ceremonia luptei primordiale şi victoriei finale, se cerea ca în Anul Nou ce începea totul să fie în ordine, nimic anormal (secete, inundații, boli etc.). Comemorarea consta din recitarea unei epopei a creației, de care va fi vorba în rîndurile ce urmează.

Legenda începe cu timpul cînd nu existau decît cele două principii primordiale: Apsu (apa dulce) și Tiamat, soția lui (apa sărată). Altceva nu exista. Din amestecul lor au luat ființă alți zei. Cînd nepoții lor au devenit așa de turbulenți încît Apsu nu mai avea odihnă, acesta s-a decis să-i distrugă, ca să readucă liniștea în ceruri. Dar mai înainte ca planul său să fie pus în aplicare, zeul *Ea*, cel mai înțelept şi mai puternic succesor al lui Apsu, i-a administrat acestuia un narcotic şi l-a omorît, preluînd el prerogativele divine. Din zeul *Ea* s-a născut puternicul Marduk.

Auzind despre moartea soțului ei, Tiamat a organizat răzbunarea contra lui *Ea* şi Marduk. În acest scop, ea a creat o armată de monştri îngrozitori. Comandant al oştilor sale, Tiamat a numit pe zeul Kingu, care devenise soțul ei.

La început, zeul *Ea* se hotărîse să înfrunte el armatele monştrilor, dar cînd a văzut teribila lor înfățişare s-a retras înfricoşat. În cele din urmă a fost însărcinat Marduk să ducă el lupta, dar el a condiționat începerea bătăliei de faptul dacă el este făcut conducător peste toți zeii. De aceea zeii s-au adunat în conclavul lor cel sfînt şi l-au proclamat pe Marduk regele zeilor. Îndată după aceea, Marduk a început să se pregătească de luptă, arma sa principală fiind o plasă enormă și cele patru vînturi-furtună. Cînd Kingu l-a văzut pe Marduk apropiindu-se, a înlemnit, dar Tiamat nu s-a sfiit să-l înfrunte singură. Însă cînd ea şi-a deschis gura ca să-l înghită, Marduk a prins-o în plasa lui şi a dat drumul vînturilor-furtună în gîtlejul ei, iar cu lancea i-a străpuns inima.

Apoi Marduk a spintecat carcasa lui Tiamat în două. O parte a folosit-o la facerea firmamentului cerului, iar pe cealaltă la facerea pămîntului. Deasupra firmamentului şi dedesubtul pămîntului se aflau ape ce ţineau sub control corpul spintecat.

Atunci Marduk a instalat pe diferiţii zei la locurile lor în cer, spre a determina zilele şi sezoanele. Numaidecît zeii s-au plîns că au fost puşi la muncă pentru care n-au nici un servitor. Drept răspuns la plîngerea lor, Marduk s-a decis să creeze pe om, care să servească pe zei. S-a căzut de acord ca omul să fie făcut din sîngele unui zeu şi de aceea a fost ales Kingu, căruia i s-a tăiat capul, i s-au spart vinele, iar din sîngele şi oasele lui a fost format omul.

Drept mulţumire lui Marduk, zeii i-au construit oraşul Babilon şi templul lui, Esagila, unde anual ei vin, în ziua de Anul Nou, să-i aducă omagii, pentru victoria sa. În această zi de Anul Nou, Marduk decide destinele omenirii pentru un an întreg.

Porţiuni din această *Epopee a creaţiei* au fost date la lumină de G. Smith, în *The Chaldean Account of Genesis* (1876). După aceea au urmat şi alte tăbliţe. Datorăm aceste texte la trei izvoare principale: *a.* Săpăturile engleze la Ninive. Textele de aci, mai relevante, au fost publicate în CT, XIII (1901) şi în L. W. King, *The Seven Tablets of Creation* (2 vol., 1902); *b.* Săpăturile germane la Assur. Textele în E. Ebeling, *Keilschrifttexte aus Assur religiösen Inhalts* (1914 sq.); *c.* Săpăturile americane şi engleze la Kiş. Textele în S. Langdon, *Oxford Editions of Cuneiform Texts* (1923 sq., vol. VI). Fragmente sporadice au apărut în revistele de specialitate. O compilare convenabilă a textelor a fost făcută de A. Deimel în a sa *Enuma Eliš* (ed. II, 1936). Această ediţie conţine un aparat textual foarte util. În anii recenţi, mari goluri din tăbliţa a VII-a au fost umplute de E. Ebeling, în MAOG, XII (1939), partea a IV-a, iar aceste adaose au fost suplimentate şi elucidate de W. von Soden, în ZA, XLVII (1942), pp. 1—26. Singura parte ce rămîne încă mult necunoscută este tăbliţa a V-a.

Variate studii şi traduceri ale epopeii sînt bine cunoscute, pentru a le mai enumera aici. Cele mai recente şi de seamă sînt: S. Langdon, *The babylonian Epic of Creation* (1923); E. Ebeling, AOT^2, p. 108 sq.; R. Labat, *Le poème babylonien de la création* (1935) şi A. Heidel, *The Babylonian Genesis* (1942). Pentru o mai uşoară referire, Speiser a reţinut numerotarea rîndurilor folosită de Labat. Traducerea îngrijită a lui Heidel este de mare utilitate, excepție făcînd porțiunile tabletei a VII-a ce au apărut după 1942. Atenție deosebită trebuie să se dea studiului gramatical al lui W. von Soden, *Der hymnisch-epische Dialekt des Akkadianischen*, în ZA, XI-XLI (19—32 sq.) și celui al lui A. L. Oppenheim, *Notes on Mesopotamian Mythology*, I, „Orientalia", XVI (1947), pp. 207—238.

Nu există un acord general cu privire la data compoziției acestei epopei a creației. Nici unul din textele actuale nu trece dincolo de primul mileniu î.e.n. Din evidența internă (context și criteriile lingvistice), însă, majoritatea savanților o atribuie perioadei vechi babiloniene, adică partea primă a mileniului II î.e.n. Nu par să existe motive concludente pentru o datare mai timpurie.

Poemul este scris în formă metrică. Un exemplar al tăbliței a VII-a, de exemplu, arată o deplină diviziune a rîndurilor în jumătăți de rînduri. Considerații teologice, politice și exegetice au creat variate schimbări și adițiuni. Din nefericire, o traducere nu poate face uz de aceste tipuri de evidență. În general, reviziile succesive au sărăcit efectul poetic al întregului. Totuși, destule pasaje au ajuns pînă la noi intacte și ele ne dau mărturia unei inspirații literare dintre cele mai adînci.

Traducerea de mai jos urmează pe cea a lui Speiser în ANET², p. 60 sq.

ENUMA ELIȘ
(EPOPEEA CREAȚIEI LUMII)

Tăblița I

Credem util a face o scurtă introducere a cuprinsului tăbliței I din mitul babilonian al creerii lumii. Poetul ne transportă la originea lumii, cînd nu exista nimic, nici chiar zei. În acest neant au apărut principiile cosmice: Apsu (oceanul) și Tiamat (marea). Din aceștia doi au ieșit toate ființele, începînd cu zeii. Dintre zei, primul născut a fost Mummu. Cu el obținem prima triadă de zei babilonieni: Apsu-Tiamat-Mummu. De acum zeii se înmulțesc și încep să devină rebeli, tulburînd liniștea bătrînului Apsu. Acesta însoțit de Mummu se îndreaptă către mama Tiamat, unde se pune la cale nimicirea zeilor. Cei care vor începe atacul vor fi Apsu și Mummu. Dar zeul

înțelepciunii, *Ea*, a aflat despre acest proiect și a pus în mișcare cunoștințele sale magice. Apsu este învins și victoria este repurtată de zei. Un crainic aleargă către Tiamat, căreia îi istorisește nenorocirile îndurate de soțul ei Apsu și fiul ei Mummu. Tiamat devine furioasă și se decide să se răzbune. Din coapsele sale ies monștrii cei mai teribili care vor pleca să distrugă pe zeii revoltați. Monștrii au nevoie de un șef și Tiamat îl însărcinează cu aceasta pe Kingu, căruia îi încredințează tăblițele destinului. În mod solemn, Kingu este făcut șef și primește puteri fără limite.

1. Cînd sus [1], cerul nu fusese (încă) numit [2]
2. (Iar) jos, pămîntul [3] (încă) nu purta un nume,
3. [Cînd] nu exista decît Apsu [4] primordialul, născătorul lor [5],
4. Mummu [6] și Tiamat [7] , cea care le-a dat naștere la toți;
5. Ci numai apele lor amestecîndu-se ca un singur corp [8],
6. Nici un loc de pășune nu fusese format (și) nici măcar un mărăciniș nu apăruse [9],

---

[1] După aceste două cuvinte de început ale poemului (în limba babiloniană *Enuma Eliș*) numeau babilonienii întregul poem. Se pare că acest lucru era un obicei semit, deoarece îl întîlnim și la ebrei, care numeau cărțile Bibliei lor după cuvîntul cu care începeau. De exemplu: *Bereșit* = Cartea Facerii; *Vaeleh Șemoth* = Cartea Exod etc., etc.

[2] Babilonienii obișnuiau să spună despre un lucru că n-are nume, atunci cînd el nu fusese creat.

[3] Textul babilonian are cuvîntul *tărie*, care ne arată pămîntul în raport cu apa.

[4] Apsu — apele dulci ale oceanului. În poemul de față, Apsu este cunoscut sub numele de principiul masculin al haosului. El corespunde lui 'Απασων din cosmologia lui Damascius, cap. 125. Traducerea acestei opere a lui Damascius se află în KAT^3, p. 439 și în AOT^2, p. 138.

[5] Adică cel care a dat naștere zeilor.

[6] Mummu (la Damascius Μωυμις) se pare că nu a fost o entitate de sine-stătătoare, ci mai degrabă un epitet al lui Tiamat cu sensul de „mamă". Abia de la rîndul 30 în jos, Mummu apare clar ca o personalitate distinctă, un vizir (reprezentant) al lui Apsu. Dhorme (*Choix de textes...*, p. 2) consideră pe Mummu drept adjectiv și traduce „tumultoasa Tiamat".

[7] Tiamat este o personificare a mării. Ea figurează la originea lucrurilor ca element feminin care, împreună cu tatăl ei Apsu (oceanul), va da naștere lumii.

[8] Apele proaspete ale lui Apsu și apele maritime ale lui Tiamat (marea).

[9] Speiser traduce acest verset astfel: „Nici o colibă de stuf nu fusese învelită și nici un loc mlăștinos nu apăruse".

7. Cînd nici unul dintre zei nu fusese adus întru ființă,
8. [Cînd] ei (încă) nu fuseseră pe numele lor chemați[10] și destinele lor [încă] nu fuseseră fixate,
9. [În acest timp] fură creați zeii înăuntrul lor[11].
10. Lahmu și Lahamu[12] au fost formați, au căpătat nume[13].
11. Chiar mai înainte ca ei să fi crescut (și) să devină mari[14];
12. Anșar și Kișar fură creați, depășind pe alții,
13. Ei au trăit zile multe, au adăugat la ani[15];
14. Anu fu succesorul lor, rivalul părinților săi;
15. Da, primul născut al lui Anșar, Anu[16], fu egalul lui.
16. Și Anu l-a născut pe Nudimmud[17] după chipul său.
17. Nudimmud, stăpînul părinților săi, era el[18],
18. De o vastă înțelepciune, înțelegere, putere și tărie[19],
19. Mult mai puternic decît bunicul său Anșar;
20. N-avea nici un rival printre zei, frații lui[20].
21. Cereștii frați s-au adunat împreună.
22. Ei au întărîtat pe Tiamat și asaltat(?) pe păzitorul lor[21].
23. Da, ei au tulburat buna dispoziție[22] a lui Tiamat,

---

[10] Adică ei nu existau; cf. rîndul 1 și 2 de mai sus.

[11] În apele lui Apsu și Tiamat.

[12] Perechile Lahmu și Lahamu, iar în rîndul 12, de mai jos, Anșar și Kișar, corespund perechilor Λαχη-Λαχος și Κισσαρη-’Ασσωρος din cosmologia lui Damascius. Sensul numelor lui Lahamu și Lahmu nu sînt clare. Anșar este jumătatea lumii de sus (An), iar Kișar este jumătatea lumii de jos (Ki).

[13] Rîndurile acestea ne arată că formele ori ființele pot exista mai înainte ca ele să fi purtat un nume.

[14] Adică după scurgerea unui timp, ei au crescut, au devenit maturi.

[15] Adică după trecerea unui timp lung.

[16] Anu era zeul cerului (la Damascius Ἄνος); la origine a fost cel dintîi dintre zei, iar mai pe urmă a devenit divinitatea ce a înglobat în sine pe toți zeii.

[17] Nudimmud este unul dintre epitetele lui *Ea* (la Damascius Ἄος). *Ea* era zeul apelor.

[18] În sensul că părinții lui erau supuși voinței sale, din cauza marii sale înțelepciuni și mai ales pentru că el era magistru în arta magiei.

[19] Toate aceste epitete se potrivesc zeului *Ea* care era *bel-nimeqi*, „stăpîn al înțelepciunii“.

[20] O variantă a acestui poem al creației, în loc de frați, are „părinții lui“.

[21] Adică pe Apsu. Pentru expresia „păzitorul lor“, cf. *Ps.*, 121, 4 ce are „paznicul lui Israel“.

[22] Literal: „măruntaie, intestine“.

24. Prin rîsul[23] lor în locuința cerului.
25. Apsu n-a putut să domolească zgomotul lor
26. Şi Tiamat a rămas mută la [purtarea] lor[24];
27. Faptele lor erau necuviincioase față de [...].
28. Purtarea lor nu era bună, ei au fost obraznici[25].
29. Atunci Apsu, născătorul[26] marilor zei,
30. A chemat pe Mummu, vizirul său[27] și i-a zis:
31. „Mummu, vizirul meu, care bucură inima mea[28],
32. Haidem, să mergem la Tiamat".
33. Ei au mers și au stat jos în fața lui Tiamat;
34. S-au sfătuit privitor la zei, primii lor născuți.
35. Apsu și-a deschis gura sa
36. Şi a zis către Tiamat cu voce tare:
37. „Purtarea lor a devenit jignitoare pentru mine,
38. Ziua eu n-am liniște, noaptea nu pot să dorm;
39. Vreau să-i distrug, să termin cu purtările lor,
40. Ca liniștea să fie refăcută, să putem dormi".
41. Îndată ce Tiamat a auzit aceasta,
42. A devenit furioasă și a strigat către soțul ei;
43. Ea țipa și răcnea furioasă de una singură.
44. Ea plămădi răul în inima sa (și zise):
45. „Ce? Să distrugem ceea ce noi înșine am creat?[29]
46. Purtarea lor, desigur, este supărătoare, dar să-i luăm cu binele!"
47. Mummu luă cuvîntul și sfătui pe Apsu;
48. [...] și răuvoitor fu sfatul lui Mummu:
49. „Da, tată, distruge purtarea lor jignitoare;

---

[23] Cuvîntul a fost înțeles deosebit de traducători. Unii l-au tradus cu „cîntare" (Ebeling), alții cu „jucare" (Heidel), alții cu „rîs, batjocură" (Speiser).

[24] Tiamat a rămas stupefiată de atitudinea zeilor.

[25] Este traducerea lui Ebeling și Speiser. Alți traducători au preferat să lase cuvîntul netradus (Heidel).

[26] Adică tatăl.

[27] Cuvîntul babilonian *sukkalu* va să spună „sol", „mesager", „sfetnic", „vizir".

[28] În babiloniană, „ficatul". Acesta era considerat sediul acțiunii curajoase.

[29] Aici Tiamat este încă mama sentimentală, care nu voiește ca descendenții ei să fie nimiciți. Cf. rîndul 42 sq.

50. Atunci tu vei avea linişte ziua şi vei dormi noaptea!"
51. Cînd Apsu [au]zi, fața lui s-a luminat,
52. Fiindcă el plănuia cele rele contra zeilor, fiii lui.
53. Mummu i-a cuprins gîtul,
54. A îngenuncheat în fața lui și-l săruta.
55. Tot ceea ce ei plănuiau în adunarea lor
56. Era vestit zeilor, primilor lor întîi născuți.
57. Cînd zeii au auzit (aceasta) s-au pus în mișcare;
58. Ei au păstrat tăcerea, ei au stat liniștiți.
59. Cel preaînțelept, desăvîrșitul, atotştiutorul
60. *Ea*, cel priceput în toate, a înțeles planul lor[30].
61. El a întocmit cu măiestrie un cerc magic contra lui[31].
62. El a alcătuit cu iscusință o sfîntă şi puternică descîntare.
63. El a rostit-o şi a făcut-o să stea peste ape[32].
64. El a turnat un somn peste el (aşa că) el a adormit[33] adînc.
65. Cînd Apsu, pe care el l-a aşezat să se culce, a adormit,
66. Mummu, sfetnicul lui, n-a mai avut putere să se mişte.
67. El i-a slăbit cingătoarea (şi) i-a scos tiara[34],
68. El i-a luat splendoarea[35] şi a pus-(o) peste dînsul[36].
69. După ce l-a ferecat (astfel) pe Apsu, el l-a omorît.
70. Pe Mummu l-a legat şi a zăvorît (uşa) în fața lui,
71. Deasupra lui Apsu şi-a aşezat locuința lui;
72. El l-a înşfăcat pe Mummu, tîrîndu-l pe el de frîu.
73. După ce *Ea* a înfrînt şi supus pe duşmanii lui,
74. A obținut victoria peste duşmanii lui,
75. (Şi) s-a odihnit liniştit în locuința sa.
76. El a numit-o pe ea „Apsu" şi a destinat-o sanctuarului,

---

[30] Planul lui Apsu și Mummu. Zeul *Ea* a intuit toate consecințele și a plănuit cum să le evite.

[31] Contra lui Apsu.

[32] Literal: „peste apele dulci ale lui Apsu".

[33] Literal: „l-a făcut să stea în apă", desigur apele lui Apsu.

[34] Tiara este o diademă pe care o poartă numai cei care ocupă o demnitate (civilă sau sacerdotală).

[35] Toate operațiile amintite aci se referă la Apsu, iar nu la Mummu care era numai un vizir şi nu avea calitatea să poarte coroana.

[36] Într-o variantă se află textul: „(și) el *(Ea)* a pus-o pe dînsul". Cf. în această privință *Ps.*, 104, 2: „Yahweh se îmbracă cu lumina ca şi cu o haină".

77. În acest loc să fie aşezat al său altar[37].
78. (Acolo) *Ea* (şi) Damkina[38], soţia lui, locuiesc în splendoare.
79. În camera soartei, în locuinţa destinelor,
80. A fost născut cel mai înţelept şi mai capabil dintre zei.
81. În inima lui Apsu a fost Marduk creat,
82. În inima lui Apsu s-a născut Marduk;
83. Cel care l-a născut pe el a fost *Ea*, tatăl lui;
84. Cea care l-a născut pe el a fost Damkina, mama sa.
85. Pieptul mamei sale l-a supt el[39],
86. Doica care l-a hrănit, l-a umplut de o înaltă strălucire.
87. Ademenitoare era figura sa, atractivă privirea ochilor săi,
88. Falnică era ţinuta lui, un conducător[40] chiar de la început.
89. Cînd *Ea*, tatăl care l-a născut, l-a văzut pe el,
90. S-a bucurat, a radiat, inima i s-a umplut de bucurie.
91. L-a dăruit cu perfecţiune şi i-a dăruit o dublă divinitate[41],
92. Cu mult era deasupra lor, cu mult îi depăşea;
93. Desăvîrşite erau membrele sale, mai presus de orice închipuire,
94. Deasupra înţelegerii umane, greu de priceput.
95. Patru erau ochii săi, patru urechile sale;
96. Cînd îşi mişcă buzele, foc scînteiază,
97. Largi erau toate cele patru organe de auzit
98. Şi ochii, în acelaşi număr, vedeau orice lucru.
99. Semeţ era între zei, depăşitoare statura lui;
100. Membrele sale erau uriaşe, înalt peste măsură.
101. Mariyutu, Mariyutu[42],

---

[37] Cuvîntul babilonian *giparu* indică atît materialul de construcţie primitiv dar şi altarul de cult, cortul propriu-zis.

[38] Versiunile acestui poem, în limba asiriană, substituie, în acest loc şi în altele, pe Lahmu şi Lahamu, în loc de *Ea* şi Damkina. De asemenea, în loc de Marduk, ele introduc pe Anşar-Aşur. În cosmogonia lui Damascius întîlnim pe Ἆος şi Δαυκή, adică *Ea* şi Damkina.

[39] O variantă are: „l-a făcut pe el să sugă".

[40] Chiar de la naştere arăta însuşiri de comandant. De aceea, zeii l-au ales să le fie conducător, după cum vom vedea mai jos.

[41] Adică i-a dat o înfăţişare dublă, ca şi cea a lui Ianus al romanilor (cf. Ebeling).

[42] După Speiser, cuvîntul accadian *mariyutu* reflectă un dublu joc de cuvinte. Din punct de vedere gramatical, versetul ar putea fi tradus „fiul nostru, fiul nostru".

102. Fiul zeului-Soare, zeul-Soare al zei[lor]
103. Înconjurat cu nimbul a zece zei, era puternic peste măsură;
104. Fiindcă ale lor impunătoare străluciri fuseseră îngrămădite
peste el.
105. Anu a creat și a născut împătritul vînt,
106. Încredințînd puterii sale pe conducătorul armatei[43],
El a produs... și așezat vîntul-vîrtej[44],
107. El a întocmit torente și a tulburat pe Tiamat.
108. Tulburată e Tiamat, ziua și noaptea ea se frămîntă.
109. Zeii n-aveau odihnă suferind ca la furtună;
110. Inima lor clocise în ea cele rele.
111. Lui Tiamat, mama lor, ei îi zic:
112. „Cînd ei au ucis pe Apsu, al tău soț,
113. Tu nu l-ai ajutat, ci ai stat liniștită[45].
114. Cînd el a creat împătritul vînt uscat[46],
115. Forța ta a slăbit și noi nu putem să fim liniștiți.
116. Să-l ai mereu în minte pe Apsu, soțul tău.
117. Și pe Mummu, care a fost învins; tu stai singură,
118. Tu nu [ești o ma]mă, tu nu ne iubești[47].
119. [...] tu nu ne iubești,
120. [...] Ochii noștri sînt grei.
121. [...] fără tihnă. Să ne odihnim.
122. [... la bătă]lie. Să te răzbuni pe ei
123. [...] și prefă-i în vînt“.
124. [Cînd] Tiamat a auzit cuvîntul, s-a bucurat
125. [Și ea a zis...]: „Să facem monștrii
126. [...] și pe zei în mijlocul [...].
127. [...] să facem război contra zeilor [...]“
128. Ei s-au strîns și au mers de partea lui Tiamat.

---

[43] Versetele 105 și 106 se referă la armata monștrilor, a căror naștere este relatată în tăblița a II-a, 19—32 (cf. și IV, 115—116). Aceste două versete anticipează ceea ce are să fie povestit mai tîrziu.

[44] Cf. traducerea lui Speiser în ANET, 2nd ed., p. 62.

[45] Tiamat n-a participat la lupta lui Apsu și Mummu contra zeilor. Cînd ea s-a angajat la acțiuni ostile, a făcut-o spre a răzbuna pe Apsu. Ea a instigat pe unii dintre zei, al căror șef era Kingu (cf. tăblița a VI-a, 29 sq.), pentru care motiv Tiamat l-a numit căpetenia oștilor ei.

[46] S-ar părea că este zeul Anu (cf. Speiser)

[47] Textul babilonian: „să-l aibă la inimă“.

129. Furioşi întocmesc planuri ziua şi noaptea,
130. Ei se aliniază pentru luptă, spumegînd, răcnind;
131. Se adună în sfat şi se pregătesc de luptă.
132. Maica Hubur[48], cea care creează totul,
133. A adăugat arme groaznice, a produs şerpi-monştri,
134. Cu dinţii ca briciul, ei nu-şi cruţă colţii(?),
135. [Cu venin] în loc de sînge a umplut ea corpul lor.
136. [Dra]goni fioroşi a înarmat ea cu mînie[49],
137. Ea, făcîndu-i asemenea zeilor, le-a dat aureole
138. Aşa ca cel care i-ar privi să moa[ră] de frică,
139. Aşa ca cel prins de corpurile lor să nu se poată întoarce.
140. Ea a creat vipera, dragonul şi *lahamu*[50],
141. Leul cel mare[51], cîinele turbat[52], omul-scorpion,
142. Puternici demoni cu chip de leu, dragoni zburători, centaurul[53],
143. Ce poartă arme necruţătoare, neînfricaţi în lupte.
144. Straşnice erau poruncile ei, de necălcat erau ele.
145. În total (?) unsprezece de acest soi[54] a adus (în linie).
146. Dintre zei, primii ei născuţi[55], ce formau (ceata ei),
147. Ea l-a ridicat pe Kingu, în mijlocul lor l-a făcut şef.
148. Să meargă în fruntea armatei, să conducă oştile,
149. Să ridice armele pentru luptă, să dezlănţuie atacul,
150. În bătălie să fie comandant suprem.
151. Acestea ea le-a încredinţat mîinii sale, cînd ea l-a adus la sfat:

---

[48] Este o altă denumire a lui Tiamat.

[49] În babiloniană *uşumgallu* = şarpe mare. Natura animalelor fabuloase, descrise în aceste versete, nu e clară. Unii monştri ar părea că sînt imagini ale constelaţiilor (ex., omul-scorpion şi omul-berbec). Şerpi înfricoşători *(muşhuşşu)* întîlnim pe basoreliefurile de pe cărămida sticloasă a porţii Iştar, din Babilon.

[50] Aici *lahamu* e un fel de monstru şi n-are nimic a face cu Lahamu, menţionat la începutul tăbliţei. Speiser traduce acest cuvînt cu *sfinxul.*

[51] O variantă are pluralul „leii cei mari".

[52] Poate cerberul.

[53] Heidel traduce cu „bizonul".

[54] Monştrii pe care i-a adus în luptă Tiamat.

[55] O variantă are: „ai lor primi născuţi" (adică Apsu şi Tiamat).

152. „Eu te-am consacrat, te-am făcut mare în sfatul zeilor [56],
153. Ți-am dat toată puterea să sfătuiești pe zei.
154. Cu adevărat tu ești suprem, singurul meu soț ești tu!
155. Cuvintele tale vor fi mai presus de toți Anunnakii“ [57].
156. Ea i-a înmînat tablele (listele) cu soarta, le-a fixat pe
pieptul lui:
157. „Porunca ta să fie necontestată, [cuvîntul] tău să fie de
neînlocuit“.
158. Îndată ce Kingu a fost înălțat, s-a făcut stăpîn [pe rangul
lui Anu],
159. [Ei au hotărît [58]] soarta pentru zei, fiii ei:
160. „Cuvîntul vostru va face focul să se stingă [59],
161. Va smeri pe „Arma cea puternică“ așa de tare în înconjurul (său) [60]

(Urmează un colofon [61])

Tăblița a II-a

Proiectele lui Tiamat ajung la cunoștința înțeleptului *Ea*. Acesta aleargă la bătrînul Anșar, părintele celebrei triade: Anu, Bel și *Ea*. Zeul *Ea* îi relatează, în toate detaliile, revolta lui Tiamat și repetă textual povestirea pe care ne-a dat-o tăblița I. Anșar rămîne înmărmurit: El nu voiește să apară chiar în persoană pe arenă și de aceea va trimite succesiv pe fiii săi. Anu pleacă primul, dar numai aspectul îngrozitor al lui Tiamat îl face să ia fuga. La rîndu-i, *Ea* n-are succes. Atunci se ridică răzbunătorul zeilor, Marduk. El se prezintă în fața tatălui său Anșar care-l îmbrățișează cu căldură și-i promite victoria. Pentru aceasta, trebuia să-i dea conducerea supremă, adică să se întrunească zeii și să-i confere puterea de a reglementa destinele. Această scenă va fi istorisită în tăblițele IV—V.

---

[56] Acestea sînt cuvintele lui Tiamat către Kingu.

[57] Anunnakii erau zeități ale lumii de jos, apoi ale vieții și judecătorii morților. Aici se vede clar că ei aparțineau suitei lui Tiamat. În contrast cu ei se aflau Igigii, zeii lumii de sus.

[58] Tiamat și Kingu.

[59] Potrivnicul apei este focul. De aceea, poate că aci se face aluzie la Marduk, numit și fiul Soarelui (cf. tăblița a VI-a).

[60] Probabil Soarele (Marduk) care se învîrtește pe bolta cerească.

[61] Colofon este însemnarea de la finele unei scrieri. În cel de la finele primei tăblițe din *Enuma Eliș* ni se spune că textul a fost scris după original și colaționat de către copiști postumi.

1. După ce Tiamat a dat o astfel de importanță pregătirilor,
2. Ea s-a pus în ordine pentru bătălia cu zeii, vlăstarele sale[62].
3. Pentru a răzbuna pe Apsu a făcut Tiamat (acest) rău.
4. Că ea e gata de atac, i s-a suflat lui *Ea*.
5. Îndată ce *Ea* a auzit despre aceasta,
6. A căzut într-o tăcere mormîntală și s-a posomorît,
7. Apoi după îndelungă gîndire mînia lui s-a potolit;
8. Spre Anșar, străbunul, el s-a îndreptat.
9. Cînd el veni în fața bunicului său Anșar,
10. I-a dat de știre despre tot ce Tiamat a plănuit:
11. „Tată, Tiamat, ea care ne-a născut, ne urăște.
12. Ea a ținut o adunare[63] și a țipat cu furie.
13. Toți zeii au trecut de partea ei;
14. Chiar cei pe care i-ai născut tu merg de partea ei[64].
15. Ei se strîng și merg de partea lui Tiamat;
16. Înfuriați, ei complotează fără încetare, ziua și noaptea;
17. Ei s-au încolonat pentru luptă, mîrîind și răcnind.
18. Ei au ținut o adunare și au plănuit conflictul.
19. Maica Hubur[65], cea care creează totul,
20. A adaos arme groaznice, a produs șerpi-monștri;
21. Cu dinții ca briciul, ei nu-și cruță colții (?),
22. Cu venin în loc de sînge a umplut ea trupurile lor;
23. [Dra]goni fioroși a înarmat ea cu mînie;
24. Ea le-a dat aureole, făcîndu-i asemenea zeilor,
25. Așa că cel care i-ar privi să moară de frică,
26. Așa că cel care ar fi prins de trupurile lor să nu se poată întoarce.
27. Ea a creat vipera, dragonul și *lahamu*,
28. Leul cel mare, cîinele turbat, omul-scorpion,

---

[62] Desigur zeii cei tineri, partizanii lui *Ea*.
[63] Tiamat.
[64] Versetele 15—48 sînt o repetare a versetelor 127—160 din tăblița I.
[65] Cf. nota 48.

29. Puternici demoni cu chip de leu, dragoni zburători, centaurul,
30. Ce poartă arme necruțătoare, neînfricați în luptă.
31. Straşnice erau poruncile ei, de necălcat erau ele,
32. În total (?) unsprezece de acest soi a adus (în linie).
33. Dintre zei, primii ei născuți, ce formau (ceata ei),
34. Ea l-a ridicat pe Kingu, în mijlocul lor l-a făcut şef.
35. Să meargă în fruntea armatei, să conducă oştile,
36. Să ridice armele pentru luptă, să dezlănțuie atacul,
37. În bătălie să fie comandantul suprem.
38. Acestea le-a încredințat mîinii sale, cînd ea l-a adus la sfat:
39. „Eu te-am consacrat, te-am făcut mare în sfatul zeilor;
40. Ți-am dat toată puterea să povățuieşti pe zei".
41. Da, tu eşti suprem, singurul meu soț eşti tu!
42. Cuvintele tale vor fi mai presus de toți Anunnakii".
43. Ea i-a înmînat tablele (listele) cu soarta, le-a fixat pe pieptul lui (zicînd):
44. „Porunca mea să fie necontestată, cuvîntul tău să fie de neînlocuit".
45. Îndată ce Kingu a fost proclamat, a fost făcut stăpîn [peste Anu].
46. [Ei au hotărît] soarta pentru zei, fiii ei:
47. „Cuvîntul vostru va face să se stingă focul,
48. [Va smeri pe] „Arma cea puternică", aşa de tare în înconjurul (său)".
49. [Cînd Anşar] a auzit că Tiamat s-a tulburat atît,
50. El a dat din cap şi şi-a muşcat limba[66];
51. [Inima i s-a umplut de întristare], corpul i s-a înfiorat.
52. [...] el şi-a înăbuşit suspinul.
53. [El zise lui *Ea*: „Scoală, fiul meu, mergi] la luptă!
54. [Arma pe care ai] făcut-o, ridic-o, poart-o,
55. Tu ai ucis pe Apsu [...];
56. [Ucide şi pe Kin]gu, ce merge înaintea ei.
57. [...] înțelepciune.
58. [A răspuns conducătorul] zeilor Nudimmud:

---

[66] Semn de supărare şi mînie.

(Rîndurile 59—70 sînt distruse [67]*)*

71. [... Anşar răc]neşte [...] cu mînie (?);
72. [Lui Anu], fiul său, îi spune [un cuvînt], (zicînd):
73. „[...] Cel mai puternic dintre eroi,
74. A cărui tărie este [mare], a cărui năvală e nimicitoare,
75. [Mergi] şi stai tu în faţa lui Tiamat,
76. [Ca] mînia [să i se liniştească], inima să i se potolească.
77. Dacă ea nu ascultă de cuvîntul meu,
78. Atunci spune-i [cuvîntul(?)] nostru, ca ea să se liniştească".
79. [Cînd el a auzit] [68] cuvintele tatălui său, Anşar,
80. [El a luat dru]mul spre ea, urmînd calea directă.
81. [Dar cînd Anu era (destul) de aproape], să vadă planul lui Tiamat,
82. [El n-a fost în stare să-i reziste], el s-a înapoiat [69];
83. [El s-a întors înfricoşat la tatăl] său Anşar.
84. [Cu privire la Tiamat], el astfel îi vorbi:
85. „Mîna mea n-a fost destulă, ca s-o înving pe ea".
86. Anşar a căzut în tăcere, privind către pămînt.
87. A clătinat din cap, şi-a scărpinat părul,
88. Toţi Anunnakii s-au adunat acolo.
89. Cu buzele lor strîns închise [ei stau] în tăcere.
90. „Nici un zeu" (gîndeau ei) [70] „nu poate merge (la luptă şi)
91. Înfruntînd pe Tiamat să scape (cu viaţă)."
92. Stăpînul Anşar, tatăl zeilor, [s-a ridicat] majestuos,
93. Şi meditînd în inima lui [a zis către Anunnaki]:
94. „Cel a cărui [putere] este tare trebuie să fie răzbunătorul [nostru],
95. [Acela este] ... în luptă, Marduk eroul".
96. *Ea* l-a chemat pe [Marduk] în locul său tăinuit,
97. [Dîndu-i] sfat, i-a spus tot ce avea pe inimă:
98. „O, Marduk, ia aminte, ascultă-l pe tatăl tău.
99. Fiindcă tu, fiul meu, eşti cel care mulţumeşte inima lui;

---

[67] Desigur, în rîndurile distruse trebuie să fi fost relatat insuccesul lui *Ea* (Nudimmud), deşi el avusese succes în biruirea lui Apsu. De aceea Anşar se întoarce către fiul său Anu.

[68] Zeul Anu.

[69] Cf. tăbliţa a III-a, 53.

[70] Traducerea lui Speiser.

100. Mergi în fața lui Anșar, [gata] ca pentru luptă;
101. Stai falnic, în timp ce-i vorbești; văzîndu-te, se va liniști".
102. Stăpînul[71] s-a bucurat la cuvîntul tatălui său;
103. El merse acolo și se înfățișă înaintea lui Anșar.
104. Cînd Anșar îl văzu, inima lui s-a umplut de bucurie;
105. El îi sărută buzele, teama lui se înmoaie:
106. [„Anșar], nu fii mut, deschide-ți buzele tale[72],
107. Eu voi merge și împlini dorința inimii tale.
108. [Da, Anșar], nu fii tăcut, (ci) deschide-ți buzele tale;
109. Eu voi merge să împlinesc ceea ce ai tu pe inimă.
110. Cine-i omul care te-a împins pe tine la război?
111. [...Ti]amat, o femeie, e cea care vine cu armele contra ta?
112. [O, tatăl meu] creator, bucură-te, și fii voios,
113. Fără întîrziere tu vei doborî grumazul lui Tiamat.
114. [Da, tatăl meu] creator, bucură-te și fii voios,
115. Repede tu vei doborî grumazul lui Tiamat".
116. „Fiul meu (care) cunoști toată înțelepciunea,
117. Potolește [pe Tiamat] cu încîntarea ta sacră[73],
118. Pe [ca]rul furtunii purcede cu toată graba,
119. Din [fața] sa, ei să nu [te] împingă. Întoarce-i înapoi".
120. Stăpînul [fu bucuros] la cuvîntul tatălui[74];
121. Inima lui s-a înflăcărat și a zis către tatăl lui:
122. „Stăpîne al zeilor, destinul marilor zei[75],
123. Dacă eu, ca răzbunător al vostru, negreșit
124. Trebuie să înving pe Tiamat și să salvez viețile voastre,
125. Convoacă adunarea și proclamă soarta mea supremă.
126. Cînd, în Ubșukkina[76] voi vă adunați voioși,

---

[71] Marduk.

[72] Cuvintele lui Marduk către Anșar.

[73] Descîntecele sau formulele magice cu care zeii erau făcuți binevoitori sau inofensivi.

[74] Tată, cu sens de străbun.

[75] Adică cel care determină destinul marilor zei.

[76] Ubșukkina este locul de adunare al zeilor. În el se află Du(l)ku(g), „colina sfîntă", o sală a zeilor, unde, în special în ziua de Anul Nou, zeii decideau soarta lumii. Marduk cere acum stăpînia peste zei și astfel conducerea universului.

127. Cuvîntul meu şi nu al vostru să hotărască destinele;
128. Tot ceea ce eu creez să rămînă neschimbat,
129. Rostirea buzelor mele să nu fie înlocuită, nici schimbată"

(Urmează două colofoane[77]*)*

Tăbliţa a III-a

Pentru a merge să se înfrunte cu Tiamat, Marduk pretinde dreptul de a fixa destinele, semnul puterii supreme. El cere convocarea solemnă a zeilor, pentru a-l recunoaşte deasupra tuturor. Părintele său Anşar e de acord cu această cerinţă. Cei mai vechi zei, Lahmu şi Lahamu, primii trebuie să primească invitaţia lui Anşar, prin intermediul mesagerului său Gaga, căruia Anşar îi povestise detaliat ameninţările lui Tiamat şi insuccesele lui Anu şi *Ea*. Istorisirea este reprodusă fidel de către Gaga înaintea lui Lahmu şi Lahamu. Aceştia se indignează, iar „Igigii plîng cu amar". De aceea zeii vin la adunare cu toţii. Ei se salută cu sărutul păcii şi iau loc la un banchet, unde vinul nu lipseşte. Ca şi simplii muritori, ei resimt efectul „băuturii celei dulci" şi în stare de ebrietate ei statuiază asupra cererii lui Marduk.

1. Anşar şi-a deschis gura
2. Şi către Gaga[78], vizirul său, el şi-a îndreptat cuvîntul:
3. „Gaga, vizirul meu, care bucuri inima mea,
4. La Lahmu [şi] Lahamu[79], eu vreau să te trimit;
5. Tu ştii să discerni, eşti priceput la vorbă.
6. Fă pe zeii tatălui meu să vină în faţa mea;
7. Toţi zeii să purceadă aici.
8. Să vină la taifas, să stea la un banchet,

---

[77] Primul colofon arată că textul a fost copiat în Aşur (Asiria), iar al doilea colofon arată că tăbliţa aparţine lui Nabu-ahhi-iddina, fiul lui Etir-bel, un preot al lui Maş (unul din multiplele nume ale zeului războinic Ninurta).

[78] Gaga era o zeitate în subordine. Aici îndeplineşte aceeaşi funcţiune ca şi Mummu faţă de Apsu.

[79] Cf. nota 12, tăbliţa I.

9. Să mănînce pîine (aleasă), să bea vin preparat [80].
10. Pentru Marduk, răzbunătorul lor, ei să decidă destinul.
11. Pornește la drum, o, Gaga, pășește 'naintea lor.
12. Și ce-ți voi spune ție, repet-o în fața lor:
13. „Anșar, fiul vostru, m-a trimis aici,
14. Să vă grăiesc vouă [hotărîrile] inimii sale,
15. [Cum că] Tiamat, cea care ne-a născut, acum ne urăște [81],
16. Ea a ținut o adunare și a strigat fioros.
17. Toți zeii s-au alăturat ei;
18. Chiar cei pe care i-ai născut tu merg de partea ei.
19. Ei se strîng și merg de partea lui Tiamat;
20. Înfuriați ei complotează, neîncetat, ziua și noaptea.
21. Ei s-au încolonat pentru luptă, murmurînd și strigînd.
22. Ei au ținut o adunare și au urzit conflictul.
23. Maica Hubur, care creează totul,
24. A adaos arme groaznice, a produs șerpi-monștri.
25. Cu dinții ca briciul, ce nu-și cruță colții (?),
26. Cu venin în loc de sînge a umplut ea corpurile lor.
27. Dragoni furioși a înarmat ea cu mînie,
28. Ea le-a dat aureola, făcîndu-i asemenea zeilor,
29. Așa ca cel care i-ar privi să moară de frică,
30. Prins între corpurile lor, să nu se mai poată întoarce.
31. Ea a creat vipera, dragonul și *lahamu*,
32. Leul cel mare, cîinele turbat, omul-scorpion,
33. Puternici demoni cu chip de leu, dragoni zburători, centaurul,
34. Ce poartă arme necruțătoare, neînfricate în lupte.
35. Strașnice erau poruncile ei, de necălcat erau ele.
36. În total (?) unsprezece de acest soi a adus (în linie).
37. Dintre zei, primii ei născuți, ce formau (ceata ei),
38. Ea l-a ridicat pe Kingu, în mijlocul lor l-a făcut șef.
39. Să meargă în fruntea armatei, să conducă oștile,
40. Să ridice armele pentru luptă, să dezlănțuie atacul,

---

[80] Probabil că e vorba de obiceiul foarte răspîndit în vechime de a amesteca vinul cu mirodenii înainte de a-l bea. Cf. *Ps.*, 75, 8; *Prov.*, 9,2; 23, 30.

[81] Versetele 15—54 sînt o repetare a rîndurilor 11—14, tăblița a II-a și 127—160, tăblița I.

41. În bătălie să fie comandantul suprem.
42. Acestea le-a încredințat mîinii sale, cînd l-a adus la sfat:
43. „Eu te-am consacrat, te-am făcut mare în corpul zeilor,
44. Ți-am dat toată puterea să povățuiești pe zei".
45. Da, tu ești suprem, singurul meu soț ești tu!
46. Cuvintele tale vor fi mai presus de toți Anunnakii".
47. Ea i-a înmînat tablele cu soarta, le-a fixat pe pieptul lui (zicînd):
48. „Porunca mea să fie nediscutată, cuvîntul tău necontestat."
49. Îndată ce Kingu a fost proclamat, a fost făcut stăpîn [peste Anu],
50. [Ei au hotărît] soarta pentru zei, fiii ei;
51. „Cuvîntul vostru va face să se stingă focul,
52. Va umili «arma cea puternică» așa de tare în inconjurul său".
53. Eu l-am trimis pe Anu, dar el n-a putut să facă față.
54. Nudimmud s-a speriat și s-a întors înapoi.
55. Veni apoi Marduk, înțeleptul zeilor, fiul vostru,
56. Inima lui [l-a] îndemnat să înfrunte pe Tiamat,
57. El și-a deschis gura (și) a grăit către mine [82]:
58. „Dacă eu, ca răzbunător al vostru, negreșit
59. Trebuie să înving pe Tiamat și să salvez viețile voastre,
60. Convoacă adunarea și proclamă soarta mea supremă.
61. Cînd în Ubșukkina voi vă adunați voioși,
62. Cuvîntul meu și nu al vostru să hotărască destinele;
63. Tot ce eu creez să rămînă neschimbat,
64. Rostirea buzelor mele să nu fie înlocuită, nici «schimbată».
65. Acum grăbiți încoace [83] și încredințați-i lui soarta voastră,
66. Căci numai el poate să înfrunte pe puternicul vostru dușman".
67. Gaga a plecat, purcezînd la drumul său.
68. În fața lui Lahmu și Lahamu, zeii, părinții săi,
69. El a făcut plecăciune, sărutînd pămîntul la picioarele lor,
70. Aplecîndu-se în.jos, ca și cînd s-ar așeza, el le zise:
71. „Anșar, fiul vostru, m-a trimis aici,
72. M-a însărcinat să vă grăesc imboldurile inimii sale [84]:

---

[82] Rîndurile 58—64 sînt aceleași cu 123—129 din tăblița a II-a.

[83] Acesta e îndemnul lui Anșar către zei.

[84] Începe o repetare a rîndurilor din tăblițele II, 11—14; I, 127—160; II, 123—129; III, 65—66.

73. „Tiamat, cea care ne-a născut, ne urăşte;
74. Ea a ţinut o adunare şi a ţipat cu furie.
75. Toţi zeii au trecut de partea ei;
76. Chiar cei pe care i-ai născut tu merg de partea ei.
77. Ei s-au strîns şi au mers de partea lui Tiamat.
78. Furioşi, întocmesc planuri ziua şi noaptea.
79. Ei se aliniază pentru luptă, spumegînd, vociferînd;
80. Alcătuiesc un sfat şi se pregătesc de luptă.
81. Mama Hubur [85], cea care creează totul,
82. A adăugat arme groaznice, a produs şerpi-monştri,
83. Cu dinţii ca briciul, ei nu-şi cruţă colţii(?).
84. [Cu venin] în loc de sînge a umplut ea trupurile lor;
85. [Dra]goni fioroşi a înarmat ea cu mînie;
86. Ea le-a dat aureole, făcîndu-i asemenea zeilor,
87. Aşa că cel care i-ar privi să moară de frică,
88. Aşa că cel care ar fi prins de trupurile lor să nu se poată întoarce.
89. Ea a creat vipera, dragonul şi *lahamu* [86],
90. Leul cel mare, cîinele turbat, omul-scorpion,
91. Puternici demoni cu chip de leu, dragoni zburători, centaurul,
92. Ce poartă arme necruţătoare, neînfricaţi în luptă.
93. Straşnice erau poruncile ei, de necălcat erau ele,
94. În total, unsprezece de acest fel [87] a adus în (linie).
95. Dintre zei, primii ei născuţi, ce formau (ceata ei),
96. Ea l-a ridicat pe Kingu, în mijlocul lor l-a făcut şef.
97. Să meargă în fruntea armatei, să conducă oştile,
98. Să ridice armele pentru luptă, să dezlănţuie atacul,
99. În bătălie să fie comandantul suprem.
100. Acestea le-a încredinţat mîinii sale, cînd ea l-a adus la sfat:
101. „Eu te-am consacrat, te-am făcut mare în sfatul zeilor [88];
102. Ţi-am dat toată puterea, să sfătuieşti pe zei.
103. Cu adevărat tu eşti suprem, singurul meu soţ eşti tu!"
104. Cuvintele tale vor fi mai presus de toţi Anunnakii".

---

[85] Cf. nota 48.

[86] Cf. nota 50.

[87] Monştrii pe care i-a adus în luptă Tiamat.

[88] Acestea sînt cuvintele lui Tiamat către Kingu pe care le reproduce Anşar în faţa zeilor.

105. Ea i-a înmînat tablele (listele) cu soarta, le-a fixat pe pieptul lui:
106. „Porunca ta să fie necontestată, [cuvîntul] tău să fie de neînlocuit“.
107. Îndată ce Kingu a fost înălţat, s-a făcut stăpîn [pe rangul lui Anu].
108. [Ei au hotărît] soarta pentru zei, fiii ei:
109. „Cuvîntul vostru va face ca focul să se stingă,
110. Va smeri pe „Arma cea puternică“, aşa de tare în înconjurul (său).
111. Eu l-am trimis pe Anu, dar el n-a putut să-i stea în faţă.
112. Nudimmud s-a speriat şi s-a întors înapoi.
113. Veni apoi Marduk, înţeleptul zeilor, fiul vostru;
114. Inima lui l-a îndemnat să înfrunte pe Tiamat.
115. El şi-a deschis gura şi a grăit către mine:
116. „Dacă eu, ca răzbunător al vostru, negreşit
117. Trebuie să înving pe Tiamat şi să salvez vieţile voastre,
118. Convoacă adunarea şi proclamă soarta mea supremă.
119. Cînd în Ubşukkina voi vă adunaţi voioşi,
120. Cuvîntul meu şi nu al vostru să fixeze destinele;
121. Tot ceea ce creez eu să rămînă neschimbat,
122. Rostirea buzelor mele să nu fie înlocuită, nici schimbată“.
123. Acum grăbiţi încoace şi încredinţaţi-i lui soarta voastră,
124. Că numai el poate să înfrunte pe puternicul vostru duşman“.
125. Cînd Laha [89] şi Lahamu au auzit aceasta, au strigat tare.
126. Toţi Igigii [90] s-au jelit cu amar:
127. „Ce s-a întîmplat, de a ajuns ea la o [atare ho]tărîre? [91]
128. Nu înţelegem fa[pta] lui Tiamat! “
129. Ei s-au adunat cu toţii şi au plecat împreună,
130. Toţi zeii cei mari care hotărăsc destinele.
131. Ei intrară în faţa lui Anşar, salutînd [Ubşukkina],
132. Se sărutară unul cu altul întru adunare.
133. Stătură de vorbă, [se aşezară] pentru banchet;
134. Ei mîncară pîine de praznic şi turnară [vin].
135. Băutura cea dulce a risipit teama lor,

---

[89] Adică Lahmu.
[90] Cf. nota 57, tăbliţa I.
[91] Zeiţa Tiamat.

136. De licoarea tare se umflau corpurile lor.
137. Ei devin greoi şi duhul li se aprinde.
138. Pentru Marduk, răzbunătorul lor, ei proclamă destinul.

Tăblița a IV-a

Tăblița a IV-a vorbeşte despre proclamarea lui Marduk ca zeu suprem şi apoi despre distrugerea lui Tiamat de către Marduk.

1. Ei i-au ridicat lui [92] un turn princiar [93],
2. În fața părinților, el s-a aşezat, prezidînd:
3. „Tu eşti cel mai onorat dintre marii zei,
4. Hotărîrea ta să n-aibă egal, porunca ta [ca] a lui Anu[94].
5. Marduk, tu eşti cel mai onorat dintre zeii cei mari,
6. Hotărîrea ta este necontestată, cuvîntul tău este Anu.
7. Din ziua de azi, porunca ta nu va fi schimbată,
8. Înălțarea şi coborîrea (cuiva) vor fi în mîna ta.
9. Spusele tale trebuie să fie de nezdruncinat, poruncile tale mărețe.
10. Nici unul dintre zei să nu încalce prerogativele tale [95].
11. Îndestularea este cerința sanctuarelor zeilor [96].
12. Locul altarelor lor totdeauna să fie în locaşul tău!
13. O, Marduk, tu eşti cu adevărat răzbunătorul nostru,
14. Noi ți-am acordat domnia peste universul întreg,
15. Cînd stai în adunare, cuvîntul tău să fie suprem.
16. Armele tale să nu-şi greşească ținta; ele să lovească pe duşman.
17. O, Stăpîne, cruță viața celui care se încrede în tine;
18. Dar varsă viața zeului care a întreprins răul“[97].

---

[92] Lui Marduk.

[93] Compară acest pasaj cu tăblița a III-a, 125—128.

[94] Ca şi cînd ar fi pronunțată de Anu (cf. I, 14). Expresia ne aminteşte pe cea din *Ps.*, 45,7. Anu era zeul cerului, iar într-un timp capul panteonului.

[95] Literal: „să nu calce limitele tale“.

[96] Toți zeii voiau să li se jertfească la cultul în cinstea lor. Numai dacă Marduk ieşea învingător puteau zeii să-şi împlinească această dorință. Numai astfel puteau să fie venerați la templul din Esagila.

[97] Expresia „a vărsa viața cuiva“ este luată de la vărsarea şi răspîndirea sîngelui, considerat sediul elementului vital, aproape la toți vechii semiți.

19. Atunci ei au așezat un veșmînt în mijlocul lor;
20. Și s-au adresat către Marduk, primul lor născut, zicînd:
21. „Hotărîrea ta, Stăpîne, este supremă printre zei.
22. N-ai decît să ordoni a nimici ori a creea și va fi.
23. Deschide-ți gura: veșmîntul va fi distrus.
24. Vorbește a doua oară: veșmîntul va fi refăcut.
25. El porunci din gură și veșmîntul a fost nimicit".
26. El porunci a doua oară și veșmîntul a fost refăcut.
27. Cînd zeii, părinții lui, văzură puterea cuvîntului său,
28. Plini de bucurie, l-au omagiat: „Marduk e rege".
29. Îi dăruiră un sceptru, un tron și un veșmînt regal;
30. Îi adăugară o armă fără egal să lovească pe vrăjmaș (zicînd):
31. „Mergi și curmă viața lui Tiamat;
32. Vînturile să-i poarte sîngele în locuri necunoscute"[98].
33. După ce zeii, părinții lui, au decis destinul lui Bel[99],
34. L-au făcut să meargă pe calea succesului și a măririi.
35. El își făuri un arc, desemnîndu-l ca arma lui;
36. Îi atașă o săgeată și-i fixă și-o coardă.
37. Ridică măciuca[100], o luă în mîna dreaptă,
38. Arcul și cu tolba le atîrnă de-o parte.
39. În față își așeză fulgerul.
40. Cu o flacără arzătoare el își umple corpul.
41. El făcu o plasă să prindă pe Tiamat.
42. Cele patru vînturi le postă, ca nimic să nu-i scape,
43. Vîntul de sud, vîntul de nord, vîntul de est (și) vîntul de vest.
44. Strîns de o parte ținea plasa, darul tatălui său Anu.
45. El creie *imhullu*: „Vîntul cel rău", ciclonul, uricanul,
46. Vîntul împătrit[101], vîntul înșeptit, ciclonul, vîntul fără pereche,

---

[98] În rîndul 132 din această tăbliță a IV-a se află expresia „vîntul de nord".

[99] Bel = zeul stăpîn. Este denumirea lui Marduk, sub care a fost venerat în timpurile tîrzii ale antichității babiloniene.

[100] Un fel de săgeată a zeilor.

[101] De ce aceste vînturi sînt numite patru vînturi, în alte locuri șapte, e greu de spus. Poate pentru a arăta că patru ori șapte arătau „Totul" (cf. cele patru părți ale lumii).

47. El slobozi vînturile pe care le-a creat, șapte din ele,
48. Să întărîte pe Tiamat împotriva lui.
49. Atunci stăpînul slobozi pe *abubu*[102], puternica sa armă,
50. S-a urcat pe carul său furtună, înspăimîntător, de nestînjenit.
51. Înhămă la el patru și-i înjugă la el[103]
52. Pe distrugătorul, pe necruțătorul, pe înecătorul, pe zburătorul[104],
53. Cu dinții ascuțiți și plini de otravă.
54. Ei erau dibaci în a distruge, știau să pustiască;
55. [...] Pe partea dreaptă el puse pe izbitorul, înfricoșător în lupte;
56. Pe partea stîngă pe luptătorul care respinge orice împotrivire.
57. Drept manta purta o platoșă îngrozitoare,
58. De al său nimb înfricoșător îi era înconjurat capul.
59. Stăpînul își luă drumul și-și urmă calea sa.
60. Către Tiamat cea mînioasă el își îndrepta fața lui.
61. Între buzele sale el ținea un descîntec[105],
62. O iarbă să distrugă otrava el ținea în mîna sa;
63. Atunci l-au înconjurat pe el zeii, l-au înconjurat zeii;
64. Zeii, părinții lui, l-au înconjurat, zeii l-au înconjurat.
65. Stăpînul se apropie să se uite înăuntrul lui Tiamat
66. Și să vadă planul lui Kingu, soțul ei.
67. Cînd el[106] privi, planul lui (Kingu) fu răsturnat;
68. Voința îi fu distrusă și faptele zăpăcite.
69. Și cînd zeii, ajutătorii lui, care mergeau pe partea lui,
70. Văzură pe viteazul erou, fața lor s-a întunecat.
71. Tiamat scoase un [țipăt], fără să-și întoarcă gîtul,
72. Schițînd o furioasă sfidare cu buzele ei[107]:

---

[102] *Abubu* = potop, ciclon sau ceva asemănător.

[103] La carul-furtună a înjugat vînturile.

[104] Acesta era numele cailor sau mai bine zis al vînturilor.

[105] Probabil scris pe un obiect magic. Magia era în floare la babilonieni.

[106] Marduk.

[107] Traducerea lui Speiser în ANET, ed. II, p. 68.

73. „[...] [108] Eşti prea grozav ca stăpînul zeilor să se ridice contra ta.
74. În locul lor s-au ridicat ei sau în locul tău?"
75. Atunci stăpînul a ridicat pe *abubu*, arma sa puternică,
76. Către Tiamat cea furioasă el replică astfel:
77. „[Pentru ce] te-ai înălţat, [de ce] te-ai semeţit?
78. [Tu ai lăsat] inima ta să uneltească încăierarea,
79. [...] fiii să alunge pe părinţii lor,
80. În timp ce tu, născătoarea lor, [îi] urăşti.
81. Tu l-ai înălţat pe Kingu ca iubit [al tău],
82. I-ai dat rangul lui Anu, necuvenit lui,
83. Împotriva lui Anşar, regele zeilor, ai uneltit răul,
84. [Contra] zeilor, părinţii mei, ţi-ai probat viclenia.
85. [Deşi] armata ta e superioară, înzestrată cu arme,
86. Vino aici, eu şi cu tine să ne luptăm".
87. Cînd Tiamat auzi aceasta
88. Şi-a ieşit din fire, şi-a pierdut judecata;
89. Furioasă Tiamat ţipa tare;
90. Pînă la pămînt i se-ndoiră ambele picioare!
91. Ea rosti un descîntec, grăi un blestem,
92. Iar zeii pentru luptă îşi ascuţeau armele lor [109].
93. Păşiră împreună Tiamat (şi) Marduk, înţeleptul zeilor;
94. Ei vin la luptă dreaptă, încleştîndu-se în bătălie;
95. Stăpînul aruncă plasa şi o prinde înăuntru.
96. Pe vîntul cel rău, care venea în spate, i-l zvîrle în faţă.
97. Cînd Tiamat deschise gura, să-l înghită în ea,
98. El împinse în ea pe vîntul cel rău şi ea nu-şi mai putu închide buzele.
99. În timp ce vînturile turbate îi umplură corpul,
100. Trupul i se înţepeni, gura rămase încleştată, deschisă.
101. El zvîrle săgeata, ce spintecă pîntecele,
102. Îi îmbucătăţi măruntaiele, îi sfîşie inima.
103. Supunînd-o astfel, el îi stinse viaţa.
104. El îi aruncă jos cadavrul şi se aşeză pe el.
105. După ce a ucis pe Tiamat, pe conducătoare,

---

[108] Cuvintele lui Tiamat. Ce-a spus ea nu este clar. Poate că ironiza stăpînirea lui Marduk.

[109] Ale lor proprii, iar nu ale lui Tiamat, cum au unele variante.

106. Armata ei se sparse, ai ei se risipiră [110].
107. Iar zeii, ajutoarele ei, care au mers de partea ei,
108. Tremurînd de frică, fugiră înapoi;
109. Ei încercară să fugă, să-și salveze viața,
110. Dar strîns încercuiți ei nu putură să scape.
111. El îi face prinși și sfarmă armele lor.
112. Aruncați în plasă, devin înlănțuiți,
113. Așezați în celule, erau plini de jale;
114. Își făceau pedeapsa, ținuți în închisoare.
115. Iar cele unsprezece (feluri) de creaturi, făcute de ea să inspire frica [111],
116. Oastea demonilor ce mergea semeț înaintea ei,
117. Puse în legături, brațele lor [...]
118. Pentru opunerea lor, el i-a strivit sub picioare.
119. Iar pe Kingu, care fusese făcut șef peste ei,
120. L-a legat și l-a dat în ceata lui Uggae [112].
121. El luă de la (Kingu) tablele cu destinul pe nedrept la el acum,
122. Le-a pecetluit cu sigiliul său și le-a fixat pe pieptul lui,
123. După ce el a biruit și i-a supus,
124. A... pe dușmanul cel trufaș,
125. A restabilit complet victoria lui Anșar asupra dușmanului,
126. Dorința lui Nudimmud a împlinit-o viteazul Marduk [113].
127. A întărit puternic paza zeilor captivi,
128. Și (apoi) s-a întors la Tiamat, pe care o învinsese.
129. Stăpînul a pășit pe picioarele lui Tiamat;
130. Cu măciuca sa [114] necruțătoare el îi sparse țeasta.
131. El tăie vinele sîngelui ei

---

[110] Rîndurile ce urmează vorbesc despre trei feluri distincte de zei care compuneau forțele lui Tiamat. Rîndurile 107—114 vorbesc despre zeii care au mers cu Tiamat; rîndurile 115—118 amintesc de unsprezece feluri de monștri divini pe care i-a creat Tiamat, iar 119—121 vorbesc de Kingu, noul soț și general al lui Tiamat. Toți acești zei fură făcuți prizonieri și de aci încolo vor fi numiți „zeii captivi" (rîndul 127).

[111] Cf. tăblița I, 143.

[112] O personificare a morții. Într-adevăr, după cum vom vedea mai tîrziu (tăblița a VI-a), Kingu aci a ajuns.

[113] Marduk a împlinit planul tatălui său, în timp ce *Ea* a dat greș.

[114] Cf. nota de la IV, 37.

132. Şi (spuse) vîntului de nord[115] să o ducă acoperită[116].
133. Cînd părinţii lui văzură (aceasta) s-au bucurat şi veselit,
134. Şi i-au adus darurile cuvenite de la ei lui.
135. Stăpînul se opri să se uite la corpul ei mort,
136. Cum să împartă monstrul şi să facă din el unelte.
137. Ca pe o scoică el o împărţi în două:
138. Jumătate o ridică în sus, formînd plafonul cerului;
139. Trase în jos zăvorul şi puse gardieni[117].
140. El le ordonă să nu lase apele să scape[118].
141. El străbătu cerul şi examină locurile.
142. El fixă cartierul lui Apsu[119], locuinţa lui Nudimmud.
143. Stăpînul măsură dimensiunile lui Apsu.
144. Stabili Eşarra[120], locuinţa cea mare, asemenea lui[121];
145. Marea locuinţă Eşarra, ce el o făcu cer;
146. Aici să-şi ia locul Anu, Enlil şi *Ea*[122].

(Urmează un colofon de patru rînduri scris tardiv)

Tăbliţa a V-a

Abia cu tăbliţa a V-a începe crearea lumii, cu întocmirea marilor aştri, de unde desprindem idei astronomice ale asiro-babilonienilor.

1. El a construit staţiuni[123] pentru zeii mari,
2. Fixînd asemănările astrale drept constelaţiuni[124].

---

[115] Cf. nota de la IV, 32.

[116] Semiţii acoperă cadavrul îndată după ieşirea sufletului.

[117] Poate semnele zodiacului.

[118] Adică apele lui Tiamat, conţinute de jumătatea corpului din care Marduk făcuse cerul.

[119] Cartierul sau sectorul lui Apsu era ţinutul Eşarra. Vezi rîndul 144.

[120] Întinsul cerului.

[121] Grandioasă ca şi măreţia lui Marduk.

[122] Această triadă, împreună cu Soarele, stăpîneşte cele patru căi ale cerului. Drumul Soarelui este brîul zodiacului, cel al lui Anu este o fîşie lată de 25 grade de o parte şi de alta a ecuatorului ceresc, iar cel al lui Enlil şi *Ea* se află la nord şi la sud de cel al lui Anu. Asupra lui Anu şi *Ea*, vezi notele de la I, 15—16. Enlil este zeul pămîntului şi în special al zodiacului.

[123] Aşa-numitele ὑψώματα (cele înalte) ale planetelor şi simboalele zodiacului.

[124] Pentru babilonieni constelaţiunile de pe cer reprezentau anumiţi zei; erau asemănările lor.

3. El fixă anul, îl împărţi în secţiuni;
4. El puse cîte trei constelaţiuni pentru fiecare din cele 1
luni[125].
5. După ce a definit zilele anului prin (mijlocirea) figurilo
cereşti[126],
6. El întemeie staţia lui Nibiru[127] să arate legăturile lor,
7. Încît nici una să nu se încalce, nici una să nu greşească
8. Alături fixă şi locul lui Enlil şi *Ea*.
9. Deschizînd porţile pe ambele părţi[128],
10. El a întărit zăvoarele la stînga şi la dreapta[129].
11. În mijlocul ei[130] el fixă zenitul.
12. El făcu Luna[131] să lumineze, noaptea încredinţîndu-i-o,
13. El o destină pe ea, podoaba nopţii, să hotărască timpul[132]
14. „Lunar, fără încetare, să-ţi schimbi figura![133]
15. La începutul Lunii, să te ridici peste ţară[134];
16. Tu trebuie să luminezi, cu coarnele să arăţi şase zile[135]
17. În ziua a şaptea, să împlineşti (jumătate) coroana.
18. La Lună plină[136], să stai în opoziţie[137];

---

[125] Fiecare semn al zodiacului, ce corespunde unei luni, este diviza în trei părţi, prin aşa-numitele dekane.

[126] Probabil e vorba de împărţirea cerului în 360 de grade.

[127] Adică planeta Jupiter. Această staţie a fost făcută ca să stea intr fîşia de nord, care aparţinea lui Enlil şi cea de sud, ce aparţinea lui *Ea* Cf. nota 122.

[128] Adică pentru Soare.

[129] Adică pe ambele părţi.

[130] Al lui Tiamat.

[131] În babiloniană Nannar. La asiro-babilonieni, stelele erau zeităţi

[132] Adică să arate zilele lunii de zile.

[133] În 29—30 de zile, Luna îşi schimbă mereu forma cum se ştie.

[134] Cînd apare Luna nouă pe cer. Calendarul babilonian era u calendar lunar. Cînd se zărea pe cer secera Lunii noi, atunci începea ş luna nouă calendaristică. Calendarul nostru de astăzi este calendar sola şi de aceea apariţia unei Luni noi pe cer poate să aibă loc spre fine lunii calendaristice.

[135] Săptămîna de şapte zile era cunoscută la Babilon. Ea îşi are origine în cele patru faze ale Lunii de pe cer. De la şase zile, de la apariţia pe cer cînd i se văd numai cele două cornişe, sîntem în ziua a şaptea a naşteri Lunii.

[136] Data apariţiei Lunii pline, în sens babilonian, fluctuează între douăsprezecea şi a şasesprezecea zi a lunii de zile.

[137] Faţă de Soare.

19. Cînd Soarele te va [ajunge] la baza cerului[138],
20. Să-ţi micşorezi [coroana], să-ţi slăbeşti lumina[139].
21. [În timpul dispa]riţiei, să mergi în pas cu Soarele"[140];
22. [În a treizecea zi], să stai iar în conjuncţie cu Soarele.
(Rîndurile 23—26 sînt aşa de rupte încît nu s-a putut obţine nici o traducere a lor).

(restul distrus)

Tăbliţa a VI-a

În tăbliţa a VI-a se istoriseşte facerea omului din corpul lui Kingu şi apoi lauda lui Marduk ca zeu suprem.

1. Cînd Marduk a auzit cuvîntul zeilor,
2. Inima lui a voit să creeze ceva plin de măiestrie.
3. Deschizîndu-şi gura, s-a adresat lui *Ea*,
4. Împărtăşindu-i planul, plămădit în inima sa:
5. „Sînge vreau să se adune, să ia fiinţă oasele,
6. Voiesc să-l fac pe *lullu*[141], „om" este numele lui.
7. Da, vreau să-l creez pe *lullu*, pe om.
8. El va sluji pe zei[142], ca ei să se odihnească;
9. De altfel şi calea zeilor o voi orîndui eu bine.
10. Deşi egal onoraţi, în două tabere vor fi împărţiţi"[143].
11. *Ea* îi răspunse, grăindu-i lui cuvînt
12. Şi dîndu-i un alt plan pentru liniştirea zeilor:
13. „Să fie predat unul dintre fraţii lor;
14. Acesta să fie sacrificat, pentru a se crea oamenii.
15. Să se adune aici zeii cei mari;
16. Să fie jertfit vinovatul, ca să dăinuiască ei"[144].

---

[138] La orizont.

[139] Este vorba de ştirbirea Lunii, cînd intră în cel de-al treilea pătrar.

[140] În ziua a 28-a, mai exact a 29-a, secera Lunii nu se mai vede. Se zice că e în conjuncţie cu Soarele.

[141] Acesta fu numele primului om, după un duplicat nepublicat. Numele sumerian este *lulillia*, din care a derivat *lullu* (cf. Ebeling).

[142] Zeii să fie serviţi.

[143] Anunnakii şi Igigii.

[144] Zeii care merseseră cu Tiamat.

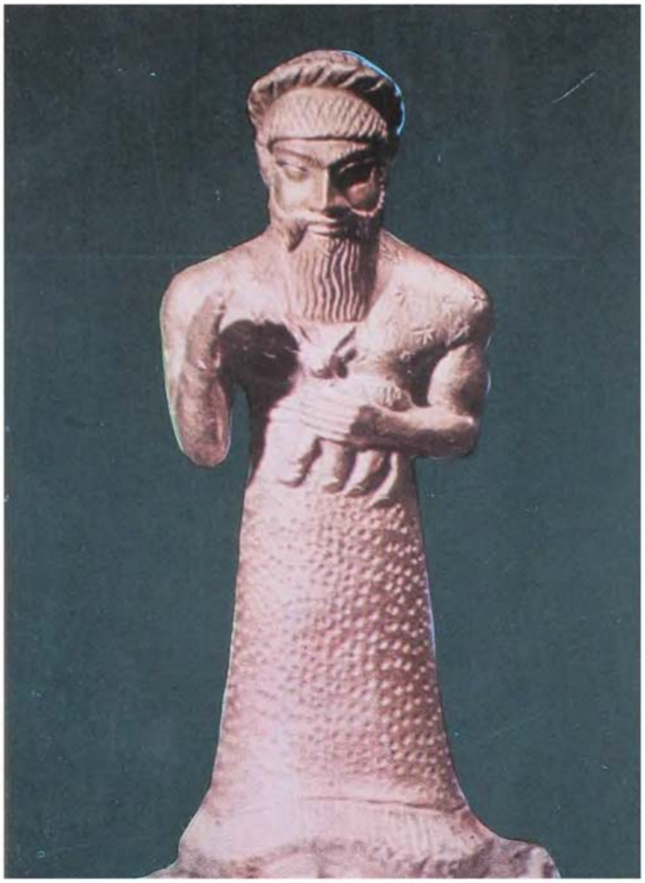

STATUIETĂ A UNUI ÎNCHINĂTOR, CARE ADUCE UN SACRIFICIU SAU UN DAR. ÎNCHINĂTORUL AR PUTEA SĂ FIE CHIAR REGELE, CĂCI EL ERA CONSIDERAT ADORATORUL (PREOTUL) PRIN EXCELENȚĂ. (MUZEUL LOUVRE).

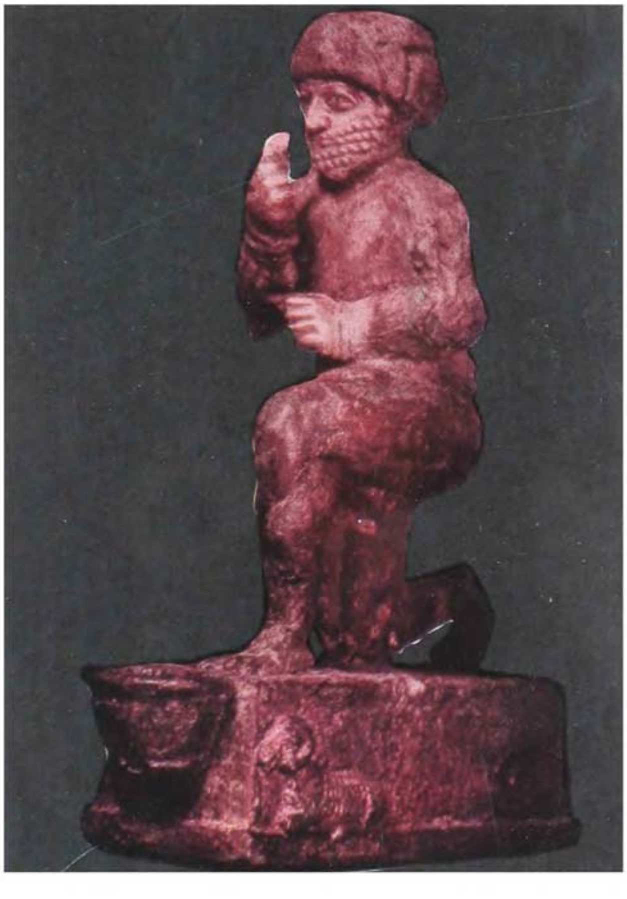

STATUIETĂ DIN BRONZ ACOPERITĂ CU FOIȚĂ DE AUR. STATUIA REPREZINTĂ PE UN ÎNCHINĂTOR, NUMIT LUNANNA, CARE SPUNE CĂ SE ROAGĂ ZEULUI AMURRU PENTRU VIAȚA LUI HAMMURABI, REGELE BABILONULUI, CARE A DOMNIT ÎN SECOLUL AL XVIII-lea î.e.n. (MUZEUL LOUVRE).

17. Marduk a adunat zeii cei mari,
18. Prezidîndu-i blînd, el le-a dat orînduieli[145].
19. De porunca lui, zeii au ținut seama,
20. Regele[146] îndreptă cuvîntul către Anunnaki:
21. „Dacă spusa voastră de dinainte a fost adevărată[147],
22. (Acum) pe adevăr mă jur și vă declar:
23. Cine a fost cel care a ațîțat la răzvrătire?
24. Și a făcut pe Tiamat să se răscoale, să plece la bătălie?
25. Să fie predat cel care a uneltit la răzvrătire,
26. Sacrificat să fie acela, liniștiți să rămîneți voi".
27. Igigii, zeii cei mari, îi răspunseră lui[148],
28. Regelui zeilor cerului și ai pămîntului, sfetnicul zeilor, stăpînul lor:
29. „Kingu a fost cel care a stîrnit răzvrătirea
30. Și a făcut pe Tiamat să se răscoale, să plece la bătălie".
31. Ei l-au legat pe el[149] și l-au dus la *Ea.*
32. Puseră pe el harapnicul lui și-i tăiară vinele;
33. Din sîngele lui au făcut pe om.
34. El[150] fixă serviciul și lăsă liberi pe zei[151].
35. După ce *Ea,* înțeleptul zeilor, a creat omenirea
36. Și a pus asupra ei servirea la zei,
37. Lucrarea aceasta a fost de neînțeles,
38. Dar ca un plan minunat al lui Marduk l-a executat Nudimmud[152].
39. Marduk, regele, a împărțit
40. Pe toți Anunnakii sus și jos[153].
41. El îi încredință lui Anu, să asculte poruncile lui.

---

[145] Literal: „le-a poruncit".
[146] Marduk, devenit șef al panteonului.
[147] Traducerea lui Speiser.
[148] Curios, i-au răspuns Igigii și nu Anunnakii (cf. rîndul 20). Dar, numele de Anunnakii și Igigii, în acest pasaj, par să fie înlocuibili unul prin altul, sau că Igigii sînt și ei incluși în Anunnakii.
[149] Pe Kingu.
[150] Zeul *Ea.*
[151] Pe zeii rebeli.
[152] Adică *Ea.*
[153] În acest loc și în altele din acest poem, Anunnakii sînt înțeleși a fi zei cerești (de obicei aceștia erau Igigii).

42. Trei sute i-a aşezat în cer ca un fel de gardă;
43. În acelaşi fel, drumurile pămîntului el le stabili.
44. În cer şi pe pămînt[154] şase sute astfel el îi aşeză.
45. După ce orîndui toate regulele,
46. Anunnakilor cerului şi ai pămîntului le-a distribuit porţiunile lor.
47. Anunnakii şi-au deschis gurile lor
48. Şi au zis lui Marduk, stăpînul lor:
49. „Acum, o, stăpîne, care ne-ai adus eliberarea,
50. Care trebuie să fie mulţumirea noastră către tine?
51. Să clădim un templu al cărui nume se va chema:
52. «Iată o locuinţă pentru odihna noastră». Să ne odihnim în el.
53. Să construim un tron, un loc retras pentru locuinţa lui,
54. În ziua în care vom veni[155] ne vom odihni în ea".
55. Cînd Marduk auzi aceasta,
56. Luminos s-au îmbujorat trăsăturile (feţii) sale; ca ziua:
57. „Ca cea a *mîndrului* Babilon, a cărui clădire voi aţi cerut-o,
58. (Să fie făcute cărămizile), să fie numită „Sanctuarul".
59. Anunnakii şi-au pus la lucru uneltele,
60. Un an întreg ei au lucrat la cărămidă.
61. Cînd al doilea an a sosit,
62. Ei au înălţat sus capul lui Esagila, egalizînd pe Apsu[156],
63. După ce au construit un turn în trepte, înalt ca al lui Apsu,
64. Ei înălţară acolo o locuinţă pentru Marduk, Enlil şi *Ea*.
65. În prezenţa lor, el[157] a împodobit-o măreţ;
66. Pînă la temelia lui Eşarra[158] priveau hornurile ei[159].
67. După ce ei au completat construcţia lui Esagila,
68. Anunnakii şi ei şi-au înălţat locaşuri.
69. [...] toţi dintre ei s-au adunat,

---

[154] Prin pămînt trebuie să înţelegem „lumea de jos" (infernul).

[155] La festivitatea din ziua de Anul Nou.

[156] Templul Esagila devenea măreţ, ca apele lui Apsu.

[157] Marduk.

[158] După cum am văzut, la finele tăbliţei a IV-a, Eşarra este întîlnit ca un nume pentru cer. Probabil că aici este vorba despre camera de pe vîrful turnului templului.

[159] Ale templului Esagila.

70. [...] ei au construit ca locuința sa.
71. Pe zei, părinții săi, la un banchet, el i-a așezat:
72. „Acesta-i Babilon, locul care-i reședința voastră,
73. Bucurați-vă în vatra lui, ocupați [locurile] sale întinse".
74. Marii zei și-au ocupat locurile lor,
75. Ei au pus băutura de sărbătoare și s-au așezat la masă.
76. După ce ei s-au bucurat aci,
77. În Esagila cel splendid ei și-au oficiat riturile.
78. Au fost fixate normele (și) toate îndatoririle lor,
79. La toți zeii împărțindu-se ranguri în cer și pe pămînt[160].
80. Cei cincizeci de zei fruntași și-au luat locurile;
81. Cei șapte zei ai destinului puși peste cei trei sute [în cer].
82. Enlil a ridicat arcul, arma lui și l-a pus în fața lor.
83. Zeii, părinții lui, văzură arcul pe care el l-a făcut.
84. Cînd ei observară cu cît meșteșug a fost întocmit,
85. Părinții lui lăudară lucrul pe care el l-a făcut.
86. Ridicîndu-l, Anu vorbi despre el în adunarea zeilor;
87. El sărută arcul (zicînd): „Acesta este fiica mea".
88. El chemă numele arcului după cum urmează:
89. „Lemn lung este unul[161], al doilea este [...],
90. Al treilea nume al lui este Steaua Arcului; în cer [...]"[162].
91. El a fixat un loc pe care zeii, frații săi [...]".
92. După ce Anu a hotărît soarta arcului
93. Și a așezat tronul regal înaintea zeilor[163],
94. Anu l-a așezat în adunarea zeilor.
95. Cînd zeii cei mari s-au adunat
96. Și a [...] destinul pe care Marduk l-a preamărit.
97. Ei între ei au pronunțat un blestem,
98. Jurînd cu apă și ulei, să-și pună viața în pericol[164].
99. Cînd ei i-au acordat regalitatea peste zei,
100. Au confirmat stăpînia lui peste zeii cerului și ai pămîntului.

---

[160] Tăblița a V-a, 1 istorisește ce anume s-a întreprins aci.

[161] Unul dintre numele arcului. Zeii au jurat să-l păstreze cu prețul vieții lor.

[162] Arcul lui Marduk a fost ridicat în cer, ca o stea.

[163] Și tronul lui Marduk a fost ridicat în cer drept stea (astru).

[164] În adunarea lor, zeii au jurat să apere cu prețul vieții lor arcul lui Marduk, amintit în rîndurile de mai sus.

101. Anşar a declarat suprem numele lui: Asar(u)luhi[165];
102. Să ascultăm cu smerenie rostirea numelui său.
103. Cînd el vorbeşte, zeii să fie cu luare-aminte;
104. Cuvîntul lui să fie suprem sus şi jos[166].
105. Lăudat să fie fiul, răzbunătorul nostru,
106. Domnia lui să fie preaînaltă, să n-aibă rival.
107. Să fie păstorul celor cu capul negru[167], creaturile sale;
108. Pînă la finele zilelor, necurmat, să cinstească numele lui.
109. Să orînduiască ofrande mari pentru părinţii săi;
110. Să le procure întreţinerea[168], să le susţină altarele,
111. Să le furnizeze tămîia aromată..., s-o miroase.
112. O imagine pe pămînt a ceea ce a făcut în cer[169];
113. Să poruncească omenirii să-l venereze pe el[170];
114. Să-l aibă cinstitorii mereu în minte pe zeul lor.
115. La cuvîntul său, să asculte ei de zeiţă[171],
116. Ofrande de mîncare să fie aduse zeilor şi zeiţelor.
117. Zeii lor să nu fie uitaţi, ci (bine) îngrijiţi.
118. Ţările lor să fie îmbunătăţite, zidite templele lor,
119. Cei cu capul negru să stea cu grijă în faţa zeului lor.
120. În ce ne priveşte, oricît de multe numiri i-am dat, el e zeul nostru[172].
121. Haidem, să-i proclamăm cele cincizeci de nume[173]:
122. Cel ale cărui căi sînt glorioase, ale cărui fapte sînt de asemenea.

---

[165] Pe cît se pare, cu acest rînd începe lauda lui Marduk ca zeu atotputernic.

[166] În cer şi pe pămînt.

[167] O metaforă accadiană obişnuită, pentru a indica genul uman.

[168] Cf. tăbliţa a IV-a, 11.

[169] Cum sînt sanctuarele din cer, asemenea să fie altarele şi pe pămînt.

[170] În templele de pe pămînt oamenii să cinstească pe zei.

[171] Zeii babilonieni aveau şi soţii. Autoritatea soţiilor era foarte ştearsă.

[172] După cum babilonienii aveau zei tutelari sau personali, tot aşa şi panteonul accadian îşi avea zeul său tutelar, pe Marduk.

[173] Textul face etimologia numelor, aşa cum face şi Vechiul Testament. Aceste etimologii, ce însoţesc numele din lunga listă, sînt considerate a fi cabalistice şi simbolice, mai degrabă decît lingvistice, deşi unele din ele au oarecare ţinută lingvistică. Cele cincizeci de numiri ale lui Marduk, în tăbliţa a VII-a, sînt enumărate în forma unui imn.

123. (I) Marduk, cum l-a numit de la naștere, tatăl său Anu[174],
124. Dăruitorul de locuri cu pășuni și ape, ce sporește staulele,
125. Care cu potopul-furtună, arma lui, a învins pe vrăjmaș[175]
126. (Și) care pe zei, părinții săi, i-a scăpat de la pieire.
127. Într-adevăr, Fiul Soarelui[176], cel mai strălucit dintre zei, este el.
128. În lumina strălucirii sale să meargă ei în veci.
129. Pe oamenii pe care i-a creat, i-a dăruit cu vi[ață],
130. El a orînduit serviciul zeilor, pe care ei îl încetaseră.
131. Creație, distrugere, eliberare, milă, va fi porunca lui.
132. Ei vor privi spre dînsul.
133. (II) Marukka[177], cu adevărat, este zeul, creatorul tuturor,
134. Care bucură inimile Anunnakilor, liniștește [spiritele] lor.
135. Marutukku, cu adevărat, e refugiul țării, [protectorul poporului ei],
136. Lui trebuie să-i dea laudă poporul.
137. Barașakușu[178] s-a ridicat și a luat frînele ei[179];
138. Largă e inima sa, caldă e dragostea lui.
139. Lugaldimmerankia[180] e numele lui, pe care l-am proclamat în adunarea noastră,
140. Orînduielile lui le-am pus peste cele ale zeilor, părinții lui.
141. Cu adevărat el e stăpînul zeilor cerului și ai pămîntului,
142. Regele, la a cărui poruncă zeii de sus și de jos se înfricoșează.
143. Narilugaldimmerankia[181] e numele lui, pe care noi l-am numit monitorul tuturor zeilor,
144. Care în cer și pe pămînt a întemeiat cetățui în timp de restriște
145. Și a destinat reședințe[182] pentru Igigi și Anunnaki,

---

[174] Tatăl, cu sensul de strămoș.

[175] Tiamat și susținătorii ei.

[176] Cf. tăblița I, 101—102. „Fiul Soarelui“ nu e un nume nou, cum putem observa din rîndul 157, unde nu e socotit ca un nume separat, ci e o explicație ori un joc de cuvinte asupra numelui „Marduk“.

[177] O variantă a poemului are Maruku.

[178] Un nume al lui Marduk, cu sensul de „cel care se îngrijește de locuința tronului ceresc“.

[179] Ale țării.

[180] Rege al cerului și al pămîntului.

[181] Curatul rege al cerului și al pămîntului.

[182] Cf. tăblița a V-a, 1.

146. La cuvîntul lui zeii să tremure şi să se bage în culcuş.
147. Aşaruludu este acel nume al lui, dat de Anu, tatăl lui,
148. Într-adevăr, el e lumina zeilor, puternicul conducător,
149. Care, ca protector al divinităţii zeilor şi al ţării,
150. În aprigă luptă de unul singur a salvat sălaşele noastre amenințate.
151. Pe Aşaruludu l-au numit şi Namtilaku, zeul ce dă viaţă,
152. Care a reînviat pe zeii cei pierduţi, ca şi cum ar fi propria-i creaţie,
153. Stăpînul care reînvie pe zei prin sacra sa descîntare,
154. Care distruge pe încăpăţînatul duşman. Să lăudăm vitejia lui.
155. Pe Aşaruludu al cărui nume, al treilea, a fost chemat Namru[183],
156. Strălucitul zeu care luminează căile noastre.
157. Pe toate trei numele lui le-am proclamat Anşar, Lahmu şi Lahamu,
158. Către zei, fiii lor, ei au grăit:
159. „Noi am proclamat pe toate trei numele lui.
160. Ca şi noi, voi proclamaţi numele lui“.
161. Zeii se bucurară şi ascultară de porunca lor,
162. Ca şi în Ubşukkina [184] ei ţinură sfat (zicînd):
163. „Pe viteazul fiu, răzbunătorul nostru,
164. Pe protectorul nostru, să-l lăudăm pre nume“.
165. Ei s-au aşezat în adunarea lor, să fixeze destinele[185],
166. Fiecare din ei pronunţînd numele lui în sacrul locaş.

Tăbliţa a VII-a

Tăbliţa a VII-a continuă lista numirilor lui Marduk, prin care se arată atotputernicia lui.

1. Asaru, cel care a dăruit ogoarele, a stabilit [zăgazurile],
2. Creatorul seminţelor şi al ierburilor, care face să crească [verdeaţa],

---

[183] Luminătorul, strălucitul.
[184] Casa adunării zeilor.
[185] O variantă: „să creeze destinele lui“.

3. Asarualim [186], cinstit în casa adunării, [neîntrecut în sfaturi],
4. În care speră zeii [187], cînd sînt stăpîniți de frică.
5. Asarualimnunna [188], plăcutul, lumina [tatălui, născătorul lui],
6. Care îndrumă hotărîrile lui Anu, Enlil și [*Ea*] [189],
7. El e procuratorul lor, cel care le asigură [porțiunile] lor,
8. A cărui bonetă cu coarne este abundența, spo[rirea...],
9. Tutu [190] [este el], cel care împlinește reînoirile lor.
10. Să purifice el altarele lor, ca ei [să aibă liniște] [191].
11. Să întocmească rugăciunea, ca zeii să fie [la adăpost],
12. Dacă ei se ridică cu mînie, să fie aruncați [înapoi].
13. Cu adevărat el este suprem în adunarea zeilor,
14. Nici unul din zei nu se compară cu el.
15. Tutu este Ziukkinna [192], viața oștirii [zeilor],
16. Cel care a stabilit pentru zei cerul cel sfînt [193],
17. Care păstrează o stăpînire pe căile lor, hotărăște [mișcările lor];
18. Să nu fie uitat de cei întunecați. Să-și [amintească] faptele lui!
19. Pe Tutu, în al treilea rînd, ei îl cheamă Ziku [194], cel ce menține sfințenia,
20. Zeul respirării bune, stăpînul auzului și al răspunsului [195],
21. Cel care produce bogăția și sporul, care aduce abundența,
22. Cel care a schimbat dorințele noastre în îndeplinire;
23. A cărui bună suflare noi o gustăm la grea durere;
24. Să rostească, să slăvească și să cînte gloriosul lui nume,
25. Pe Tutu, în al patrulea rînd, să-l laude poporul ca Agaku [196].

---

[186] Asaru cel puternic.
[187] Literal: „așteaptă".
[188] Asaru cel puternic și preaînalt.
[189] Asupra acestei triade, cf. IV, 146.
[190] Tutu este explicat de babilonieni drept „creatorul", adică „înnoitorul" (zeilor).
[191] Adepții lui Tiamat, care au fost reprimiți în cinste (?)
[192] Viața întreagă (sub toate aspectele).
[193] Cf. tăblița a IV-a, 145 sq.
[194] „Diadema curată".
[195] Rugăciunea (?).
[196] „Diademă curată"

26. Pe stăpînul încîntării sfinte[197], ce readuce la viaţă pe cel mort;
27. Cel care a avut milă de zeii cei învinşi,
28. Care a îndepărtat jugul pus peste zeii, duşmanii lui.
29. Şi care, pentru a-i salva pe ei[198], a creat omenirea.
30. Milostivul, în a cărui putere stă dăruirea vieţii,
31. Eterne fie cuvintele lui, în veci neuitate,
32. În gura celor cu capul negru[199] pe care i-a făcut mîna lui.
33. Tutu, în al cincilea rînd, este Tuku[200] al cărei sfînt imn gura lor trebuie să-l şoptească.
34. Cel care cu al său descîntec a dezrădăcinat orice rău.
35. Shazu[201], care cunoaşte inimile zeilor şi cercetează lăuntrurile,
36. De care nu poate să scape răufăcătorul;
37. Care orînduieşte adunarea zeilor, bucură inimile lor,
38. Cel care îngenunche pe neascultători; a lor largă pro[tecţie];
39. Împărţitorul dreptăţii, alungătorul vorbirii necinstite,
40. Care pe cel rău şi pe cel bun îl pune la locul lui.
41. Shazu, în al doilea rînd, să fie slăvit ca Zisi[202], care pune la tăcere pe cel rebel;
42. Care izgoneşte întristarea (?) din inimile zeilor, părinţii săi.
43. Shazu, în al treilea rînd, e Suhrim[203], care nimiceşte pe duşmanii (săi), cu armele (sale),
44. Care a dejucat planurile lor şi le-a risipit în vînt,
45. Care nimiceşte pe toţi cei răi, ce tremură în faţa lui.
46. Să se bucure zeii, să tresalte (?)...
47. Al patrulea, Shazu este Suhgurim, cel care asigură ascultarea, creatorul zeilor, părinţilor lui,

---

[197] Literal: „incantaţie", „rostirea unui imn ritual".

[198] Pe zeii prizonieri.

[199] Această metaforă e des utilizată în literatura babiloniană pentru a indica pe „oameni", „genul uman".

[200] „Formulă, invocare, rugă, imn, descîntec", ceva rostit ritual.

[201] „Cunoscător al inimii".

[202] „Cel care depărtează cearta".

[203] „Cel care smulge durerea". Expresia „în al treilea rînd" din acest verset nu e corectă, căci dacă numărăm şi pe cele de mai înainte, aflăm şapte.

48. Care nimicește pe dușmani și sfărîmă pe urmașii lor,
49. Care dejoacă uneltirile lor, să nu rămînă nimic din ele,
50. Vestit să fie numele lui (și) rostit în țară.
51. Al cincilea, Shazu trebuie să fie lăudat ca Zahrim, *Stăpînul vieții,*
52. Cel care distruge pe toți potrivnicii, care menține... și răsplătește răul,
53. Care pe orice zeu fugar îl aduce acasă la altarul său,
54. Să fie veșnic numele lui.
55. Al șaselea, lui Shazu trebuie să i se dea cinste ca Zahgurim,
56. Care distruge pe toți dușmanii, ca și într-o bătălie.
57. Enbilulu, stăpînul care-i face să prospere, este el;
58. Cel puternic care i-a numit pe ei, a statornicit prinoasele[204],
59. Care veșnic întreține pentru țară pășunile și izvoarele,
60. Care a deschis fîntînile, aducîndu-le apa de [...].
61. Pe Enbilulu, în rîndul doi trebuie a-l slăvi ca Epadun, stăpînul care stropește cîmpul,
62. Irigatorul cerului și al pămîntului care a orînduit felurile de semințe și întreține ogoarele și pășunile,
63. Întreține stăvilarele și canalele și trasează șanțurile.
64. Al treilea, pe Enbilulu, ei trebuie să-l laude ca Enbilulu Gugal, irigatorul plantațiilor zeilor;
65. Stăpînul abundenței, belșugului și bogăției de cereale,
66. Care procură belșug, îmbogățește orice casă,
67. Cel care produce meiul, face să răsară orzul.
68. Enbilulu este Hegal, care strînge belșugul pentru hrana poporului,
69. Care dă ploaia abundentă peste întinsul pămînt, întreține vegetația.
70. Sirsir, care a îngrămădit un munte peste [ea], Tiamat,
71. Care cu arma sa a scos cadavrul lui Tiamat;
72. Cel care conduce țara, păstorul cel credincios;
73. Al cărui păr este cîmpul verde, boneta sa încornorată-șanțurile;
74. Care, în mînia sa, sare marea cea mult întinsă,
75. Străbătînd-o ca pe un pod în locul unei lupte.

---

[204] Darurile oferite zeilor spre mîncare.

76. Al doilea, pe Sirsir ei îl numesc Malah şi altfel.
77. Tiamat e corabia lui, iar el e călătorul.
78. Gil, care depozitează grămezile de grîu — coline mari —,
79. Care creşte meiul şi orzul, procură grînele ţării.
80. Gilma, care face durabilă mîndra locuinţă a zeilor, creatorul siguranţei,
81. Cercul care ţine butoiul întreg, care dăruieşte lucrurile bune.
82. Agilma [205], sublimul, care sfărîmă coroana [...],
83. Cel care produce norii deasupra apelor, face etern [cerul].
84. Zulum [206], care hotărniceşte cîmpurile [...],
85. Care dăruieşte porţii şi prinoase, îngrijeşte [...]
86. Mummu [207], făcătorul cerului şi al pămîntului, ce îndreaptă [...]
87. Zeul care sfinţeşte cerul şi pămîntul este Zulumman, în rîndul doi,
88. A cărui putere nu e egalată de a nici unuia dintre zei;
89. Gişnumunab [208], făcătorul tuturor oamenilor, cel care a creat regiunile [lumii],
90. Distrugătorul zeilor lui Tiamat, cel care a făcut pe oameni din substanţa lor,
91. Lugalabdubur [209], regele care a nimicit lucrarea lui Tiamat, a smuls armele ei,
92. A cărui temelie e solidă în faţă şi în spate.
93. Pagalguenna [210], cel mai vestit dintre toţi stăpînii, a cărui putere e afară din cale;
94. Care e întîistătător între zei, fraţii lui, dascălul lor la toate.
95. Lugaldurmah [211], regele, legătura zeilor, stăpînul Durmei,
96. Cel mai răsărit în locuinţa zeilor, cel mai strălucit între zei;

---

[205] Însemnarea nu-i sigură. Cărturarii asirieni îl traduceau astfel: A = apa; Gil = distrugător şi Ma = creator.
[206] Epitet al lui *Ea* şi Tamuz.
[207] Cf. tăbliţa I, 4.
[208] Sămînţă bărbătească.
[209] Regele distrugător.
[210] Eroul cel mare, primul între viteji.
[211] Regele din Durmah.

97. Adununna [212], sfetnicul lui *Ea*, creatorul zeilor, părinților lui,
98. Ale cărui căi nimeni dintre zei nu le poate egala.
99. Dumuduku [213], a cărui locuință curată [214] este reînnoită în Duku;
100. Dumuduku, fără care Lugalkuduga [215] nu ia nici o hotărîre.
101. Lugallanna [216], regele a cărei putere e peste toți zeii,
102. Stăpînul, puterea lui Anu, care devine suprem la chemarea lui Anşar [217].
103. Lugalugga [218], care a dat afară [219] pe toți cei din luptă,
104. Care posedă toată înțelepciunea, de o supremă înțelegere.
105. Irkingu [220] care l-a nimicit pe Kingu în [plină] luptă,
106. Care este călăuza pentru toți, stabilește orînduielile.
107. Kinma [221], conducătorul tuturor zeilor, dătătorul de sfat,
108. La al cărui nume zeii tremură de frică, ca de o furtună.
109. Esiskeer [222] trebuie să stea sus în casa de rugăciune,
110. Zeii să aducă darurile lor înaintea lui,
111. Căci (de la el) primesc ei sarcinile lor;
112. Fără el nici unul nu poate ceva temeinic.
113. Cele patru (grupuri ale) omenirii sînt creația sa [223],
114. Fără el nici un zeu nu cunoaște timpul zilelor lor.
115. Girru [224], care menține [vîrful ascuțit] al armei,
116. Care a creat arme grozave în lupta cu Tiamat,

---

[212] Hotărîtorul suprem.
[213] Fiu al locuinței preaînalte.
[214] O cameră sacră în templul din Babilon.
[215] Un nume al lui Enlil, zeul-şef al cetății Nippur. Literal: „rege al locuinței celei preaînalte".
[216] Regele care umple cerul.
[217] Cf. tăblița I, 12.
[218] Rege mort.
[219] Adică a ucis.
[220] Sens nesigur.
[221] Conducător.
[222] Casa de rugăciune.
[223] Adică popoarele din cele patru părți ale pămîntului: Accad, Elam, Subartu şi Amuru.
[224] Zeul focului.

117. Care are adîncă înţelepciune şi-i desăvîrşit în pricepere,
118. A cărui minte e aşa de vastă, încît zeii toţi n-o pot pătrunde.
119. Adu[225] să fie numele lui; să acopere el întreg cerul,
120. Binevoitorul său tunet să adie peste pămînt totdeauna;
121. Ca Mummu, să micşoreze el nourii; jos să dea hrană pentru popor.
122. Aşaru care, cum numele (arată), călăuzeşte zeii destinului,
123. [...] tuturor zeilor e în sarcina sa.
124. Nibiru[226] trebuie să ţină grija cerului şi a pămîntului;
125. Cei care nu pot să străbată sus şi jos, să-l caute pe el totdeauna.
126. Nibiru este steaua[227] care în cer este strălucitoare.
127. Într-adevăr, el stăpîneşte rotaţiile lor, spre el privesc ele
128. Zicînd: „Cel care mijlocul mării străbate necontenit,
129. « Străbătătorul » să fie numele lui, care controlează mijlocul ei[228],
130. Să ţină cursul stelelor cerului,
131. Să păstorească pe toţi zeii ca pe nişte oi,
132. Să învingă el pe Tiamat; viaţa ei să fie îngustă şi scurtă.
133. În viitorul omenirii, cînd zilele vor fi îmbătrînite,
134. Să se micşoreze ea fără încetare, pe vecie să dispară"[229].
135. Deoarece el a creat spaţiile şi a făcut solul cel tare,
136. Tatăl Enlil a chemat numele lui *Stăpînul ţărilor*.
137. Cînd toate numele pe care le-au proclamat Igigii,
138. *Ea* le-a auzit, duhul lui s-a bucurat,
139. Astfel: „Cel pe al cărui nume părinţii lui l-au slăvit,
140. El este acum ca şi mine; numele lui va fi *Ea*.
141. Toate riturile mele el le va administra;
142. Toate poruncile mele el le va aduce la îndeplinire.

---

[225] Zeul climei.

[226] Cf. tăbliţa V, 6.

[227] Planeta Jupiter.

[228] Al lui Tiamat. Zeul stăpîn stă între cele două părţi ale lui Tiamat, ce au devenit: lumea de sus (cerul) şi lumea de jos (pămîntul).

[229] Marea, adică Tiamat.

143. Cu titlul „Cincizeci“, marii zei
144. L-au proclamat pe cel ale cărui nume sînt cincizeci și i-au făcut calea supremă [230].

Epilog

145. Să fie păstrate (în gînd) și conducătorul să le explice pe ele;
146. Cel înțelept (și) cel care cunoaște să discute (cu ei) împreună.
147. Tatăl să le recite și să le împărtășească fiului său,
148. Să fie auzite de urechile păstorului și ale păzitorului de vite [231],
149. Să se bucure cu Marduk, Enlilul zeilor,
150. Ca această țară să fie rodnică și el să propășească.
151. Ferm în porunca sa, orînduirea sa nestricată,
152. Rostirea gurii sale nici un zeu să n-o schimbe.
153. Cînd el privește să nu-și întoarcă gîtul,
154. Cînd el e mînios, nici un zeu să nu-i stea împotrivă.
155. Mare este mintea lui, vastă e mila lui!
156. Păcătosul și călcătorul de lege va fi ruși[nat] în fața lui;
157. Învățătura pe care conducătorul a rostit-o în prezența sa [...]

(Cîteva rînduri prea fragmentare ca să mai fie traduse)

---

[230] „Stăpînul țărilor“ (al pămîntului) era titlul lui Enlil la origină. Transferul lui către Marduk implică și transferul puterii și funcțiunilor lui către zeul Marduk al Babilonului. Acesta a fost și cel de al 50-lea nume pe care zeii au hotărît să-i fie proclamat (tăblița a VI-a, 121). Dar cînd *Ea* a auzit proclamația, la care el aparent n-a luat parte activă, s-a decis și el să-i confere lui Marduk propriul său nume, supliment la cele deja proclamate de Igigi. Întrucît pasul pe care *Ea* l-a făcut era pe de-a întregul al lui, numărul de nume acordat de adunarea zeilor rămîne încă cincizeci, ceea ce a permis zeilor să-l cheme pe Marduk *Hanșa* (cincizeci), ca semn că numele pe care ei l-au declarat public a fost cincizeci. Deoarece *Cincizeci* era unul din numele proprii ale lui Enlil și deoarece, de altfel, el rezumă și simbolizează cele cincizeci de titluri ale lui Marduk, el dă acestuia din urmă (Marduk) întîietate peste toate celelalte divinități ale panteonului. Cu cele cincizeci de nume ale lui Marduk putem compara cele nouăzeci și nouă de titluri ale lui Allah.

[231] Adică atît păstorul cît și văcarul să ia cunoștință de numele lui Marduk pentru luminarea lor.

COSMOGONIA LUI BEROSSOS

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Berossos a fost un preot caldeean al lui Marduk din Babilon, sub Antioh I (281-261 î.e.n.). El a fost contemporan cu renumitul preot și istoric egiptean Manethon. Amîndoi s-au străduit să arate măreția și vechimea țărilor lor.

Berossos ne-a conservat miturile arhaice babiloniene cu privire la crearea lumii, precum și istoria veche a poporului său. Scrierile originale ale lui Berossos, intitulate *Babyloniaca*, nu s-au conservat, ci numai cîteva fragmente se află în operele lui Flavius Iosef și Eusebiu de Cesareea.

Text: Eusebii *Chronic.*, liber prior, ed. Schöne, pp. 14—18.

Traduceri: G. Smith, *Chaldäische Genesis*, p. 40 sq.; K. Budde, *Biblische Urgeschichte*, p. 476 sq.; H. Gunkel, *Schöpfung und Chaos*, p. 17 sq.; H. Zimmern, KAT^{3}, p. 488 sq.; A. Ungnad, AOB^{1}, p. 3 sq.; P. Schnabel, *Berossos und die babylonisch-hellenistische Literatur*, Leipzig, 1923, pp. 172, 254 sq.; E. Ebeling, AOT^{2}, p. 137.

COSMOGONIA LUI BEROSSOS

A fost un timp, așa spune el, în care „Totul“ era întuneric și apă; atunci au luat ființă viețuitoare diferite și de o conformație ciudată. Căci atunci ar fi luat naștere oamenii cu două aripi, unii chiar cu patru aripi și cu fața dublă; de asemenea, unii care aveau un trup și două capete, unul bărbătesc și altul femeiesc. Alții aveau două sexe, masculin și feminin. O altă parte din oameni aveau picioare și coarne de capră, o altă parte aveau picioare de cal, în spate fiind cum sînt caii, iar în față avînd chip de om, aşadar de forma hipocentaurilor. Tot atunci ar fi luat naştere şi taurii cu cap de om, precum şi cîinii cu patru trupuri, la spate cu cozi de peşte. Ar mai fi fost cai cu capul de cîine şi de om. Alt soi de fiinţe era cel care avea forma numai de animale. În plus existau peşti, tîrîtoare şi şerpi, dar de forme amestecate, ale căror chipuri se află ca ofrande[1] în templul lui Bel.

Peste toate aceste vieţuitoare ar fi domnit o femeie cu numele de Ὁμορῶκα, în limba caldaică[2] Θαμτὲ[3], care nume tradus în greceşte înseamnă θάλασσυ, de aceeaşi valoare numerică ca şi σελήνη[4]. Cînd însă „Totul“ a luat fiinţă, ar fi venit Bel[5] şi ar fi despicat în două femeia, dintr-o jumătate făcînd pămîntul, iar din cealaltă cerul, nimicind suflul de viaţă care se afla în ea. Aceasta ar fi, aşa spune el, o înfăţişare alegorică a dezvoltării firii. Cînd încă „Totul“ era în stare lichidă şi cînd în el au luat naştere vieţuitoare, de acest fel [...], atunci Bel, care se traduce Zeus, ar fi tăiat la mijloc întunericul şi astfel a despărţit cerul de pămînt, după care a întocmit lumea. Fiinţele ar fi fost nimicite, deoarece nu puteau să suporte puterea luminii.

Cînd însă Bel a văzut pămîntul nelocuit şi nefolosit, ar fi poruncit unuia din zei să-i taie lui capul[6], să amestece sîngele ce curgea cu pămînt şi astfel să alcătuiască oameni şi animale, care să fie în stare să suporte aerul. Bel a făcut şi constelaţiile: stelele, Soarele, Luna şi cele cinci planete.

---

[1] Atari chipuri înfricoşătoare se puteau vedea în templul lui Marduk din Babilon, cel puţin în timpul regelui Agum (circa 1700 i.e.n.).

[2] Adică babiloniană.

[3] În babiloniană *Tamtu.*

[4] σελήνη = Lună.

[5] Bel sau Marduk. Cf. *Enuma Eliş*, IV, 137 sq.

[6] Cf. *ibidem*, VI, 14—16.

MITUL ADAPA

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Adapa a fost considerat o ființă semidivină, îngrijitorul zeului *Ea* din Eridu. Zeul *Ea* l-a creat ori l-a născut ca să fie un exemplu printre oameni. El i-a dăruit înțelepciunea divină, dar nu l-a dotat și cu viață eternă. Într-o zi cînd Adapa era lîngă Golful Persic, pescuind pentru templul lui *Ea*, dintr-o dată s-a înălțat vîntul de sud răsturnînd barca și aruncîndu-l în apă. Enervat de aceasta, Adapa a blestemat vîntul de sud, pe care babilonienii și-l imaginau ca pe o pasăre sau ca pe o creatură compozită, cu aripi. Prin rostirea blestemului, Adapa a rupt una din aripile vîntului de sud, așa că timp de șapte zile acesta n-a mai suflat briza lui răcoritoare peste țara cea dogorită de soare a Caldeei. Din cauza acestei purtări, Adapa a fost chemat înaintea lui Anu, zeul cerului, să dea socoteală de fapta lui. Dar mai înainte de a se sui la cer, zeul *Ea*, tatăl lui Adapa, l-a instruit cum să procedeze cînd se va înfățișa înaintea zeilor și anume să poarte un păr lung și să se îmbrace cu o haină de doliu, spre a provoca mila lui Tamuz și Gizida, gardienii de la poarta cerului. Aceștia au să-l întrebe motivul pentru care este îndoliat și el să le răspundă că e întristat fiindcă ei, Tamuz și Gizida, care altă dată viețuiau pe pămînt, acum au dispărut din țară. Tamuz și Gizida au să fie impresionați de acest semn și de adînca venerare a lor și ei vor interveni în favoarea lui Adapa. Zeul *Ea* îi spune lui Adapa că în cer i se va oferi hrana morții, dar el nu trebuie să mănînce din ea. De asemenea i se va oferi apa morții, dar el nu trebuie să bea din ea.

Adapa este adus în fața lui Anu și este invitat să răspundă pentru fapta lui. Probabil că el avea să fie condamnat, dar, la momentul oportun, Tamuz și Gizida au intervenit în favoarea lui și i-au pledat cauza cu atîta căldură încît Anu a decis nu numai să nu fie pedepsit, ci chiar să fie binecuvîntat. Lui Anu îi trece supărarea și începe să se gîndească la anumite situații ce s-ar putea crea. Probabil că el a raționat așa: Acest om este deja pe jumătate zeu; el cunoaşte secretele cerului şi ale pămîntului; el este în posesia înţelepciunii divine, atunci de ce nu l-am admite complet în cenaclul nostru, conferindu-i imortalitatea? De aceea Anu porunceşte: „Pîinea vieţii/Să i-o aducem ca s-o mănînce". Este adusă pîinea vieţii, dar Adapa, atent la sfatul tatălui său, nu o primeşte. Anu priveşte la el şi rîde, zicîndu-i: „Ia vino încoace, Adapa. De ce n-ai mîncat şi n-ai băut?... Luaţi-l şi întoarceţi-l pe pămînt."

Dacă Adapa ar fi mîncat şi ar fi băut, el ar fi devenit unul din zeii mai mici şi ar fi trăit etern. Dar fiindcă a respins oferta lui Anu, el a fost trimis înapoi pe pămînt şi pînă la urmă a murit ca toţi ceilalţi oameni.

Din toate acestea desprindem, în primul rînd, că: nemurirea a fost pierdută din neascultare, dar nu numai pentru Adapa, ci pentru toată omenirea descendentă, iar în al doilea rînd că nici zeii n-au atotştiinţă.

Ca şi *Epopeea lui Ghilgameş*, *Mitul Adapa* ne arată alergarea omului după nemurire. Dar nemurirea este apanajul zeilor.

Poemul lui Adapa ni s-a conservat în patru fragmente. Cel mai vechi şi cel mai lung dintre ele (*B*) provine din arhivele de la El Amarna (Egipt), din secolul al XIV-lea î.e.n., în timp ce celelalte trei (*A*, *C* şi *D*) provin din bogata bibliotecă a lui Assurbanipal. Ordinea desfăşurării acţiunii este oarecum diferită. Numai fragmentul *C* se aseamănă întrucîtva cu *B*.

Izvoare: (pentru *A*) A. T. Clay, în YOS, V, 3 (1922), Pl. IV, VI; (pentru *B*) O. Schroeder, VS, XII (1915), nr. 194; (pentru *C*) R. Campbell Thompson, *The Epic of Gilgamesh* (1930), Pl.31 (K, 8743); (pentru *D*) S. A. Strong, PSBA, XVI (1894), p. 274 sq.

Traduceri mai de seamă: P. Jensen, KB, VI, I (1900), pp. 92—101; J. A. Knudtzon, *Die El-Amarna-Tafeln* (1915), pp. 965—969; S. Langdon, UM, X, I (1915), pp. 42—43 şi 46—48; A. T. Clay, *op. cit.*, pp. 40—41; E. Ebeling, AOT², pp. 143—146; A. Heidel, BG², pp. 147—153.

MITUL ADAPA

Fragmentul *A* sau I

1. [Înţele]pciune... el poseda [1],
2. Porunca lui era desigur ...[...] ca porunca lui [*Ea*].
3. O mare înţelepciune el i-a desăvîrşit [2] ca să dezvăluie viitorul ţării;

---

[1] Adapa.
[2] *Ea*.

4. Lui i-a dat el înțelepciune, dar viață veșnică nu i-a dat.
5. În acele zile, în acei ani, înțeleptul din Eridu,
6. *Ea*, l-a creat ca pe un model între oameni[3].
7. Cel înțelept — porunca lui nimeni n-o putea schimba —,
8. Cel capabil, cel mai priceput[4] printre Anunnaki el este;
9. Cel fără pată, cu mîinile curate, unsul[5], păzitorul riturilor.
10. Cu brutarii el lucrează la brutărie,
11. Cu brutarii din Eridu el face coacerea[6];
12. Pîinea și apa Eridului el o procură zilnic.
13. Cu mîinile sale curate el pregătește masa[7],
14. Fără el masa nu putea fi curățită.
15. El cîrmuiește corabia, el face pescuitul prescris pentru Eridu.
16. În acele zile Adapa, unul din Eridu,
17. În timp ce... *Ea*... pe culcuș,
18. Zilnic era în sanctuarul din Eridu.
19. La sfîntul chei, cheiul Lunii Noi, el urca pe corabia cu pînze,
20. Cînd un vînt sufla și corabia era purtată,
21. Cu vîslă el împingea corabia
22. ... pe întinsa mare.

(restul distrus)

Fragmentul *B*[4]

1. ... [...]
2. Vîntul de sud suf[lă și-l scufundă],
3. Făcîndu-l să coboare la casa [peștilor].
4. „Vîntul de sud [...] mie tot veninul tău [...]
5. Îți voi rupe ari[pa]". Cum a spus (aceasta) cu gura lui,
6. Aripa vîntului de sud a fost ruptă. Șapte zile
7. Vîntul de sud n-a suflat peste țară. Anu
8. A strigat pe Ilabrat, vizirul său:
9. „De ce n-a suflat vîntul de sud peste țară aceste șapte zile?"
10. Ilabrat, vizirul, i-a răspuns lui: „Stăpînul meu,

---

[3] Să fie exemplu.
[4] Așa era Utnapiștim din poemul potopului.
[5] Devenit sfînt.
[6] Pîinii.
[7] Masa pe care se oficia ritualul.

11. Adapa, fiul lui *Ea*, a rupt aripa vîntului de sud".
12. Cînd a auzit Anu aceste vorbe,
13. A strigat: „Ajutor!"[8] Ridicîndu-se din tron: „Să-l aducă aici!"
14. La aceasta, *Ea*, cel ce cunoaşte ce se întîmplă în cer,
15. [Pe Adapa] îl făcu să poarte păr[ul] nepieptănat și o haină mohorîtă,
16. [El l-a pus] să poarte și i-a dat acest sfat:
17. [„Adapa], tu mergi [în fața lui Anu], regele:
18. [Calea către cer vei lua. Cînd la] ceruri
19. [Tu ai să te ri]dici şi ai să [te apropii de poarta lui Anu],
20. [Tamuz și Gizida] la poarta lui Anu
21. Vor sta. Cînd ei te vor vedea, te vor între[ba]: « Omule,
22. Pentru cine arăţi tu aşa? Adapa, pentru cine
23. Ești tu îmbrăcat în haina de doliu?» — « Fiindcă din țara noastră au dispărut doi zei,
24. De aceea sînt așa» — «Cine sînt cei doi zei care din țară
25. Au dispărut?» — « Tamuz și Gizida». Ei se vor privi unul pe altul
26. Și vor surîde. O vorbă bună ei
27. Vor spune către Anu (și) fața binevoitoare a lui Anu
28. Ei vor face să-ți fie arătată ție, în timp ce vei sta în fața lui Anu;
29. Cînd ei îți vor oferi pîinea morții
30. Tu să n-o mănînci. Cînd îți vor oferi apa morții

Fragmentul *B*

31. Tu nu trebuie să bei. Cînd îți vor oferi o haină,
32. Pune-o pe (tine). Cînd îți vor oferi ulei, unge-te (cu el).
33. (Acesta) e sfatul ce-ți dau ție, nu-l neglija; cuvintele
34. Ce ți le-am vorbit, ține-le cu tărie". Mesagerul
35. Lui Anu a sosit acolo, zicînd: „Adapa, aripa vîntului de sud
36. A fost ruptă, adu-mi-l în fața mea"

(verso)

37. El îi arată drumul spre cer și el se înalță la cer.
38. Cînd el se urca la cer și se apropia de poarta lui Anu,
39. Tamuz și Gizida stăteau la poarta lui Anu.

---

[8] Probabil o expresie cu sensul de: „Ce este?"

40. Cînd văzură pe Adapa, ei strigară: „Ajutor!
41. Omule, pentru cine arăţi tu astfel? Adapa,
42. Pentru cine eşti tu îmbrăcat cu haina de doliu?“
43. — „Doi zei au dispărut din ţară, de aceea cu haina de doliu
44. Eu sînt îmbrăcat“ — „Cine-s cei doi zei care au dispărut din ţară?“
45. — „Tamuz şi Gizida“. Ei s-au uitat unul la altul
46. Şi au surîs. În timp ce Adapa, în faţa lui Anu, regele,
47. Se apropia, Anu l-a văzut şi l-a întrebat:
48. „Vino aici Adapa, pentru ce aripa vîntului de sud
49. Tu ai rupt-o?“ — Adapa a răspuns lui Anu: „Stăpîne,
50. Pentru casa stăpînului, în mijlocul mării,
51. Eu prindeam peşte. Marea era ca o oglindă,
52. Dar vîntul de sud a venit suflînd şi m-a scufundat,
53. Făcîndu-mă s-ajung jos în casa peştelui (?). În mînia inimii mele
54. Am blestemat [vîntul de sud]“. Vorbind pentru [el] [9],
55. Tamuz şi Gizida spuseră un cuvînt bun, lui Anu
56. Adresat. Inima lui [10] s-a liniştit, inima lui a fost cîştigată.
57. „De ce *Ea* unui om fără însemnătate, ale cerului
58. Şi ale pămîntului taine [11] el le-a descoperit,
59. Făcîndu-l însemnat şi dîndu-i un nume?“
60. „În ce ne priveşte, ce vom face cu el? Pîinea vieţii
61. Să i-o aducem ca s-o mănînce“. Cînd pîinea vieţii
62. Ei i-au adus-o lui, el n-a mîncat-o; cînd apa vieţii
63. Ei i-au adus-o, el n-a băut-o. Cînd o haină
64. Ei i-au adus, el a pus-o; cînd ulei
65. Ei i-au adus, el s-a uns cu [el].
66. Cînd Anu s-a uitat la el, a rîs:
67. „Ia vino încoace, Adapa. De ce n-ai mîncat şi n-ai băut?
68. Tu nu vei avea viaţa •(eternă)! Ah, perversă omenire!“ — „*Ea*, dascălul meu,

---

[9] Pentru Adapa.

[10] A lui Anu.

[11] În babiloniană: „inimă“; acolo se păstrează secretele. Textul vrea să spună: Pentru ce *Ea* i-a dat o atare putere magică lui Adapa, încît el să poată dispune de vîntul de sud?

69. Mi-a spus: «Să nu mănînci şi să nu bei!».
70. Luaţi-l şi întoarceţi-l pe pămînt“

(restul spart)

Fragmentul C [12]

1. Cînd [Anu] auzi aceasta,
2. ... în mînia inimii sale,
3. ... el trimise un mesager,
4. ... care cunoaşte inimile zeilor.
5. Ca el ...
6. Să ajungă [... lui *Ea*], regele,
7. ... el a discutat chestiunea
8. ... lui *Ea*, regele [13]
9. ... .
10. ... înţeleptul care cunoaşte inimile marilor zei,
11. ... cerul
12. ... părul nepieptănat l-a făcut să poarte,
13. ... ... şi l-a îmbrăcat cu haină mohorîtă.
14. [El i-a dat sfatul], zicîndu-i (aceste) [cu]vinte:
15. [„Adapa], tu mergi [în faţa lui Anu], regele;
16. [Nu neglija sfatul meu], cuvintele mele păzeşte-le!
17. [Cînd te-ai ridicat la cer şi] te-ai apropiat de poarta lui Anu,
18. [Tamuz şi Gizida] vor sta [la poarta lui Anu]

(restul lipseşte)

D. Fragmentul nr. 4

(începutul distrus)

1. [...] el [...]
2. [Ulei] a poruncit pentru el şi el a fost uns;
3. [O hai]nă a comandat pentru el şi el a fost îmbrăcat.
4. Anu a rîs tare de fapta lui *Ea* [zicînd]:

---

[12] Rîndurile 12—17 din acest fragment *C* corespund rîndurilor 12—19 din fragmentul *B*.

[13] Anu era regele cerului, în timp ce *Ea* era regele apelor dulci subterane.

5. „Dintre zeii cerului și ai pămîntului, cît de mulți sînt ei, cine a dat [vreodată] o poruncă ca aceasta,
6. Ca să facă porunca lui mai mare decît cea a lui Anu?"
7. Cînd Adapa, din orizontul cerului pînă în zenitul cerului [14],
8. A aruncat o privire, el a văzut imensitatea lui [15].
9. [At]unci Anu l-a impus pe Adapa [...]
10. Pentru [cetatea] lui *Ea* [16], el a poruncit eliberarea.
11. [Preo]ția să glorifice în viitor el [a poruncit] ca destin.
12. ... cît pentru Adapa, sămînța umană [17],
13. [Care...] ca un stăpîn a rupt aripa vîntului de sud,
14. S-a urcat în cer — și așa mai departe —
15. [...] rău el a adus asupra omenirii
16. [Și] bolile pe care el le-a adus pe corpurile oamenilor,
17. Acestea Ninkarrag [18] le va alina.
18. Suferința să (fie) luată, să fugă departe boala;
19. [Peste] acestea ... să cadă spaima;
20. Să nu desfete într-un somn lin
21. ... ... bucuria inimi[lor] omenești.

(restul rupt)

---

[14] Din adîncul cerului pînă în înaltul cerului.

[15] Imensitatea ce inspiră frica.

[16] Adică Eridu.

[17] Din această expresie, unii cărturari au tras concluzia că Adapa ar fi strămoșul genului uman. Dar această deducție se bazează pe o greșită înțelegere a frazei (cf. Jensen, *Reallexikon der Assyriologie*, I, 33).

[18] Zeița vindecării.

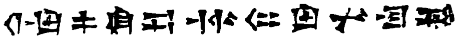

MITUL LUI ZU

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Acest mit, în formularea lui accadiană, tratează despre furtul din cer al tăblițelor destinului de către un fel de zeu-pasăre cu numele de Zu. Pentru nesocotirea autorității lor, zeii s-au miniat și au început să-l urmărească pe Zu, care pînă la urmă a fost descoperit de către o zeitate anonimă și învins. Cu toată probabilitatea, Zu aparține lumii de jos (cf. T. Fish, *The Zu Bird*, în BJRL, XXXI (1948), pp. 162—171). Materialul sumerian, ce mai există astăzi, nu mai corespunde exact episodului ce constituie sîmburele mitului accadian. Versiunile semite, pe care le avem, sînt fragmentare, așa încît un studiu comparativ adecvat încă nu este cu putință. Poate viitorul să permită aceasta. Pînă în 1938 nu ne era accesibilă decît o mică porțiune din textul acestui mit existent după revizuirea lui Assurbanipal (sigla *B*). În 1938, V. Scheil a publicat două tăblițe incomplete, ce reprezintă revizuirea făcută în Susa, ce datează din timpurile babiloniene mai vechi. Recent, J. Nougayrol a reeditat textul din orașul Susa, iar foarte de curînd E. Ebeling a publicat (transcriere și traducere) un supliment aflat printre tăblițele descoperite în Assur. Combinat, noul material (*OB*) ne ajută să umplem golurile din versiunea asiriană și chiar continuă povestirea mai departe. Cu toate acestea încă nu se poate identifica zeul care a reușit să-l îmblînzească pe Zu. Nougayrol îl consideră că a fost Ningirsu, iar Ebeling pe Ninurta.

Traducerea versiunii *OB*, ce precede pe cea a revizuirii asiriene, a fost făcută pe baza compilării publicațiilor lui Nougayrol și Ebeling.

Mitul lui Zu este de o mare importanță, prin aceea că el leagă suprema autoritate cosmică (cultul lui Enlil) de stăpînirea tăblițelor destinului (cf. *Epopeea creației*, I, 106). Oare nu s-ar putea face o apropiere între mitul lui Zu și cel al lui Prometeu din literatura elină?

Transcrierea și traducerea mitului lui Zu se află astfel: Versiunea *OB* în ZA, XXXV (1938), pp. 20—23. Transcriere și traducere în ZA, XXXV (1938), pp. 14—19, 22 sq.; J. Nougayrol, RA, XLVI (1952), pp. 87—97;

E. Ebeling, ZA, pp. 25—41. Textul versiunii asiriene se află în CT, XV (1902), pp. 39—40. Traducerea, în P. Jensen, KB, VI, I (1900), pp. 47—55; E. Ebeling, AOT², pp. 141—143; A. Heidel, BG² (1951), pp. 144—147. Pentru textul *OB* să se vadă şi LKA, I.

MITUL LUI ZU

Versiunea asiriană

(Coloana I e distrusă aproape complet afară de cîteva rînduri finale care ne procură, printre alte forme, numele de Mammi (ce figurează mai ales în *A*) şi cel de Enlil).

Coloana a II-a

1. El îndruma toate decretele zeilor.
2. Pentru a le transmite el a trimis pe Zu,
3. Încredinţîndu-i ... intrării în sanctuar,
4. ... rea de apă curată în faţa lui.
5. Ochii lui văzură că stă ca un suveran.
6. Coroana suveranităţii sale, mantia divinităţii lui (văzură);
7. Tăbliţele divine ale destinului, Zu le vede mereu.
8. Cînd el vede continuu pe tatăl zeilor, pe zeul din Duranki [1],
9. Îndepărtarea cultului lui Enlil încolţeşte în inima lui,
10. Cînd Zu vede continuu pe tatăl zeilor, pe zeul din Duranki,
11. Încetarea cultului lui Enlil plănuieşte în inima sa.
12. „Eu vreau să iau divinele tăbliţe ale destinului, eu,
13. Iar decretele tuturor zeilor, eu vreau să le împlinesc!
14. Eu vreau să fac tare tronul meu şi să fiu stăpînul hotărîrilor,
15. Eu vreau să controlez pe toţi Igigii".
16. După ce inima sa a plănuit atacul,
17. La intrarea în sanctuarul, pe care îl vedea mereu, el aştepta începutul zilei.

---

[1] Numele de Duranki este un epitet al lui Enlil. Duranki (= legătura cerului cu pămîntul) era numele templului în trepte al lui Enlil din Nippur.

18. Cînd Enlil se spălă cu apă curată,
19. Şi-şi scoase coroana şi-o pusese pe tron,
20. El[2] a apucat cu mîinile tăbliţele destinului,
21. Surpînd puterea (lui Enlil). Suspendate erau normele.
22. (Cînd) Zu a dispărut şi s-a ascuns în muntele său,
23. Tatăl Enlil, sfetnicul zeilor, a rămas fără grai;
24. Tăcerea s-a instalat, muţenia a luat loc,
25. Strălucirea sanctuarului a dispărut.
26. Zeii ţării alergau încoace şi încolo după veşti.
27. Anu[3] a des[chis] gura să vorbească,
28. Zicînd zeilor, fiilor lui:
29. [„Ci]ne va omorî pe Zu
30. Şi-şi va face numele mai înalt [în] cenaclu?“
31. Ei l-au chemat pe Adad[4], fiul lui Anu,
32. Cel care dă porunci[5] i se adresă lui.
33. Ei au chemat pe Adad, fiul lui Anu,
34. Cel care dă po[runci] i se adresă lui:
35. [Tu, puter]nice, viteazule Adad, — neînvins să fie atacul tău —,
36. [Adu fulgerul peste] Zu cu arma ta.
37. [Numele tău trebuie să fie cel mai m]are în adunarea zeilor.
38. [Printre zei], fraţii tăi, tu nu trebuie să ai egali.
39. [Fă să apară] locaşuri sacre construite,
40. [În cele] patru [margini] să fie aşezate locurile de închinare.
41. Să reintre în Ekur[6] [locurile tale de cult].
42. [Slăvit] şi puternic să fie numele tău în faţa zeilor.
43. [Adad] a răspuns la poruncă,
44. Spunînd (aceste) cuvinte [lui Anu], tatăl său:
45. „[Tatăl] meu, spre [munţii] de neurcat, cine se va grăbi?
46. [Cine este ca] Zu printre zei, fiii tăi?

---

[2] Zu.

[3] Anu, zeul cerului şi la origine cel mai mare, prezidează această adunare.

[4] Zeul furtunii prin excelenţă.

[5] Anu.

[6] Templul lui Enlil în Nippur. Adad trebuie să ocupe locul lui Enlil în Ekur.

47. [Tăblițele cu destinul] el le-a înşfăcat cu mîinile lui,
48. [Cultul lui Enlil] l-a preluat; suspendate sînt normele.
49. [Zu] a zbughit-o, stabilindu-se în munți,
50. [Cuvîntul] lui a devenit ca cel al zeului din Duranki.
51. [Cel care se opune] lui va deveni [ca pămîntul],
52. [La] al său [...], zeii o iau la fugă.
53. Anu i-a poruncit să nu meargă.

(restul rupt)

Coloana a III-a

(Cele 23 de rînduri ale acestei coloane (54—76) sînt aproape total distruse, afară de cîteva porțiuni ale ultimelor cinci rînduri. Ele corespund rîndurilor 49—53 de mai sus. Pe cît se pare, o altă zeitate a fost chemată, dar a refuzat să meargă la Zu și să ia tăblițele destinului. Istoria continuă apoi :)

7. Ei l-au chemat pe Şara, primul născut al lui Iştar,
8. Cel care dă porunci[7] i se adresă lui[8]:
9. [„Tu, puter]nicule, viteazule Şara — neînvins să fie atacul tău —,
10. [Adu fulgerul tău peste] Zu, cu armele tale.
11. [Numele tău] trebuie să fie cel mai mare în adunarea zeilor,
12. [Prin]tre zei, frații tăi, să n-ai egal.
13. [Fă să apară] locaşuri sfinte construite,
14. În cele patru colțuri[9] să fie aşezate locurile de închinare;
15. Cultul tău să reintre în Ekur[10],
16. Glorificat și puternic să fie numele tău în fața zeilor!".
17. Şara a răspuns la poruncă,
18. Spunînd (aceste) cuvinte lui Anu, tatăl său:
19. „Tatăl meu, spre muntele de neurcat, cine se va grăbi?
20. Cine e asemenea lui Zu printre zei, fiii tăi?
21. Tăblițele destinului el le-a smuls cu mîinile lui,
22. Cultul lui Enlil l-a înlăturat; suspendate sînt orînduielile.
23. Zu a zburat, stabilindu-se în muntele lui.

---

[7] Anu.
[8] Lui Şara.
[9] Ale lumii.
[10] Vezi nota 6 de mai sus.

24. [Cuvîntul] lui a [de]venit [ca cel al zeului din Duranki].
25. [Cel ce i se opune] lui devine ca [pămîntul],
26. [La al său ...] zeii se risipesc.
27. Anu porunci lui Şara să amîne mersul.

(Restul tăbliţei este prea fragmentar pentru a fi tradus. O altă tăbliţă incompletă [CT, XV, Pl. 41—42] aparţine ciclului Lugalbanda, ce ne spune că Lugalbanda a organizat prinderea lui Zu, mai întîi prin administrarea de somnifere. Într-uni mn al lui Assurbanipal, Marduk este slăvit ca unul ce a „sfărîmat capul lui Zu").

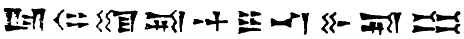

MITUL LUI ETANA

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Legendara dinastie de Kiş, ce a venit la domnie după potop, înşiruie printre conducători pe „Etana păstorul, cel care s-a urcat la cer“ (cf. Th. Jacobsen, *The Sumerian King List*, 1939, pp. 80—81). Cilindrele descoperite pe solul Mesopotamiei, din perioada accadiană veche, au zugrăvite pe ele un păstor care se ridică la cer pe aripile unui vultur (H. Frankfort, *Cylinder Seals*, 1939, pp. 138—139). Într-adevăr, un personaj cu numele de Etana este subiectul unei legende babiloniene, minuţios elaborată. Individul este un muritor în toate privinţele, afară numai de faptul că numele lui poate să fie scris cu semnul determinativ pentru un zeu, determinativ aplicat regilor din perioada accadiană veche şi chiar dinastiilor de mai tîrziu. Ceea ce e clar este că cuprinsul poemului Etana provine dintr-o vechime îndepărtată. Popularitatea poemului lui este atestată de faptul că legenda a ajuns pînă la noi prin fragmentele a trei revizuiri: cea veche babiloniană (*A*); cea asiriană medie (*B*) şi cea neoasiriană, din biblioteca lui Assurbanipal (*C*). Cu ajutorul acestor trei versiuni, din care ultima este cea mai bine conservată, putem reconstitui firul povestirii, după cum urmează:

Etana fusese orînduit să aducă omenirii securitatea pe care o oferă regalitatea. Dar viaţa lui era amărîtă, căci n-avea copii. Singurul remediu împotriva acestei suferinţe părea să fie numai iarba naşterii, pe care Etana, în persoană, trebuia s-o aducă din cer. Dificila problemă a zborului spre cer era uşurată numai prin apelarea lui Etana la ajutorul unui vultur. Acest vultur îşi trădase prietenul său, un şarpe, iar din pricina răzbunării şarpelui acum zăcea într-o peşteră întunecoasă. Etana salvează pasărea din grota fără lumină şi care, drept recompensă, îl poartă pe aripile sale într-o călătorie spectaculoasă şi plină de peripeţii.

Din nefericire, textul poemului este distrus tocmai unde trebuia să se întîmple deznodămîntul. Dar prin faptul că în lista regilor babilonieni se află menționat numele fiului, adică urmașul lui Etana și mai ales din faptul că miturile accadiene, simbolizate pe sigiliile găsite în săpăturile arheologice, nu arată un dezastru (cf. H. Frankfort, *Cylinder Seals*, 1939, pp. 138—139), ne permit să tragem concluzia că sfîrșitul călătoriei lui Etana a fost ferit de nenorocire.

Diferitele texte ce reprezintă varianta veche babiloniană și revizuirile neoasiriene (*A* și *C*), au fost publicate de S. Langdon în *Babyloniaca*, XII (1931), Pl. I—XIV și au fost comentate de el, tot acolo, pp. 1—53. Langdon a încercat să scoată o povestire închegată din documentele separate între ele mai bine de un mileniu. Aceste încercări ale lui n-au fost adoptate în prezenta traducere, căci s-ar fi obținut ceva prea voluminos. În schimb, materialul a fost grupat pe perioade. La 13 ani după publicarea traducerii lui Langdon, profesorul Ebeling a avut la îndemînă un material nou asupra mitului lui Etana și de aceea a publicat fragmente dintr-o versiune asiriană medie, AfO, XIV (1944), Pl. IX—X și pp. 298—303, precum și niște fragmente dintr-o versiune neoasiriană (AfO, XIV, Pl. XI—XII și pp. 303—307. Alte traduceri ale poemului Etana includ pe cele ale lui P. Jensen, KB, VI, 1 (1900), pp. 100—115 și 581—588, precum și E. Ebeling, AOT², pp. 235—240 și P. Dhorme, *Choix de textes...*, pp. 162—181. Traducerea de față s-a ghidat mai mult după cea a lui E. Speiser, din ANET², pp. 114—119.

MITUL LUI ETANA

Versiunea babiloniană veche

A—I[1]

1. Anunnakii cei mari, care hotărăsc destinul,
2. S-au așezat și au ținut sfat cu privire la pămînt.
3. Cei care au întocmit ținuturile, care au fixat așezămintele,
4. Igigii, care au fost ostili omenirii,
5. Au fixat un timp de sărbătoare[2].

---

[1] *Babyloniaca*, XII (1931), Pl. XII și p. 10 sq.; KB, VI, V (1900), p. 582 sq.
[2] Un timp anumit.

6. Poporul cel negricios[3], tot, nu înălțase un rege,
7. În acel timp nici o diademă nu era, nici coroană
8. Şi nici un sceptru nu fusese încrustat în pietre scumpe
9. Şi altarele nu fuseseră deloc construite.
10. Cei şapte[4] baraseră porțile în fața locuitorilor.
11. Sceptrul, diadema, coroana și bastonul (de comandant)
12. Zăceau aruncate în fața lui Anu, în cer.
13. Nu se afla nici un sfat (consiliu) al poporului.
14. (Atunci) regalitatea s-a coborît din cer,

(Rîndurile ce au mai rămas din această coloană și aproape toate cele patru coloane următoare lipsesc. Cînd textul apare iarăşi, el vorbeşte de vultur).

V

„O, Şamaş, prin[de] mîna mea [...],
Pe mine [...]"
Şamaş a desc[his] gura, [zicînd către vultur]:
„Ai lucrat rău [...].
Ceea ce e urîciune pentru ze[i și ceea ce e oprit ai mîncat]".

VI

Cu mîna sa el l-a prins ... [...].
În a opta lună l-a făcut să treacă prin groapa sa,
Vulturul înălțînd mîncarea ca un leu răcnind
S-a bucurat mult.
Vulturul a deschis gu[ra], zicînd lui Etana:
„Prietene, noi ne-am unit în frăție, eu și tu!
Spune-mi, ce dorești de la mine și-ți voi da".
Etana și-a deschis gura, zicînd vulturului:
„... [...] un lucru tainic"

A-2

(recto)

„Pierdută să fie pentru el încît el să nu găsească drumul!
Muntele să-i împiedice trecerea prin el!

---

[3] Metaforă pentru lume, umanitate.
[4] Vezi *C*-1, 17.

Arma cea ascuțită să lovească drept într-însul“ [5],
Ei jurară legămînt unul altuia.
Toate erau cunoscute, toate născute.
La umbra stiraxului [6] a născut șarpele;
Pe creștetul lui [7] a născut vulturul.
Cînd șarpele a prins un bou sălbatic, o oaie sălbatică,
Se nutrea vulturul, se nutreau puii lui.
10. Cînd șarpele a prins un leopard (or) un tigru [8],
Vulturul se hrănea, se hrăneau puii lui.
După ce puii au sporit în zile și [talie],
Aripile [lor] au [primit?]...
Vulturul [a gîndit răul] în inima sa:
„Puii mei [au sporit în vîrstă și talie],
Ei vor pleca să caute [...],
Ei vor căuta ierburile [...],
Ei vor înghiți puii șarpelui [...],
Ei vor zbura în înaltul [cerului],
20. Voi locui [...]
Cine e cel care [...]
[Micul] boboc [cel preaînțelept]
Tatălui său, vul[turul], aceste cuvinte [spuse]:
„Tată, [...]“

(restul distrus)

(verso)

(începutul mutilat)

5. Șarpele a aruncat jos [prada sa] înaintea [puilor lui].
El roti privirea: puii săi nu erau acolo.
Cu ghearele sale (vulturul) [zgîrie] pămîntul;
[Praful cuibului acoperă] cerul!
[Șarpele ...] plînge;
Lacri[mile] sale curg [în fața lui Șamaș]:

---

[5] Aceasta-i partea concluzivă a jurămîntului făcut de vultur și șarpe.
[6] Arbore ce produce miros plăcut.
[7] A arborelui stirax.
[8] Cf. traducerea lui Speiser.

„Îmi pun speranța în tine, viteazule Șamaș;
Vulturului mi-am dat consimțămîntul;
Am cinstit și onorat jurămîntul tău;
N-am uneltit răul contra prietenului meu,
Dar al său cuib este neatins, iar (al meu) e zob;
Cuibul șarpelui a devenit o jale!
Puii săi sînt toți, iar vlăstarii mei nu mai există!
El a coborît și a înghițit odraslele mele.
Știi tu, Șamaș, că el caută răul?
Plasa ta e cîmpul cel [larg],
Lațul tău [e cerul cel întins].
Să nu [scape] vulturul din mreaja ta!
Făcătorul răului și urîciunii,
Cel care nutrește ră[ul] contra prietenului!“

Versiunea asiriană medie[9]

(I)

(începutul distrus)

4. [Arma] cea ascuțită să nimerească drept în el.
5. Șamaș să-l numere printre ucigași.
6. Șamaș să-l predea pe cel rău călăilor;
7. Să pună demonul cel rău peste țarina lui[10].
8. Pe vîrful arborelui naște vulturul;
9. La rădăcina stiraxului naște șarpele;
10. La umbra stiraxului,
11. Vulturul și șarpele au încheiat o prietenie,
12. Făcînd jurămînt să rămînă tovarăși.
13. Dorința inimii lor
14. Și-au spus-o unul altuia.

---

[9] Dată în istoria culturii asiriene. Cf. Ebeling, AfO, XIV, Pl. IX și pp. 299—303.

[10] Acesta era finele jurămîntului făcut de șarpe și vultur. Cf. mai sus în *A-2*, 1—3 și mai jos în *C-2*, rîndurile 11—16.

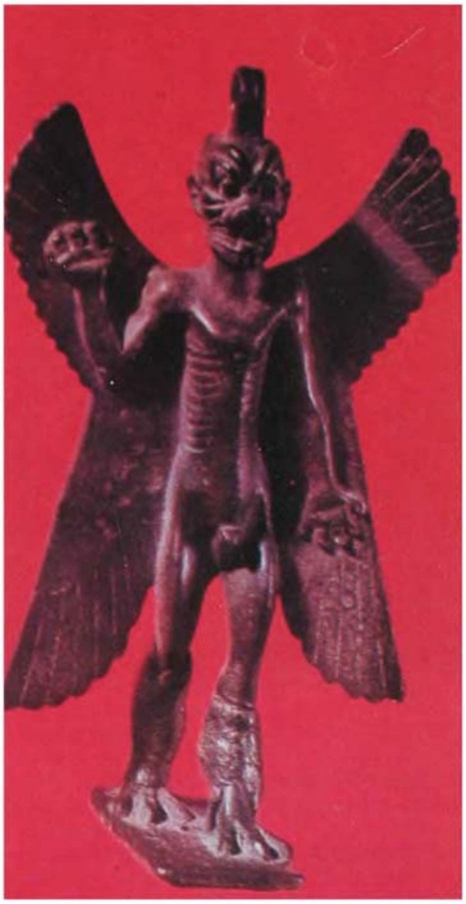

PAZUZU. O FIGURINĂ DIN BRONZ CE SERVEA DREPT AMULETĂ. EA ÎL ÎNFĂŢIŞEAZĂ PE DEMONUL MESOPOTAMIAN PAZUZU, CU PICIOARELE ŞI CU GHEARELE DE VULTUR, IAR CU CAPUL DE MONSTRU, POATE UN LEU (MUZEUL LOUVRE).

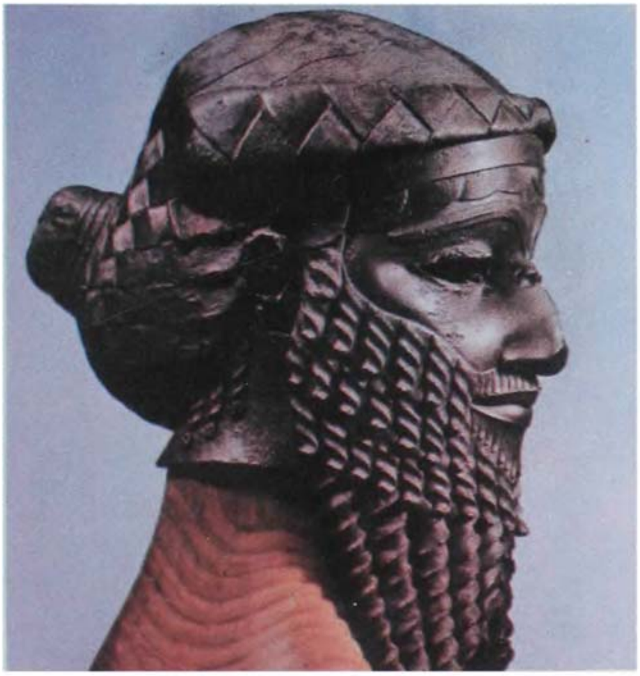

BRONZ — SARGON DIN ACCAD (2234—2279 i.e.n.)

15. Şarpele a plecat să vîneze.
16. Cînd oi sălbatice şi capre sălbatice
17. Şarpele a prins,
18. Vulturul se hrăneşte, se roteşte,
19. Puii săi hrăneşte.
20. Cînd şarpele a prins capre de munte, gazele de stepă,
21. [Vulturul] nutreşte, se roteşte, îşi hrăneşte puii.
22. Cînd şarpele a prins [leopardul] de stepă, făptura
pămîntului,
23. [Vulturul] se hrăneşte, se roteşte, îşi nutreşte puii.
24. [După ce puiul] de vultur
25. [A sporit] în vîrstă şi talie,
26. A cîştigat [statură],
27. [Vulturul, pe puiul prietenului] său
28. Să-l sfîşie şi-a pus [în gîndul] său.

(restul coloanei e distrus. Pe cît se vede contextul corespunde lui C-3, rîndul 39 sq.)

Versiunea neoasiriană

C-1

(începutul mutilat)

9. Marii Anunnaki [care hotărăsc destinul],
10. [S-au aşezat] schimbîndu-şi sfatul [privitor la pămînt].
11. Ei care au creat cele patru regiuni [...],
12. Toţi Igigii au fost ostili [...]
13. [...] nu-şi ridicaseră un [rege].
14. În acele zile [nici o diademă nu fusese pusă, nici o coroană],
15. Şi nici un sceptru nu fusese [încrustat] cu pietre scumpe,
16. Regiunile nu fuseseră făcute toate.
17. Cei şapte divini baraseră [porţile] în faţa poporului,
18. În faţa locuitorilor ei se baraseră [...].
19. Igigii se depărtaseră [de cetate].
20. Iştar, un păstor [pentru popor...]
21. Şi un rege căuta ea [pentru cetate].
22. Enlil inspectează cartierele cerului.

23. Cum el cerceta continuu,
24. În ţară un rege [...]
25. Regalitatea [...]
26. Atunci Enlil şi-a zis în [inima sa...]
27. Zeii [...]

C-2

(începutul mutilat)

8. Vino, hai să mergem [...],
9. Noi am jurat pe lumea de jos!
10. Jurămîntul pe care l-au făcut în faţa viteazului Şamaş:
11. „Acel care [încalcă] legămîntul lui Şamaş,
12. Şamaş să-l nimicească pe el!
13. Cel care calcă legămîntul lui Şamaş,
14. [Muntele] să îndepărteze de la acela poteca lui,
15. Arma cea ascuţită [să lovească drept] în el;
16. Laţul, blestemul lui Şamaş, să-l răstoarne şi să-l prindă".
17. Cînd ei au depus jurămîntul pe lumea de jos [...]
18. S-au sculat şi au urcat pe munte.
19. În fiecare zi ei au păzit [...]
20. Cînd vulturul a prins un bou sălbatic sau un asin sălbatic,
21. Şarpele se hrăneşte, se întoarce, puii lui se hrănesc.
22. Cînd şarpele a prins o capră de munte (sau) o gazelă,
23. Vulturul mănîncă, se întoarce, puii săi se hrănesc.
24. Cînd vulturul a prins o oaie sălbatică (ori) o capră sălbatică,
25. Şarpele mănîncă, se întoarce, puii săi se hrănesc.
26. Cînd şarpele a prins [leoparzi ori] tigri,
27. [Vulturul mănîncă, se întoarce], puii săi se hrănesc.
28. Vulturul a primit hrana; puii lui au sporit în vîrstă şi în mărime.
29. Cînd puiul său a sporit în vîrstă şi în formă,
30. Vulturul a uneltit răul în inima lui.
31. Inima lui a uneltit răul.
32. El şi-a pus la inima lui să mănînce puii prietenului;
33. Vulturul şi-a deschis gura şi a zis puilor lui:
34. „Vreau să mănînc puii şarpelui; şarpele [...]

35. Mă voi ridica la cer [ca să lo]cuiesc acolo,
36. Şi voi coborî pe vîrful unui copac să mănînc roada".
37. Puiul cel mic, nespus de înţelept (aceste) cuvinte ad[resă] tatălui său[11]:
38. „Să nu mănînci, tată! Plasa lui Şamaş poate să te prindă,
39. Laţul, blestemul lui Şamaş, poate să te doboare şi să te prindă.
40. Cel care a călcat legămîntul lui Şamaş,
41. Pe acela îl va da Şamaş să fie nimicit".
42. Dar el n-a ascultat, el n-a luat în seamă [vorbele fiului său].
43. El a coborît şi a mîncat puii [şarpelui].
44. ... În mijlocul zilei [şarpele veni],
45. Aducînd povara (de carne); la intrarea în cuib,
46. El [o aruncă pentru puii săi].
47. Cînd şarpele [se rotea în jur], cuibul lui nu mai era acolo.
48. Cînd şi-a îndreptat privirea în jos, nu l-a mai văzut.
49. Cu dinţii săi a [scormonit] pămîntul,
50. Pulberea cui[bului] acoperea cerul.

C-3

1. Şarpele s-a aşezat jos şi a plîns!
2. [Lacrimile sale curg] în faţa lui Şamaş:
3. „Îmi pun speranţa în tine [viteazule Şamaş].
4. Vulturului [îi dădusem crezare];
5. Acum cuibul meu [...],
6. Cuibul meu e distrus [...];
7. Nimiciţi sînt puii mei [...].
8. El a venit jos şi a înghiţit [vlăstarele mele]!
9. [Ştii tu], o, Şamaş, răul pe care mi l-a făcut?
10. Cu adevărat, o, Şamaş, plasa ta e [întinsul] pămînt,
11. Laţul tău este cerul [cel îndepărtat].
12. [Vulturul] să nu scape din plasa ta;
13. Acel răufăcător Zu[12] care nutreşte răul [contra prietenului!"].

---

[11] Pentru acest episod, vezi fragmentul asirian mediu şi fragmentul neoasirian.

[12] A se vedea *Mitul lui Zu*, cel care a furat din cer tăbliţele cu destinul omenirii.

14. [Cînd Şamaş auzi] plîngerea şarpelui,
15. Şamaş şi-a deschis gura şi a zis către şarpe:
16. „Ia-o la drum, străbate [muntele].
17. Eu voi lega[13] pentru tine un taur sălbatic.
18. Deschide-i măruntaiele, [despică-i pîntecele],
19. Fă-ţi sălaşul în [pîntecele lui].
20. [Tot felul] de păsări ale cerului vor veni să mănînce [carnea];
21. Vulturul [va coborî] cu ele [să mănînce carne]
22. [Deoarece] el nu cunoaşte [soarta sa nenorocită].
23. Privind spre carnea mustoasă, el va proceda cu grijă,
24. Dibuind spre adîncul cel din lăuntru.
25. Cînd el intră înlăuntru, tu apucă-l de aripi,
26. Sfîşie-i aripile, penele şi [ghearele sale];
27. Jumuleşte-l şi aruncă-l într-o [groapă].
28. Lasă-l să moară de foame şi sete!" .
29. La porunca viteazului Şamaş, şarpele ieşi şi străbătu muntele.
30. Cînd şarpele a ajuns boul sălbatic,
31. El i-a deschis interiorul, i-a sfîşiat pîntecele;
32. El şi-a fixat locuinţa în pîntecele lui.
33. Tot felul de păsări ale cerului au coborît să-i mănînce carnea.
34. Dacă vulturul ar fi ştiut soarta sa tristă,
35. El n-ar fi mîncat carnea cu [celelalte] păsări!
36. Vulturul deschise gura şi grăi către puii săi:
37. „Haidem să mergem jos să mîncăm carnea acestui bou sălbatic!"
38. Puiul cel mic, cel prea înţelept, spuse vulturului, tatăl lui:
39. „[Nu] te duce jos, tată! Poate înlăuntrul acestui bou
sălbatic pîndeşte şarpele".
40. Vulturul [nesfătuindu-se] cu *[inima]* zise aceste cu[vinte]:
41. [Voi cob]orî jos [şi voi înghiţi carnea boului sălbatic].
Cum ar putea [şarpele] să mă mănînce pe mine?
42. El nu-l ascultă, n-a luat în seamă cuvintele fiului său.
43. El veni jos şi se aşeză pe boul sălbatic.

---

[13] În sensul de „voi fermeca".

44. Vulturul cercetă carnea, se uită pe partea din faţă şi pe cea din dos.
45. Din nou examină carnea, uitîndu-se la partea din faţă şi la cea din dos.
46. Lucrînd *cu grijă*, el dibuie spre cele din adîncul lui.
47. Cînd a intrat înlăuntru, şarpele l-a prins de aripi:
48. „ ..."[14]
49. Vulturul deschise gura şi zise şarpelui:
50. „Ai milă de mine şi-ţi voi face un dar de nuntă, ca la un mire".
51. Şarpele deschide gura şi zice către vultur:
52. „Dacă îţi dau drumul ce voi răspunde lui Şamaş sus?
53. Pedeapsa ta ar întoarce-o împotriva mea,
54. Cel care te va pedepsi pe tine".
55. El smulse aripile lui, penele şi ghearele,
56. El îl ju[muli] şi-l aru[ncă] într-o gro[apă],
57. [Zicînd:] „El trebuie să mo[ară] de foame [şi de sete]!"
58. [...] Vulturul zilnic se ruga către Şamaş:
59. „Trebuie să pier în groapă? Cine ştie cum a fost decisă pedeapsa ta asupra mea?
60. Salvează-mi viaţa, a vulturului,
61. Şi eu voi lăuda numele tău în veci!"
62. Şamaş şi-a deschis gura, zicînd către vultur:
63. „Tu eşti un rău şi ai încălcat hotărîrea mea!
64. Ceea ce e urîciune pentru zei (şi) oprit, tu ai mîncat;
65. Deşi tu te-ai jurat, eu nu voi veni la tine!
66. [Dar] iată, un om pe care-l voi trimite la tine, acela te va lua de mînă!"
67. Etana zilnic se ruga lui Şamaş:
68. „Tu ai mîncat, o, Şamaş, oile mele cele grase[15], pămîntul a băut sîngele mieilor mei.
69. Eu am cinstit pe zei şi am venerat duhurile;
70. Sacrificiile mele au fost aduse la îndeplinire de hierodule[16].
71. Mieii, prin jertfirea lor, au îndestulat pe zei[17].

---

[14] Trebuie să fi fost o exclamare. Azi e greu de precizat.
[15] Carnea ce i s-a adus jertfă.
[16] Slujitoarele templelor.
[17] S-au jertfit atîţia miei, încît nici un zeu să nu rămînă neîndestulat.

72. O, stăpîne, să iasă din gura ta; dăruieşte-mi iarba naşterii.
73. Arată-mi iarba naşterii. Ia de la mine povara mea şi crează-mi un nume!“ [18]
74. Şamaş şi-a deschis gura şi a zis către Etana:
75. „Aşază-te la drum, străbate muntele. La vederea unei gropi, uită-te (atent) în lăuntrul ei.
76. Înlăuntru zace un vultur; el îţi va arăta planta [naşterii]“.
77. La porunca viteazului Şamaş, Etana s-a pus la drum [a străbătut muntele].
78. Cînd el a văzut groapa, a cercetat lăuntrul ei. Aci zăcea [un vultur],
79. Fiindcă [Şamaş] îl făcuse să aştepte.

C-4

1. Vulturul şi-a deschis gura sa, [zicînd] aceste cuvinte lui Şamaş, stăpînul lui:
2. [...].
3. „Puiul unei păsări [...],
4. [Adu]-l pe el aici [...].
5. [Ori]ce va zice [...],
6. [Ori]ce va zice [...]“.
7. La porunca puternicului Şamaş [...],
8. Puiul unei păsări [...].
9. Vulturul şi-a deschis gura, zicînd [lui] Etana:
10. „De ce ai venit [spune-mi tu mie]!“
11. Etana şi-a deschis gura, zicînd către vultur:
12. „Prietene, dă-mi iarba naşterii,
13. Arată-mi mie iarba naşterii!
14. Scapă-mă de povara mea, dă-mi şi mie un nume!“ [19]

(Aproximativ la acest punct ar trebui introdus fragmentul neoasirian (AfO, XIV, Pl. XI, pp. 306—307). Textul este foarte corupt şi adiţiunile sugerate de Ebeling au fost propuse de el cu respectiva rezervă. Înşiruirea rîndurilor este cea a lui Ebeling).

---

[18] Un urmaş.

[19] Să aibă un fiu, ceea ce îşi dorea Etana.

(recto)

7. [...] Vulturul a privit la [el],
8. Zicînd [...] către Etana:
9. „Negreşit, Etana, tu eşti regele animalelor!
10. Tu eşti Etana [...]...
11. Ridică-[mă] din [această groapă],
12. Dă-mi [...] ...
13. [Şi eu îţi voi da ţie] un vlăstar uman[20].
14. [În] veci voi [cînta] lauda ta".
15. Etana [zise] aceste cuvinte către vultur:
16. „Dacă eu îţi salvez viaţa [...]
17. [Şi te scot] din groapă,
18. [Într-un ti]mp îndepărtat noi [...]"

(restul distrus)

1. „Pe mine [...]
2. De la răsăritul Soarelui pînă [...]
3. Cînd el iese din [...]
4. [...]...
5. Eu îi voi da [iarba] naşterii!".
6. Cînd Etana [a auzit] aceasta,
7. El a astupat gura gropii cu [...],
8. Apoi a aşezat două [...]
9. [...]înd jos în faţa lui [...].
10. Vulturul [*nu era în stare*] să *se ridice* din groapă;
11. El fîlfîi aripi[le] sale...
12. [...] şi [...];
13. Iarăşi [*nu era în stare*] să *se ridice* din groapă.
14. El fîlfîi ari[pile sale]...
15. [...] şi [...];
16. [*Pentru a treia oară el nu fu în stare din gr*]*oapă* să se ridice.
17. [El] fîlfîi ari[pile sale]...

(restul distrus)

C-5

1. Vulturul şi-a [deschis] gura, [zicînd lui Etana]:
2. „[...]...

---

[20] Un fiu.

3. La intrarea porţii lui Anu, Enlil [şi *Ea*],
4. Noi am îngenuncheat.
5. La intrarea porţii lui Sin, Şamaş, Adad şi [Iştar],
6. Eu am deschis ... [...].
7. *Eu priveam în jur* cînd coboram în jos [...].
8. Ea[21] stătea în mijlocul unei luminaţii [...],
9. [...] ea era încărcată [...].
10. Un tron era aşezat şi [...]
11. La picioarele tronului lei [...].
12. Cînd eu mă înălţam leii [...].
13. Atunci m-am trezit, tremurînd [...]“.
14. Vulturul îi [spune] lui, lui Etana:
15. „Prietene, prinde [...].
16. Sus, către cerul lui [Anu] eu te voi purta.
17. Pe pieptul meu pune [pieptul tău],
18. Pe penele lungi ale aripilor mele pune tu [mîinile tale],
19. Pe părţile mele fixează [braţele tale].
20. Pe pieptul lui el aşeză pieptul său,
21. Pe penele aripilor lui[22] el îşi aşeză mîinile [sale][23],
22. Pe părţile lui el îşi fixă braţele [sale].
23. Covîrşitor de grea era povara. Cînd îl purtase pe el sus, o poştă,
24. Vulturul îi zice [lui], lui Etana:
25. „Vezi, prietene, cum apare Pămîntul!
26. Priveşte la mare, în părţile dinspre E[kur]!“
27. „Pămîntul, desigur, *a devenit* o colină[24]; marea s-a prefăcut într-o apă (de pîrîu)“[25].
28. Cînd îl purtase [pe el], sus, a doua poştă,
29. Vulturul zise [către el], către Etana:
30. „Vezi, prietene, cum se înfăţişează Pămîntul, Pămîntul [...]!“
31. Cînd îl purtase pe el în sus a treia poştă,
32. Vulturul [îi zise] lui, lui Etana:

„Vezi, prietene, cum ap[are] Pămîntul!“

---

[21] Probabil Iştar.
[22] Ale vulturului.
[23] Etana.
[24] Din înălţimea cerului, Pămîntul părea ca o colină.
[25] Aşa de mică părea de sus.

„Pămîntul s-a prefăcut într-un şanţ de grădinar“.
După ce ei au urcat în cerul lui A[nu], au sosit la poarta lui Anu, Enlil şi *Ea*,
Vulturul (şi) E[tana] împreună s-au pros[ternat].
... vulturul (şi) Etana.

(breşă mare)

C-6

1. „Povara [...].
2. Părăsi [...]
3. [...]“.
4. Vulturul astfel vorbi către el:
5. „[...]...
6. Eu voiesc să te port pe tine...
7. [...] ...
8. Vulturul [...] o pasăre [...]
9. Nu este [...]
10. Sus, prietene, [...]
11. Cu Iştar, stăpîne [...],
12. Alături de Iştar, Doamna [...].
13. Pe părţile mele [pune-ţi mîinile tale],
14. Pe penele aripilor mele [pune-ţi tu mîinile]!“
15. Pe părţile lui şi-a pus el mîinile sale[26],
16. Pe penele aripilor lui [şi-a aşezat el mîinile sale].
17. [Cînd el[27] l-a dus sus] o poştă[28]:
18. „Prietene, aruncă-ţi o privire peste Pămînt, cum îţi [pare]?“
19. „Al pămîntului... [...],
20. Iar marea este întocmai ca un canal“
21. [Cînd el l-a urcat sus], o a doua poştă:
22. „Prietene, aruncă o privire la cum arată Pămîntul!“
23. „Pămîntul s-a prefăcut într-o dîră [...]
24. Iar marea cea largă e ca un coşuleţ de pîine“.
25. [Cînd el l-a dus sus] cea de a treia poştă:

---

[26] Etana.
[27] Vulturul.
[28] Unitate de măsură pentru distanţe, folosită în trecut.

26. „Prietene, aruncă o privire la cum arată Pămîntul!"
27. „Cînd am privit în jur, Pămîntul [*dispăruse*]
28. Şi pe întinsa mare [ochii mei] n-au putut să se oprească[29].
29. Prietene, eu nu voi urca la cer.
30. Opreşte-te, în drumul care [...]".
31. O poştă el a coborît, vulturul se lasă în jos şi el la [nivelul lui].
32. O a doua poştă a coborît; vulturul merge în jos şi el la acelaşi nivel.
33. O a treia poştă a coborît; vulturul merge în jos şi el la acelaşi nivel
34. [La trei coţi] de pămîntul [lui Anu], vulturul a căzut şi el [la acelaşi nivel]...
35. [...] Vulturul *a fost zdrobit;* al lui Etana[30] [...]

---

[29] N-a mai avut ce vedea, ea dispăruse în zare.

[30] Din nefericire, textul este distrus tocmai unde am fi văzut ce s-a întîmplat sau mai bine zis care a fost sfîrşitul.

COBORÎREA LUI IŞTAR LA IAD

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Acest mit are ca temă centrală oprirea zeiţei fertilităţii (la sumerieni Inanna, iar la accadieni Iştar) în împărăţia morţii şi apoi, pînă la urmă, reîntoarcerea ei pe pămîntul celor vii. Materialul cuneiform se află atît într-o formulare sumeriană, cît şi într-una accadiană. Evident, versiunea sumeriană este mai veche. Dar deşi versiunea semită (accadiană) are multe puncte de contact cu sursa mai veche (sumeriană), totuşi ea nu-i deloc o simplă traducere din sumeriană [1].

Versiunea accadiană, ce va fi tradusă mai jos, a ajuns pînă la noi în două variante. Cea mai veche provine din Aşur [2]. Textul ei a fost publicat în KAR, nr. 1, Pl. 1—4 și p. 321. Cealaltă variantă (*N*) provine din biblioteca lui Assurbanipal din Ninive. Textul ei se află în CT, 15, Pl. 45—48. Traduceri au fost făcute de Jensen, KB, VI, 80 sq. (numai *N*); S. Geller, în OLZ, XX, 1917, col. 41 sq. (prima traducere *A*); E. Ebeling, în AOT^2, p. 206; A. Heidel, GE, 121 sq.; P. Dhorme, *Choix de textes...*, p. 327 sq. Traducerea de mai jos este a lui E. A. Speiser, în ANET^2, p. 107 sq. și constă dintr-o atentă prelucrare a ambelor versiuni accadiene.

---

[1] Cf. S. N. Kramer, în ANET^2, pp. 52—57.

[2] Pentru un fragment al variantei mai vechi, ce provine din Aşur şi datează de la finele mileniului al II-lea î.e.n., cf. primele unsprezece rînduri publicate de E. Ebeling, în „Orientalia“, XVIII (1949), pp. 32, 37. Judecînd după această mică piesă, versiunea de faţă, mai veche, avea o formulare diferită.

COBORÎREA LUI IŞTAR LA IAD

(recto)

Către ţara fără întoarcere, pămîntul lui [Ereşkigal],
Iştar, fiica lui Sin, [îşi îndreaptă] urechea;
Da, fiica lui Sin [îşi îndreaptă] urechea
Către casa întunecată, locuinţa lui Irkal[la][3],
Către casa pe care nimeni n-o mai părăseşte, cînd a intrat,
Către calea de pe care nu te mai poţi întoarce înapoi,
Către casa în care cei intraţi sînt lipsiţi de lum[ină],
Unde ţărîna e hrana lor şi noroiul mîncarea lor,
(Unde) ei nu văd lumina, în întuneric locuiesc,
10. (Unde) ei sînt îmbrăcaţi ca păsările, cu aripi în loc de haine[4],
(Şi unde) pe uşă şi pe zăvor zace pulberea[5].
Cînd Iştar sosi la poarta ţării fără întoarcere,
Ea zise (aceste) cuvinte către portar:
„O, portarule, deschide poarta ta,
Deschide poarta ta ca să intru eu!
Dacă tu nu deschizi poarta, ca eu să nu pot intra,
Eu voi sparge uşa, voi strica zăvorul,
Eu voi dărîma tocul uşii, voi sfărîma uşile,
Eu voi scula morţii, să mănînce pe cei vii,
20. Încît cei morţi vor deveni mai numeroşi decît cei vii“[6].
Portarul deschise gura să vorbească,
Zicînd către mărita Iştar:
„Stai, doamna mea, să n-o dai jos![7]
Voi merge să vestesc numele tău reginei Ereşkigal“.
Portarul a intrat, zicînd [lui] Ereş[kigal]:
„Iată, sora ta Iştar aşteaptă la [poartă],
Ea care întreţine sărbătorile cele mari, care stîrneşte
adîncul în faţa lui *Ea*, re[gele]“.
Cînd Ereşkigal auzi aceasta,

---

[3] Nergal, zeul infernului.
[4] Cf. *Epopeea lui Ghilgameş*, tăbliţa a VII-a, col. IV, r. 33—38.
[5] Versiunea *A* adaugă: „[...] se revarsă tăcerea“.
[6] *A* citeşte: „Încît cei vii vor depăşi pe cei morţi“.
[7] Uşa.

Faţa ei a îngălbenit ca un tamarisc tăiat [8],
30. În timp ce buzele ei s-au înnegrit ca o trestie zdrobită.
„Ce a împins inima ei către mine? Ce a mînat duhul ei aici?
Oare am să beau apă cu Anunnakii?
Să mănînc noroi în loc de pîine, să beau apă în loc de bere?
Să plîng pe oamenii care şi-au părăsit soţiile?
Să plîng pe tinerele care au fost smulse de la sînul iubiţilor lor?
(Sau) să plîng pe pruncuşorul care a fost lepădat înainte de vreme? [9]
Du-te portar, deschide poarta pentru ea,
Vorbeşte cu ea după vechile calapoade".
(Îndată) merse portarul şi deschise poarta pentru ea:
40. „Intră, doamnă, ca şi Kutha [10] să se bucure de tine,
Ca palatul ţării fără întoarcere să se veselească la vederea ta".
După ce el a trecut-o prin prima uşă, el a dezbrăcat-o şi i-a luat coroana de pe cap.
„De ce, portarule, ai luat coroana de pe capul meu?"
— „Intră, doamnă, aşa-s rînduielile stăpînei lumii de jos".
După ce a trecut-o de a doua poartă, el a dezbrăcat-o şi i-a luat cerceii de la urechi.
„De ce, portarule, mi-ai luat cerceii de la urechi?"
— „Intră, doamnă, astea-s rînduielile stăpînei lumii de jos"
După ce a trecut-o poarta a treia, el a dezbrăcat-o şi i-a luat colierul de la gît.
„De ce, portarule, mi-ai luat colierul de la gît?"
50. — „Intră, doamnă, astea-s rînduielile stăpînei lumii de jos".

---

[8] Cele mai multe plante după tăiere îngălbenesc.

[9] Evident, Ereşkigal se teme că Iştar a venit să elibereze pe cei morţi din infern. Dacă morţii vor fi eliberaţi şi vor putea să se reîntoarcă în viaţă, atunci ar rezulta o întrerupere a jertfelor pentru infern şi aceasta ar însemna ca Ereşkigal şi întreaga ei curte să ajungă să mănînce noroi în loc de pîine şi să bea apă tulbure în loc de bere. Acesta ar fi motivul pentru care ea plînge pierderea morţilor. O atare situaţie, Ereşkigal vrea s-o prevină.

[10] Un nume al lumii de jos.

După ce a trecut-o poarta a patra, el a dezbrăcat-o şi i-a luat podoabele de la piept.
„De ce, portarule, mi-ai luat podoabele de la piept?"
„Intră, doamnă, astea-s rînduielile lumii de jos".
După ce a trecut-o pe poarta a cincea, a dezbrăcat-o şi i-a luat brîul cu pietrele naşterii[11].
„De ce, portarule, ai luat de la coapsele mele brîul cu pietrele naşterii?"
— „Intră, doamnă, acestea-s rînduielile stăpînei lumii de jos".
După ce a trecut-o de poarta a şasea, el a dezbrăcat-o şi i-a luat brăţările de la mîini şi picioare.
„De ce mi-ai luat, tu, portarule, brăţările de la mîini şi de la picioare?".
„Intră, doamnă, acestea-s rînduielile stăpînei lumii de jos".
60. După ce a trecut-o de poarta a şaptea, el a dezbrăcat-o şi i-a luat pantalonaşii.
„De ce, portarule, mi-ai luat pantalonaşii?"
„Intră, doamnă, acestea-s rînduielile stăpînei lumii de jos".
Îndată ce Iştar a coborît în ţara fără întoarcere,
Ereşkigal a văzut-o şi s-a tulburat, în prezenţa ei.
Iştar, fără să stea pe gînduri, a fugit la ea.
Ereşkigal şi-a deschis gura şi vorbi,
Zicînd (aceste) cuvinte către Namtar, vizirul ei:
„Du-te, Namtar, încui-o [în palatul] meu!
Dă drumul peste ea [împotriva lui] Iştar la cele şaizeci de boli:
70. Boala ochilor [împotriva ochilor] ei,
Boala şalelor împo[triva şalelor] ei,
Boala de inimă împo[triva inimii ei],
Boala de picioare împo[triva picioarelor] ei,
Boala de cap împo[triva capului ei] —
Împotriva oricărei părţi, contra [întregului ei corp]!"
După ce doamna Iştar [a coborît în lumea cea de jos],
Taurul n-a mai sărit spre vacă, asinul nu s-a mai apropiat de asină,
În uliţă [omul nu s-a mai uitat] la femeie,

---

[11] O amuletă purtată spre a uşura naşterea.

Omul s-a culcat (singur) [în camera lui], femeia s-a culcat în altă parte.
80. [...] s-a culcat [...]

(verso)

Faţa lui Papsukkal, vizirul zeilor mari, se lasă în jos, chipul i se [posomorîşte].
El era îmbrăcat într-o haină de doliu, părul lung îl purta[12].
Papsukkal[13] veni iute înaintea lui Sin, tatăl său, plîngînd,
Lacrimile [sale] curg în faţa lui *Ea*, regele:
Iştar a coborît în lumea de jos şi n-a mai revenit.
De cînd Iştar a coborît în ţara fără întoarcere,
Taurul n-a mai sărit spre vacă, asinul nu s-a mai apropiat de asină,
În uliţă, omul nu s-a mai uitat la femeie,
Omul s-a culcat (singur) în camera lui,
10. Femeia s-a culcat în altă parte.
Ea[14], în inima lui înţeleaptă, a făurit un chip
Şi l-a făcut pe Asuşunamir[15], un eunuc:
„Du-te, Asuşunamir, aşază-ţi faţa la poarta ţării fără întoarcere;
Cele şapte porţi ale ţării fără întoarcere ţi se vor deschide.
Ereşkigal are să te vadă şi are să se bucure în faţa ta.
Cînd inima ei se va potoli şi va fi liniştită,
Să pronunţe jurămîntul marilor zei.
(Atunci) ridică-ţi capul, ia aminte la burdufelul cu apa vieţii".
„Te rog, doamnă, să mi se dea burdufelul cu apa vieţii, ca să beau din el[16].
20. Îndată ce Ereşkigal a auzit aceasta,
Şi-a lovit coapsa şi şi-a izbit degetul:
„Tu ceri de la mine un lucru ce nu se cere.

---

[12] Netunderea părului era semn de întristare. Obiceiul acesta se poate vedea şi astăzi la noi românii.
[13] Varianta *N* are Şamaş în loc de Papsukkal.
[14] Versiunea *A* are în plus cuvîntul: rege.
[15] Versiunea *A* are Aşnamer peste tot.
[16] Probabil un gest de a supăra sau luare în rîs.

Vino, Asușunamir, să te blestem cu blestem mare[17],
Mîncarea din *șanțuri* să fie hrănirea ta.
Canalele cetății să fie băutura ta,
Umbra zidurilor să fie adăpostul tău,
Pragurile ușilor să fie locuința ta,
Cel beat și cel nebăut să-ți lovească obrazul tău!“[18].
Ereșkigal și-a deschis gura să vorbească,
30. Zicînd (aceste) cuvinte către Namtar, vizirul ei:
„Du-te, Namtar, bate la Ekalgina[19],
Împodobește pragurile cu piatră-*cornalină*,
Scoate Anunnaki, așază-i pe scaunele de aur,
Stropește pe Iștar cu apa vieții și du-o din fața mea!“
Plecă degrab Namtar și bătu la Ekalgina,
Împodobi pragurile cu piatră-cornalină,
Scoase pe Anunnakii și-i așeză pe scaune de aur,
Stropi pe Iștar cu apa vieții și o luă din fața ei[20].
Cînd a trecut-o prin prima poartă, el i-a înapoiat pantalonașii pentru corpul ei;
40. Cînd a trecut-o prin a doua poartă, el i-a înapoiat brățările pentru mîini și picioare;
Cînd a trecut-o prin poarta a patra, el i-a înapoiat podoabele de la piept;
Cînd a trecut-o prin poarta a cincea, el i-a înapoiat colanul ei de la gît;
Cînd a trecut-o prin poarta a șasea, el i-a înapoiat cerceii de la urechi;
Cînd a trecut-o prin poarta a șaptea, el i-a înapoiat coroana cea mare a capului ei.

---

[17] Versiunea *A* are: „Am să-ți fixez o soartă ce nu va fi uitată; o soartă am să-ți hărăzesc ce nu se va uita în veșnicie“.

[18] Pentru rîndurile 24—28, cf. *Epopeea lui Ghilgameș*, VII, III, 19—22.

[19] Palatul de justiție.

[20] Aici pare să fie o lacună în versiunea *N*, căci *A* adaugă: „...Du-te Namtar, pe Iștar [du-o] din fața mea și dacă ea nu-ți dă prețul răscumpărării, ad-o înapoi!“ Namtar a luat-o și...

„Dacă ea nu-ţi dă preţul răscumpărării, ad-o înapoi[21].
Cît despre Tamuz, iubitul tinereţii ei,
Spală-l cu apă curată, unge-l cu ulei fin;
Îmbracă-l cu o haină roşie, şi să *cînte* cu un fluier de lapis.
50. Hierodulele să-i *alunge* tristeţea".
[Cînd Belili şi-a pus pietrele ei scumpe,
Şi al său sîn fu umplut cu „pietre cu ochi" [22],
La auzul zgomotului fratelui ei, Belili[23] izbi pietrele scumpe [...]
Încît „pietrele cu ochi" umplură [...] ...
„Singurul meu frate, să nu-mi faci vreo vătămare!
În ziua cînd Tamuz vine sus la mine, cînd, cu el, flautul din lapis şi inelul din cornalină vor veni la mine.
Cînd, cu el, oamenii ce plîng şi femeile ce plîng vor veni la mine,
Să învie morţii şi să miroase tămîie".

---

[21] Această continuare a spuselor lui Ereşkigal pare nelalocul ei aici, în ce priveşte versiunea *N*. Versiunea *A* vorbeşte despre răscumpărare înainte ca Iştar să fie condusă afară. Menţionarea lui Tamuz, de asemenea, e curioasă în acest context. În versiunea sumeriană nu aflăm nici o indicaţie că Tamuz a mers în lumea cea de jos. Deci, partea concluzivă a mitului va rămîne obscură în aluziile ei, atîta timp cît nu vom avea la dispoziţie material adiţional.

[22] După R. Campbell Thompson, ar fi fost nişte pietre în formă de cap.

[23] Belili este un alt nume al lui Iştar.

NERGAL ŞI EREŞKIGAL

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Mitul acesta relatează cum Nergal, zeul bolilor şi al morţii, cu ajutorul a paisprezece demoni, a biruit pe Ereşkigal, regina lumii de jos şi drept urmare el a devenit soţul ei şi regele infernului.

Pînă acum acest mit mesopotamian a fost cunoscut numai din două fragmente ale unui text şcolar ce datează din secolul al XIV-lea î.e.n. şi a fost descoperit la Tel el-Amarna, în Egipt. În antichitatea respectivă, mitul acesta era utilizat pentru a antrena pe studenţii egipteni ai limbilor străine la învăţarea limbii accadiene, care în timpul acela era limba comună a culturii pentru întreg Orientul Apropiat. Tăbliţa a suferit mult în decursul timpului; numai un fragment (*A*) se află astăzi în proprietatea lui British Museum (fragment publicat de C. Bezold şi E. A. Wallis Budge, *The Tell El-Amarna Tablets in the British Museum*, 1892, nr. 82), iar altul (*B*) se află în Muzeul din Berlin (publicat de O. Schroeder, în VAB, XII, 1915, nr. 195). Studiul de bază este cel al lui J. A. Knudtzon, *Die El-Amarna Tafeln*, 1915, p. 969 sq. Alte traduceri mai recente: E. Ebeling, AOT ^{2}, p. 210 sq. şi A. Heidel, GE, p. 129 sq.

NERGAL ŞI EREŞKIGAL

(*verso*)

Fragmentul A

Cînd zeii pregătiră un ospăţ,
Surorii lor, Ereşkigal,
Ei au trimis un crainic:
„Chiar dacă noi am coborî la tine,

Tu nu poţi veni sus la noi.
Trimite, deci, ca să ţi se aducă porţia de mîncare".
De aceea [Ereş]kigal trimise pe Namtar[1], vizirul ei.
N[amt]ar se urcă sus în cerul cel înalt.
El a intr[at în locul unde zeii se sfă]tuiau[2].
10. Ei [... şi salutat] pe Namtar,
Trimisul [surorii] lor cea mare.

(Multe rînduri sînt mutilate sau lipsesc. Este clar, din ceea ce urmează, că Nergal, singur între ceilalţi zei, n-a arătat consideraţia cuvenită trimisului lui Ereşkigal. Cînd lucrul acesta a fost aflat de ea, îndată ea a trimis pe Namtar înapoi)

Fragmentul B

26. Zicînd: „Zeul [care] nu s-a ridicat [în faţa] trimisului meu,
Adu-mi-l mie, ca eu să-l ucid pe el".
Namtar a plecat iute să spună zeilor.
Zeii îl chemară să-i vorbească lui [...]:
30. „Iată pe zeul care nu s-a ridicat înaintea ta,
Du-l în faţa stăpînei tale".
Cînd Namtar îi număra, un zeu din spate se ascundea:
„Nu este aici zeul care nu s-a ridicat în faţa mea"
Namtar merse [să-şi facă] raportul.
„[... eu îi număram] pe ei,
Un [z]eu din spate [*se ascundea*]".
[Zeul care nu s-a ridicat în faţa] mea nu era acolo.

(Multe rînduri sînt mutilate ori lipsesc complet. În rîndul 41 este introdus în poveste zeul Ea. *Nergal pare să fi intrat în panică, fiindcă textul continuă astfel:)*

43. „Du-l (pe el) la Ereşkigal!" — Plîngînd, el [se duce]
Înaintea lui *Ea*, tatăl său: „Cînd ea mă vede [pe mine][3],

---

[1] Demon al ciumei.
[2] Poate şi „stau".
[3] Nergal.

Ea[4] n-are să mă lase cu viață!“ [5] — „Nu te te[me]!
Eu[6] am să-ți dau șapte [demoni],
Să meargă cu tine: [...[7], Mutabrigu],
Șarabdu, [Rabisu, Tirid, Idibtu],
Ben[nu, Sidanu, Migit, Beluri],
50. Ummu [și Libu. Ei au să meargă]
Cu tine“. [Cînd Nergal a ajuns la po]arta lui
Ereșkigal, el a strigat: „Por[tarule, deschide] poarta ta,
Trage încuietoarea, ca să pot intra! Înaintea stăpînei tale,
Ereșkigal, eu am fost trimis“. Iute vine portarul
Și zice către Namtar: „Un zeu stă la intrarea porții.
Vino și cercetează-l, ca să intre“. — Namtar ieși afară.
Cînd el văzu, bucurîndu-se [...], el a zis[8]
Stă[pînei] sale: „Doamnă, [este un zeu ca]re cu luni
Înainte a [dis]părut, nesculîndu-se [înaintea] mea!“
60. — „Adu-l înăuntru! [Cînd in]tră, vreau să-l ucid!“
Namtar iese afară [și zice]: „Intră, domnul meu,
În casa surorii tale. [...] să fie plecarea ta.“
[A răspuns] Nergal: „Să se bucure inima ta în mine“[9]

(mai multe rînduri distruse)

(verso)

Fragmentul A

68. [...] la a treia, pe Mutabrigu la a patra,
Pe [Șar]abdu la a cincea, pe Rabisu la a șasea, pe Tirid
La a șaptea, pe Idibtu la a opta, pe Bennu
La a noua, pe Sidanu la a zecea, pe Migit
La a unsprezecea, pe Beluri la a douăsprezecea,
Pe Ummu la a treisprezecea (și) pe Libu la a patrusprezecea
Poartă el i-a așezat. În curte el a tăiat a ei ....
Nergal a dat trupei sale (acest) ordin: „Porțile

---

[4] Ereșkigal.
[5] E. A. Speiser, în ANET[2], p. 103, arată de ce preferă această traducere.
[6] Zeul *Ea*.
[7] Numele primilor trei demoni lipsă.
[8] Namtar.
[9] Inima ta s-o bucure pe a mea.

Sînt larg deschise! Acum am să alerg eu“ [10].
Înăuntrul casei el o prinde pe Ereşkigal,
De păr o trînti jos de pe tronul ei,
La pămînt [o puse], ca să-i taie capul.
„Nu mă ucide, fratele meu! Lasă-mă să-ţi spun o vorbă!“
Cînd Nergal o auzi, mîinile i se muiară. Ea plînge umilă:
Fii tu soţul meu şi eu să fiu soţia ta. Îţi voi da
Stăpînia peste întinsa lume de jos. Voi aşeza tăbliţa
Înţelepciunii în mîna ta. Tu să fii domnul,
Eu voi fi doamna!“ Cînd Nergal auzi vorba ei,
El o prinse şi o sărută, ştergîndu-i lacrimile:
„Ceea ce ai dorit de la mine, cu luni înainte,
Aşa este acum!“

---

[10] Adică: lăsaţi-mă pe mine.

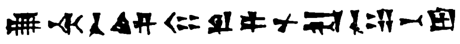

ATRAHASIS

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Numele de Atrahasis (în vechea babiloniană Atramhasis), adică „cel preaînțelept“, se află în legătură cu mai mulți eroi ai literaturii epice din Mesopotamia. Aşa, de exemplu, *Epopeea lui Ghilgameş* îl pune pe seama lui Utnapiştim (tăblița a XI-a, rîndul 196), eroul potopului. Poemul Etana și cel al lui Adapa fac și ele uz de același epitet. Dar numele acesta este asociat mai ales cu un larg ciclu epic ce se ocupă de păcatele oamenilor și pedeapsa respectivă prin anumite plăgi şi prin potop. Ciclul, ce într-o oarecare măsură ne procură o paralelă a potopului din Biblie, la origină purta numele babilonian de *Enuma ilu awelum*, „Cînd Zeul, omul...“. Astăzi ciclul e cunoscut ca Epopeea lui Atrahasis.

Fragmentele ce stau la dispoziția noastră se ocupă de istoria potopului care, după această versiune, a fost precedat de plăgile severe pe care Enlil, căpetenia zeilor, le-a trimis pe pămînt spre a face lumea să oprească manifestările ei turbulente. Plăgile au fost urmate de crearea a patrusprezece ființe umane pentru grabnica repopulare a pămîntului.

Fragmentele acestei epopei au ajuns pînă la noi în variante babiloniene şi asiriene, de altfel cum e cazul şi al *Epopeii lui Ghilgameş*. Versiunea asiriană (fragmentele *C, D*) datează din timpul lui Assurbanipal. Versiunea veche-babiloniană (fragmentele *A*, *B*) este cu aproximativ o mie de ani mai veche, atingînd domnia lui Ammisaduga, timp în care ea a fost copiată de pe un text mai vechi. Din nefericire, materialul existent nu e decît o mică fracțiune din totalul original, fiindcă, după cele arătate de colofonul din tăblița *B*, versiunea veche babiloniană consista din trei tăblițe ce însumau 1245 de rînduri, deci cam de douăzeci de ori mai mult decît avem astăzi.

Epopeea aceasta ar putea să-şi aibă originea în ideea exprimată de către zeul *Ea*, în tăblița a XI-a, 177—185 din *Epopeea lui Ghilgameş* şi anume că Enlil, în loc să trimită potopul era bine să fi încercat omenirea cu plăgi şi alte flagele spre a corecta căile cele rele ale ei. Un grup de mitografi a preluat ideea lui *Ea* şi a amplificat-o. După cît putem desprinde dintr-un fragment de mai jos, Epopeea aceasta era utilizată şi ca un descîntec spre a face o naştere uşoară.

Textul: Fragmentul *A*, A. T. Clay, YOS, V, 3 (1922), Pl. I—II şi *Babylonian Records in the Morgan Library*, IV (1923), I. Fragmentul *B*: A. Boissier, în RA, XXVIII (1931), pp. 92—95. Fragmentul *X*: H. V. Hilprecht, BE, D, V (1910), I. Fragmentul *C*: F. Delitzsch, *Assyrische Lesestücke* (1885), p. 101. Fragmentul *D*: L. W. King, CT, XV (1902), p. 49.

Traduceri mai recente: A. T. Clay, *op. cit.*, p. 58 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 200 sq.; A. Heidel, GE, 105 sq.; E. A. Speiser, în ANET², p. 104 sq.

ATRAHASIS

Fragmentul A

Coloana I

[...]
Pămîntul s-a mărit, popor[ul] a sporit,
Ţara *mugea* ca boii sălbatici.
Zeul[1] era tulburat de gălăgia lor,
[Enlil] auzea zgomotul lor
(Şi) a zis către zeii cei mari:
„Apăsător a mai devenit zgomotul omenirii.
Prin ţipătul lor ei nimicesc somnul.
[Să fie] tăiat curmalul pentru popor,
[În] pîntece[le] lor să fie puţine verdeţurile.
[Sus], Adad să facă rară [ploaia] sa.
[Jos], să nu curgă[2],
[Revărsarea să nu iasă din] izvorul ei,

---

[1] Adică Enlil, capul panteonului.
[2] Să nu ajungă jos ploaia lui Adad.

Vîntul să vină,
Pustiind ...
Norii să stea îndepărtați,
[Ploaia din cer] să nu se mai verse,
Pămîntul să-și micșoreze produsele,
Nisaba[3] să-și întoarcă pieptul[4].

Coloana a II-a

(începutul este distrus)

10. „Dimineața să verse [o ploaie] jos,
Să țină ea toată noaptea [...]
El să facă să plouă [...]
Care să vină peste cîmp ca un hoț, să...
Pe care Adad l-a făcut să [...] în cetate".
Astfel zicînd, ei chemară [...],
Înălțînd un strigăt [...]
Ei nu se temură [...].

(peste trei sute de rînduri distruse)

Coloana a VII-a

Enki [și-a deschis] gura lui,
Zicînd către En[lil]:
„Pentru ce ai jurat tu [...]?
390. Am să întind mîna mea la [...]
Potopul pe care tu l-ai poruncit [...],
Cine este el? Eu [...]
Pentru că eu sînt cel care am dat naștere [poporului meu][5]

(restul este foarte distrus)

Coloana a VIII-a

(începutul distrus)

[Atramhasis] și-a deschis gura sa,
[Zicînd] stăpînului său:

---

[3] Nisaba era zeița cerealelor, în special.
[4] Sensul acestui rînd este: Cîmpul să nu mai permită să crească grînele.
[5] Cf. *Epopeea lui Ghilgameș*, XI, 122.

(Urmează un colofon ce ne spune că aceasta este tăbliţa a II-a a seriei Enuma ilu awelum, *că ea constă din 439 de rînduri şi că a fost scrisă de Ellit-Aya, scribul „junior“, în anul al unsprezecelea al lui Ammisaduga).*

Fragmentul B

[Atramhasis] şi-a deschis gura,
[Zicînd] stăpînului său:
„[... fă-mi cunoscut cuprinsul său
[...] ca eu să *caut* a sa...“
[*Ea*] şi-a deschis gura sa,
[Zi]cînd servului său:
„Tu ziseşi « lasă-mă să *caut* »...
Sarcina ce am de a-ţi spune ţie
Păzeşte-o cu luare-aminte:
10. « Zidule, ascultă la mine,
Colibă din stuf, păstrează toate vorbele mele!
Fărîmă casa, fă o corabie,
Renunţă la bunurile (pămînteşti),
Păstrează-ţi sufletul viu!
Corabia ce trebuie să alcătuieşti »“

(Restul distrus afară de semnificativul colofon: „...Total 1245 [*rînduri*] *ale celor trei tăbliţe. Prin mina lui Ellit-Aya, tînărul scrib...“)*

Fragmentul X

(Acest fragment a fost integrat aici, fiindcă are o oarecare continuitate cu precedentele două. Mai pe larg, să se vadă notiţa lui E. A. Speiser, în ANET^{2}, p. 104).

(începutul foarte distrus)

„[...] eu vreau să desfac.
[...] el va strînge tot poporul laolaltă,
[...[înainte ca să se ivească potopul.
[...] oricît de mulţi ar fi, eu îi voi distruge; necazul...
[...] construi o corabie mare.
[...] de bună ... trebuie să fie urzeala ei.
Acea [corabie] trebuie să fie o arcă şi numele ei

va fi «Păstrătoarea vieții».
[...] s-o acoperi cu un înveliș puternic.
10. [În vasul ce] tu ai să faci,
[Tu să iei] fiarele cîmpului, păsările cerului“

(restul distrus)

Fragmentul C

2. „[...] ca o boltă de [...],
[...] solidă sus și [jos],
[...] călăfătuită [...].
[...] la timpul hotărît de care [te] voi înștiința,
Intră în [corabie] și închide ușa ei.
Pe punte [adu] grîne, avutul tău, bunurile tale,
Soția [ta], familia ta, rudele și meșteșugarii.
Fiarele cîmpului, odraslele cîmpiei, cele ce pasc iarbă,
10. Eu le voi trimite la tine și ele vor păzi ușa ta“.
Atra[hasis] și-a deschis gura și vorbi,
[Zi]cînd către *Ea*, stăpînul lui:
„Eu niciodată n-am făcut o corabie [...].
Însăilează un desen [al ei pe pă]mînt.
Ca văzînd [de]senul, eu să [întocmesc] corabia.
[...] desenez pe pămînt [...],
[...] ce tu ai poruncit [...]“.

(restul distrus)

Fragmentul D

Coloana I

26. [Cînd al tre]ilea an [a sosit],
Poporul s-a împotrivit în a sa [...].
Cînd al patrulea an [a sosit] locurile au devenit înghesuite,
Ale lor largi [...] au devenit strîmte.
30. Abătut pribegea poporul pe ulițe.

Cînd al cincilea an a sosit, fata căuta să intre la mamă[6],
(Dar) mama nu-i deschide uşa fiicei.
Fiica se uită la cîntarul mamei,
[Mama] se uită la cîntarul fiicei[7].
Cînd al şaselea an a sosit, ei au pregătit ca mîncare [pe fiică],
Copilul l-au pregătit ca hrană. Erau plini [...].
O casă în[ghiţea] pe cealaltă.
Ca *duhurile morţii* [erau acoperite] feţele lor.
Oamenii [trăiau cu suflarea] stinsă.
40. Ei au primit o veste [...].
Ei au intrat şi [...].

(restul mutilat)

Coloana a II-a

(începutul lipseşte)

29. Sus, [Adad a făcut ca ploaia să fie rară].
30. Jos, [a fost astupată revărsarea, încît nu mai ieşea din izvor].
Pămîntul şi-a împuţinat roadele lui;
[A secat pieptul] Nisabei[8]. În [timpul nopţilor cîmpiile au devenit albe].
[Cîmpia cea largă] a produs [pulbere să]rată,
[Aşa încît nici o plantă n-a mai răsărit], nici o sămînţă n-a mai încolţit.
[Friguri fură trimise peste oameni].
[Pîntecele fu legat încît să nu mai nască vlăstar],
[...]
[Cînd cel de-al doilea an sosi], [...] hambarele.
[Cînd cel de-al treilea an] sosi,
40. [Oamenii] *deveniră potrivnici* [în a lor...].
[Cînd cel de-al patrulea an sosi], locurile lor deveniră strîmte,

---

[6] Evident, părăsită de soţ din cauza foametei, fiica se întoarce la casa mamei.
[7] Adică nimeni nu se mai încrede în altul.
[8] Adică nu au mai crescut cereale, căci Nisaba era zeiţa cerealelor.

[Ale lor largi...] deveniră înguste.
[Abătut pribegeşte] poporul pe uliţe.
[Cînd cel de-al cincilea an sosi], faţa caută [să intre] la mamă,
[(Dar) mama nu-i des]chide uşa ei [fiicei sale].
[Fiica] se uită [la cîntarul mamei],
Mama se uită la [cîntarul fiicei].
[Cînd cel de-al şaselea an sosi, ei pregătiră] pe fiică drept mîncare,
[Copilul] l-au pregătit drept hrană.
50. [Pline erau...]. O [casă] înghiţea pe cealaltă;
[Ca *duhurile morţii*] erau acoperite [feţele lor].
[Oamenii] vieţuiau cu răsuflarea tăiată.
[Dăruit cu în]ţelepciune, omul Atrahasis —
Cugetul său grăbeşte [către *Ea*, stăpînul lui] —
[Vorbeşte] cu zeul său.
[Stăpînul său, *Ea*], grăieşte cu el.
[...] poarta zeului său.
În faţa rîului îşi aşeză culcuşul lui,
[...] *ploaia* lui... [9].

Coloana a III-a

(începutul distrus)

2. [Din cauza] zgomotului lor, el este tulbu[rat],
[Din pricina] zarvei lor, [somnul] nu-l poate prinde.
[En]lil a ţinut adunarea (sa),
[Zi]cînd către zei, fiii lui:
„Apăsătoare a devenit zarva omenirii,
[Din cauza zgomotului lor, eu sînt tulburat,
[Din pricina gălăgiei [lor], somnul nu mă poate prinde.
[...] să-i îngheţăm.
10. Ciuma să pună repede capăt zarvei lor.
[Ca] un uragan să sufle peste ei

---

[9] Evident, Atrahasis căuta să obţină ploaie pentru oameni, semenii lui, prin mijloace magice. El a reuşit, dar omenirea numaidecît s-a întors la căile sale de mai înainte.

Durerile, amețelile, frigurile (și) căldurile".
[...] s-au dezlănțuit frigurile.
Ciuma, iute, a pus capăt zarvei lor.
[Ca] un uragan a suflat peste ei
Durerile, amețelile, frigurile (și) căldurile.
[Înzestrat cu în]țelepciune, omul Atrahasis —
Cugetul lui a alergat [către] *Ea*, [stăpînul] său —
Vorbește cu zeul său;
20. [Stăpînul] său, *Ea*, vorbește cu el.
Atrahasis și-a deschis gura, zicînd
Lui *Ea*, stăpînul său:
„O, stăpîne, omenirea se jeluiește,
[*Mî*]*nia* ta prăpădește țara.
Ea, o, stăpîne, omenirea se tînguiește,
[Mînia] zeilor a nimicit pămîntul.
Tu ești cel care ne-ai creat pe noi.
[Să înce]teze durerile, amețelile, frigurile și căldurile!"
[*Ea* își deschise gura și vo[rbi] către Atrahasis:
30. [...] să apară în țară;
[...] rugați-vă zeiței voastre".

32-36. *(aceste rînduri sînt mutilate)*

[Enlil] pregăti adunarea, vorbind zeilor, fiilor săi:
„[...] să nu le opriți pentru ei.
[Oamenii] nu s-au împuținat, ei sînt mai numeroși ca înainte.
40. [Din pricina zgomotului lor, eu sînt tulburat,
[Din cauza] urletului lor, somnul nu se prinde de mine.
[Să fie tăiat] smochinul poporului.
[În] pîntecele lor să fie puține verdețuri.
[Sus], Adad să facă rară ploaia lui.
Jos, revărsarea să fie astupată; să nu iasă din izvorul ei.
Pămîntul să împuținеze roadele lui,
[Să] sece pieptul [zeiței] Nisaba. În timpul nopților, cîmpurile să devină albe,
Cîmpia cea largă să rodească praf de sare,
Sînul ei[10] să se răscoale, încît nici o plantă să nu mai crească, nici o sămînță să-ncolțească.

---

[10] Al zeiței Nisaba.

50. Frigurile să vină peste popor,
[Pîntecele] să fie legat să nu mai nască vlăstare!“
S-a tăiat smochinul poporului,
În pîntecele lor zarzavaturile au fost puţine.
Sus, Adad a făcut rară ploaia,
Jos, a fost astupat pîrîul, încît n-a mai ieşit din izvorul lui.
Pămîntul nu şi-a mai dat roadele lui,
A secat pieptul Nisabei. În timpul nopţilor, cîmpurile au devenit albe,
(Iar) cîmpia cea mare a produs praf de sare. Sînul ei s-a împotrivit,
Încît nici o plantă n-a mai răsărit, nici o sămînţă n-a mai încolţit.
60. Peste popor au năvălit frigurile;
Pîntecele a fost legat şi n-a mai născut vlăstare.

Coloana a IV-a [11]

(începutul distrus)

8. [... ei au săru]tat picioarele sale,
[Zicînd: „Făcătoarea omenirii] te chemăm.
10. [Stăp]îna tuturor zeilor să fie numele tău!“
[Ei au mers] la casa soartei:
[Nin]igiku [12] — *Ea* (şi) înţeleapta Mama.
[Paisprezece] pîntece de mamă erau adunate,
Să calce peste noroi înaintea ei [13].
[...] Zice *Ea*, în timp ce rostea descîntecul.
Stînd înaintea ei, *Ea* o puse să rostească descîntecul.
[Mama] a rostit descîntecul; după ce ea a rostit descîntecul [ei],
[...] ea a desenat pe noroiul său.
Paisprezece pi[ese] a întocmit ea. Şapte piese le-a pus de-a dreapta,

---

[11] Această coloană a IV-a, E. A. Speiser a inserat-o în altă parte, ataşînd-o mitului „Crearea omului de către zeiţa Mama“, în ANET^{3}, p. 99 sq., deoarece consideră că e mai adecvată acolo decît în mitul Atrahasis.

[12] Un epitet al lui *Ea*.

[13] Mama.

20. [Şapte pi]ese le-a aşezat de-a stînga; între ele a aşezat o cărămidă.
[Ea] îngenunchea pe *rogojină*; el şi-a deschis buricul[14].
[...el a] chemat pe cele şapte soţii înţelepte.
[Din şapte] şi şapte pîntece de mamă au răsărit şapte fiinţe bărbăteşti.
[Şapte] au dat naştere la fiinţe feminine[15].
Pîntecele Mamei, Făcătoarea destinului,
În perechi i-a completat pe ei;
În perechi ea i-a completat pe ei în faţa sa.
Formele oamenilor le-a făcut Mama.
În casa celei care naşte, şapte zile să zacă cărămida.
... din casa lui Mah, înţeleapta Mama.
Cel amărît să se bucure în casa celei ce naşte.
În timp ce gravida naşte,
Mama copilului să nască singură[16].

(restul distrus)

---

[14] Probabil cel desenat pe cărămidă.

[15] Din conţinutul lor se vede bine că aceste rînduri erau un descîntec.

[16] După toată aparenţa, acest descîntec se rostea fie de o femeie gravidă, fie de un descîntător special, pentru ca naşterea să fie uşoară.

EPOPEEA LUI GHILGAMEȘ

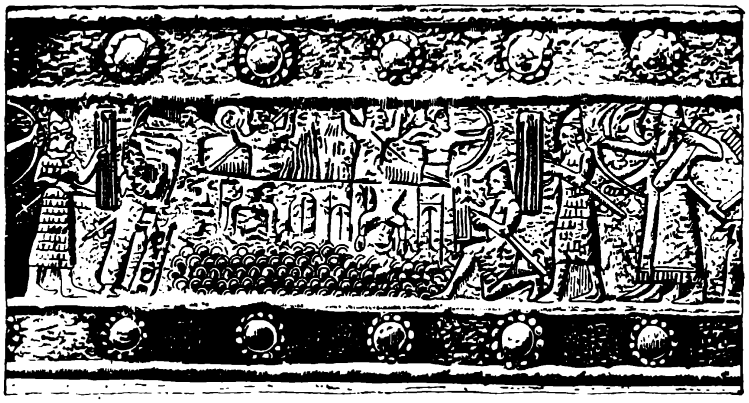

EPOPEEA LUI GHILGAMEŞ

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Epopeea lui Ghilgameş, cea mai lungă şi cea mai frumoasă din poemele babiloniene descoperite pînă acum, se clasează printre marile capodopere literare ale lumii. Ea constituie una din principalele povestiri eroice ale antichităţii şi ar putea fi numită *Odiseea* babilonienilor. Temele acestui poem sînt de natură laică, cum de ex.: omul şi natura, dragostea şi aventura, prietenia şi lupta — toate acestea spre a scoate în evidenţă lupta omului pentru nemurire.

În antichitate, influenţa acestui poem s-a răspîndit în diferite limbi şi arii de cultură. Chiar şi astăzi captivează atît pe poeţi cît şi pe savanţi.

Poemul este divizat în 12 tăbliţe, cea mai lungă dintre ele conţinînd peste 300 de rînduri. Tăbliţa potopului (a XI-a) este oarecum într-o bună stare de conservare. Restul epopeii a supravieţuit în porţiuni, unele de o întindere mai mare, iar altele numai în mici fragmente. Afară de cîteva, toate textele accadiene provin din biblioteca lui Assurbanipal de la Ninive.

Rezumatul epopeii. Ca şi ***Odiseea, Eneida*** şi ***Cîntecul nibelungilor, Epopeea lui Ghilgameş*** începe cu un mic rezumat al faptelor eroului Ghilgameş. După aceste rînduri, textele din versiunea asiriană şi hitită ni-l prezintă pe Ghilgameş ca pe un domn opresiv. În exuberanţa şi vigoarea lui şi în dorinţele lui neînfrînate, se pare că Ghilgameş aducea tinerele fete la curtea sa, iar pe tinerii cetăţii îi forţa la grele munci pentru construirea zidurilor capitalei şi templului Eanna. De aceea, locuitorii din Uruk invocă zeii să-i scape de povara la care erau supuşi. Pînă la urmă zeii ascultă vaietul populaţiei oprimate şi decid să fie creat un dublet al lui Ghilgameş, care să-l distragă, să-i îndrepte atenţia spre alte zări. Rezultatul creaţiei a fost un ins uman cu înfăţişare sălbatică şi cu o forţă titanică, numit Enkidu. El nu ştia nimic despre viaţa citadină, ci cutreiera cîmpiile şi stepele cu animalele sălbatice, mîncînd iarbă şi bînd apa izvoarelor odată cu ele.

Mai întîi printr-un vis, apoi de la un vînător, Ghilgameş a aflat despre această creatură stranie şi a trimis o curtezană să înlănţuiască pe Enkidu cu farmecul ei şi să-l aducă la Uruk, cetatea lui Ghilgameş. Aci se întîlnesc Ghilgameş şi Enkidu, la intrarea în casa sfatului, casă care era scena orgiilor nocturne ale lui Ghilgameş. Dar Enkidu este aşa de scîrbit de lucrul acesta, încît el încearcă să blocheze trecerea şi să-l oprească pe Ghilgameş să intre în ea. De aceea se încinge o luptă aprigă. Cei doi se luptă ca doi tauri înfuriaţi. Ei sfărîmă usciorul casei şi fac să se prăbuşească zidul. Se luptă în prispa casei, apoi în plină stradă. În final, Ghilgameş biruie, ţintuind la pămînt pe Enkidu, care-l recunoaşte de şef pe adversar şi admirîndu-se reciproc, ei devin amici şi fraţi.

Acum Ghilgameş visează la noi şi mari aventuri, ce aveau să-i asigure faima veşnică, pentru el şi companionul său. Nu după mult timp îi aflăm pe cei doi, înarmaţi cu arme puternice, într-o expediţie periculoasă contra unui căpcăun, al cărui nume apare ca Huwawa în versiunile vechi babiloniene şi hitite şi ca Humbaba în versiunea asiriană. După peripeţiile întîmpinate, cei doi reuşesc să ucidă pe Humbaba şi să se întoarcă victorioşi la Uruk.

Ghilgameş este aclamat în Uruk ca un erou şi de aceea zeiţa Iştar vrea să se îndrăgească cu el, dar Ghilgameş îi respinge oferta, amintindu-i pe cîţi a ucis din cei care s-au încumetat să se îndrăgostească de ea. Mînioasă, Iştar cere lui Anu să creeze un monstru, pe Taurul Cerului. Enkidu şi Ghilgameş reuşesc să ucidă monstrul, pe care Enkidu chiar îl aruncă în faţa lui Iştar. Aceasta se înfurie şi caută răzbunare. Urmarea este că Enkidu se îmbolnăveşte şi moare după aceea. Nespus de îndurerat de moartea prietenului, Ghilgameş se gîndeşte că într-o bună zi va muri şi el. De aceea plănuieşte să-l găsească pe Utnapiştim, un strămoş al lui, care reuşise să obţină de la zei nemurirea. Călătoria lui Ghilgameş pînă la Utnapiştim este plină de eforturi supraomeneşti. Utnapiştim îi spune lui Ghilgameş că nemurirea nu-i hărăzită oamenilor, dar i-a dat totuşi o plantă ce prelungeşte viaţa. În drumul spre casă, planta vieţii i-a fost furată de un şarpe spre marea durere a lui Ghilgameş, care revine în Uruk şi-şi reia ocupaţiile umane, amărît că nemurirea este un apanaj al zeilor.

Textul versiunii asiriene este accesibil acum, în ediţia model publicată cu transcriere şi note de R. Campbell Thompson, sub titlul *The Epic of Gilgamesh* (1930). Aranjamentul şi numărătoarea rîndurilor au fost adoptate și în traducerea de față, afară de pasajele ce au fost orînduite altfel, cum se arată de către E. A. Speiser, la cazurile în chestiune.

În ce privește *literatura* sau bibliografia subiectului, aici va fi inserată numai o mică selecție. Nu va fi trecută cu vederea opera lui Peter Jensen, oricît de învechită ar fi ea în unele privințe, fiindcă nici un savant n-a făcut mai mult decît el ca să aducă epopeea la cunoștință lumii moderne. Transcrierea, traducerea și notele din a sa *Assyrisch-babylonische Mythen und Epen* (Keilinschriftliche Bibliothek, VI, 1900) sînt încă de mare folos și astăzi, iar monumentala sa operă *Das Gilgamesch-Epos in der Weltliteratur* (vol. I, 1906; vol. II, 1926) probează preocuparea lui de o viață întreagă cu acest subiect. Progres important au realizat A. Ungnad și H. Gressmann, în *Das Gilgamesch-Epos* (1919). Ungnad a revenit asupra acestui subiect în două ocazii: *Die Religion der Babylonier und Assyrer* (1921) și în *Gilgamesch-Epos und Odyssee* (Kulturfragen, 4/5, 1923). E. Ebeling a contribuit cu o traducere în AOT (2. Aufl., 1926). Traducerea germană standard, acum, este cea a lui A. Schott, *Das Gilgamesch-Epos* (1934). În limba engleză există traducerea lui R. Campbell Thompson, în hexametru, intitulată *The Epic of Gilgamesh* (1928). Lui W. E. Leonard îi datorăm o traducere în ritm liber, intitulată *Gilgamesh* (1934), bazată pe traducerea germană a lui Ranke, iar lui N. K. Sandars îi datorăm o traducere liberă *The Epic of Gilgamesh* (The Penguin Classics, 3/6, 1960). Cele mai noi traduceri în engleză sînt: A. Heidel, *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels* (1946, ed. II, 1949) și E. A. Speiser, *The Gilgamesh-Epic* (ANET²). Cartea lui G. Contenau, *L'épopée de Gilgameš* (1939) poate că e mai valabilă pentru orientarea ei generală, decît pentru contribuția specială a traducerii. Mai multă contribuție aduce traducerea lui R. Labat, *L'épopée akkadienne de Gilgameš* (Les Ecrivains célèbres, L'Orient Ancien), Mazenod, 1961.

O traducere mai studiată, însoțită de multe note, a fost publicată de F. M. Böhl, sub titlul danez *Het Gilgamesj-Epos* (1941).

În românește *Epopeea lui Ghilgameș* a apărut în traducerea lui I. Mihălcescu, la Casa Școalelor, București, 1921, după cea germană a lui A. Ungnad și H. Gressmann și în traducerea lui V. Șerbănescu și Al. Dima, la E.L.U., București, 1966, după cea franceză a lui R. Labat.

Traducerea de față urmează pe cea a lui E. A. Speiser, ANET², comparată cu cea a lui A. Heidel și A. Schott.

EPOPEEA LUI GHILGAMEŞ

Tăbliţa I

Coloana I

Cel care a văzut totul [pînă la marginea] pămîntului,
[Cel care toate lucrările] le-a trăit şi a [cîntărit] totul,
[...] împreună [...],
[...] ale înţelepciunii, care toate lucrurile [...].
5. Ceea ce-i [as]cuns el a văzut, [a dezvăluit] ceea ce-i tainic.
El a povestit cele dinaintea potopului,
A înfăptuit o lungă călătorie, grea şi obositoare.
Tot zbuciumul său el l-a săpat pe o stelă.
Zidul împrejmuitului Uruk[1], el l-a construit
10. (Şi) altarul cel sfînt al veneratului Eanna[2].
Iată zidul lui exterior, pe care nimic nu-l poate egala!
Păşeşte peste pragul ce este din vechime!
Vino aproape de Eanna, locuinţa lui Iştar[3],
Pe care nici un viitor rege, nici un om, nu-l poate egala.
Urcă-te şi mergi pe zidurile Urukului,
Observă mortarul de la temelie, cercetează zidăria.
Au nu-i zidăria din cărămidă arsă?
N-au pus temelia lui cei şapte înţelepţi?[4]

(Restul coloanei este distrus. Un fragment în limba hitită [cf. J. Friedrich, ZA, XXXIX (1929), pp. 2—5], corespunde în parte cu porţiunea iniţială distrusă din coloana noastră a II-a şi se pare că conţine ceva din materialul de la finele coloanei prime. Din acest fragment deducem că mai mulţi zei au participat la crearea lui Ghilgameş, pe care l-au dăruit cu putere supraumană. În cele din urmă, Ghilgameş soseşte la Uruk).

---

[1] Uruk, oraş în Sumeria de odinioară, a fost patria lui Ghilgameş.
[2] Eanna a fost templul din oraşul Uruk al lui Anu şi Iştar.
[3] Zeiţa fecundităţii şi a războiului.
[4] În ce priveşte pe cei şapte înţelepţi, care au adus civilizaţia în cele mai vechi şapte cetăţi ale pămîntului, cf. H. Zimmern, ZA, XXXV (1923), p. 151 sq.

Coloana a II-a

Două părţi din el sînt divine, [o parte-i umană].
Forma corpului său [...]

3-7. *(textul e mutilat)*

8. [...] Semeţ ca un taur sălbatic [...];
Izbirea armelor sale, cu adevărat, n-are egal.
10. Cu toba [5] sînt sculaţi concetăţenii [lui].
Nobilii din Uruk sînt tul[buraţi] în [locuinţele] lor [6]:
„Ghilgameş nu lasă pe fiu tatălui [său] [7],
[Zi] şi [noapte], tru[fia] lui e fără margini.
[Acesta-i Ghi]lgameş [păstorul împrejmuitului] Uruk? [8]
Acesta-i păstorul [nostru, viteaz, mîndru şi înţelept]?
[Ghilgameş] nu lasă pe [fecioară mamei sale] [9],
Pe fiica ostaşului, [pe soţia starostelui]".
[Zeii au dat ascultare] la plîngerile lor,
Zeii Stăpînului [10], cerescului Uruk [ei au ...]:
20. Au nu [Aruru] a făcut acest puternic taur sălbatic?
[Izbirea armelor sale] cu adevărat n-are egal.
Cu toba sînt sculaţi [locuitorii] lui.
Ghilgameş nu lasă pe fiu, tatălui său.
Ziua şi noaptea [mîndria lui e fără margini].
Acesta-i păstorul [împrejmuitului] Uruk?
Acesta-i al lor [...] păstor,
Îndrăzneţ, mîndru şi înţelept? ...
Ghilgameş nu lasă pe fecioară [mamei sale],
Pe fiica ostaşului, pe soţia starostelui!"

---

[5] Cuvîntul accadian pare să se refere la abuzul făcut de Ghilgameş, cu un instrument profan ori religios.

[6] Urmează descrierea abuzurilor lui Ghilgameş.

[7] Îi utiliza forţat la anumite munci.

[8] Sensul e de: aşa ar trebui să fie cineva?

[9] Dispunea despotic de orice fecioară.

[10] Zeul cel mare, stăpînul cerului, era Anu.

Cînd [Anu] a auzit plîngerea lor a fost chemată marea Aruru:
30. „Tu, Aruru, ai făcut [acest om];
Fă-i acum un partener[11], inima sa furtunoasă[12] să (aibă) cu cine să se înfrunte.
Fă-l să-și afle o plăcere, Urukul să aibă pace".
Cînd Aruru auzi aceasta, o înfățișare[13] a lui Anu, gîndi ea în sinea ei.
Aruru își spălă mîinile, frămîntă lutul, îl aruncă pe iarbă.
[În pajiște] a creat ea pe viteazul Enkidu,
Vlăstar al ..., sămînță[14] a lui Ninurta[15];
[Acope]rit cu păr îi este întreg corpul, ca o femeie are părul capului.
Cîrlionții părului său fac șuvițe ca cei ai lui Nisaba[16].
El nu cunoaște nici oamenii, nici țara; e îmbrăcat ca Șumukan[17];
Paște iarbă cu căprioarele,
40. Cu vitele sălbatice se înghesuie la izvoare,
Cu dobitoacele îi place să se înnămolească în apă.
(Însă) un vînător, un puitor de curse
S-a întîlnit cu el la locul de adăpare.
[O] zi, a doua și a treia, s-a întîlnit cu el la locul de adăpat.
Cînd vînătorul l-a văzut, fața lui s-a înmărmurit.
El și vitele sale au mers la țarcul lor.
[Foarte în]fricoșat, tăcut, fără vreun murmur,
(În timp ce) inima-i [era tulburată], fața-i era posomorîtă.
Fiindcă zbuciumul a pus stăpînire pe pîntecele lui,
Fața lui era ca cea a unui drumeț după cale lungă.

Coloana a III-a

Vînătorul și-a deschis [gura] și a spus [tatălui său]:
„Tată, există [un] om, care [a venit de peste dealuri],
El e cel mai puter[nic din țară]; tărie are el.

---

[11] Literal: o imagine, un *alter ego*.
[12] Literal: „furtuna inimii sale".
[13] O imagine, ceva asemănător lui Anu să-i dea de tovarăș lui Ghilgameș.
[14] Cuvîntul se pretează la mai multe sensuri.
[15] Zeul războiului.
[16] Zeița grînelor.
[17] Zeul animalelor.

[Ca a duhului] lui Anu, aşa-i de puternică tăria lui.
[Continu] el hoinăreşte peste dealuri,
[Totdeauna paşte iarbă] împreună cu turmele.
Totdeauna bagă picioarele în adăpătoare.
[Sînt aşa de înfricoşat încît] n-am curaj să mă apropii de el.
[El a astupat] gropile pe care eu le săpasem,
10. [A smuls] cursele pe care eu le [aşezasem],
Fiarele şi vieţuitoarele stepei, [el a făcut să-mi scape din mîini]
[Şi nu-mi îngăduie] să prind prada în stepă".
[Tatăl şi-a deschis gura să vorbească], zicînd vînătorului:
„[Fiul meu], în Uruk [acolo locuieşte] Ghilgameş.
[Acolo nimeni nu-i mai mare] decît el.
[Întocmai ca forţa lui Anu, aşa] de tare e puterea lui!
Du-te deci, către Uruk îndreaptă-ţi privirea,
[Vorbeşte-i lui] de puterea acelui om.
[Să-ţi dea o curtezană]. Ia-o [cu tine];
20. [Ea să-l biruiască] cu o putere [mai mare].
[Cînd el adapă] turma la izvor,
[Ea să-şi scoată] îmbrăcămintea, dezvelindu-şi farmecul.
[Îndată ce o va zări], el se va apropia de ea.
Turma îl va părăsi [şi se va îndrepta] spre stepă!"
[Dînd ascultare] sfatului tatălui,
Vînătorul s-a îndreptat [către Ghilgameş].
A luat-o la drum şi a [pus piciorul] în Uruk:
„[...] Ghil[gameş],
A apărut un om [care vine de peste dealuri],
30. El e cel mai puternic din ţară; tărie (mare) are.
Întocmai ca forţa lui Anu, aşa mare-i [puterea lui]!
[Continuu] el hoinăreşte peste dealuri,
[Totdeauna paşte iarbă] împreună cu turmele.
Mereu [bagă] picioarele în [apa] izvorului.
Sînt aşa de înfricoşat, încît nu cutez a mă apropia [de el]!
El a astupat gropile pe care [eu] le săpasem,
A smuls cursele [pe care eu le aşezasem],
Fiarele şi vieţuitoarele stepei el le-a făcut să-mi scape din mîini.
El nu-mi îngăduie să (vînez) în stepă".

40. Ghilgameş a zis către el, [către] vînător:
„Mergi, vînătorule, ia cu tine o curtezană,
Cînd el adapă vitele la apa izvorului,
Ea să scoată veşmîntul ei, dezgolindu-şi farmecul.
Îndată ce o va vedea, el se va apropia de ea.
Vitele se vor depărta de el şi se vor risipi în stepă".
Repede a plecat vînătorul, luînd cu sine o curtezană.
S-au aşezat la drum, luînd calea cea mai dreaptă.
În ziua a treia au ajuns la locul fixat.
Vînătorul şi curtezana s-au aşezat la locul lor.
50. O zi, a doua zi, au stat aproape de izvor.
Animalele sălbatice au venit să se adape la izvor.

Coloana a IV-a

Vitele au sosit şi inimile lor se desfătau în apă.
Dar în ce-l priveşte pe el, pe Enkidu, născut în pustiu,
Care păştea iarba cu gazelele,
Cu animalele sălbatice se adăpa la izvor,
Cu cireada îşi desfăta inima lui în apă,
Pe curtezană o zări, el, omul cel sălbatic,
El, insul cel necioplit din adîncurile stepei:
„Iată-l, o, curtezană; desfă-ţi pieptul,
Dezveleşte-ţi goliciunea, să fie răpit de frumuseţea ta!
10. Nu te ruşina! Atrage-i privirea![18]
Îndată ce te va vedea el se va apropia de tine.
Aruncă deoparte haina ta, ca el să te observe![19]
Dezmerdează-l pe sălbatic, aşa cum ştie o femeie!
Animalele-l vor părăsi şi se vor risipi în stepă,
În timp ce dragostea îl va atrage spre tine".
Curtezana şi-a desfăcut sînii şi dezgolit (trupul) şi el a [văzut] frumuseţea ei;
Ea nu s-a ruşinat în timp ce observa ardoarea lui.
Ea şi-a pus deoparte haina şi el a venit la ea.
Ea l-a dezmierdat, pe el, sălbaticul, cum ştie o femeie,

---

[18] Literal: „suflarea".
[19] Textual: „să se aşeze peste".

20. În timp ce dragostea lui era îndreptată către ea.
Șase zile și șapte nopți Enkidu a venit și s-a împreunat cu ea.
După ce s-a săturat de farmecele ei,
El și-a îndreptat fața către animalele sale sălbatice.
La vederea lui, a lui Enkidu, gazelele au fugit,
Animalele sălbatice din stepă se fereau de corpul lui.
Nedumerit era Enkidu că trupul lui devenise încordat,
Genunchii săi erau țepeni, în timp ce turma se depărta.
Enkidu își slăbise pasul, el nu era ca înainte;
Dar acum el avea [în]țelepciune, mai [mare] înțelegere.
30. Întorcîndu-se, s-a așezat la picioarele curtezanei.
El privește în sus, la fața curtezanei,
Urechile sale erau atente la ce spunea femeia;
[Curtezana] îi spune lui, lui Enkidu:
„Tu ești înțelept, Enkidu, ai devenit ca un zeu!
Pentru ce cu animalele să rătăcești peste cîmpii?
Vino, hai să te duc [la] Uruk cel împrejmuit,
La locașul cel sfînt, locuința lui Anu și Iștar,
Unde locuiește Ghilgameș, cel desăvîrșit în putere
Și ca un taur sălbatic stăpînește peste popor".
40. În timp ce ea îi vorbea, cuvintele ei au găsit ascultare,
Inima lui s-a înduioșat, el dorește un prieten.
Enkidu îi zice ei, curtezanei:
„Sus, curtezană, însoțește-mă,
Spre templul cel curat și sfînt, locuința lui Anu și Iștar,
Unde locuiește Ghilgameș, cel desăvîrșit în putere
Și ca un taur sălbatic stăpînește peste popor.
Vreau să-l înfrunt [și vreau să-i] grăiesc în față,

Coloana a V-a

[Vreau] să strig în Uruk: Eu sînt cel care-i puternic!
[Eu sînt cel] care pot schimba destinele,
[Cel care] s-a născut în cîmp e puternic; tărie are el".
„Sus deci, să mergem, ca el să vadă fața ta.
Îți voi arăta pe Ghilgameș; unde este el, eu știu bine.
Vino, deci, o, Enkidu, la [Uruk] cel împrejmuit,
Unde poporul sclipește în straie lucitoare,

[Unde] fiecare zi e zi de sărbătoare,
Unde [...] flăcăii...
10. Şi curtezan[ele]... la faţă.
Frumuseţea lor[...] plină de parfum.
Şi atrag pe cei mari din culcuşurile lor!
Ţie, o, Enkidu, care te bucuri de viaţă,
Îţi voi arăta pe Ghilgameş, omul cel plin de viaţă!
Priveşte tu la el, observă-i faţa sa;
Gîlgîie de bărbăţie, vigoare are el.
Plin de strălucită frumuseţe îi este întreg corpul său,
Mai multă putere are el decît tine,
Niciodată nu se odihneşte, nici ziua, nici noaptea.
20. O, Enkidu, renunţă la gîndul tău![20]
Ghilgameş — de care e îndrăgostit Şamaş;[21]
Anu, Enlil şi *Ea*[22] i-au sporit înţelepciunea.
Mai înainte ca să vii tu de pe înălţimi,
Ghilgameş te va vedea pe tine în visele din Uruk,
Fiindcă Ghilgameş s-a dus să spună visele lui mamei sale, zicîndu-i:
«Mamă, eu am avut un vis noaptea trecută:
Nişte stele au apărut pe cer.
Ceva desprins din Anu[23] a căzut jos, la mine.
Am căutat să-l ridic, dar era prea greu pentru mine.
30. Am căutat să-l dau la o parte, dar n-am putut să-l mişc.
Ţinutul Uruk stătea în jurul [lui],
[Ţara se adunase în preajma sa],
Gloata se îmbul[zea către el],
[Cei mari[24]] se roteau în jurul lui,
[...] concetăţenii mei sărutau picioarele lui.
[Eu] mă aplecam spre el, ca spre o femeie
Şi l-am aşezat la picioarele [tale],
Ca să-l faci egal cu mine".
[Înţeleapta mamă a lui Ghilgameş, care] cunoaşte toată

---

[20] De a-l înfrunta pe Ghilgameş.
[21] Zeul soarelui.
[22] Prima triadă a panteonului sumerian.
[23] Un astru ceresc, un bolid.
[24] Întîistătătorii, notabilii cetăţii.

ştiinţa, zise stăpînului său:
40. [„Înţeleapta Ninsunna], cea versată în toată ştiinţa, zice lui Ghilgameş:
[Rivalul] tău—steaua cerului,
Ce a căzut lîngă tine ca [un bolid al lui Anu],
Pe care tu ai încercat să-l ridici, dar era prea greu pentru tine,
[Pe care ai încercat să-l dai la o parte], dar n-ai putut să-l mişti,
[Pe care l-ai aşezat la picioarele mele,
[Ca eu să-l fac asemenea cu tine;]
Şi peste care tu te-ai aplecat, ca peste o femeie —

Coloana a VI-a

[Aceasta înseamnă un tov]arăş puternic care salvează un amic.
[El e cel mai puternic din ţară]; tărie are el.
[Ca ceva ieşit din Anu], aşa de mare e puterea lui.
[Cel peste care] tu te aplecai, [ca spre o femeie],
[Însemnează că el niciodată] nu te va părăsi pe tine.
[Acesta e tîlcul] visului tău".
[Din nou, Ghilgameş zise] către mama sa:
[„Mamă, eu] am mai avut încă un vis:
[În Uruk cel împrejmuit] zăcea o secure; o mulţime era în jurul ei.
10. Ţinutul Uruk se adunase în jurul ei,
[Ţara se strînsese] în preajma ei,
Gloata (toată) se îmbulzea în jurul ei.
[Eu] am aşezat-o la picioarele tale,
Întocmai ca şi cu o femeie eu eram îmbrăţişat cu ea,
Pentru ca tu să o faci egală cu mine".
[Cea] înţeleaptă, versată în toată ştiinţa, zise către fiul ei:
[Ninsunna, cea în]ţeleaptă, atotştiutoare, zise către Ghilgameş:
„[Securea] ce ai văzut este un om.
Ceea ce tu îmbrăţişai ca pe o femeie,
20. [Pentru că eu eram] cea care s-o fac egală cu tine —
[Aceasta înseamnă] un tovarăş care-şi salvează prietenul.

[El e cel mai tare din ţară]; putere are el.
[Ca ceva ieşit din Anu], aşa de tare e puterea lui".
[Ghilgameş şi-a deschis gura], zicînd mamei sale:
„[Să] vină peste mine un aşa mare no[roc],
Ca eu să capăt [un tovarăş puternic],
[...] Eu ..."
[Astfel a înţeles Ghilgameş] visurile sale
30. [Şi astfel curtezana le-a povestit] lui Enkidu,
[În timp ce] amîndoi [se aflau aşezaţi].

Tăbliţa a II-a

Versiunea babiloniană veche

În versiunea asiriană, tăbliţa a II-a a ajuns la noi numai în cîteva fragmente mutilate. Textul de mai jos (de acord cu Böhl şi Heidel) este cel al versiunii vechi babiloniene, cum s-a găsit pe „Tăbliţa Pennsylvania". Ea a fost publicată de S. Langdon, în UM, X, 3 (1917) şi a fost revăzută în transcriere de M. Jastrow şi A. T. Clay; cf. An Old Babylonian Version of the Gilgamesh Epic *(1920; abreviat YOS, IV, 3, 62—68; cf. şi GETh, 20—24. Începutul acestei tăbliţe corespunde tăbliţei I, col. V, rîndurile 25 sq. din versiunea asiriană. Repetiţia cîtorva incidente, deci, socotim că nu va supăra într-o epopee, mai ales că cele două relatări nu sînt deloc identice.*

Coloana I

Ghilgameş s-a sculat să-şi spună visul,
Zicînd mamei sale:
„Mamă, în timpul nopţii
Mă simţeam voios şi mă roteam
În mijlocul notabililor.
Stele au apărut pe cer.
Ceva ceresc[25] a coborît către mine.
Am încercat să-l ridic, dar era prea greu pentru mine.

---

[25] Ceva ceresc, ceva de esenţă divină.

Ţinutul Uruk se adunase în jurul lui,
Iar notabilii îi sărutau picioarele.
Cînd am pus fruntea[26],
Ei mi-au dat ajutor[27].
Eu l-am ridicat şi ţi l-am adus ţie".
Mama lui Ghilgameş, cea care ştie totul,
Zise lui Ghilgameş:
„Desigur, Ghilgameş, unul asemenea ţie
S-a născut pe cîmp
Şi dealurile l-au crescut.
Cînd îl vei vedea, ai să te bucuri.
Notabilii vor săruta picioarele lui;
Tu îl vei îmbrăţişa şi [...] pe el;
Tu îl vei aduce la mine".
El a adormit şi a avut un alt
[Vis]; el spuse mamei sale:
„[Mamă], eu am avut un alt
[...]. În uliţa (cetăţii)
Uruk, cel cu piaţa largă,
Zăcea (jos) un topor şi
(Mulţimea) era adunată în jurul lui.
Acest topor, ciudată era forma sa.
Îndată ce l-am văzut, m-am bucurat.
L-am îndrăgostit şi întocmai ca de o femeie
Eu am fost atras către el.
L-am luat şi l-am aşezat
Lîngă mine"[28].
Mama lui Ghilgameş, care cunoaşte totul,
[Zise lui Ghilgameş]:

(cîteva rînduri distruse)

Coloana a II-a

„Fiindcă l-am făcut egal cu tine".
În timp ce Ghilgameş îşi explica visul,

---

[26] În Orientul Apropiat greutăţile sînt purtate, de unii, pe cap, legate de frunte.

[27] Şi cei de faţă i-au sărit în ajutor.

[28] L-am atîrnat la şold.

Enkidu stătea în fața curtezanei.
[...] *amîndoi*[29].
[Enki]du uitase unde a fost născut.
Fiindcă șase zile și șapte nopți Enkidu venise
Și se împreunase cu des[frînata].
Atunci curtezana și-a deschis gura,
10. Zicînd către Enkidu:
„Mă uit la tine, Enkidu, tu ai devenit ca un zeu;
Pentru ce tu cu fiarele sălbatice
Hoinărești peste cîmpii?
Sus, eu am să te duc pe tine
La Uruk, cel cu piața largă,
La sfîntul templu, locuința lui Anu;
Enkidu, ridică-te, vreau să te duc
La Eanna[30], locuința lui Anu,
Unde trăiește [Ghilgameș, cel desăvîrșit] în fapte,
20. Și tu [...] de asemenea ...,
Îl vei iubi [pe el ca și] pe tine.
Sus, ridică-te de la pămînt,
Culcușul păstorului".
El ascultă cuvintele ei, fu de acord[31] cu vorbirea ei,
Sfatul femeii
Se prinse de inima lui.
Ea își scoase îmbrăcămintea (ei);
Cu o (haină) ea îl îmbrăcă pe el,
Cu un alt veșmînt
30. Ea se îmbracă pe sine.
Sprijinindu-se de mîna lui,
Ea îl conduce ca o mamă
La casa păstorilor,
Locul stînei.
Păstorii s-au adunat în jurul lui.

(mai multe rînduri distruse)

---

[29] Traducerea lui Speiser și Schott, ZA, XLII, 104.
[30] Templul din Uruk.
[31] Literal: „a acceptat".

Coloana a III-a

Laptele animalelor sălbatice
El era obişnuit să sugă.
Hrană ei i-au aşezat în faţa lui;
El o privi atent, se miră
Şi rămase nedumerit.
Nimic nu cunoaşte Enkidu
Din bucatele pentru mîncare;
Să bea băutură tare
Nici prin gînd nu i-a trecut.
10. Curtezana şi-a deschis gura,
Zicînd către Enkidu:
„Mănîncă bucatele, Enkidu,
Căci aşa cere viaţa;
Bea băutură tare, cum e obiceiul ţării".
Enkidu a mîncat bucatele,
Pînă s-a săturat;
Din băutura tare el a băut
Şapte pahare.
Fiinţa lui deveni veselă (şi) bine dispusă,
20. Inima lui tresălta
Şi faţa lui s-a aprins.
El şi-a frecat [*rapănul*],
Părul corpului său
Şi l-a uns cu undelemn,
(Şi) a arătat a om.
El şi-a pus (pe el) o haină,
(Acum) arată ca un mire.
Şi-a luat (apoi) arma
Să vîneze lei,
30. Încît păstorii se pot odihni noaptea.
El a prins lupi,
A capturat lei.
Bacii au putut să doarmă,
Enkidu este păzitorul lor,
Omul cel viteaz,

Eroul cel unic!
Către [...] el a zis:

(mai multe rînduri lipsă)

Coloana a IV-a

(cam opt rînduri lipsă)

El s-a înveselit.
10. Cînd şi-a ridicat ochii,
El a zărit un om.
El zise către curtezană:
„Curtezană, adu-mi omul.
Pentru ce a venit el aici?
Numele lui vreau să-l aud“
Curtezana a chemat omul,
Mergînd spre el şi zicîndu-i:
„Omule, încotro te grăbeşti?
Care-i (cauza) drumului tău ostenitor?“
20. Omul deschise gura lui,
Zicînd către En[kidu]:
„În uşa adunării el [*s-a băgat*],
Care e destinată la o parte pentru norod,
... pentru *nunţi.*
Asupra cetăţii el a îngrămădit *stricăciunea,*
Introducînd lucruri ciudate în nenorocita cetate.
Pentru regele Urukului cel cu piaţa largă,
30. *Toba*[32] poporului e liberă pentru alegerea nupţială[33].
Pentru Ghilgameş, regele din Uruk cel cu piaţa largă,
Toba poporului este liberă
Pentru alegerea nupţială,
Încît cu soţiile legitime[34] el poate să se împreuneze!
El este primul,
Soţul vine după.

---

[32] Probabil un instrument sonor cu care se convoca poporul.
[33] Ghilgameş îşi alegea despotic femeile pe care le voia noaptea.
[34] Soţiile cu bărbaţi legitimi.

Prin sfatul zeilor s-a hotărît așa.
(Odată) cu tăierea ombilicului,
I-a fost hărăzit aceasta".
La vorbele omului
Fața lui[35] s-a îngălbenit.

(lipsă cam trei rînduri)

Coloana a V-a

(lipsă cam șase rînduri)

[Enkidu] mergea [în față],
Iar curtezana după el.
Cînd el a intrat în Uruk cel cu piața mare,
10. Gloata s-a adunat în jurul lui.
Cînd el s-a oprit în ulița
Lui Uruk cel cu piața mare, lumea s-a adunat,
Zicînd în preajma lui:
„El arată ca Ghilgameș, deși mai mic de statură,
(În schimb) este mai osos.
[...] ...
[El e cel mai puternic din țară]; tărie are el.
20. Laptele animalelor sălbatice
El era obișnuit să sugă.
În Uruk (are să fie) un necontenit *(zăngănit al) armelor*".
Notabilii s-au bucurat:
„A apărut un viteaz[36],
Pentru omul bine legat[37].
Pentru Ghilgameș, cel asemenea zeilor,
A sosit egalul lui".
Pentru Ișahara[38], patul
A fost pregătit.
30. Ghilgameș [...],
Noaptea [...],

---

[35] A lui Enkidu.
[36] Un alt uriaș.
[37] Pentru Ghilgameș.
[38] O zeiță a dragostei.

Cînd el se apropia[39],
[Enkidu] stătea în stradă,
Să împiedice trecerea
Lui Ghilgameş,
36. [...] cu puterea sa[40].

(cam trei rînduri lipsă)

Coloana a VI-a

(lacună de cinci rînduri)[41]

6. Ghilgameş [...]
În stepă (?) [...]
Născut [...]
S-a ridicat şi [...]
10. Înaintea lui[42].
Ei s-au întîlnit în piaţa ţării[43].
Enkidu a barat poarta
Cu piciorul său,
Neîngăduind lui Ghilgameş să intre.
Ei se încăierară între ei,
Se încleştară ca doi tauri;
Sfărîmară usciorul de la uşă,
În timp ce zidul se clătina.
Ghilgameş şi Enkidu
20. Se încăierară unul cu altul,
Se încleştară tare ca doi tauri;
Ei sfărîmară usciorul de la uşă în timp ce zidul se clătina.
Cînd Ghilgameş îşi îndoi genunchiul —
Piciorul pe pămînt —
Furia lui a slăbit
Şi s-a întors înapoi[44].
Cînd s-a întors înapoi,

---

[39] Ghilgameş.
[40] A lui Enkidu.
[41] Probabil că aci se descria forţa uriaşă a lui Enkidu.
[42] A lui Ghilgameş.
[43] Chiar în poarta cetăţii, după obiceiul vechilor orientali.
[44] Literal: „şi-a întors pieptul".

Enkidu lui i-a vorbit, lui Ghilgameş:
„Ceva fără de seamăn, mama ta
Te-a născut pe tine,
(Ea), vaca cea sălbatică [45] din ţarc,
Ninsunna!
Capul tău este peste oameni [46].
Domnia ta peste popor,
Enlil ţi-a dăruit-o ţie!"

Tăbliţa a III-a

Versiunea babiloniană veche

În versiunea asiriană, tăbliţa a III-a există numai în fragmente, care şi ele vor fi redate mai jos. Textul cel mai vechi este cel cunoscut sub numele de „Yale Tablet" (YOS, IV, 3, Pl. 1—7), care continuă povestirea aşa-numitei „Pennsylvania Tablet".

Coloana I

(Începutul coloanei este distrus. Cînd textul începe să devină lizibil, Ghilgameş s-a decis la o expediţie contra lui Huwawa ori Humbaba, cel care locuieşte în Pădurea Cedrilor. Enkidu încearcă să-l abată de la acest gînd, dar fără succes după cît se poate desprinde din rîndurile ce urmează).

13. „[Pentru ce] doreşti tu
Să faci [lucrul acesta]?"
....
Ei se sărutară unul pe altul
19. Şi legară o prietenie.

(restul lipsă ori mutilat)

Coloana a II-a

(cam douăzeci şi cinci de rînduri lipsă ori distruse)

Ochii [lui Enkidu s-au umplut] de lacr[imi].
[Bolnavă] era inima lui,

---

[45] O figură poetică pentru ideea de „cea puternică".
[46] Expresie pentru „eşti mai presus de toţi oamenii".

[Şi] suspina cu [amar].
[Da], ochii lui Enkidu erau plini de lacrimi.
[Bolnavă era] inima lui
[Şi] suspina cu amar.
[Ghilgameş], compătimindu-l,
[Zice] lui Enkidu:
„[Prietene, de ce] ochii tăi
Sînt plini cu lac[rimi]? De ce
[Inima] ta [este bolnavă]
[Şi suspini cu a]mar?“
En[kidu şi-a deschis gura lui],
Zicînd lui Ghilgameş:
„*Un plînset*, o, prietenul meu,
Îmi înăbuşe gîtul;
Braţele îmi sînt moi
Şi tăria mea s-a schimbat în slăbiciune“
Ghilgameş şi-a deschis gura,
Zicînd lui Enkidu:

Coloana a III-a

(lipsesc cam patru rînduri)

5. „În pădure locuieşte teribilul Huwawa.
[Să-l ucidem, eu şi tu] pe el
[Şi astfel tot răul din ţară noi] să-l alungăm!

8—11. *(sînt prea fragmentare şi nu pot fi traduse)*

Enkidu şi-a deschis gura sa,
Spunînd lui Ghilgameş:
„O, prietene, am aflat pe dealuri,
Cînd hoinăream cu vitele sălbatice;
Pe zece mii de poşte[47] se-ntinde pădurea.
[Cine este acela] care să meargă în ea?
[Huwa]wa-al cărui urlet este vîjîitul potopului,
Gura sa este chiar focul,

---

[47] Literal: „Ore duble“, o măsură de distanţă dar şi de timp.

20. Suflarea sa este moartea!
Pentru ce doreşti tu
Să faci acest lucru?
O luptă neegală
Este *încăierarea cu* Huwawa".
Ghilgameş şi-a deschis gura,
Zicînd către Enkidu:
„[*Cedrul*] — pe muntele lui vreau să mă urc!"

28—35. *(sînt în cea mai mare parte distruse)*

Enkidu şi-a deschis gura,
Zicînd către [Ghilgameş]:
„Cum putem să mergem
La Pădurea Cedrilor?
Paznicul ei, o, Ghilgameş, este un războinic.
El este puternic, niciodată nu se odi[hneşte].
40. Huwawa [...]
Adad [...]
El [...]

Coloana a IV-a

Să păzească [Pădurea Cedrilor],
Ca să fie spaima [muritorilor, l-a numit pe el Enlil]".

(Un fragment aparţinînd coloanei a V-a din tăbliţa a II-a, din versiunea asiriană[48]*, are următoarele rînduri:)*

„Să apere Păd[urea] Cedrilor,
Enlil l-a numit să fie groază pentru muritori,
Humbaba — urletul lui este vuietul furtunii,
Gura sa e focul, suflarea lui e moartea!
De la şaizeci de poşte el aude vacile sălbatice intrate în pădure.

---

[48] Cf. S. Langdon, în „The Journal of the Royal Asiatic Society" (1929), p. 346, apud A. Heidel, GE, p. 35.

Cine este cel care ar îndrăzni să intre în pădure?
Spre a păzi cedrii, spre frica muritorilor, Enlil l-a numit;
Tremurul îl cuprinde pe cel ce intră în pădure".

(Versiunea babiloniană veche continuă:)

3. Ghilgameş şi-a deschis gura,
Zicînd către [Enkidu]:
„Cine poate, o, prietene, să se urce în ce[ruri]?
Numai zeii [trăiesc] veşnic sub soare.
Cît pentru omenire, numărate-i sînt zilele;
Tot ceea ce face ea nu-i decît (suflare) de vînt!
Chiar de aici[49] ţie ţi-e frică de moarte.
10. Ce s-a întîmplat cu uriaşa ta putere?
Am să plec eu înaintea ta,
Gura ta să-mi spună: « Înainte, nu te înfricoşa! »,
Dacă am să cad, atunci mi-am făcut un nume:
« Ghilgameş » — vor zice — « împotriva teribilului Huwawa
A căzut! ». (Multă) vreme
După ce vlăstarul meu se va fi născut în casa mea",

(obscur. Rîndurile 18—21 mutilate)

„[Astfel vorbind]u-mi, tu mi-ai întristat inima.
[Mîna mea] eu o voi întinde (totuşi)
Şi voi trî[nti] cedrii.
Un [nume] care să rămînă eu voiesc să-mi fac!
[...], o, prietene, fierarului eu îi voi porunci,
[Arme] să făurească în faţa noastră".
[...] fierarului ei au poruncit,
Meşterii s-au aşezat la *lucru*.
30. Tesle puternice ei au făurit,
Securi de trei ocale[50] fiecare ei au turnat.
Făuriră săbii puternice —
(Cu) tăiuşul de două ocale fiecare —
(Cu) *măciulii* pe teaca lor, treizeci de mine[51] fiecare,

---

[49] Adică chiar de aici din Uruk, cînd încă n-am ajuns la Pădurea Cedrilor.

[50] Traducerile anterioare au termenul de *talant*, ce cîntărea 60 mine, iar o mină cam o jumătate de kg.

[51] Vezi nota precedentă.

[...] săbiilor treizeci de mine de aur fiecare,
Ghilgameş şi Enkidu erau încărcaţi cu cîte zece talanţi fiecare.
[În] poarta Urukului, ale cărei zăvoare sînt şapte,
[...] s-a adunat mulţimea.
[...] în poarta Urukului celui cu piaţă largă.
40. [...] Ghilgameş
[...] a [Urukului] cel cu piaţa largă.
[...] s-au aşezat în faţa lui [52],
[zi]cînd [...]:
„[...] ei [Urukului] cel cu piaţa largă."

(un rînd lipsă)

Coloana a V-a

„Pe cel despre care se vorbeşte (atît), eu, Ghilgameş, doresc să-l văd,
Pe cel de al cărui nume ţările sînt pline de frică,
Vreau să-l biruiesc pe el în Pădurea Cedrilor!
Cît de tare este vlăstarul Urukului
(Aceasta) vreau să audă ţările!
Mîna mea o voi mişca şi ea va dobori cedrii,
Un nume ce să rămînă vreau să-mi fac!"
Mai marii Urukului cel cu piaţa largă,
Vorbiră lui Ghilgameş drept răspuns:
10. „Tu eşti încă tînăr, Ghilgameş, inima-ţi dă ghes.
Ceea ce vrei să împlineşti, tu nu cunoşti.
Noi am auzit că Huwawa e îngrozitor la vedere;
Cine este cel care poate să înfrunte armele lui?
Pe zece mii de leghi se întinde pădurea,
Cine e cel care să intre în (inima) ei?
Huwawa — mugetul lui e ca al uraganului,
Gura lui e foc, suflarea lui e moarte!
De ce doreşti tu să faci aceasta?
O luptă inegală e *încăierarea cu* Huwawa".

---

[52] Probabil că notabilii cetăţii.

20. Cînd Ghilgameş auzi vorbirea sfetnicilor săi,
El privi în jur, zîmbind către prietenul [său]:
„Acum, prietene, aşa [...]".

23—31. *(Restul textului e distrus. Cînd devine din nou inteligibil, sfetnicul i se adresează lui Ghilgameş:)*

„Zeul să te [ocrotească],
[El să te întoarcă] sănătos.
La cheiul Urukului [să te readucă el]!"
Ghilgameş îngenunche jos [înaintea lui Şamaş],
Cuvintele pe care el le rosti [...]:
„Merg, o, Şamaş; mîinile mele [sînt ridicate spre rugăciune].
De acum sufletul să-mi fie ocrotit.
Adu-mă înapoi la cheiul [Urukului];
40. Ocrotirea [ta] să fie [peste mine]!"
Ghilgameş şi-a chemat prietenul [său]
[Şi au întrebat] horoscopul.

(Se pare că horoscopul a fost nefavorabil, fiindcă după scurta lacună textul continuă:)

Coloana a VI-a

Lacrimi curgeau pe jos de pe faţa lui Ghilgameş:
„[...] un drum pe care niciodată [n-am călătorit],
[...] ... pe care nu-l cunosc.
[...] aş fi călătorit bine,
[...] cu inima veselă.
[....] ...
[...] tronuri".
[*Ei i-au adus lui*] echipamentul,
[...] puternica [*sabie*],
10. [Arcul] şi tolba cu săgeţi,
Ei puseră [în] mîinile sale.
[El] luă teslele,
[...] tolba sa cu săgeţi,

[Arcul] lui Anşan [53].
Sa[bia] şi-a aşezat-o la brîu.
[...] ei au putut pleca la drum,
Mulţimea se înghesuie [lîngă Ghilgameş].
„[...] să te întorci (sănătos) în cetate!"
[Bătrînii] îi urează biruinţă,
Cînd îl sfătuiesc pe Ghilgameş [cu privire] la călătorie:
„Să [nu] te încrezi, Ghilgameş, în singură puterea ta!
[Ochii] tăi să fie ageri, bagă (bine) seama;
Enkidu să meargă înaintea ta;
El cunoaşte [drumul], el a mai călătorit pe acolo.
[Înăuntrul] pădurii, toate potecile
Lui Huwawa, el să le păşească [54].
[Cel care merge] în frunte apără pe însoţitor;
[O]chii lui să fie ageri; [să se apere (bine)].
Şamaş [să-ţi împlinească] dorinţa;
Ceea ce gura ta a pronunţat, ochii tăi să vadă [55];
El [56] să-ţi deschidă calea cea închisă,
El să facă netedă [57] călătoria ta,
Muntele să fie neted piciorului tău!
Noaptea să-ţi aducă lucrurile plăcute
Şi Lugalbanda [58] să fie cu tine,
Cu privire la dorinţa ta.
Ca un copil să poţi să-ţi împlineşti dorinţa!
După uciderea lui Huwawa, pe care o năzuieşti,
Să-ţi speli picioarele!
În timpul de răgaz, noaptea, sapă o fîntînă;
Totdeauna să fie curată apa din burduful tău;
Apă rece să-i dăruieşti lui Şamaş
Şi totdeauna să fii cu luare-aminte la Lugalbanda."
[Enkidu] şi-a deschis gura şi a zis către Ghilgameş:
„Fiindcă eşti satisfăcut (?), haide la drum.

---

[53] Un district în Elam.
[54] Enkidu să intre întîi pe cărările lui Humbaba.
[55] Adică să i se împlinească cererea.
[56] Şamaş.
[57] Fără obstacole.
[58] Soţul zeiţei Ninsunna şi zeul-protector al lui Ghilgameş.

Inima ta să [nu] fie înfricoşată. Urmează-mă!
[...] Eu cunosc locul vizuinii lui
[Şi drumul] pe care Huwawa îl străbate".

49—56. *(Rîndurile sînt foarte mutilate şi cu lacune. În ele, probabil, Ghilgameş îşi lua adio de la notabilii cetăţii).*

[Cînd bătrînii au auzit] această vorbire a lui,
Ei îl lăsară pe viteaz să-şi ia drumul:
„Mergi, Ghilgameş, să [...],
Zeul tău [să fie cu tine]"

(patru rînduri mutilate)

Tăbliţa a III-a în versiunea asiriană

(Începutul acestei secţiuni se leagă bine cu coloana a VI-a, 19 de mai sus, aşa încît avem numai o mică suprapunere)

Coloana I

[Notabilii şi-au deschis gura, zicînd către Ghilgameş]:
„Să nu te încrezi, Ghilgameş numai în puterea ta.
[Ochii] tăi să fie liniştiţi, lovitura ta să fie chibzuită.
Cel care merge în frunte apără pe tovarăş;
Cel care cunoaşte poteca apără pe prietenul lui.
Enkidu să meargă înaintea ta,
El cunoaşte drumul către Pădurea Cedrilor,
El a văzut lupta, e hîrşit în bătălie.
Enkidu trebuie să-şi protejeze prietenul, să-şi scape tovarăşul.
10. Pe deasupra capcanelor, el să poarte corpul lui![59].
Noi, Adunarea, îţi încredinţăm pe rege ţie.
Să ni-l predai înapoi pe rege!"
Ghilgameş şi-a deschis gura să vorbească,
Zicînd către Enkidu:
„Sus prietene, să mergem la Egalmah[60],

---

[59] Al prietenului, recte Ghilgameş.
[60] Marele palat.

În faţa lui Ninsunna, regina cea mare.
Ninsunna, înţeleapta, care-i măiastră în toată ştiinţa,
Ne va dărui paşi chibzuiţi picioarelor noastre".
Ţinîndu-se de mînă, unul pe altul,
20. Ghilgameş şi Enkidu merg la Egalmah,
În faţa lui Ninsunna, regina cea mare.
Ghilgameş porni ca să intre [*în palat*]:
„O, Ninsunna, eu îndrăznesc să fac [...]
O călătorie îndepărtată la pa[latul lui Humbaba].
O luptă nesigură [am de înfruntat],
O călătorie nesigură [am de făcut].
[Pînă în ziua în care voi merge şi mă voi întoarce],
Pînă ce voi ajunge la Pădurea Cedrilor
[Şi voi alunga din ţară] tot răul, neplăcut lui Şamaş,
[Roagă-te lui Şamaş] pentru ajutorul meu!"

(Restaurarea de mai sus e bazată pe coloana a II-a, 12 sq. Restul lacunei nu poate fi restaurat)

Coloana a II-a

Ninsunna a intrat [în camera ei],
[...]...
[Ea şi-a pus un veşmînt] potrivit pentru cor[pul] ei,
[Ea şi-a pus o podoabă] cum se cuvine pentru pieptul ei,
[...] şi şi-a pus tiara[61].
[...] pămîntul...
Ea pă[şi scările], urcă pe parapet,
Se urcă pe [*acoperiş*], lui Şamaş îi dărui tămîie.
Fumul de tămîie se înălţă, iar ea către Şamaş îşi ridică mîinile sale;
10. „De ce cînd mi-ai dat pe Ghilgameş de fiu
L-ai înzestrat cu o inimă fără odihnă?
Şi acum l-ai înflăcărat să meargă
Într-o călătorie depărtată, la locaşul lui Humbaba,
Să înfrunte o bătălie nesigură,
Să călătorească pe un drum nesigur?

---

[61] Diadema.

Pînă în ziua în care va merge și se va întoarce,
Pînă va ajunge la Pădurea Cedrilor,
Pînă ce va ucide pe fiorosul Humbaba
Și va alunga din țară tot răul ce nu-ți place —
În timpul zilei, cînd tu...,
Aya, logodnica ta, fără teamă să-ți amintească ție
Și să-l [încredințeze] pe el paznicului de noapte!"

(urmează o mare lacună)

Coloana a IV-a

15. Ea stinse tămîia, pro[nunțînd un descîntec].
Apoi ea chemă pe Enkidu și-i împărtăși (acest) mesaj:
„Puternice Enkidu, tu nu ești produsul pîntecelui meu,
Dar prin aceasta[62] eu te-am adoptat pe tine,
Cu devotatele lui Ghilgameș,
20. Preotesele, hierodulele și vestalele!"
...ea l-a așezat[63] la gîtul lui Enkidu.

(Restul acestei coloane, întreaga coloană a V-a și primele șapte rînduri ale coloanei a VI-a lipsesc ori sînt așa de mutilate încît nu mai pot fi traduse)

Coloana a VI-a

8. „[Enkidu] să protejeze [prietenul, să apere tovarășul].
Peste capcane [el să-i poarte corpul lui]!
Noi, Adunarea [îți încredințăm pe rege ție];
Să ni-l pre[dai] înapoi [pe rege nouă]".
Enkidu și-a deschis gura [să vorbească],
Zicînd [lui Ghilgameș]:
„Prietene, întoa[rce-te...],
Un drum ne [...]".

(restul tăbliței este distrus)

---

[62] Mesajul ce i-l dă.
[63] Probabil semnul mesajului sau adoptării.

Tăbliţa a IV-a

Pentru această tăbliţă şi pentru multe altele ce vor urma înşiruirea textelor existente este uneori nesigură, deoarece contextul trebuie să fie reconstituit din fragmente asiriene răspîndite şi din unele adaosuri, aşa cum au ieşit la lumină în diverse locuri, în special la Bogaz-köy (atît în limba hitită cît şi în cea accadiană). Aranjamentul urmat de E. A. Speiser aici a fost adoptat după A. Schott (ZA, XLII [1934], p. 113 sq.). Nici unul din fragmentele existente nu poate fi atribuit cu certitudine vreuneia din primele coloane ale versiunii asiriene. Numai o mică porţiune a relatării călătoriei la Pădurea Cedrilor s-a conservat pe un fragment din Uruk, publicat de către A. Falkenstein, Literarische Keilschrifttexte aus Uruk *(1931), nr. 39.*

[După douăzeci] de poşte ei gustară cîte o bucăţică;
[După alte treizeci] de poşte se pregătiră pentru înnoptat.
[Cincizeci de po]şte ei făcură în toată ziua.
[Distanţa unei lu]ni şi cincisprezece zile ei au străbătut-o în trei zile;
[Înaintea lui Şamaş] ei săpară o fîntînă.

Coloana a V-a

(Începutul lipseşte. Cei doi prieteni au ajuns la poarta pădurii ce este păzită de gardianul lui Humbaba. Se pare că Ghilgameş a avut nevoie de încurajarea lui Enkidu)

„Adu-ţi aminte de ceea ce tu ai spus în Uruk!
40. [Ridică-te] şi stai în picioare [ca să-l dobori pe el],
[...Ghil]gameş, vlăstar al Urukului".
[Cînd Ghilgameş] auzi cuvintele gurii [sale], el căpătă curaj:
„[Grăbeşte]-te, păşeşte după el, ca să nu se *depărteze*,
Să nu se *dea* după copaci şi să *dispară*!
El e obişnuit să se îmbrace cu şapte mantale.
[Pe una] a îmbrăcat-o; şase sînt încă nepuse [...]
Ca un taur sălbatic ce muge, el [...],
...el a plecat... [...].
Paznicul pădurii strigă [...].
50. Humbaba ca [...]

Coloana a VI-a

(începutul lipsește)

23. [Enkidu] şi-a deschis [gura] să vorbească, [zicînd lui Ghilgameş]:
„[Să nu mergem] prea mult [în inima pădurii]!
[La deschide]rea [porţii mîna mea] a devenit moale".
[Ghil]gameş şi-a deschis gura să vorbească, zicînd [lui Enkidu]:
„[....], prietenul meu, ca (nişte) neputincioşi [...].
[... noi] am călătorit peste tot [...]
[...] înaintea noastră [...].
30. [Prietenul] meu, cel ce este dibaci în luptă, desă[vîrşit] în bătălie,
Atinge-mi [haina] şi nu te vei mai teme de [moarte].

32—33. *(rîndul e ininteligibil)*

„Ca moliciunea să fugă de la braţul tău şi slăbiciunea să se depărteze [de la mîna ta].
Stai lîngă mine, prietene, ca să înaintăm împreună [...].
Inima ta să [vi]breze în luptă; uită de moarte şi nu [...]
Un om, hotărît şi discret [...],
Cînd el merge în frunte, el se apără pe sine şi salvează pe tovarăşi.
[Chiar dacă] ei cad, ei şi-au făcut un nume".
40. [La muntele] cel verde cei doi au ajuns.
Vorbele lor erau [în]cete, ei înşişi erau tăcuţi.

Tăbliţa a V-a

Coloana I

Au stat tăcuţi şi uimiţi, au privit pădurea,
Ei s-au uitat la înălţimea cedrilor,
Ei au privit la intrarea în pădure,

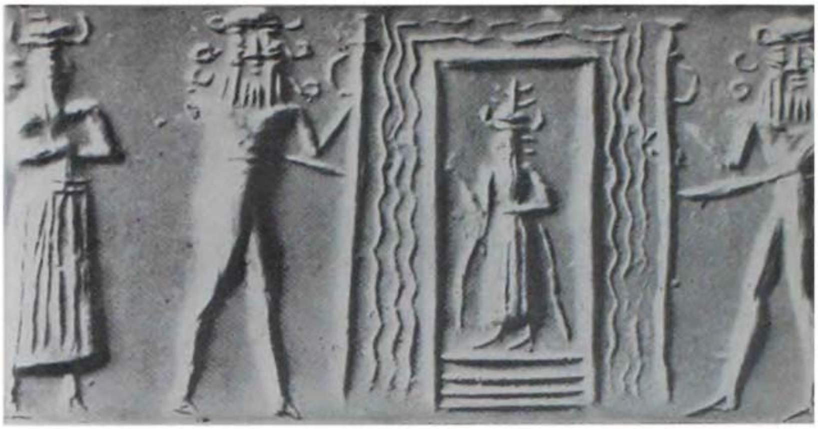

SIGILIU (c. 2340—2180 i.e.n.), ÎNFĂŢIŞÎND O CĂLĂTORIE A LUI GHILGAMEŞ DINCOLO DE PORŢILE DE LA SFÎRŞITUL PĂMÎNTULUI, APĂRATE DE PAZNICI. ACOLO, EL ÎNTÎLNEŞTE PE UTNAPIŞTIM, SUPRAVIEŢUITORUL POTOPULUI, CĂRUIA ZEII I-AU DĂRUIT NEMURIREA ŞI LOCUINŢA LA IZVOARELE APELOR. (BRITISH MUSEUM).

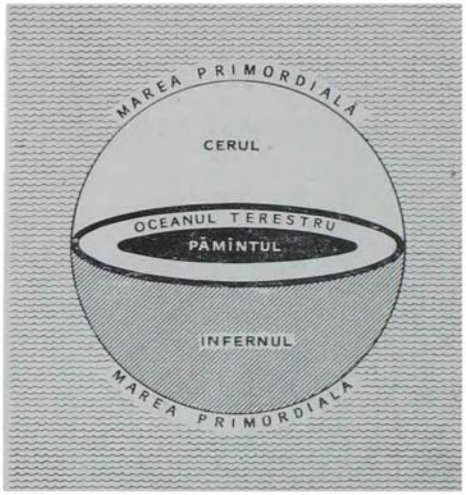
MAREA PRIMORDIALĂ
CERUL
OCEANUL TERESTRU
PĂMÎNTUL
INFERNUL
MAREA PRIMORDIALĂ

SCHEMA REPREZENTĂRII SUMERIENE A LUMII

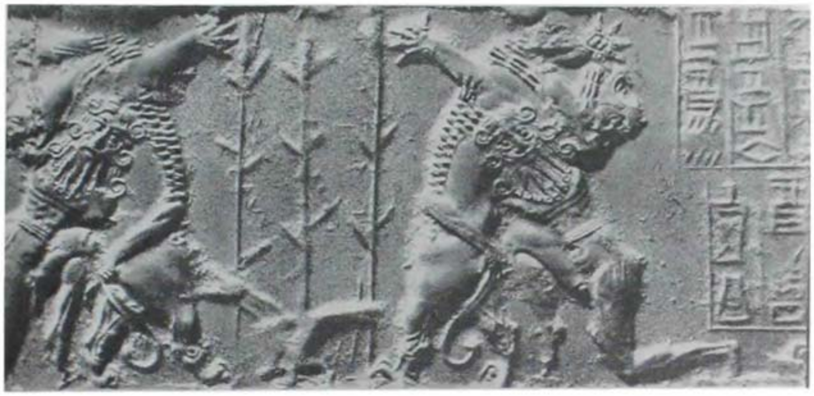

GHILGAMEŞ ÎN LUPTĂ CU LEUL, SIMBOL AL ZEIŢEI IŞTAR

SIGILIU ACCADIAN (FINELE MILENIULUI AL IV-LEA i.e.n.), ÎNFĂŢIŞÎND UNA DIN AVENTURILE LUI GHILGAMEŞ ŞI ENKIDU. (CABINETUL DE MEDALII DIN HAGA).

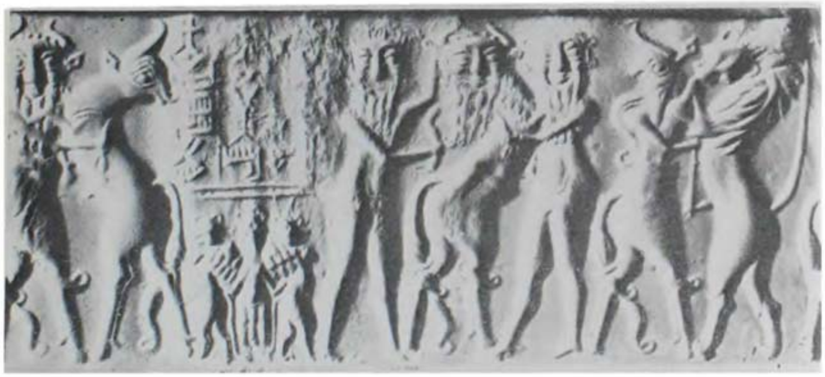

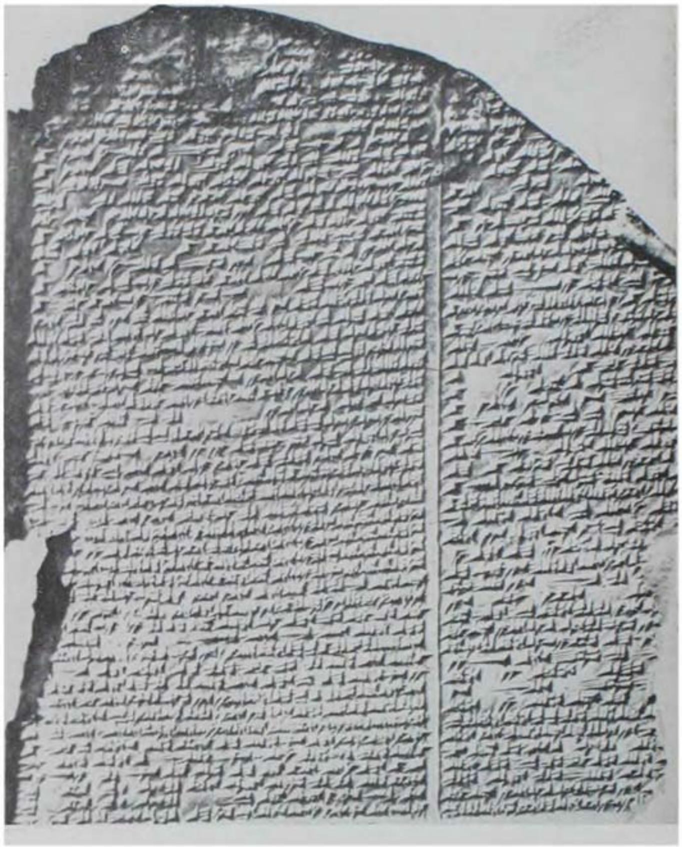

FRAGMENT DIN VERSIUNEA BABILONIANĂ A POVESTIRII POTOPULUI
DIN LEGENDA LUI GHILGAMEŞ, ÎN SCRIERE CUNEIFORMĂ ACCADIANĂ
(BRITISH MUSEUM).

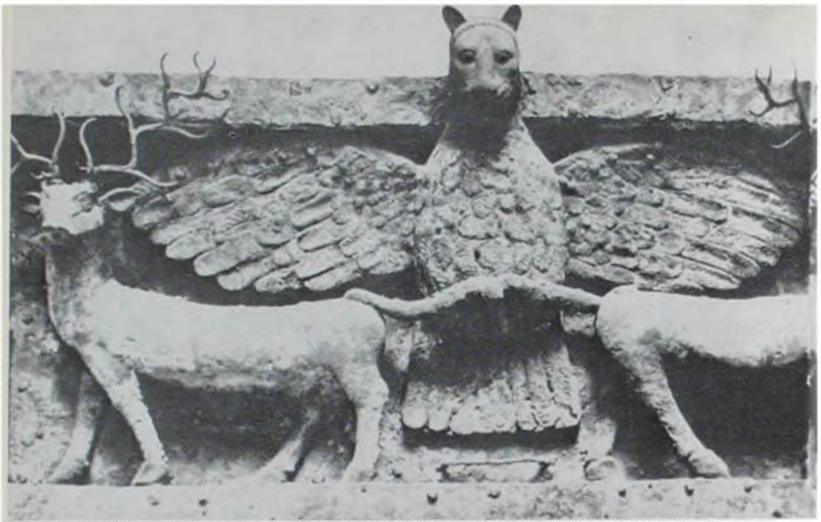

VULTUR CU CAPUL DE LEU, DESFĂŞURÎNDU-ŞI ARIPILE PESTE DOI CERBI. IMAGINEA REPRODUCE PRAGUL DE SUS AL UNUI TEMPLU DIN AL-UBAID, APROAPE DE VECHIUL UR. MATERIALUL ESTE DIN ARAMĂ CIOCĂNITĂ, MILENIUL II i.e.n. (BRITISH MUSEUM)

SIGILIU ACCADIAN (c. 2360—2180 i.e.n.) (LA BRITISH MUSEUM), CE ÎNFĂŢIŞEAZĂ PE ŞAMAŞ, ZEUL-SOARE CU FERĂSTRĂUL LUI, ÎNĂLŢÎNDU-SE DE PE PĂMÎNT, ÎNTRE MUNŢII RĂSĂRITULUI ŞI APUSULUI. ŞAMAŞ ESTE FLANCAT DE CĂTRE ZEIŢA FERTILITĂŢII, IŞTAR, ÎNSOŢITĂ DE LEUL EI, ŞI DE CĂTRE *EA*, ZEUL APELOR ŞI AL ÎNŢELEPCIUNII

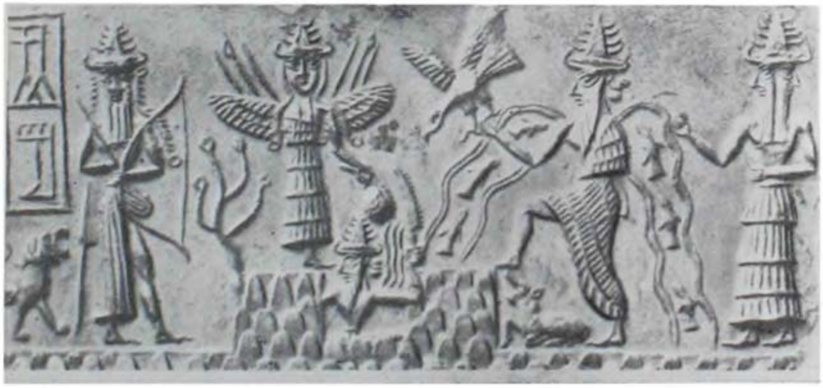

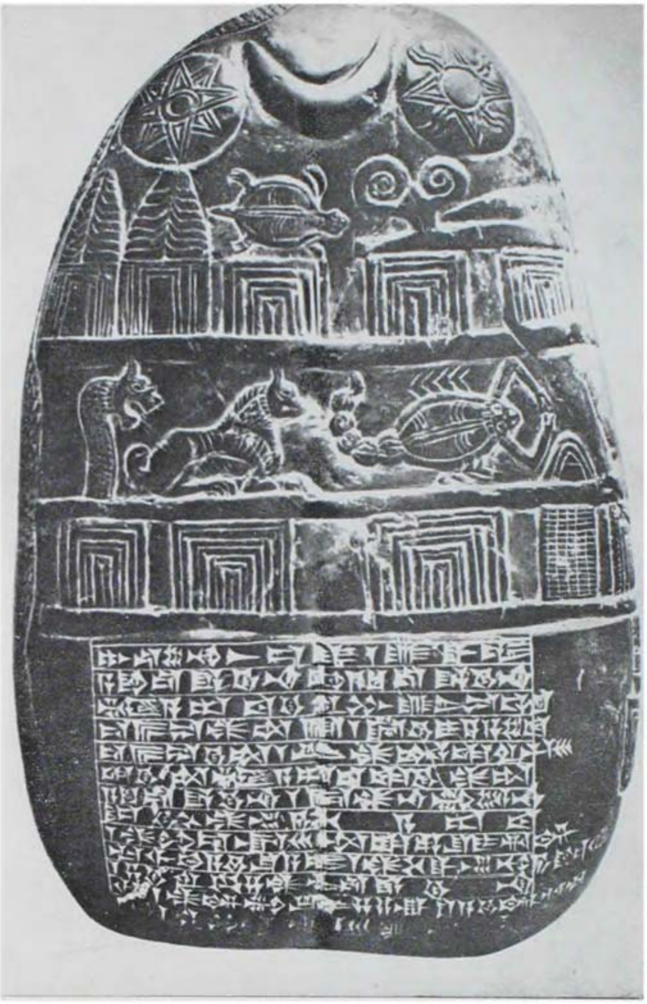

KUDURU (LA BRITISH MUSEUM). PIATRĂ DE HOTAR PE CARE SE AFLĂ SCRISE BLESTEME ÎN NUMELE MARILOR ZEI, ACI REPREZENTAȚI PRIN CORPURILE CEREȘTI ȘI ÎN NUMELE ZEITĂȚILOR LOCALE MINORE, ACESTEA REPREZENTATE PRIN ANIMALE. ZEITĂȚILE-ANIMALE ERAU CONSIDERATE GARANȚI AUTOHTONI PUTERNICI

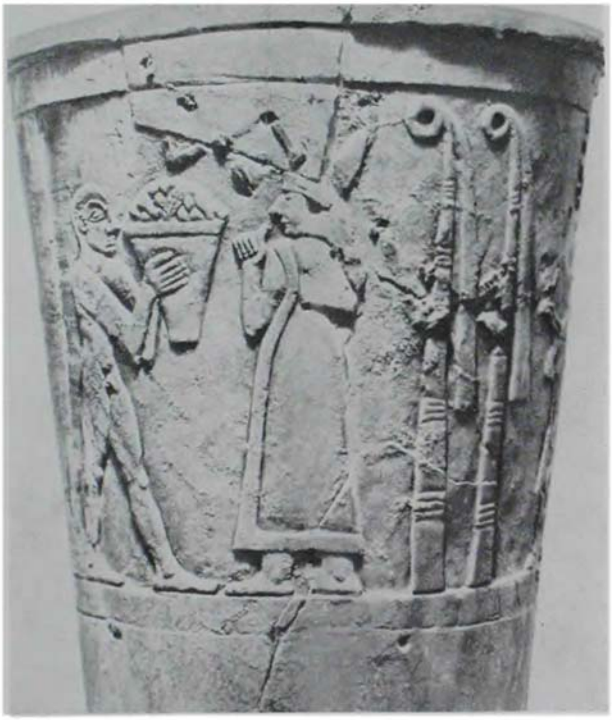

SNOPI DE TRESTIE LEGAŢI — RELIEFUL UNUI VAS DIN ALABASTRU (c. 3500—3250 i.e.n.), DE LA TEMPLUL LUI INANNA, ZEIŢA FERTILITĂŢII. UN PREOT, PROBABIL REGELE, OFERĂ ZEIŢEI FRUCTE. (MUZEUL DIN IRAK)

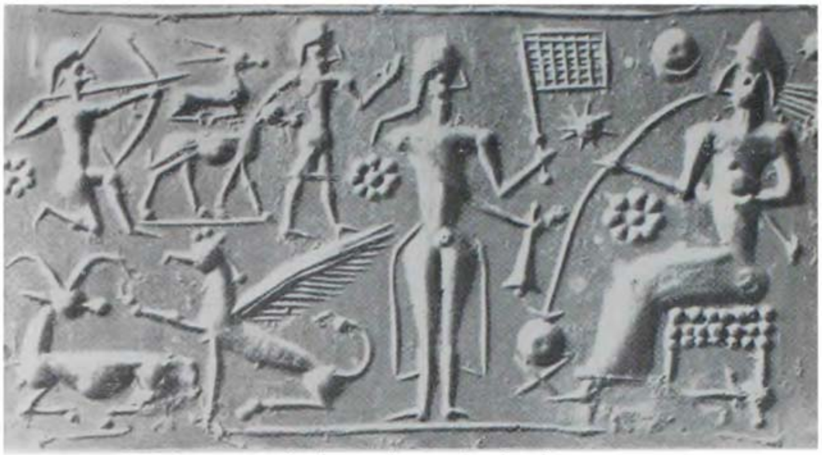

SIGILIU DIN BABILON CE ÎNFĂŢIŞEAZĂ O ZEIŢĂ STÎND ÎN FAŢA UNUI ZEU CARE BEA DINTR-UN VAS-BALON. (BRITISH MUSEUM)

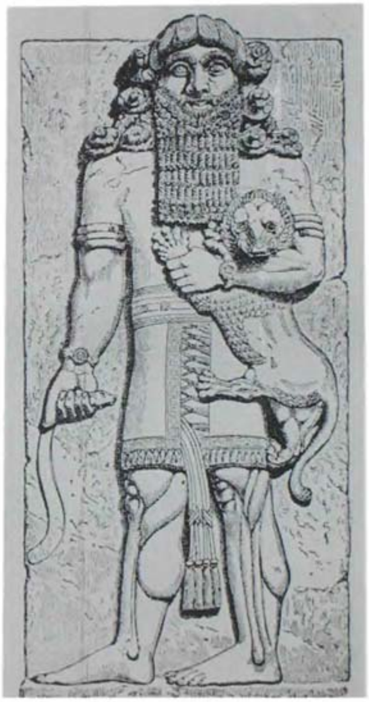

GHILGAMEŞ

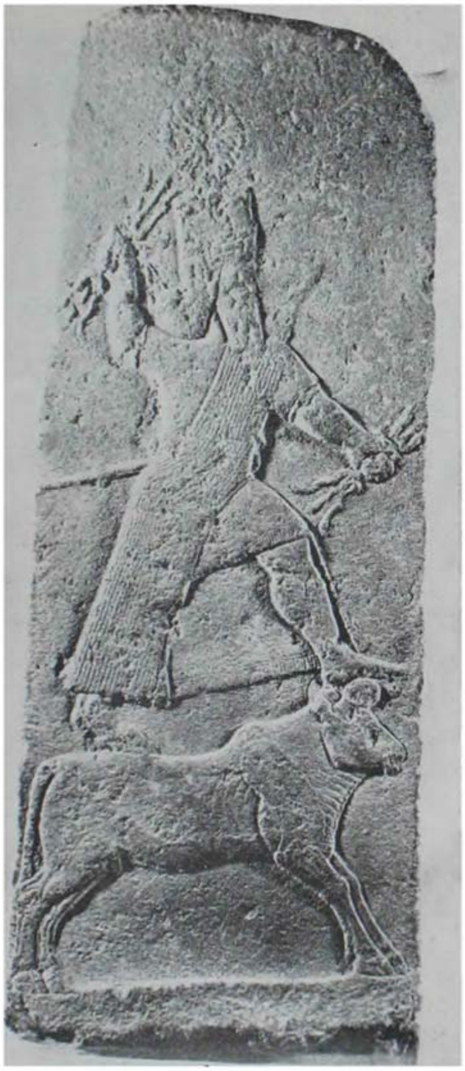

RELIEF ASIRIAN AL ZEULUI FURTUNII, ADAD.
AICI, ADAD AGITĂ FULGERE, STÎND PE UN TAUR, ANIMALUL SĂU DE CULT.
(MUZEUL LOUVRE)

Pe unde Humbaba obişnuia să meargă, era o potecă;
Drepte erau cărările şi bune de mers.
Ei zăresc muntele cedrilor, locuinţa zeilor, tronul pe care se aşează Irninni[64].
Pe faţa muntelui, cedrii îşi înalţă în sus podoaba lor;
Plăcută e umbra lor, plină de desfătare;
Acoperite-s hăţişurile, acoperite [...].

(Restul coloanei este lipsă sau prea mutilat şi acelaşi lucru putem spune şi despre coloana a II-a şi cea mai mare parte din a III-a. Un fragment accadian de la Bogaz-köy, publicat de E. F. Weidner, KUB, IV [1922], Pl. 12, 48, ajută să umplem unele goluri sau ne oferă dublete în alte părţi)

5. Ei se prinseră unul de altul să meargă pentru odihna de noapte.
Somnul îi cuprinse — vraja nopţii.
La miezul nopţii, somnul [fugi] de la el[65];
Un vis îi povesti el lui Enkidu, prietenul [său]:
„Dacă tu nu m-ai mişcat, pentru ce [m-am deşteptat]?
10. Enkidu, prietene, trebuie că am avut un vis!
M-ai mişcat tu? Pentru ce [...]?
Afară de primul meu vis, un al doilea [vis] am avut:
În visul meu, o, prietene, un munte [se prăbuşea].
El m-a lungit jos, prinzîndu-mi picioarele [...].
Luminaţia era nebănuit de mare. A [apărut] un om.
Cel mai frumos din ţară era el; amabilitatea lui...
De sub munte el m-a tras afară,
Mi-a dat apă să beau; inima mea s-a li[niştit].
Pe pămînt a aşezat picioarele [mele]."
Enkidu zise către acest zeu [...],
Lui Ghilgameş: „Prietene, să mergem [...]."

(restul fragmentar)

---

[64] O altă denumire a lui Iştar.
[65] De la Ghilgameş.

Coloana a III-a

32. „[Alt] vis pe care eu l-am avut:
[În] strîmtorile muntelui [...]
[Un munte] s-a rostogolit [...]
Ca niște mici trestii zburam noi [...]".
[Cel] care a fost născut în st[epă...],
Enkidu, a zis prietenului său [tălmăcind] vi[sul]:
„Prietene, de bine este visul [tău],
Visul e din cele mai de preț[...].
40. Muntele pe care l-ai văzut, o, prietene, [e Humbaba].
[Noi] îl vom prinde, îl [vom ucide pe el]
[Și vom arunca] cadavrul pe cîmp.
A doua zi [...]".
La douăzeci de poște, ei au rupt o bucățică[66].
La treizeci de poște, ei s-au pregătit [pentru noapte].
Înaintea lui Șamaș ei au săpat o fîntînă [...].
Ghilgameș s-a suit [sus pe munte],
Făina sa cea curată el o jertfi sus [...]:
„Munte, adu-mi tu un vis [...],
50. Procură pentru el[67] [...]!"

Coloana a IV-a

[Muntele] aduse un [vis pentru Enkidu],
El procură pentru el [...].
O ploaie torențială rece trecu pe deasupra [...];
Ea-l făcu pe el să se culce jos [...],
[...] și ca pe orzul de munte [...].
[Ghil]gameș își puse barba pe genunchi.
Somnul, ce se abate peste omenire, căzu peste el.
La straja de mijloc, el își termină somnul său.
El se sculă, zicînd prietenului său:
10. „Prietene, nu m-ai strigat tu? De ce m-am deșteptat?
Nu m-ai mișcat? De ce am tresărit?

---

[66] De pîine, adică au gustat ceva.

[67] Pentru Enkidu.

N-a trecut vreun zeu pe aproape? De ce carnea mea tremură?
Prietene, am avut un al treilea vis
Şi visul pe care l-am avut a fost înfricoşător!
Cerul vuia, pămîntul bubuia,
Lumina [zilei] a încetat, s-a întunecat.
O scînteiere a licărit, o flacără a izbucnit,
[*Norii*] s-au umflat, ploua moarte!
Apoi vîlvătaia [s-a slăbit], focul s-a stins
20. [Şi tot ce] căzuse s-a prefăcut în cenuşă.
Să coborîm jos! La cîmp putem lua o hotărîre“
[Cînd] Enkidu [a auzit] visul, cerut pentru el, a zis lui Ghilgameş:

(Spusele lui Enkidu sînt pierdute. Breşa din versiunea asiriană a fost reconstituită, în parte, cu textul din versiunea hitită; cf. J. Friedrich, ZA, XXXIX [1929], p. 8 sq.)

[Ghilgameş] a apucat [securea în mîna (lui)]
[...şi] a doborît [cedrul].
[*Dar cînd Huwawa*] a auzit zgomotul,
10. [El] a devenit furios: „Cine a [venit]
[Şi a profanat arborii care] au crescut în munţii mei
Şi a doborît cedrul?“
[Atunci] din cer a vorbit către ei
Divinul Şamaş: „Apropiaţi-vă,
Nu vă fie frică şi [...]
În casa lui[68] el nu [intră...]“

(Restul fragmentului e mutilat. Un alt fragment ne lasă impresia că lucrurile n-au mers prea bine cu cei doi prieteni, pentru că)

6. Lacrimile sale [curgeau jos în] şuvoi.
Şi Ghilgameş [a zis] cerescului Şamaş:

(două rînduri fragmentare şi obscure)

10. „Dar eu am [venit] la cerescul Şamaş
Şi am luat calea arătată [...]“.
Cerescul Şamaş a ascultat de ruga lui Ghilgameş
Şi împotriva lui Huwawa puternice vînturi

---

[68] A lui Humbaba.

El a dezlănţuit: vîntul cel mare, vîntul de nord [...],
Vîntul-furtună, vîntul-gheaţă şi vîntul-[năprasnic],
Vîntul-zăpuşeală; opt vînturi s-au dezlănţuit contra lui şi
Au izbit în faţă ochii [lui Huwawa].
Şi îi e cu neputinţă să se mişte înainte,
Nici nu e în stare să se retragă înapoi.
20. Atunci Huwawa se predă.
[Dar] îndată Huwawa îi zice lui Ghilgameş:
„Lasă-mă să plec, Ghilgameş; tu [vei fi stăpînul] meu
Şi eu voi fi servitorul tău. Şi din [arborii]
Pe care i-am crescut, eu voi [...]
Tare... [...]
Vei tăia şi case [...] “.
Dar Enkidu [a zis] către [Ghilgameş]:
„La cuvîntul pe care Huwawa [l-a vorbit]
Nu as[culta...]
Nu-l lăsa pe Huwawa [...].

(Urmarea pare să se găsească în fragmentul asirian destul de mutilat, GETh, Pl. 19, ce termină cu aceste cuvinte:)

[...] capul lui Humba[ba *ei* îl doborîră...]

Tăbliţa a VI-a

El[69] îşi spălă părul său murdar, îşi curăţi armele,
Smocul părului său el îl aruncă pe spate.
El a aruncat (lucrurile) sale murdare şi a pus pe cele curate,
S-a înfăşurat într-o manta cu ciucuri şi s-a încins cu o curea.
Cînd Ghilgameş şi-a pus tiara[70],
Slăvita Iştar şi-a aruncat un ochi spre frumuseţea lui Ghilgameş:
„Vino, Ghilgameş, tu să fii iubitul (meu)!
Dă-mi fructul tău ca pe un dar.
Tu să-mi fii soţ, iar eu să-ţi fiu soţie.

---

[69] Ghilgameş.
[70] O bonetă mai împodobită.

10. Eu îţi voi aranja un car cu pietre scumpe şi aur,
Cu roţile de aur şi osiile din [...]
Tu vei avea demoni vijelioşi, să-i înjugi, în loc de catîri.
În mireasma cedrilor tu vei intra în casa noastră.
Cînd vei intra în casa noastră,
Pragul şi baldachinul (ei) au să-ţi sărute picioarele!
Smeriţi vor fi în faţa ta regii, domnitorii şi prinţii!
Rodul dealurilor şi cîmpiilor ţi le vor aduce ţie ca tribut.
Caprele tale vor naşte cîte trei iezi, oile tale cîte doi miei,
Asinul tău, la greu, va depăşi catîrul.
20. Caii tăi de trăsură vor fi vestiţi pentru iuţeală,
[Boii tăi] de la jug n-au să aibă pereche!"
[Ghilgameş] şi-a deschis gura să vorbească,
[Zicînd] frumoasei Iştar:
[„Ce-ar trebui să-ţi dau] ţie, ca să te iau în căsătorie?
[Să-ţi dau ulei] pentru trup ori îmbrăcăminte?
[Să-ţi dau] pîine şi provizii?
[...] hrana cuvenită divinităţii?
[...] băutura cuvenită regalităţii?

29—31. *(sînt mutilate)*

[...dacă eu] te iau pe tine în căsătorie?
[Tu nu eşti decît jăratec ce se stinge] la frig;
O uşă dosnică [ce nu] opreşte rafala şi nici furtuna;
Un palat ce striveşte pe viteazul [...];
Un *turban* al cărui acoperămînt [...];
Smoală care [murdăreşte] pe cel care o poartă;
Un burduf ce [se varsă] peste cei care-l duc;
Piatră de var ce [faci să crape] zidul de piatră;
40. Mineral ce [...] ţara duşmană;
O gheată ce [roade piciorul] stăpînului **ei**!
Pe care amant l-ai iubit tu mereu?
Care-i păstorul plăcut [ţie pentru totdeauna]?
Vino şi eu îţi voi *numi* pe toţi amanţii tăi:
Pe... [...] ...
Pentru Tamuz[71], iubitul tinereţii tale,

---

[71] Zeul vegetaţiei care murea iarna şi învia primăvara.

Tu ai orînduit jelirea an de an.
După ce ai iubit pe pestrița pasăre-păstor[72],
Tu ai lovit-o, rupîndu-i aripa.
50. Prin scorburi ea rătăcește, strigînd: « aripa mea! »
Apoi ai iubit un leu destul de puternic;
De șapte ori șapte gropi ai săpat pentru el!
Apoi ai iubit un armăsar, vestit în bătălii;
Dar șaua, pintenii și cravașa ai hărăzit pentru el.
Tu ai hotărît ca el să meargă în galop șapte poște,
Tu ai poruncit să-și bea murdăria[73];
Iar pentru mama sa, Silili, tu ai hărăzit plîngerea!
Apoi ai iubit pe paznicul cirezii,
Care îngrămădea mereu la pîini pentru tine
60. (Și) zilnic îți tăia la iezi;
Tu l-ai lovit și l-ai prefăcut în lup,
Încît paznicii săi (cei tineri) îl alungă
Și cîinii săi îi mușcă coapsele.
Apoi tu ai iubit pe Ișullanu, grădinarul tatălui tău,
Care continuu ți-a adus coșuri cu curmale
Și zilnic îți făcea pompoasă masa ta.
Ți-ai îndreptat ochii către el și te-ai dus la el:
« O, Ișullanu meu, hai să gustăm din vigoarea ta!
Întinde cu putere 'mîna' ta și atinge 'smerenia'[74] noastră »
70. Ișullanu ți-a spus ție:
« Ce dorești tu de la mine?
Au n-a copt mama mea, n-am mîncat eu?
De ce mai gust mîncarea păcatului și a necinstei?
Oare împotriva frigului se pune haină de plasă?[75]
Cînd tu ai auzit [vorbirea] lui,
Tu l-ai lovit și pre[făcut] într-un zăgaz[76].
Tu l-ai așezat în mijlocul... [...];
El nu poate să urce..., nici să coboare... .

---

[72] Specie neidentificată.
[73] Literal: „să facă murdăria (și) să bea".
[74] Ambele cuvinte se referă la semnele distinctive ale celor două sexe.
[75] Se pare că fraza era o expresie proverbială.
[76] Sensul nu-i sigur, căci poate să însemne și cîrtiță.

Dacă mă iubeşti, tu te vei [purta] cu mine ca şi cu ei».
Cînd Iştar auzi aceasta,
80. Iştar s-a aprins de mînie şi [s-a urcat] la ceruri.
Iştar se duse în faţa lui Anu, tatăl ei,
La Antum, mama sa, merse ea şi [zise]:
« Tată, Ghilgameş m-a umplut de ocări,
Ghilgameş mi-a dat în vileag toate faptele mele cele urîte,
Necinstea şi stricăciunea mea».
Anu şi-a deschis gura să vorbească, zicînd către slăvita Iştar:
« Desigur, tu l-ai provocat [...],
90. Şi de aceea Ghilgameş a numărat faptele tale urîte,
Necinstea şi stricăciunea».
Iştar şi-a deschis gura să vorbească,
Zicînd către [Anu, tatăl ei]:
«Tată, fă-mi pe Taurul Cerului [care să lovească pe Ghilgameş],
[Şi] să-l umple pe Ghil[gameş...]!
Dacă tu [nu-mi faci] mie [pe Taurul Cerului],
Am să zdrobesc [uşile lumii de jos][77],
Am să [...],
Am să [înviez pe morţi la mîncare şi viaţă][78],
100. Aşa încît cei morţi vor depăşi pe cei vii!"
Anu [şi-a deschis gura sa pentru a vorbi],
Zicînd [către vestita Iştar]:
„[Dacă eu fac ce] tu ai cerut [de la mine],
[Au să fie] şapte ani de (aspră) uscăciune.
Ai adunat tu [grîne pentru popor]?
Ai crescut tu iarbă [pentru vite]?"
[Iştar a deschis gura ei] ca să vorbească,
[Zicînd către A]nu, tatăl ei:
„[Grîne pentru popor] eu am adunat,
110. [Iarbă pentru vite] eu am strîns.
[Dacă trebuie să fie şapte] ani de uscăciune,
[Eu am a]dunat [grîne pentru popor],

---

[77] Ale lumii de dincolo.
[78] Să consume ceea ce altfel este dăruit zeilor.

[Am făcut să crească] iarba [pentru vite]".

(Rîndurile 114—128 sînt prea fragmentare și greu de tradus. Se pare că Anu a împlinit cererea lui Iștar, deoarece Taurul a coborît și a omorît sute de oameni cu primele sale răgeli).

La cea de a treia [sa] răsuflare [*el sări*] la Enkidu.
130. Enkidu [s-a ferit] de săritura lui.
Sus a sărit Enkidu, apucînd pe Taur de coarne.
Taurul Cerului a zvîrlit balele [lui] peste fața [sa][79],
Ștergîndu-l cu grosimea coadei lui.
Enkidu și-a deschis gura să vorbească,
Zicînd [către Ghilgameș]:
„Prietene, noi ne-am lăudat [...]".

(Rîndurile 137—151 sînt mutilate, dar cursul luptei se face înțeles prin cele de mai jos:)

152. Între gît și coarne [el îi vîrî] sabia lui.
Cînd ei au ucis Taurul, ei i-au scos inima,
Așezîndu-o înaintea lui Șamaș.
Ei au îngenuncheat și au adus mulțumire în fața lui Șamaș.
Cei doi frați au stat jos.
Atunci Iștar s-a urcat pe zidul împrejmuitului Uruk,
A sărit pe crenelurile lui, pronunțînd un blestem:
„Vai de Ghilgameș, fiindcă m-a batjocorit
Prin uciderea Taurului Cerului!"
160. Cînd Enkidu a auzit această vorbire a lui Iștar,
A smuls coapsa dreaptă a Taurului Cerului
Și l-a zvîrlit în fața ei:
„Dacă pun mîna pe tine, ca și lui[80]
Ți-aș face ție.
Măruntaiele lui ți le-aș atîrna ție!"
(Iute) Iștar a adunat vestalele,
Hierodulele de bunăvoie și curtezanele (templului).
Peste coapsa cea dreaptă a Taurului Cerului ea a bocit.
Dar Ghilgameș a chemat pe meseriași, pe armurieri,
Pe toți (el i-a chemat).

---

[79] Peste Enkidu.
[80] Taurului.

170. Meşterii s-au mirat de grosimea coarnelor lui [81].
Fiecare era turnat din treizeci de ocale [82] de lapis [83];
Şi învelişul de pe fiecare era de două degete [84] (de gros);
Şase măsuri de ulei, cît cuprindeau amîndouă,
El dărui ca unsoare pentru zeul său Lugalbanda.
El [le] luă [85] şi le atîrnă în iatacul său domnesc.
În Eufrat ei îşi spălară mîinile.
Ei se îmbrăţişară unul pe altul şi au plecat,
Străbătînd în car uliţa cea mare a Urukului.
Norodul Urukului s-a adunat să-i admire [pe ei].
180. Ghilgameş, către slujitoarele lirei [86] [ale Urukului]
Zise (aceste) cuvinte:
„Cine este cel mai slăvit dintre viteji?
Cine este cel mai de cinste printre oameni?“
„Ghilgameş este cel mai slăvit dintre viteji,
[Ghilgameş este cel mai de cin]ste printre oameni“

186—188. *(rîndurile sînt mutilate)*

Ghilgameş făcu un ospăţ în palatul său.
190. Jos dormeau vitejii în patul lor de noapte.
Dormea şi Enkidu, cînd avu un vis.
Sus se ridică Enkidu să-şi povestească visul,
Zicînd către prietenul lui:
„Prietene, de ce se află în sfat zeii cei mari?“

Tăbliţa a VII-a

(Primele două coloane lipsesc din versiunea asiriană. Visul lui Enkidu, însă, se află în KUB, VIII, 48 şi de acest text s-a ocupat J. Friedrich, în ZA, XXXIX (1929), pp. 16—19)

„[...] ... Atunci se lumină“.
[Şi] Enkidu zise către Ghilgameş:

---

[81] Ale taurului.
[82] Textul are: *mine*, o unitate de măsură babiloniană.
[83] Lapis-lazuli era o piatră preţioasă în Babilonia.
[84] Textul are: *gur*, o măsură babiloniană de capacitate.
[85] Coarnele taurului.
[86] Adică: cîntăreţele din instrumente.

„[As]cultă visul pe care l-am avut astă-noapte:
Anu, Enlil, *Ea* şi cerescul Şamaş [erau în sfat].
Şi Anu zise către Enlil:
« Din pricina Taurului Cerului pe care ei l-au ucis şi a lui Huwawa
Pe care ei l-au omorît, de aceea»—zise Anu—«unul din ei,
Care a despuiat munţii de cedru [trebuie să moară!]»
Dar Enlil a zis: « Enkidu trebuie să moară;
10. Ghilgameş, însă, nu trebuie să moară!»
Atunci cerescul Şamaş răspunse viteazului Enlil:
«Au nu la porunca mea
Ei au ucis Taurul Cerului şi pe Huwawa? Acum nevinovat
Trebuie să moară Enkidu?» Dar Enlil a răspuns
Plin de mînie cerescului Şamaş: « Fiindcă *mai mult decît*
Un tovarăş al lor, tu zilnic ai coborît la ei»".
Enkidu zace jos (bolnav) în faţa lui Ghilgameş.
Şi în timp ce lacrimile lui[87] curgeau jos (el zicea):
„O, fratele meu, scumpul meu frate! Pe mine ei vor
20. Să mă facă nevinovat, cu preţul fratelui meu!" Ceva mai mult:
„Trebuie ca eu, prin duhul (mortului)
Să stau jos, la poarta duhului,
Niciodată să nu [mai văd] pe scumpul meu frate, cu ochii mei?"

(Restul este distrus. În timp ce Enkidu zăcea pe patul său de bolnav, cunoscînd că sfîrşitul lui este aproape, el îşi trece în revistă viaţa sa şi găseşte că ea ar fi fost cu mult mai bună dacă el ar fi rămas în stepă şi n-ar fi fost introdus în lumea civilizată. În disperarea sa, el blestemă uşa care i-a schilodit mîna, blestemă pe vînătorul care i-a adus curtezana şi apoi blestemă pe curtezana însăşi care l-a ademenit să vină la Uruk. Versiunea asiriană, după o lacună, relatează aceste episoade după cum urmează:)

36. Enkidu [...] şi-a ridicat [ochii săi],
Vorbind cu uşa ca şi cînd ar fi fost [un om]:

---

[87] Ale lui Ghilgameş.

„Tu, uşă din lemn, neîn[ţelegătoare],
Nedăruită cu pricepere!
40. De la douăzeci de poşte depărtare am văzut că lemnul tău e deosebit,
(Cu mult) înainte am observat cedrul cel mîndru.
Lemnul tău n-are egal [în ţară].
Înălţimea ta e de şase duzini de coţi, două duzini (are) lăţimea ta [...].
Stîlpul tău, măciulia ta şi mînerul tău [...].
Un *meşter-meseriaş* din Nippur ţi le-a făcut [...].
Dacă ştiam eu, o, uşă, că aceasta [se va întîmpla]
Şi că această frumuseţe [a ta...],
Aş fi ridicat securea şi aş fi [...],
Aş fi aşezat o colibă peste [tine]!"

(Urmează o lacună cam de cincizeci de rînduri. Cînd textul devine lizibil, Enkidu, continuîndu-şi trista-i examinare, invocă blestemul lui Şamaş asupra vînătorului)

Coloana a III-a

„[...] distruge-i avutul, micşorează-i puterea!
[Să fie urîtă calea] lui înaintea ta.
[Vînatul ce ar voi să-l prindă] să scape din faţa lui.
Vînătorul să nu-şi împlinească dorinţa inimii sale".
[Apoi inima lui] l-a îmboldit să blesteme pe [curteza]nă:
„Vino, desfrînato, să-ţi hotărăsc so[arta],
[O so]artă ce nu se va schimba în veci!
Am să te blestem cu o afurisenie mare,
[*Un jurămînt*] al cărui blestem degrabă să vină peste tine.

10-17. *(rîndurile sînt mutilate)*

[...] să le arunce în casa ta.
[...] uliţa să fie locuinţa ta,
20. [Umbra zidului] să fie adăpostul tău,
[...] picioarele tale,

[Beatul şi însetatul [88] să-ţi lovească] obrazul!

23—30. *(deteriorate)*

Din cauza mea [tu ai...]
Şi din cauza [...] peste mine."
Cînd Şamaş auzi [aceste cuvinte] ale gurii lui [89],
Îndată din cer l-a chemat la el:
„Pentru ce, o, Enkidu, blestemi tu pe curtezană,
Cine te-a făcut pe tine să mănînci bucate îngăduite numai divinităţii
Şi ţi-a dat să bei vin, din cel pentru împăraţi?
Cine te-a îmbrăcat cu haine boiereşti
Şi te-a făcut să ai de tovarăş pe mîndrul Ghilgameş?
40. Au nu ai şi acum pe Ghilgameş prieten credincios,
Care te-a culcat pe un culcuş luxos?
El te-a culcat pe tine pe un pat de cinste,
El te-a aşezat pe locul tihnit, locul de-a stînga (lui),
Ca [domni]torii pămîntului să-ţi sărute picioarele!
El va face norodul din Uruk să plîngă pentru tine (şi) să te jelească,
Va umple de vaiet pentru tine poporul [cel vesel].
Şi cînd tu ai să pleci, el nu-şi va mai tunde părul corpului său,
Va îmbrăca o piele de leu şi va pribegi peste cîmpie."
[Cînd] Enkidu [auzi] cuvintele viteazului Şamaş,
50. [...] inima sa tulburată s-a potolit.

(O scurtă lacună. Îmbunîndu-se, Enkidu schimbă blestemul său în binecuvîntare. Încă o dată, el se adresează curtezanei:)

Coloana a IV-a

„Să te [...] întorci la locul tău... .
[Regi, dom]ni şi mărimi să te iubească [pe tine].
[Nimeni din pricina ta] să nu-şi mai bată spatele [90];
[Peste tine omul cel bătrîn] să-şi mişte barba lui [91].
[... *tînărul*] să nu-şi dezlege cingătoarea sa.

---

[88] Cel care nu e beat.
[89] Ale lui Enkidu.
[90] În semn de dispreţ.
[91] În semn de preţuire.

[...] *cornalină*, lapis şi aur
[Să plătească] cel care te va batjocori pe tine,
[*Casa lui să fie pustie*], goală magazia sa cea plină.
[În faţa [92]] zeilor, [preotul] să te lase să intri.
10. [Pentru tine] bărbatul să-şi părăsească soţia, (deşi) mamă de şapte ori".
[...Enki]du, al cărui suflet este amărît,
[...] zace jos singur-singuratic.
În noaptea aceea [el îşi varsă] sufletul lui în faţa prietenului său:
„[Prietene], am avut un vis noaptea aceasta:
Cerul [bubuia], pămîntul vuia;
[...] eu stăteam [sin]gur.
[...] faţa lui era întunecată.
Ca a unui [...] era faţa sa.
[...ca] pintenii unui vultur [93] erau ghearele sale.
20. [...] el s-a năpustit peste mine.
[...] a sărit...
[...] m-a înecat.

23—30. *(rîndurile sînt distruse)*

[...] el m-a prefăcut,
Încît braţele mele erau [...] ca ale unei păsări.
Privind spre mine, el m-a dus la Casa Întunericului, locuinţa lui Irkalla [94],
Către casa pe care nimeni n-o mai părăseşte din cei care au intrat în ea.
Pe calea din care nu mai există întoarcere,
Către casa în care locuitorii sînt lipsiţi de lumină,
Unde pulberea le este hrană, iar noroiul le este mîncare.
Ei sînt îmbrăcaţi ca păsările, cu aripi în loc de haine,
Şi nu văd nici o lumină, stînd (mereu) în întuneric.
40. În Casa Ţărînii, în care am intrat,
Am zărit [pe regi], lipsiţi de coroane;

---

[92] În templu, unde se aflau statuile zeilor. Aici nu aveau acces decît preoţii respectivi.

[93] R. Labat a tradus termenul de „vultur" cu „Zu", vulturul care a furat tablele cu destinele lumii, dar ni se pare forţată această identificare.

[94] O altă numire a lui Nergal, zeul lumii de jos sau al infernului.

Am [văzut prinți] pe cei [născuți spre] încoronare, care au condus țara în zilele de demult.
[Acestor dublu]ri [95] ale lui Anu și Enlil li se serveau fripturi de carne;
Li se servea [carne] friptă și apă rece din burdufuri.
În Casa Țărînii, în care am intrat,
Sălășluiesc marele preot și clerul,
Sălășluiesc descîntătorul și visătorul,
Sălășluiesc *candelarii* [96] marilor zei.
Locuiește Etana [97], sălășluiește Șumukan [98].
50. [Locuiește acolo] Ereșkigal, regina lumii de jos,
[Și Belit-] Seri, arhivara lumii de jos, îngenunche în fața ei.
[Ea ține o tăbliță] și-i citește ei [99].
[Ridicîndu-și] capul, ea mă zări pe mine
[Și întrebă: « Cine] l-a adus pe acesta aici?»"

(Restul tăbliței din versiunea asiriană lipsește. Următorul fragment, în GETh, 34, Pl. 15—16, ar putea să fie relevant, cum a argumentat Schott, ZA, XLII, 1934, p. 113 sq.)

4. „Adu-ți aminte de toate călătoriile [cu el]!
Prietenul meu a avut un vis ale cărui [*prevestiri*] n-au fost deloc bune:
Ziua în care el a avut visul s-a sfîrșit.
Copleșit este Enkidu, o zi, [a doua zi].
[Suferința] lui Enkidu, pe patul lui [sporește].
A treia zi, a patra zi [...].
10. A cincea zi, a șasea și a șaptea; a opta, a noua [și a zecea zi],
Suferința lui Enkidu, în patul lui, [sporește]. A unsprezecea și a douăsprezecea zi [...].
[Istovit] este Enkidu *(de durere)*, în patul lui!
În fine, el cheamă pe Ghilgameș [și-i spune lui]:
« Prietene, [...] m-a blestemat pe mine!

---

[95] Regii erau considerați locțiitorii zeilor pe pămînt.
[96] Cei care miruiau cu ulei.
[97] Legendarul rege din Kiș care a fost dus la cer pe aripile unui vultur.
[98] Zeul animalelor.
[99] Lui Ereșkigal.

[Nu] ca un căzut în luptă [trebuie să mor],
Căci m-am temut de luptă [...].
Prietene, cel care [e ucis] în luptă [e binecuvîntat].
Dar eu, [...]»".

Tăbliţa a VIII-a

(Textele existente ale versiunii din Ninive conţin numai cîteva fragmentare rînduri din prima coloană a acestei tăbliţe. Lacuna a fost înlăturată în parte acum cîţiva ani, prin textul de la Sultantepe S.U., 51,7, publicat de O. R. Gurney, cu transcriere, traducere şi note textuale, în JCS, VIII [1954], pp. 90—95)

Coloana I

Cînd [apărură] cele dintîi scînteieri ale zorilor, Ghilgameş zise către prietenul lui:
„Enkidu, [ma]ma ta, o gazelă, un asin tatăl tău, te-au [năs]cut pe tine.
Cei cărora *semn* e coada lor te-au crescut pe tine, dimpreună cu animalele
Din stepă şi din toate păşunile. Toate urmele lui Enkidu din Pădurea Cedrilor
Să plîngă pentru tine, să nu tacă ziua şi noaptea.
Să plîngă pentru tine bătrînii marelui şi împrejmuitului Uruk. [Să plîngă pentru tine]
Degetul ce s-a ridicat în urma noastră ca binecuvîntare [100]. Să plîngă pentru tine
Şi ecoul plaiurilor, ca şi cum el ar fi mama ta. Să plîngă pentru tine [...]
În mijlocul cărora noi... Să plîngă pentru tine ursul, hiena, [pantera].
10. Tigrul, cerbul, *leopardul*, leul, bourul, căpriorul, [ţapul]
Şi făpturile sălbatice ale stepei. Să plîngă pentru tine rîul Ula [...]

---

[100] Adică mîinile celor din Uruk care le-au urat succes la plecarea spre Pădurea Cedrilor.

Pe ale cărui maluri obişnuiam să mergem. Să plîngă pentru tine Eufratul cel curat [*din care am luat*]
Apă pentru burduf. Să plîngă pentru tine luptătorii largului Uruk [cel împrejmuit].
[...] Noi am ucis Taurul... Să plîngă pentru tine [...]
[Care] în Eridu au lăudat numele tău. Să plîngă pentru tine [...]
[Care...] au lăudat numele tău. Să plîngă pentru tine [...]
[Care] au procurat... grîne pentru gura ta. Să plîngă pentru tine [...]
[Care] a pus balsam pe spatele tău. Să plîngă pentru tine [...]
[Care] a pus băutură în gura ta. Să plîngă pentru tine [*curtezana*]
20. [Care] te-a uns pe tine cu ulei mirositor. Să te plîngă pe tine [...]
[Al ha]remului care [ţi-a adus ţie] soţia şi inelul alegerii tale.
Fraţii să te plîngă pe tine ca şi surorile [...] *şi să-şi lase să crească lung*
Părul capului peste tine [...]!“

Coloana a II-a

„Ascultaţi-mă, oamenilor [şi plecaţi-vă urechea] către mine!
Pentru Enkidu, [prietenul] meu, plîng eu,
Gemînd cu amar, ca o femeie bocitoare.
El era securea de la umărul meu, siguranţa mîinii mele,
Cuţitul de la cingătoarea mea, [scutul] din faţa mea,
Haina mea de sărbătoare, podoaba mea de preţ—
Un [demon] rău s-a sculat şi mi l-a răpit!
[O, prietenul meu mai tînăr], tu vînai asinul cel sălbatic de pe dealuri, pantera din stepă!
10. Noi care [am cucerit] toate locurile, am urcat [munţii],
Care am prins Taurul [şi l-am ucis pe el],
Am adus nenorocirea lui Humbaba, care [locuia în Pădurea Cedrilor]!
Ce-i cu somnul acesta care a pus stăpînire [pe tine]?
Tu eşti întunecat şi nu poţi să [mă] auzi!“
Dar el nu-şi mai ridică [ochii];
El atinse inima lui, dar ea nu mai bătea.

Atunci el voală pe prietenul (său) ca pe o mireasă [...],
Aruncîndu-se asupra lui ca un leu,
Ca o leoaică îndurerată, căreia i s-au luat puii.
20. El se mişca înainte şi înapoi în faţa [culcuşului],
Smulgîndu-şi şi aruncîndu-şi [părul]...
Lăcrimînd şi aruncînd jos podoabele [sale], ca şi cînd ar fi [necurate]".
Cu întîia scînteiere a [aurorii] Ghil[gameş...]

(o spărtură mare)

Coloana a III-a

„Pe un culcuş [de cinste ţi-am făcut patul],
Te-am aşezat [pe un loc liniştitor, locul cel de-a stînga],
Ca prinţii pămîntului [să-ţi poată săruta picioarele]!
Asupra ta voi face norodul [din Uruk] să plîngă (şi) să se văicărească,
Poporul cel bucuros [îl voi umple de vaiet pentru tine].
Şi cînd tu vei pleca [eu voi lăsa părul trupului meu netăiat]
Şi, îmbrăcat în pielea [unui leu], voi [pribegi peste cîmp]!"
Cu prima licărire a aurorii [Ghilgameş]
A desfăcut mîna lui [...].

(Restul tăbliţei lipseşte ori este prea fragmentar pentru a mai fi tradus, cu excepţia cîtorva rînduri:)

Coloana a V-a

45. Cu prima licărire a aurorii, Ghilgameş a făurit [...],
A scos o masă mare din lemn de *elammaqu*,
A umplut cu miere o cupă din cornalină,
A umplut cu lapte o cupă din lapis,
[...] el a împodobit şi aşezat spre soare.

Tăbliţa a IX-a

Coloana I

Pentru Enkidu, prietenul său, Ghilgameş
Plînge amar, cînd el rătăceşte pe cîmp:

„Cînd am să mor, eu n-am să fiu ca Enkidu?
Oful a pătruns în pîntecele meu.
Temîndu-mă de moarte, eu am pribegit prin stepă.
Către Utnapiştim[101], fiul lui Ubar-Tutu,
Am luat drumul, să merg cu toată graba.
Cînd am ajuns noaptea, la trecătoarea muntelui,
Am văzut leii şi m-a apucat frica,
10. Am ridicat capul către Sin[102], să mă rog.
Către [...] a zeilor s-au îndreptat rugile mele.
[...] scapă-mă pe mine!"
[În timpul nopţii] el adormi, dar fu trezit de un vis.
[Erau...] bucurîndu-se de viaţă.
El ridică securea în mîna sa,
Scoase [sabia] de la cingătoare,
Ca o să[geată] el coborî printre ei.
El îi lovi [pe ei] şi a tocat la ei.

(Restul coloanei este rupt. Cînd este citibil din nou, Ghilgameş a ajuns în faţa unui munte)

Coloana a II-a

Numele muntelui este Maşu.
Cînd [el a ajuns] la culmea munţilor Maşu,
Ce zilnic veghează la răsă[ritul şi apusul soarelui] —
A cărui creastă [ajunge] bolta cerului
(Şi) ale cărui pieptişuri, jos, ating abisul —
Oamenii-scorpioni păzesc poarta lui, oameni
A căror înfăţişare e îngrozitoare, iar uitătura lor înseamnă moartea.
Al căror nimb luminos depăşeşte munţii,
Încît la apusul şi la răsăritul soarelui ei păzesc soarele.
10. Cînd Ghilgameş i-a zărit pe ei, de frică
Şi de groază, i s-a întunecat faţa,

---

[101] Utnapiştim (în vechea babiloniană Utanapiştim) este eroul mesopotamian al potopului, un Noe din Biblie.
[102] Zeul Lunii.

Dar, revenindu-şi în fire, s-a apropiat de ei.
Un om-scorpion spuse soţiei sale:
„Cel care a venit la noi, trupul lui e carne de zei!“
Soţia lui răspunse omului-scorpion:
„Două treimi din el este zeu, numai o parte este om“.
Omul-scor[pion] strigă către cel sosit,
Îndreptînd (aceste) cuvinte [către vlăstarul] zeilor:
„[Pentru ce ai întreprins această] călătorie îndepărtată?
20. [De ce ai ajuns pînă aici] în faţa mea,
[Străbătînd mări] a căror traversări-s (aşa) de grele?
[Scopul venirii tale] aş dori să-l aflu“.

(restul coloanei este rupt)

Coloana a III-a

(Rîndurile 1—2 sînt distruse. Apoi Ghilgameş răspunde:)

„Pentru Utnapiştim, tatăl meu [103], [am venit],
Care a ajuns la Adunarea [zeilor în căutarea vieţii].
Despre moarte şi despre viaţă [doresc să-l întreb pe el]“.
Omul-scorpion şi-a deschis gura [să vorbească],
Zicînd către [Ghilgameş]:
„Niciodată, o, Ghilgameş, [un muritor n-a putut să facă aşa ceva].
Nimeni [n-a călătorit] pe cărarea muntelui.
10. Pe douăsprezece poşte [se întinde al său] lăuntru.
Întunericul e beznă şi nici [o lumină].
La răsăritul soarelui [...];
La apusul soarelui [...]“

(restul este mutilat)

Coloana a IV-a

33. „Chiar cu durere [ori osteneală],
Prin frig ori [zăpuşeală],
Cîntînd [ori plîngînd—eu voiesc să merg].

---

[103] Tată cu sens de strămoş.

Acum (însă) deschide-mi poarta muntelui!“
Omul-scorpion [deschise gura să vorbească];
Către Ghilgameş el [grăi]:
„Mergi, Ghilgameş [...],
Munţii Maşu [...]
40. Munţii (şi) culmile [...]
Teafăr vei [...].
Poarta muntelui [deschisă îţi este]!“
Cînd Ghilga[meş auzi aceasta],
De cuvîntul [omului-scorpion el ţinu seama]
Şi de-a lungul căii soarelui [el a plecat].
Cînd o poştă [el a atins],
Beznă era întune[ricul şi nici o lumină];
El nu poate [să vadă nimic, nici în faţă, nici în spate].
50. Cînd două poşte [el a străbătut],

Coloana a V-a

(începutul este foarte mutilat)

23. Cînd patru poşte [el a străbătut],
Beznă e întune[ricul şi nici o luminiţă];
El nu poate [să vadă nimic, nici în faţă, nici în spate].
Cînd cinci poşte [el a străbătut],
Beznă e întune[ricul şi nici o luminiţă];
El nu poate [vedea nici în faţă, nici în spate].
[Cînd şase poşte] el a [străbătut],
30. Beznă-i întunericul şi [nici o luminiţă];
El nu poate [vedea nici în faţă, nici în spate].
Cînd şapte poşte el a străbătut,
Beznă-i întunericul şi nici o [luminiţă];
El nu poate [să vadă nimic], nici în faţă, nici în spate.
Opt poşte el a că[lătorit] şi a strigat.
Beznă-i întun[ericul şi] nici o luminiţă;
El nu poate [vedea] nimic, nici în faţă, nici în spate.
Nouă poşte [a călătorit el şi simţi] vîntul de nord
[...adi]indu-i faţa.
40. [Beznă-i întunericul şi] nici o luminiţă;
[El nu poate vedea nimic] nici în faţă, nici în spate.

[Cînd zece poşte] el a [străbătut],
[...] este aproape;
[...] de poşte.
[Cînd unsprezece poşte el a atins], se crăpa de ziuă.
[Şi cînd a atins douăsprezece poşte], s-a luminat (bine).
La vederea crîngului cu *pietre*[104], el se îndreptă către [...].
Cornalina are fructe;
Ea e înconjurată cu viţă, plăcută la vedere.
50. Lapisul are *frunze;*
Şi el poartă fructe ce atrag privirea.

Coloana a VI-a

(Întreagă această coloană e mutilată sau ştearsă. Puţinul ce a mai rămas ne sugerează că povestirea ce urma vorbea despre minunăţiile văzute în această grădină a podoabelor)

Tăbliţa a X-a

Această tăbliţă, ce trasează stagiile succesive ale alergării lui Ghilgameş după imortalitate, din întîmplare, se află în mai multe versiuni. Două dintre ele, însă, cea hitită (cf. ZA, XXXIX [1929], p. 20 sq.) şi cea huriană (cf. ZA, XXXV [1924], p. 133 sq.) constau numai din fragmente, foarte improprii pentru o traducere legată. Porţiuni substanţiale se află în recenziunile vechi babiloniană şi asiriană. Materialul vechi babilonian a fost publicat de B. Meissner, MVAG, VII (1902).

VERSIUNEA VECHE BABILONIANĂ

Coloana I

(începutul e foarte deteriorat)

„[...]...
Cu pielea lor [el se îmbrăcă], în timp ce se-nfruptă din carnea lor.

---

[104] Desigur pietre preţioase.

[...]..., O, Ghilgameş, ce nu se întîmplă,
Atîta timp cît vîntul meu împinge apele!“
Şamaş era mirat, în timp ce venea spre el;
El spune lui Ghilgameş:
„Ghilgameş, încotro rătăceşti tu?
Viaţa pe care o urmăreşti nu se găseşte“.
Ghilgameş îi zise viteazului Şamaş:
10. „După mărşăluirea (şi) rătăcirea peste stepă
Trebuie oare să-mi aşez capul în inima pămîntului,
Ca să pot dormi toţi anii (mei)?
Lasă ochii mei să privească soarele, ca eu să mă satur de lumină!
Întunericul se retrage unde-i lumină îndeajuns.
Să privească cel care este mort strălucirea soarelui!“

Coloana a II-a

(Începutul este distrus. Ghilgameş se adresează lui ***Siduri****, patroana unui local).*

„Cel care a îndurat cu mine toate lips[urile] —
Enkidu, pe care l-am iubit din suflet,
Cel cu care am suferit toate necazurile —
Acum a plecat, după firea omenirii ![105].
Zi şi noapte l-am jelit pe el.
Nu voiam să-l dau îngropării —
În coşciug, prietenul meu trebuie să învie la jelirea mea —
Şapte zile şi şapte nopţi,
Pînă ce un vierme a căzut din nasul lui.
10. De la moartea lui eu n-am mai avut viaţă,
Am pribegit ca un vînător în mijlocul stepei.
O, hangiţo, acum pentru că văd faţa ta,
Să nu văd moartea de care mă înspăimînt!“
14. Hangiţa zise către el, către Ghilgameş:

Coloana a III-a

„Ghilgameş, încotro alergi tu?
Viaţa pe care o urmăreşti tu nu se găseşte.

---

[105] A decedat, cum e soarta omului.

Cînd zeii au plăsmuit omenirea,
Moartea au destinat-o ei pentru lume,
Viaţa şi-au reţinut-o pentru ei,
Tu, Ghilgameş, satură-ţi pîntecele,
Fii vesel ziua şi noaptea.
În fiecare zi fă o sărbătoare de petrecere,
În fiecare noapte cîntă şi joacă!
10. Hainele tale să fie în toată clipa noi,
Capul tău să fie spălat; îmbăiază-te în apă.
Fii atent cu tînăra care se ţine de tine,
Soţia ta să se bucure la sînul tău!
Pentru că aceasta-i datoria [omenirii]!"

(restul coloanei este rupt)

Coloana a IV-a

În mînia sa, el le-a sfărîmat pe ele[106].
Cînd el se întoarce, merge spre el[107].
Ochii săi îl privesc pe Sursunabu.
Sursunabu îi zice lui, lui Ghilgameş:
„Spune-mi tu, care e numele tău?
Eu sînt Sursunabu, al lui Utnapiştim cel de departe".
Ghilgameş a zis către el, către Sursunabu:
„În ce mă priveşte, Ghilgameş e numele meu,
Cel care vine de la Uruk-Eanna,
10. Care om străbate munţii,
O călătorie lungă, de la Soare-Răsare.
O, Sursunabu, acum, cînd am văzut faţa ta,
Arată-mi pe Utnapiştim cel îndepărtat".
Sursunabu îi [spune] lui, lui Ghilgameş:

(restul coloanei este distrus)

VERSIUNEA ASIRIANĂ

(Deşi cele două versiuni se suprapun în multe locuri, totuşi este util să le prezentăm pe fiecare separat)

---

[106] Lucrurile de piatră, amintite în versiunea asiriană (X, II, 29).

[107] Către Sursunabu, corăbierul lui Utnapiştim. În versiunea asiriană, Sursunabu e numit Urşanabi.

Coloana I

Hangița Siduri care locuiește lîngă marea cea adîncă
Și stă [...].
Pentru ea s-a făcut un ulcior, s-a făcut pentru ea o cană frumoasă din aur.
Cu un voal ea este acoperită și [...]
Ghilgameș vine către ea și [...].
El e îmbrăcat în piei [...],
Carnea zeilor se află în [trupul lui].
Dar oful este în [inima lui],
Fața lui e [ca] cea a unui drumeț de departe.
10. Hangița îl măsură de departe;
Vorbindu-și în sine, [ea spune] (aceste) cuvinte,
[Zicîndu-și] întru sine:
„Fără îndoială, acesta-i un uci[gaș]!
Încotro se îndreaptă el [...]?“
Cînd hangița îl văzu pe el[108], ea încuie [ușa],
Ea zăvorî poarta, asigurînd [încuietoarea].
Dar el, Ghilgameș, la auzul [sunetelor],
S-a rezemat pe *toiagul* său *ascuțit* și a stat [...].
Ghilgameș [zice] către ea, [către hangiță]:
20. „Hangiță, ce-ai văzut [de-ai încuiat ușa ta],
Ai zăvorît poarta, [ai întărit încuietoarea]?
Am să zdrobesc ușa, am să sfărîm poarta!“

(Restul este foarte mutilat. Într-o oarecare măsură, textul poate fi restaurat din secțiunile des repetate ale coloanelor ce urmează și dintr-un fragment [Sp. 299], publicat în GETh, Pl. 42; cf. și Schott, ZA, XLII [1934], p. 132 sq., a cărui restaurare și numărătoare a rîndurilor a fost adoptată mai jos; cf. și A. Heidel, GE, pp. 72—73)

34. [Ghilgameș zice către ea, către hangiță]:
„Eu am omorît pe paznicul [pădurii],
[Am adus nenorocirea lui Humbaba care locuia în] Pădurea [Cedrilor],

---

[108] Că se apropie.

Am u[cis] leii la trecătoarea munţilor".
[Hangiţa zise către el], către Ghilgameş:
40. „[Dacă tu eşti Ghilgameş], care ai ucis paznicul,
[Ai adus nenorocirea lui Hum]baba care locuia în Pădurea Cedrilor,
Ai ucis leii la [trecătoarea] munţilor,
[Ai prins] şi ai ucis Taurul cel coborît din cer,
[De ce-ţi sînt] obrajii scofîlciţi şi faţa ta e trasă? De ce
Inima ţi-i amărîtă şi obrazul ofilit?
De ce oare e plin de ofuri pîntecele tău?
Faţa ta-i ca [a unuia ce vine de departe],
[De] frig şi de căldură veştejită-i figura ta,
[Ca în căutarea unei *comori*] tu pribegeşti prin stepă".
50. [Ghilgameş zise către ea, către hangiţă]:
„O, hangiţă, cum să nu fie obrajii mei scofîlciţi şi faţa mea trasă,
[Inima amărîtă, chipul ofilit]?
Cum să nu fie ofuri în pîntecele meu,
[Faţa mea să nu fie] ca a unuia ce vine de departe,
[Cum să nu fie veştejită faţa mea de frig şi de căldură]
Şi ca în căutarea unei comori să rătăcesc prin stepă?
[Prietenul meu mai tînăr, care vîna asinul] cel sălbatic de pe dealuri şi pantera din deşert,
[Enkidu, prietenul meu mai tînăr, care vîna asinul cel sălbatic de pe dealuri şi pantera din stepă],
[Noi, care am învins toate greutăţile şi am urcat pe munţi],

Coloana a II-a

[Care am prins Taurul Cerului şi l-am ucis pe el],
[Am adus pieirea lui Humbaba care locuia în Pădurea Cedrilor] —
[Prietenul meu pe care-l iubeam din inimă, care a îndurat cu mine toate asprimile],
[Pe el l-a luat soarta omenirii]![109]
[Şase zile şi şase nopţi am plîns pentru el],

---

[109] Adică l-a luat moartea.

[Pînă ce un vierme a căzut din nasul lui].
[De frica morții rătăcesc peste stepă; întîmplarea prietenului meu mă apasă (greu)].
10. [Pe căi îndepărtate] pribegesc [peste stepă]; întîmplarea lui Enkidu, [prietenul meu, mă apasă (greu)].
[Cum să fiu tă]cut? Cum pot să fiu liniștit?
[Prietenul meu pe care l-am iubit] s-a întors în pămînt!
[Au trebuie și eu ca] el să fiu îngropat,
[Să nu mă mai scol] în vecii vecilor?".
[Ghilgameș] zise iarăși către ea, către hangiță:
„[Și acum], hangiță, care-i drumul către Utnapiștim?
Care-s semnele lui? Dă-mi, dă-mi semnele lui!
Dacă-i cu putință, pe mare vreau să străbat;
De nu-i cu putință, peste stepă am să rătăcesc!".
20. Hangița îi zise lui, lui Ghilgameș:
„Niciodată, o, Ghilgameș, n-a fost vreo străbatere [110]
Și nimeni, de la începutul lumii, n-a trecut dincolo marea [111].
Numai viteazul Șamaș [112] străbate marea, altul decît el n-o poate străbate;
Anevoios e locul de străbătut, îngrozitor drumul pînă acolo,
Și apoi sînt apele morții ce stăvilesc apropierea!
Pe unde, o, Ghilgameș, ai să străbați tu marea?
La atingerea apelor morții, ce ai să te faci?
Ghilgameș, aici se află Urșanabi [113], corăbierul lui Utnapiștim.
Cu el sînt lucrurile de piatră [114]. În pădure el culege șerpii *urnu* [115].

---

[110] A drumului pînă la Utnapiștim, adică la nemurire.
[111] Marea ce desparte pe nemuritori de cei muritori.
[112] Soarele.
[113] În vechea babiloniană Sursunabu.
[114] Cu toată probabilitatea, niște obiecte de piatră (figurine) cu proprietăți neobișnuite, cum reiese din fragmentul hitit; cf. ZA, XXXIX (1929), p. 26, rîndul 3 și pp. 59—60.
[115] O specie de șopîrle, considerate a fi mascote pentru corăbieri. Sensul exact al cuvîntului nu e cunoscut, dar desemna ceva de aceeași însemnătate ca și „lucrurile de piatră" din același rînd.

30. Lui înfăţişează-te tu.
[Dacă-i cu putinţă, străbate cu el; dacă nu-i cu putinţă, întoarce-te-ndărăt."
[Cînd Ghilgameş] auzi aceasta,
[Ridică se]curea în [mîna sa],
Aruncă sabia de la brîu, se strecură (în pădure) şi merse (drept) la ele[116];
[Ca *o săgeată*] el coborî printre ele.

(restul e prea fragmentar şi deci anevoie de tradus)

Coloana a III-a

Urşanabi zise către el, către Ghilgameş:
„De ce obrajii tăi sînt scofîlciţi şi [faţa ta] e trasă,
[De ce] e aşa de îndurerată inima ta [chipul tău e trist]?
(De ce) sînt atîtea ofuri în [pîntecele tău],
[Faţa ta-i ca] a unui drumeţ ce vine de departe,
De frig şi de căldură e arsă [faţa ta],
Ca în căutarea de *comoară* tu rătăceşti peste stepă".
[Ghilgameş îi spune lui, lui [Urşanabi]:
„[Urşanabi, cum să nu fie] obrajii mei [aşa de scofîlciţi], aşa de [suptă faţa mea],
10. [Aşa de tristă] inima mea, aşa de tulburată făptura mea?
[Cum să nu fie] ofuri în [pîntecele meu],
[Chipul meu să nu fie ca cel al unui drumeţ de departe],
[Faţa mea] să nu fie pîrjolită [de frig şi de căldură]
[Şi ca-n căutare de *comoară* să nu rătăcească peste cîmpii]?
[Pe prietenul meu mai tînăr, care vîna asinul sălbatic peste dealuri, pantera stepei],
[Enkidu, prietenul meu mai tînăr, care vîna asinul sălbatic peste dealuri, pantera stepei],
[Noi, care am învins toate greutăţile, am suit pe munţi],
[Care am prins Taurul Cerului şi l-am ucis pe el],
[(Care) am adus nenorocirea lui Humbaba care locuia în Pădurea Cedrilor] —

---

[116] La figurinele de piatră (?)

20. Prietenul meu, [pe care l-am iubit aşa de mult], [care a suferit cu mine toate greutăţile],
Enkidu, prietenul meu, pe care l-am iubit aşa de mult, care a îndurat cu mine toate greutăţile,
Pe el l-a prins [soarta omenirii]!
Şase zile [şi şapte nopţi l-am plîns pe el],
Pînă ce [viermele a căzut din nasul său].
De fri[ca morţii eu rătăcesc peste cîmpii],
Întîm[plarea prietenului meu mă apasă (greu)].
Pe cărări [îndepărtate rătăcesc prin stepă],
[Pe] drumuri nesfîrşite eu pribegesc pe cîmpuri; întîmplarea prietenului meu mă apasă (greu).
Cum pot să fiu tă[cut? Cum pot să fiu liniştit]?
30. Prietenul meu pe care l-am iubit, s-a întors [în pămînt]!
Au trebuie ca şi eu să zac jos, să nu mă mai scol în vecii vecilor?"
Ghilgameş spune [iarăşi] lui, lui [Urşanabi]:
„Şi acum, Urşanabi, care e [drumul la Utnapiştim]?
Care sînt semnele? Dă-mi, o, dă-mi [semnele]!
De va fi cu putinţă, marea vreau să străbat;
De nu-i cu putinţă, [peste stepă voi rătăci]".
Urşanabi îi zice lui, lui [Ghilgameş]:
„Mîinile tale, Ghilgameş, au îndepărtat [străbaterea]!
Tu ai spart lucrurile de piatră [117], ai cules *şerpii urnu* [118].
Lucrurile de piatră sînt sfărîmate, *urnu* nu mai este [*în pădure*].
40. Ghilgameş, ridică securea în [mîna ta],
Mergi în pădure şi [taie de două ori] şaizeci de prăjini de şaizeci de coţi fiecare.
Cătrăneşte-le şi pune-le *brăţări*, apoi adu-mi-le [mie]!"
Cînd Ghilgameş [auzi] aceasta,
El ridică securea în mîna sa,
Scoase [sabia de la brîu],
Merse jos în pădure şi tăie [de două ori şaizeci prăjini] de şaizeci de coţi fiecare.
El le-a smolit şi le-a pus şi brăţări şi [le-a adus lui] [119].

---

[117] Vezi nota 114.
[118] Vezi nota 115.
[119] Lui Urşanabi.

Ghilgameş şi Urşanabi s-au suit [pe luntre],
Ei o împinseră pe valuri şi [vîsliră în larg].
Un drum de o lună şi cincisprezece zile, era gata a treia zi.
50. Urşanabi ajunse astfel la apele [morţii].

Coloana a IV-a

Urşanabi [zise] către el, [către Ghilgameş]:
„Iute Ghilgameş, [ia o prăjină],
[Dar] mîna ta să n-atingă apele morţii... [...]
Pe cea de a doua, pe a treia, pe a patra prăjină ia-o tu, Ghilgameş,
Pe cea de a cincea, a şasea, a şaptea prăjină, ia-o tu, Ghilgameş,
Pe cea de a opta, a noua şi a zecea prăjină, ia-o tu, Ghilgameş,
Pe cea de a unsprezecea, a douăsprezecea prăjină, ia-o tu, Ghilgameş!"
La două ori şaizeci, Ghilgameş a terminat prăjinile[120].
Atunci el îşi desfăcu *brîul* [...]
10. Ghilgameş şi-a scos hai[na sa...].
Cu mîna lui o ţine în sus ca pe o *velă*[121].
Utnapiştim priveşte de la distanţă.
Spunîndu-şi întru sine, [el zice aceste vorbe],
Ca şi cînd [s-ar fi sfătuit] cu sine:
„De ce au fost sfărîmate de pe barcă [lucrurile de piatră][122]
Şi călătoreşte [într-însa] unul care nu este stăpîn?
Cel care a venit aici nu-i din oamenii mei; şi [...].
Mă uit, dar [nu pot...],
Mă uit, dar [nu pot...],
20. Mă uit, dar [...]."

(Restul acestei coloane şi începutul celei următoare (V) s-au pierdut. Ghilgameş întîlneşte pe Utnapiştim şi, judecînd după fragmentele accesibile, este întîmpinat cu aceleaşi întrebări ce i-au fost puse mai înainte de către Siduri şi Urşanabi. Cam acelaşi lucru se poate spune şi de prima parte a răspunsului lui Ghilgameş)

---

[120] Fiecare prăjină servea la o singură înfigere, deoarece nici un strop de apă nu trebuia să atingă mîna.
[121] Pînza ce ajută vîntului să împingă o barcă.
[122] Cf. nota 114.

Coloana a V-a

[Ghilgameş îi spuse lui, lui Utnapiştim]:
„[Cum să nu-mi fie obrajii scofîlciţi şi faţa suptă?],
[Inima să nu-mi fie amărîtă şi] chipul [descurajat]?,
[Cum să nu fie faţa mea ca a unuia ce vine de departe]?,
[Cum să nu fie faţa mea pîrlită de frig şi de căldură]?,
Cum să nu... rătăcesc prin stepă?,
[Prietenul meu mai tînăr, care a vînat asinul sălbatic de pe dealuri, pantera din stepă],
[Enkidu, prietenul meu cel tînăr care a vînat asinul sălbatic de pe dealuri, pantera din stepă],
[Cel care a învins toate greutăţile, s-a suit] pe munţi,
10. [Care l-a nimicit pe Humbaba], cel care locuia în Pădurea Cedrului —
[Prietenul meu] care a [ucis] cu mîna leii,
[Prietenul meu care a îndurat cu mine] toate greutăţile,
[Enkidu, prietenul meu, care] a ucis [cu mîna] lui leii,
[A împărtăşit soarta omenirii. Şase zile şi şase nopţi] am plîns pentru el,
[Nu l-am dat] înmormîntării,
[Pînă ce un vierme a căzut din nasul lui].
[Temîndu-mă de moarte] rătăcesc prin stepă;
[Soarta prietenului meu] mă apasă greu;
[Soarta lui Enkidu] mă apasă greu, de aceea rătăcesc prin stepă.
20. Cum să fiu tăcut? cum să fiu liniştit?,
[Prietenul meu] pe care-l iubeam s-a întors în pămînt, Enkidu, prietenul meu [pe care-l iubeam s-a întors în pămînt].
[Au şi eu] ca şi el trebuie să zac în pămînt şi să nu mă mai scol în vecii vecilor?“
23. Ghilgameş zice către el, către Utnapiştim:
„Ca să pot să vin şi să-l văd pe Utnapiştim, numit «îndepărtatul»,
Eu am pribegit şi am rătăcit peste toate ţările,
Am străbătut munţi de netrecut,
Am străbătut toate mările!
Faţa mea nu s-a mai săturat de somn,
Sînt sleit de neodihnă, încheieturile mele sînt pline de durere.

30. N-ajunsesem la casa hangiţei şi hainele mi se putreziseră.
Am omorît ursul, leul, hiena, pantera, tigrul, cerbul (şi) ţapul sălbatic —
Fiarele sălbatice şi tîrîtoarele stepei,
[Carnea] lor am mîncat-o şi pielea lor *am* [*pus-o pe mine*]"

(Restul acestei coloane e foarte mutilat, încît nu poate fi tradus. Începutul ultimei coloane (a VI-a) e distrus, cu excepţia concluziei observaţiilor înţelepte ale lui Utnapiştim)

Coloana a VI-a

26. „Au clădim noi casă pentru vecie? Pecetluim (contracte) pentru eternitate?
Au îşi împart fraţii părţile[123] pentru vecie?
Au durează la nesfîrşit ura [în ţară?]
Au pentru vecie se umflă rîul (şi) potopeşte?[124]
30. Libelula [îşi părăseşte] găoacea sa,
Ca faţa ei să poată luci înaintea soarelui?
Din zilele de demult nu-i nimic [veşnic];
Cel care a *rămas*[125] şi cel mort cît [sînt ei] aceiaşi!
Au nu înfăţişează ei imaginea morţii,
Cel de jos şi cel de sus?[126],
Au nu-s ei aproape de [soarta lor]?[127]
Anunnakii, zeii cei mari, se adună;
Mammetum[128], alcătuitoarea soartei, fixează soarta cu ei[129];
Viaţa şi moartea ei o hotărăsc.
(Dar) în ce priveşte moartea zilele ei nu-s dezvăluite"[130]

---

[123] Din moştenire.
[124] Totul e în schimbare, nimic nu e veşnic.
[125] Cel care este încă în viaţă.
[126] Nobilul.
[127] Fiecare om îşi are destinul său. De aci rezultă fatalismul asiro-babilonian.
[128] Zeiţa alcătuitoare a destinelor.
[129] Cu Anunnakii.
[130] Durata morţii nimeni n-o ştie.

Tăblița a XI-a

Ghilgameş zise către el, către Utnapiştim cel de departe:
„Cînd mă uit la tine, Utnapiştim,
Chipul tău nu-i deosebit; cum îs eu eşti şi tu.
Tu nu eşti altul deloc; cum sînt eu eşti şi tu.
Inima mea te vede ca pe un om gata de luptă,
[Totuşi] tu stai nepăsător pe spate!
[Spune-mi] cum ai ajuns tu în adunarea zeilor, în alergarea după viață?"
Utnapiştim a zis către el, către Ghilgameş:
„Am să-ţi descopăr ţie, Ghilgameş, un lucru ascuns
10. Şi un secret al zeilor am să ţi-l spun ţie.
Şuruppak — o cetate ce cunoşti
(Şi) care pe ale Eufratului [maluri] e situată —,
Această cetate era veche (cum erau) şi zeii din ea,
Cînd zeii cei mari se gîndiră să dea drumul potopului.
[*Erau*:] Anu, tatăl lor,
Viteazul Enlil, sfetnicul lor,
Ninurta [131], asistentul lor,
Ennugi [132], supraveghetorul canalelor.
Ninigiku-Ea era şi el de faţă cu ei;
20. Cuvintele lor el le spuse întocmai unei colibe din trestie [133]:
«Colibă din trestie, colibă din trestie! Zidule, zidule!
Colibă din trestie, ascultă! Zidule, ia aminte!
Omule din Şuruppak, fiule al lui Ubar-Tutu,
Dărîmă-ţi (această) casă, construieşte-ţi o corabie!
Părăseşte-ţi avutul, caută-ţi viaţa.
Dispreţuieşte bunurile (pămînteşti) şi păstrează-ţi viu sufletul!
Ia pe corabie sămînţa a toată vietatea.
Corabia pe care ai s-o construieşti,
Măsurile ei să fie bine luate.

---

[131] Un luptător şi zeu al războiului.
[132] Zeul canalelor.
[133] Probabil, locuinţa lui Utnapiştim. Zeul *Ea* i s-a adresat lui Utnapiştim prin gardul înconjurător.

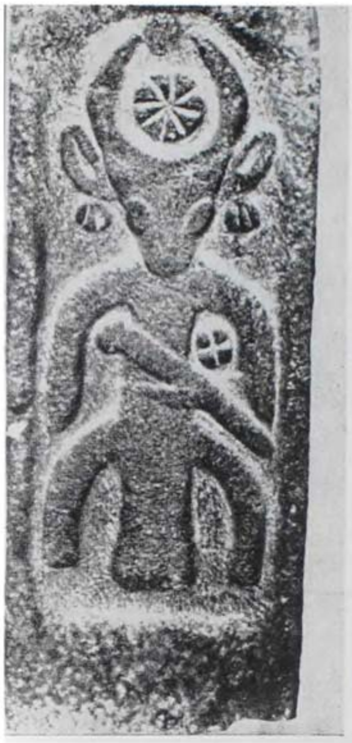

SCULPTURA ASIRIANĂ A UNUI VIȚEL ORI TAUR, PROBABIL O IMAGINE A ZEULUI BEL-ADAD STÎND PE TRON CU O BAIONETĂ LA CENTURĂ. ADAD POARTĂ CAPUL TAURULUI, ANIMALUL SĂU DE CULT (MUZEUL DIN DAMASC)

TAUR ÎNARIPAT CU CAP DE OM, DATÎND DIN SECOLUL VIII i.e.n. SCULPTURA ESTE CIOPLITĂ ÎN PIATRĂ CALCAROASĂ (MUZEUL LOUVRE)

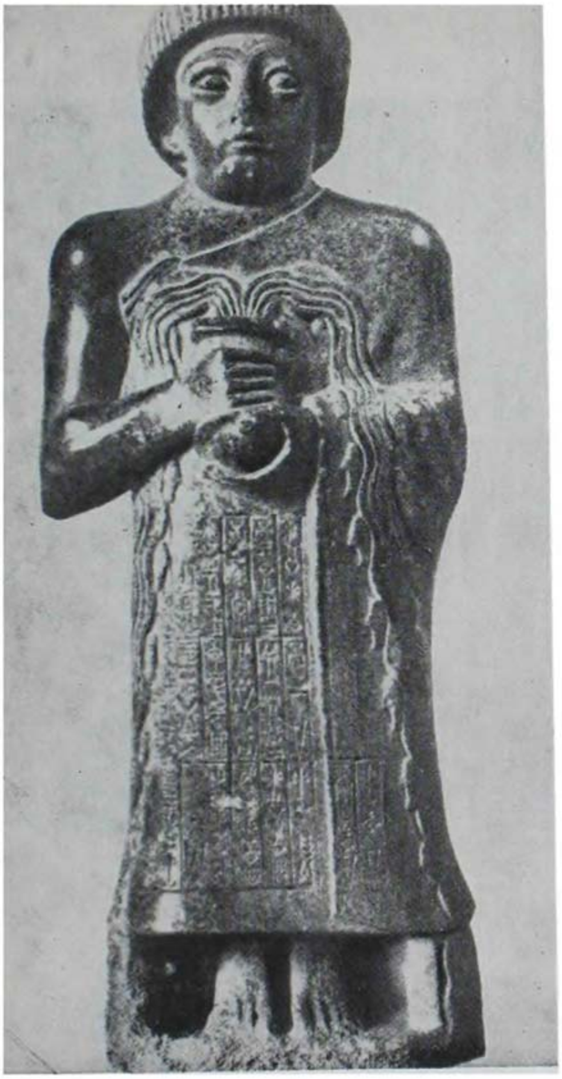

REGELE GUDEA DIN LAGAŞ (c. 2275—2260 î.e.n.) (MUZEUL LOUVRE)

30. Egale să fie lungimea şi lăţimea.
Întocmai ca şi Apsu[134] s-o acoperi pe ea».
Eu am înţeles şi am zis către *Ea*, stăpînul meu:
« [Iată], stăpîne, ceea ce tu astfel ai poruncit,
Eu voi fi fericit să îndeplinesc.
[Dar ce] voi răspunde cetăţii, norodului şi bătrînilor?»
Ea şi-a deschis gura să vorbească,
Şi-mi grăi mie, servul lui:
« Astfel ai să le vorbeşti tu lor:
Am aflat că Enlil îmi este potrivnic,
40. Aşa că nu mai pot locui în cetatea voastră.
Nici nu voi mai pune [piciorul] în pămîntul lui Enlil.
În Adînc voi coborî, să locuiesc cu *Ea*, stăpînul meu.
[Dar peste] voi el va ploua din belşug, atunci
[Cele *mai alese*] păsări, cei mai rari peşti.
[Ţara va fi plină] de secerişuri bogate.
[Cel care porunceşte] în amurg păstăilor să-nverzească
Va ploua peste voi o ploaie de grîu»[135].
Cu prima licărire a zorilor,
Ţara s-a strîns în [jurul meu].

50—53. *(rînduri prea fragmentare)*

Cei mici [că]rau smoală,
Pe cînd cei mari aduceau [tot ce mai] era de trebuinţă.
În ziua a cincea am pus temelia.
Un *iku*[136] îi era vatra[137] şi zece duzini de coţi înălţimea fiecărui zid,
Zece duzini de coţi fiecare parte a acoperişului[138].

---

[134] Abisul. Apele primordiale de sub pămînt. În *Epopeea creaţiei* se descrie pe larg cum erau acoperite aceste ape.

[135] De mult timp s-a recunoscut că aceste două rînduri, deşi vorbesc de alimentaţie, totuşi ele arată o nenorocire; cf. C. Frank, ZA, XXXVI (1935), p. 218. Cuvintele lui Utnapiştim au, intenţionat, un dublu înţeles: pentru populaţia cetăţii, ele însemnează prosperitate, dar pentru Utnapiştim ele semnalizau iminentul potop.

[136] Cam 3600 m^2.

[137] Cf. Schott şi Landsberger, ZA, XLII (1934), p. 137.

[138] După cît se pare, corabia lui Utnapiştim avea forma exact cubică; cf. A. Heidel, EG, p. 82, nota 173.

I-am construit scheletul din afară şi l-am încheiat.
60. Am alcătuit-o din şase caturi,
Împărţind-o astfel în şapte părţi.
Partea de jos am împărţit-o în nouă despărţituri.
Am bătut într-însa dopurile de apă[139],
M-am îngrijit de ţăruşi, să fie la trebuinţă.
Şase *sari*[140] de smoală am vărsat în cuptor,
Trei *sari* de asfalt [de asemenea] am turnat înăuntru.
Trei *sari* de ulei au adus purtătorii de sacoşe[141],
Afară de un *sar* de ulei pe care *călăfătuitorii*[142] l-au folosit
Şi doi *sari* de ulei [pe care] barcagiul l-a pus de-o parte —
70. Boi am tăiat pentru [popor]
Şi am înjunghiat oi în fiecare zi.
Must, vin roşu, ulei şi vin alb,
[Am dat] lucrătorilor [să bea], ca pe apa dintr-un rîu,
Ca ei să poată sărbători ca în ziua de Anul Nou.
Am des[chis...] de ungere, punînd pe mîna mea.
[În cea de a şa]ptea [zi] corabia era terminată.
[*Lansarea* la apă] era foarte anevoioasă,
Aşa că au trebuit să fie deplasate scîndurile plafonului sus şi jos
[Pînă ce] două treimi ale [construcţiei] să [*intre în apă*].
80. [Tot ce am avut] am încărcat pe ea;
Tot ce am avut din argint, am încărcat pe ea;
Tot ce am [avut] din aur, am încărcat pe ea;
Tot ce am avut din vieţuitoare, am [încărcat] pe ea.
Toată familia şi rudenia mea le-am urcat în corabie.
Vitele cîmpiei, sălbăticiunile cîmpului şi toţi meşteşugarii i-am urcat pe corabie».
Şamaş îmi fixase mie un timp anumit:

---

[139] Probabil butucii care s-o facă plutitoare.

[140] Măsura exactă n-o cunoaştem, dar se pare că avea cam 180 de hl.

[141] Cuvîntul mai potrivit ar fi paporniţă, căci în Orientul Apropiat antic şi mai ales în Babilonia găleţile constau din papură şi erau făcute impermeabile cu bitum.

[142] Călăfătuitor este acela care astupă cu cîlţi de cînepă găurile unei bărci şi apoi unge luntrea cu smoală peste toată faţa exterioară.

« Cel care porunceşte în amurg păstăilor să-nverzească
va ploua o ploaie de mălură »[143].
Am aşteptat să apară timpul.
Vremea era îngrozitoare la vedere.
Am urcat în corabie şi am închis intrarea.
Să *întărească* corabia, lui Puzur-Amurri, marinarul,
I-am încredinţat puternica arcă şi tot cuprinsul ei.
Cu prima licărire a zorilor,
Un nour negru s-a ridicat de la răsărit.
Înlăuntrul lui Adad[144] tună,
În timp ce Sullat şi Hanis[145] merg în frunte,
Înaintînd ca nişte crainici pe dealuri şi cîmpii.
Erragal[146] rupe stăvilarele[147],
Ninurta[148] urmează şi dă drumul *zăvoarelor,*
Anunnakii[149] înalţă torţele,
Făcînd să ardă ţara cu vîlvătaia lor.
Mînia lui Adad ajunse pînă-n ceruri,
El preface în întuneric tot ce a fost lumină.
[Întreaga] ţară s-a fărîmiţat ca o [oală]!
O zi întreagă [a suflat] furtuna de sud.
Sporind în iuţeală, în suflarea sa [îneca munţii],
Luînd pe neaşteptate [poporul] ca într-o bătălie.
Nimeni nu mai putea să vadă pe tovarăşul lui[150],
Nici să mai recunoască poporul (cineva) de sus[151].
(Chiar) şi zeii erau înfricoşaţi de potop,
Şi dînd înapoi, ei urcară în cerul lui Anu[152].

---

[143] Rîndul are acelaşi sens ca şi 46—47 de mai sus. Cuvîntul *mălură* (tăciunele ce strică grîul), utilizat de Speiser, corespunde mai bine cu ideea contextului.

[144] Zeul furtunii, fulgerului şi tunetului.

[145] Numele unor vînturi puternice.

[146] Adică Nergal, zeul lumii de jos.

[147] Stăvilarele cerului.

[148] Zeul războiului şi stăpînul izvoarelor şi lucrărilor de irigaţie.

[149] Zeii lumii de jos (infernului).

[150] Nu se mai vedea om cu om.

[151] Din înaltul cerului.

[152] În cerul cel mai de sus, după concepţia babiloniană.

Zeii, ghemuiți ca niște cîini, s-au înghesuit în fața zidului din afară[153].
Iștar a țipat ca o femeie în durerile nașterii,
Doamna zeilor, cea cu glasul dulce, se jelește:
« Zilele de odinioară, vai, s-au prefăcut în noroi,
Fiindcă eu am cerut distrugerea în adunarea zeilor.
120. Cum am putut eu să poruncesc răul în sfatul zeilor,
Să hotărăsc lupta pentru distrugerea poporului meu,
Cînd tocmai eu sînt cea care am dat naștere poporului meu!
Întocmai ca icrele peștilor[154] ce au umplut marea! »
Zeii Anunnaki plîngeau cu ea,
Zeii toți, umili, stăteau și plîngeau,
Buzele lor strînse, [...] unul și toți.
Șase zile și [șase] nopți
Suflă vîntul nimicitor, cînd furtuna de sud a măturat țara.
Cînd a sosit ziua a șaptea, furtuna de sud [ce aduse] potopul și-a potolit bătaia,
130. [Ea] care se luptase întocmai ca o armată.
Marea se liniști, furtuna s-a domolit, potopul a încetat.
Eu m-am uitat la vremea (de afară): liniștea domnea în ea,
(Dar) toată omenirea se prefăcuse în tină,
Cît [vedeai cu ochii] totul ca o podea[155].
Am deschis un gemuleț și o lumină a căzut pe fața mea.
Aplecîndu-mă în jos, am stat și am plîns;
Lacrimi curgeau pe obrazul meu.
M-am uitat după liniile de coastă ale mării:
În toate cele paisprezece (ținuturi) se ivea cîte o ridicătură [muntoasă].

---

[153] Dincolo de cerul de sus.

[154] Oamenii care constituie poporul.

[155] Apa potopului nivelase totul, încît nu se mai vedeau munții, văile și dealurile.

140. Pe muntele Nisir, corabia a tras la mal.
Muntele Nisir a oprit corabia, neîngăduind nici o mişcare.
O zi şi a doua zi, muntele Nisir a ţinut corabia, oprindu-i orice mişcare —
A treia zi, a patra zi, muntele Nisir a ţinut corabia, oprind orice mişcare,
A cincea şi a şasea (zi), muntele Nisir a ţinut corabia, oprind orice mişcare.
Cînd a şaptea zi sosi,
Am dat drumul unui porumbel şi l-am lăsat liber;
Porumbelul a ieşit, dar s-a înapoiat;
Fiindcă nici un loc de aşezare nu era vizibil, el s-a înapoiat.
Atunci am dat drumul şi am lăsat liberă o rîndunică.
150. Rîndunica a plecat, dar a venit înapoi;
Fiindcă nici un loc de aşezare nu era vizibil, ea s-a întors înapoi.
Atunci am dat drumul şi am lăsat liber un corb.
Corbul a plecat şi văzînd că apele s-au micşorat,
El [a început] să mănînce, să se rotească, să croncăne şi nu s-a mai întors.
Atunci am lăsat (pe toate) în cele patru vînturi [156] şi am adus o jertfă.
Am vărsat o libaţiune pe vîrful muntelui.
Şapte şi şapte vase de cult am aşezat;
Sub fundul lor am pus trestie, lemn de cedru şi mirt.
Zeii au mirosit mireasma;
160. Zeii au adulmecat dulcele miros;
Zeii s-au strîns ca muştele în jurul jertfelnicului.
Cînd a sosit şi marea zeiţă [157],
A înălţat scumpele giuvaericale pe care Anu le făurise la dorinţa ei:
« Voi, zeilor de faţă, aşa cum n-am să uit acest lapis pe gîtul meu,

---

[156] A dat drumul la toate vietăţile să iasă din corabie şi să meargă în toate părţile.
[157] Adică Iştar.

Aşa n-am să uit niciodată de aceste zile.
Să vină zeii la jertfă;
(Dar) Enlil să nu vină la jertfă [158],
Fiindcă el fără să gîndească a dezlănţuit potopul
Şi a menit distrugerii poporul meu».
170. Cînd pînă la urmă a ajuns Enlil
Şi a văzut corabia, Enlil s-a mîniat,
El se umplu de furie împotriva zeilor Igigi [159]:
«A scăpat cumva vreun suflet viu? Nici un om nu trebuie să supravieţuiască nimicirii!»
Ninurta [160] şi-a deschis gura ca să vorbească, zicînd către Enlil viteazul:
«Cine altul decît *Ea* poate să urzească planuri? [161],
Există singur *Ea* ce cunoaşte orişice».
Ea şi-a deschis gura să vorbească, zicînd către viteazul Enlil:
«Tu, cel mai înţelept dintre zei, tu, eroule,
Cum ai putut tu, fără gîndire, să aduci potopul?
180. Păcătosului dă-i după păcat, nelegiuitului după încălcarea lui!
(Dar) fii blînd, nu-l omorî,
Fii răbdător, nu-l dis[truge]!
În loc să fi adus potopul, să te fi aruncat ca un leu să împuţinezi omenirea!
În loc să fi adus potopul, să te fi aruncat ca un lup să împuţinezi omenirea!
În loc să fi adus potopul, o foamete să se fi iscat şi să împuţineze omenirea!
În loc să fi adus potopul, o ciumă [162] să se fi iscat şi să lovea[scă] omenirea!
Nu eu sînt cel care am descoperit secretul marilor zei.
Eu am făcut numai ca Atrahasis [163] să aibă un vis, dar el a pătruns taina zeilor.

---

[158] Adică la ospăţ.
[159] Zeii cerului, dar nu de acelaşi rang cu Anu, *Ea* şi Enlil.
[160] Cf. nota 148.
[161] Aluzie la unul din epitetele lui *Ea*.
[162] Textul babilonian are numele Erra, zeul ciumei.
[163] Acest nume — în fond un epitet descriptiv cu sensul de „cel preaînţelept" — este o altă denumire a lui Utnapiştim.

Acum, deci, hotărăşte-te în ce-l priveşte»[164].
Îndată Enlil s-a suit în corabie.
190. Ţinîndu-mă de mînă, m-a luat pe punte.
El a luat pe punte şi pe soţia mea şi ea a îngenuncheat lîngă mine.
Stînd între noi, el a atins fruntea noastră să ne binecuvînteze:
« Pînă acum Utnapiştim n-a fost decît un om.
De acum înainte Utnapiştim şi soţia lui vor fi ca unul dintre noi zeii.
Astfel ei m-au luat şi m-au făcut să locuiesc în depărtare, la gura rîurilor.
Dar acum, cine va chema pe zei în adunare, pentru tine,
Ca să poţi să găseşti viaţa pe care tu o cauţi?
Vino, să nu te culci şi să dormi şase zile şi şapte nopţi ».
200. (Dar) cînd el se aşeză pe şalele sale,
Somnul îl năpădi ca un vîrtej de vînt.
Utnapiştim zice către ea, către soţie:
« Iată-l pe eroul care caută viaţa!
Somnul l-a cuprins ca o negură».
Soţia sa îi spune lui, lui Utnapiştim Depărtatul:
« Mişcă-l ca omul să poată să se trezească,
Ca să se înapoieze teafăr pe calea pe care a venit,
Ca prin poarta prin care a ieşit să se întoarcă-n ţară».
Utnapiştim zise către ea, către soţia lui:
210. « Fiindcă a înşela e omenesc, el te va înşela şi pe tine[165].
Hai, coace pentru el turtişoare, pune-i-le la cap
Şi însemnează pe zid zilele ce le doarme».
Ea coapse pentru el pîinişoare şi i le puse la cap
Şi însemnă pe zid zilele ce le dormi.
Prima pîinişoară s-a uscat cu totul,
Cea de-a doua s-a stricat[166], a treia s-a udat, coaja celei de-a patra a devenit albă[167];

---

[164] În ce priveşte pe Utnapiştim.
[165] Adică Ghilgameş va nega că el a adormit.
[166] Nefiind mîncată la timp, a mucegăit.
[167] Din cauza mucegaiului a devenit albă la culoare.

Cea de-a cincea a *prins floare* [168], cea de-a şasea *schimbase* culoarea [169];
Cea de-a şaptea, -cum el [170] îl atinse omul se trezi.
Ghilgameş zise către el, către Utnapiştim Depărtatul:
220. « Abia am aţipit
Cînd tu m-ai atins şi m-ai deşteptat! »
Utnapiştim a zis către el, către Ghilgameş:
« O, Ghilgameş..., numără pîinişoarele
[Ca zilele ce ai dormit] tu să poţi să le cunoşti:
[Prima] pîinişoară s-a uscat,
[A doua] s-a stricat, a treia s-a udat, a patra a devenit albă;
A cincea a prins floare, a şasea şi-a schimbat culoarea,
[A şaptea] — în această clipă tu te-ai deşteptat ».
Ghilgameş îi spune lui, lui Utnapiştim Depărtatul:
230. « Ce am de făcut, Utnapiştim, încotro s-o iau,
Acum cînd nemilosul [171] a pus stăpînire pe [membrele] mele?
În camera de culcare, moartea s-a furişat
Şi oriunde pun [piciorul meu] moartea e de faţă! »
Utnapiştim îi [spuse lui], lui Urşanabi corăbierul:
« Urşanabi, cheiul să [nu se bucure de tine], locul de întretăiere [172] să nu te voiască! [173]
De Cel care călătoreşte pe mal, tu să depărtezi malul!
Omul pe care l-ai adus (aici), al cărui corp e acoperit cu pete,
A cărui frumuseţe a mădularelor, pieile [174] au urîţit-o,
Ia-l, Urşanabi, şi-l du la locul de spălat.

---

[168] Mucegaiul, la prima apariţie, are forma de floare.

[169] După cît se vede, rîndurile 215—217 arată culoarea pe care o capătă o pîine, pe fiecare zi ce trece.

[170] Utnapiştim, la punerea pîinii la capul lui Ghilgameş.

[171] Textul babilonian are „hoţul, răpitorul", înţelegînd pe îngerul morţii.

[172] Locul unde se traversează marea.

[173] Rîndul acesta şi următorul constituiau un blestem la adresa corăbierului, dacă nu-l va spăla şi primeni pe Ghilgameş pe care l-a adus.

[174] Ştim, din rîndurile de mai sus, că Ghilgameş umbla îmbrăcat în pieile animalelor sălbatice pe care le ucisese.

Să-şi spele petele în apa curată ca zăpada,
Să lepede pieile, să le ducă marea departe, ca să poată fi văzută fineţea corpului său,
Să-şi primenească legătura din jurul capului său,
Să-şi pună o haină ce să-i acopere goliciunea,
Ca el să poată sosi în cetatea lui,
Ca el să-şi poată împlini călătoria lui.
Haina [să] nu aibă ceva învechit, ci să fie complet nouă».
Urşanabi l-a luat şi l-a dus la locul de spălare.
El i-a spălat petele în apă curată ca zăpada.
El a aruncat pieile lui şi marea le-a purtat departe,
Ca să poată fi văzută fineţea corpului său.
El a primenit [legătura] din jurul capului său,
El i-a pus o haină să acopere goliciunea lui,
Ca să poată aju[nge în cetatea lui],
Ca el să poată împlini călătoria lui.
[Haina nu era veche, ci] era [complet] nouă.
Ghilgameş şi Urşanabi se suiră pe corabie,
[Ei lansară] corabia la apă şi-i dădură drumul[175].
Soţia îi spuse lui, lui Utnapiştim Depărtatul:
« Ghilgameş a venit aici, a pătimit şi a îndurat.
Ce dar îi faci, că se întoarce în ţara lui?»
La aceasta[176] Ghilgameş ridică prăjina
Şi aduse corabia aproape de mal.
Utnapiştim [îi zise] lui, lui Ghilgameş:
« Ghilgameş, tu ai venit aici, îndurînd şi pătimind.
Ce să-ţi dăruiesc, ca să te înapoiezi în ţara ta?
Îţi voi descoperi, o, Ghilgameş, un lucru ascuns
Şi [*un secret al zeilor*] îţi voi spune ţie:
Această plantă, ca spinul este [a sa...].
Ghimpii ei au să în[ţepe mîinile tale] aşa ca *trandafirul.*
Dacă mîinile tale prind planta [ai să găseşti o nouă viaţă]»[177].

---

[175] Adică au început să navigheze.
[176] La cuvîntul soţiei lui Utnapiştim.
[177] Adică va obţine nemurirea.

Îndată ce Ghilgameş auzi aceasta, el deschise gura de apă[178],
El îşi legă pietre grele de [picioare],
Care-l cufundară în adînc [şi el văzu planta].
El luă iarba, deşi ea înțe[pa mîinile sale].
El tăie pietrele cele grele [de la picioare].
Ma[rea] l-a aruncat pe țărmul ei.
Ghilgameş îi spune lui, lui Urşanabi corăbierul:
« Urşanabi, această iarbă e o plantă *aparte*;
Prin ea cineva îşi recapătă *suflul vieții.*
280. O voi duce la Uruk cel împrejmuit, am să fac [...] să mănînce planta...!
Numele ei va fi Omul întinereşte la bătrînețe.
Chiar eu voi mînca şi mă voi întoarce la tinerețea mea.»
După douăzeci de poşte ei îmbucară ceva,
După treizeci de poşte ei se pregătiră pentru noapte.
Ghilgameş văzu un izvor a cărui apă era rece;
El se băgă înăuntru să se scalde în apă.
Un şarpe adulmecă aroma plantei;
El ieşi [din apă] şi fură planta[179];
Întorcîndu-se înapoi, el îşi lepădă solzii [săi].
290. Atunci Ghilgameş stătu jos şi plînse,
Lacrimile sale curg în jos pe fața lui.
[El prinse mîna] lui Urşanabi corăbierul:
«Pentru cine, Urşanabi, mi-am înțepat eu mîinile?
Pentru cine s-a sleit sîngele inimii mele?
Eu n-am agonisit nici un cîştig pentru mine.
Pentru leul pămîntului[180] am dobîndit cîştigul!
Şi acum curentul (apei) o duce departe douăzeci de poşte!
Cînd am deschis *gura de apă* şi [...] îmbrăcămintea,
Am găsit pe cea care a fost aşezată ca un semn pentru mine:
[Dar acum] mă voi întoarce

---

[178] Locul pe unde intra apa în corabie.
[179] Prin mîncarea acestei plante magice, şarpele obține puterea de a-şi lepăda pielea îmbătrînită şi prin aceasta de a-şi reînnoi viața.
[180] Se pare că este o aluzie la şarpe.

300. Şi voi părăsi corabia la ţărm!»
După douăzeci de poşte ei îmbucară ceva,
După treizeci de poşte ei se pregătiră pentru noapte.
Cînd ei ajunseră la Uruk cel împrejmuit,
Ghilgameş zise către el, către Urşanabi corăbierul:
«Urcă-te, Urşanabi, mergi pe întăriturile Urukului,
Observă temeliile, ia aminte la zidărie; dacă zidăria
nu-i din cărămidă arsă
Şi dacă nu Cei şapte Înţelepţi au pus temelia!
Un *sar* este cetatea, un *sar* grădinăria; un *sar* este
islazul; (mai departe) aria templului lui Iştar.
Trei *sari* şi cu aria alcătuiesc Urukul»".

Tăbliţa a XII-a

Atît conţinutul cît şi alte surse ne arată această tăbliţă ca pe un apendice străin de această epopee. Tema de bază se încheie cu insuccesul eroului în atingerea ţelului său. De altfel, ultimele rînduri ale tăbliţei a XI-a sînt aceleaşi ca şi rîndurile finale ale introducerii întregii Epopei (cf. I, 16—19). Nu de mult, Gadd (RA, XXXI, 1933, p. 126 sq.) şi Kramer (JAOS, LXIV, 1944, p. 7 sq.) au demonstrat că tăbliţa a XII-a este o traducere directă din sumeriană, pe cînd restul de tăbliţe — cum susţine Kramer — atestă un împrumut creator şi o formulare independentă. Versiunea accadiană a tăbliţei a XII-a este o traducere a părţii a doua a legendei sumeriene. Prima parte, neluată în seamă de traducător, din fericire există şi ea a fost publicată de Kramer în monografia lui Gilgamesh and the Huluppu-Tree *(1938). Întrucît începutul, în esenţă, este o introducere la tăbliţa a XII-a, el poate fi rezumat astfel:*

La scurt timp după crearea lumii, un arbore ce creştea pe marginea Eufratului a fost dezrădăcinat de vîntul de sud. Inanna (Iştar) a luat trunchiul plutitor şi l-a plantat în grădina ei din Uruk. Ea intenţiona să-l utilizeze, la timpul potrivit, ca lemn de construcţie pentru patul şi scaunul ei. Cînd unele fiinţe ostile s-au amestecat în planul lui Inanna, Ghilgameş a scăpat-o. Drept mulţumire, Inanna a făcut din baza arborelui un pukku, *probabil un tambur, iar din coroană a făcut un* mikku, *probabil un ciocănel de tobă, de asemenea cu* *putere magică, pe care ea le-a dat lui Ghilgameş. Într-o zi, ambele aceste obiecte au căzut în lumea de jos (infern). Ghilgameş a căutat să le scoată, dar n-a putut. Plîngînd pierderea sa, el striga: „O* pukku *meu, o* mikku *meu". De la acest punct, traducerea accadiană, cunoscută nouă ca tăbliţa a XII-a, continuă povestirea, fapt oarecum indicat de rîndurile de la finele tăbliţei a XI-a.*

„O, timpul cînd eu aveam *toba* în casa dulgherului[181],
[(Cînd) soţia dulgherului era ca mama care m-a născut],
[Cînd fiica dulgherului era ca sora mea mai tînără!]
O, [cine-mi va aduce] *toba* [din lumea de jos]?
[Cine-mi va aduce sus] *ciocănelul* [din infern]?"
[Enkidu[182] îi spune lui Ghilgameş, stăpînul său]:
„Stăpînul meu, de ce [strigi tu (şi) de ce inima ta-i bolnavă]?
Iată, [eu am să scot] *to[ba]* din lumea de jos,
[Eu am să scot] *ciocăne[lul]* din infern".
10. Ghi[lgameş îi zice lui, lui Enkidu, servul său]:
„Dacă [tu vrei să cobori] în [lumea de jos],
[Am să-ţi spun ţie un cuvînt, primeşte vorba mea];
La sfatul meu [ia seama bine][183]:
Îmbrăcăminte curată [nu trebuie să pui]!
Ca un nelocalnic să fii [privit].
Cu ulei fin din cutie să nu te ungi!
La al lui miros plăcut ei s-ar aduna în jurul tău[184].
Un toiag de aruncat[185] în lumea de jos să n-arunci!
Cei loviţi cu toiagul te-ar înconjura pe tine.
20. Un băţ în mîinile tale nu trebuie să ai!
Duhurile s-ar tulbura din pricina ta.
Sandale de picioarele tale să nu-ţi legi,
Un zgomot în lumea de jos să nu faci,
Soţia pe care o iubeşti, să n-o săruţi,
Soţia pe care n-o iubeşti, să n-o loveşti!

---

[181] Acest rînd se află numai în versiunea sumeriană.
[182] Acest rînd se află numai în versiunea sumeriană.
[183] Rîndul precedent şi prima parte din rîndul 15 se găsesc numai în textul sumerian.
[184] Probabil sufletele morţilor din infern.
[185] Probabil un fel de arc.

Copilul pe care-l iubeşti, să nu-l săruţi,
Copilul pe care-l urăşti, să nu-l baţi!
Plîngerea din lumea de jos te-ar cuprinde!"[186].
„Ea care se odihneşte, ea care se odihneşte, mama lui Ninazu[187], ea care se odihneşte[188];
30. Şoldurile ei nu-s acoperite cu veşmînt,
Sînii ei cei cu forma de ulcior nu-s împodobiţi cu haină.
[La sfatul stăpînului, Enkidu n-a luat] aminte.
[El] şi-a pus un [veşmînt nou];
[Ei l-au cunos]cut că-i un stră[in].
Cu ulei [fin] din cutie el s-a [uns] pe sine:
La mirosul [căruia ei s-au strîns] în jurul lui.
[El şi-a aruncat] *cîrligul* în [lumea de jos]:
[Aceia loviţi] de cîrlig l-au înconjurat pe el.
Un toiag [a luat el în] mîna lui:
Duhurile s-au repezit (contra lui),
40. Sandale la [picioare şi-a încătărîmat],
Un zgomot [în faţa lumii de jos] el a făcut,
[El a sărutat pe iubita lui] soţie,
[El a lovit] pe soţia pe care o ura,
[El a sărutat pe fiul] iubit,
El a lo[vit pe fiul pe care-l] ura:
Plîngerea din lumea de jos l-a cuprins.
„Ea care se odihneşte, ea care se odihneşte, mama lui Ninazu, ea care se odihneşte;
Umerii ei sfinţi nu-s acoperiţi cu veşmînt,
Sînii ei cei cu forma de ulcior nu-s împodobiţi cu haină".
50. Ea n-a în[găduit] lui Enkidu să iasă din infern.
Nam[tar[189] nu l-a prins] pe el, frigurile nu l-au prins pe el; lumea de jos l-a prins pe dînsul.
Neînduratul înlocuitor al lui [Nergal][190] nu l-a prins, lumea de jos l-a prins pe el.

---

[186] În caz de neascultarea sfaturilor pentru comportarea în lumea din infern.

[187] Zeul vindecării.

[188] Cu sensul de a domni, a stăpîni.

[189] Un zeu al morţii şi al flagelului, slujitor al lui Ereşkigal.

[190] Nergal era stăpînul lumii de jos.

Nu pe cîmpul de [bătaie] al oamenilor a căzut el; lumea de jos l-a prins [pe el]!
Atunci stă[pînul] meu, fiul lui Ninsunna [191], plînge pentru Enkidu, servul lui,
Merge singur-singurel la [Ekur], templul lui Enlil:
„Părinte [Enlil], iată, *toba* mea a căzut în lumea de jos,
Ciocănelul meu [a căzut în lumea de jos];
Namtar nu l-a prins pe el, frigurile nu l-au prins pe el; lumea de jos l-a prins pe el.
60. Neînduratul înlocuitor al lui Nergal nu l-a prins pe el; lumea de jos l-a prins pe el.
Pe cîmpul de luptă al oamenilor n-a căzut; lumea de jos l-a prins pe el!“
Părintele Enlil nu i-a răspuns nici o vorbă; la Ur [192] el merse:
„Părinte Sin, iată, *toba* mea a căzut în lumea de jos,
Ciocănelul meu a căzut în lumea de jos.
Pe Enkidu pe care l-am [trimis] să le aducă sus, l-a prins lumea de jos.
Namtar nu l-a prins pe el, frigurile nu l-au [prins] pe el,
Nemilosul înlocuitor al lui Nergal nu l-a prins pe el, lumea de jos l-a cuprins pe el.
N-a căzut pe cîmpul de luptă al oamenilor, ci lumea de jos l-a prins pe el“.
[Părintele Sin nu i-a răspuns]; la [Eridu [193] el se duce]:
70. „[Părinte *Ea*, iată, *toba* mea a căzut în lumea de jos],
[*Ciocănelul* meu a căzut în lumea de jos].
Pe [Enkidu pe care l-am trimis să le scoată, l-a cuprins lumea de jos].
Nam[tar nu l-a prins, frigurile nu l-au prins, lumea de jos l-a cuprins pe el].
Nemilosul înlocuitor al lui Nergal [nu l-a prins pe el; lumea de jos l-a cuprins pe el].
[El n-a căzut] pe cîmpul de luptă al oamenilor; lumea de jos l-a cuprins pe el!“

---

[191] „Fiul lui Ninsunna“ se referă la Ghilgameş.

[192] La Ur se află templul şi cultul lui Sin, zeul Lunii.

[193] Aşa e în textul sumerian; în cel asirian avem numele Eabzu.

Părintele *Ea* a intervenit pentru el.
[El a zis] către [Nergal], eroul cel viteaz:
„O, viteazule erou Ner[gal...],
[Deschide] repede o bortă [în pămînt],
80. Ca duhul lui Enkidu [să iasă afară din infern]
Şi fratelui său [să-i povestească drumul în infern]".
Nergal, viteazul erou, [a ascultat la *Ea*].
Abia el deschisese o gaură în pămînt,
Cînd duhul lui Enkidu, ca o suflare de vînt, a ieşit afară din lumea de jos.
Ei s-au îmbrăţişat şi s-au sărutat unul pe altul.
Ei au schimbat *cuvinte*, suspinînd unul cu altul:
„Spune-mi prietene, povesteşte-mi amice,
Spune-mi întocmirea lumii de jos pe care tu ai văzut-o".
„Eu nu-ţi voi spune, eu nu-ţi voi spune!
90. (Căci) dacă-ţi voi spune întocmirea lumii de jos pe care eu am văzut-o,
Tu ai să cazi jos şi ai să plîngi!"
„[...] Eu am să stau jos şi am să plîng"
„[*Trupul meu*...] pe care tu l-ai pipăit şi inima ta de el s-a bucurat,
Îl rod viermii [ca şi cînd ar fi] o haină veche.
[Trupul meu...] pe care tu l-ai atins, cînd inima ta se bucura,
[...] e plin de ţărînă".
El a strigat: „[vai!]" şi s-a aruncat [în ţărînă],
[Ghilgameş] a strigat: „[vai!]" şi s-a aruncat [în ţărînă].
„[...ai văzut tu]?". „Eu am văzut".

(Rîndurile 100—101 sînt mutilate. Rîndurile 102—117 şi 119—144, în ediţia lui Thompson, sînt pierdute afară de două semne. Probabil că înaintea rîndului 118 se afla reversul fragmentului Weidner (AfO, X, 363) care ne procură părţile concluzive ale celor douăsprezece rînduri [numărate 2—13 în traducerea de mai jos]. A. Heidel [GE, 100—101] a reconstituit rîndurile 102—117, după versiunea sumeriană, dar reconstituirea sa n-a fost acceptată de E. A. Speiser şi R. Labat, care preferă să se ţină de textul accadian)

2'. „[...]?" — „L-am văzut:
[...] am plîns pentru (el)".

„[...]?“ — „L-am văzut:
[...] mănîncă pîine“.
„[...]?“ — „L-am văzut:
[...] bea apă“.
„[... l-ai vă]zut?“ — „L-am văzut:
[...] este bucuros“.
10'. „[... l-ai văzut?“] — „L-am văzut:
[Ca cea a unui scrib] bun, brațul lui e dezgolit.
[...] el intră în palat“.
„[...] l-ai văzut?“ — „L-am văzut:
118. Ca unui plăcut [...]“

(douăzeci și șase de rînduri distruse)

145. „Pe cel care [*a căzut jos*] din catarg l-ai văzut?“ — [„L-am văzut]:
Abia [...] i-au fost scoase cuiele“.
„Pe cel [care a murit] de moarte năprasnică l-ai văzut?“ — „[L-am văzut]:
El sta pe un culcuș de noapte și bea apă curată“.
„Pe cel care a fost ucis în luptă l-ai văzut?“ — „L-am văzut:
150. Tatăl său și mama sa i-au ridicat capul, iar soția lui a plîns, pentru el a [plîns], pentru el“.
„Pe cel al cărui cadavru a fost aruncat pe cîmp l-ai văzut?“ — „L-am văzut:
Duhul lui n-are odihnă în lumea de jos“.
„Pe cel de al cărui suflet n-are pe nimeni să se îngrijească l-ai văzut?“ — „L-am văzut:
Resturile oalei, fărîmituri de pîine, ce se aruncă-n stradă el mănîncă“.

IMNE,
INVOCĂRI
ȘI INCANTAȚII

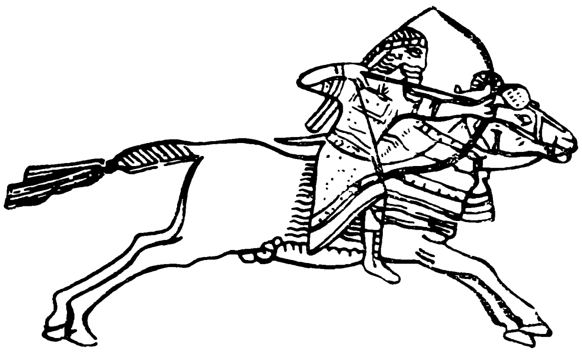

IMN CĂTRE IŞTAR

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

După lauda farmecului şi virtuţilor zeiţei, Imnul de mai jos se încheie cu enumerarea binefacerilor pe care Iştar le-a revărsat peste regele Ammiditana. Deşi faptele sînt înfăţişate ca împlinite, afirmaţiile trebuie luate numai ca nişte manifestări ale dorinţei regelui Ammiditana pentru eventuala lor realizare. Publicarea textului acestui Imn către Iştar în revistele de specialitate nu ne indică şi provenienţa tăbliţei. Se pare că el a fost scris în ultima parte a dinastiei prime de Babilon, aproximativ pe la 1600 î.e.n. Textul se află în RA, XXII, 170—171; traducerea în RA, XXII, 174—177, iar transcrierea în ZA, XXXVIII, 19—22. Traducerea de faţă e luată din ANET ^{2}, p. 383, unde traducător figurează Ferris J. Stephens.

IMN CĂTRE IŞTAR

Lăudaţi pe zeiţa, cea mai slăvită între zeiţe,
Să fie venerată stăpîna oamenilor, cea mai mare între Igigi[1].
Lăudaţi pe Iştar, cea mai slăvită între zeiţe,
Să fie venerată regina femeilor, cea mai mare între Igigi.
Ea e înveşmîntată cu încîntare şi cu afecţiune,
Ea e plină de viaţă, farmec şi voluptate.
Iştar e îmbrăcată cu încîntare şi tandreţe,
Ea e plină de viaţă, farmec şi voluptate.
Dulci sînt buzele ei; viaţă e în gura sa.
La apariţia ei totul se înveseleşte.

---

[1] Aici un nume colectiv pentru marii zei ai cerului.

Ea e maiestuoasă; voaluri scumpe are pe capul ei;
Faţa ei e frumoasă; ochii ei-s strălucitori.
Zeiţa, în ea se află sfatul[2],
Soarta a orice ea o ţine în mînă[3],
La a sa privire se capătă bucurie[4],
Putere, mărinimie, divinitate protectoare şi duh păzitor[5].
Ea e aproape[6], ea e plină de milă şi prietenie.
În plus, ea e atrăgătoare nespus.
Fie ea o roabă, o fetiţă orfană ori o simplă mamă, ea (pe toţi) apără.
20. (Toţi) o invocă; femeile cheamă numele ei.
Cine poate fi asemenea măreţiei ei?
Puternice, preaînalte, mărețe sînt hotărîrile ei.
Iştar, măreţiei ei cine-i poate fi egal?
Puternice, preaînalte-s hotărîrile ei.
Ea e căutată printre zei; nebănuit e rangul ei.
Respectat e cuvîntul ei; el e mai presus de toţi[7].
Iştar, printre zei, nebănuit e rangul ei.
Respectat e cuvîntul ei, el e mai presus de toţi.
Ea e regina lor; ei în toată clipa aduc la împlinire poruncile sale.
30. Oricare dintre ei se pleacă în faţa sa.
Ei primesc lumina ei, (cînd sînt) în faţa sa.
Femei şi bărbaţi, toţi o cinstesc pe ea.
În adunarea lor[8], cuvîntul ei e greu; predomină.
În faţa lui Anum, regele lor, ea îi susţine[9] pe toţi.
Ea e plină de pricepere, prevedere, înţelepciune.

---

[2] Părerea pe care o dă Iştar în adunarea zeilor e cea mai bună. Nu există un alt sfat mai bun ca al ei.

[3] Cînd zeii fixează destinele oamenilor, propunerea lui Iştar este cea aplicată.

[4] Numai vederea zeiţei Iştar e suficientă pentru a înveseli pe cineva.

[5] Calităţi pe care poetul le atribuie lui Iştar.

[6] Nu e distantă, ci se apropie de om.

[7] De toţi zeii; exagerare, căci Iştar nu făcea parte din triada primă a zeilor babilonieni.

[8] În adunarea zeilor.

[9] Adică intervine pentru zei, cuvîntul ei fiind ascultat de Anum, capul panteonului. Numele de Anum, de către unii asiriologi, este pronunţat şi scris *Anu*.

Ei[10] se sfătuie împreună, ea şi stăpînul ei[11].
Da, ei ocupă sala tronului împreună[12].
În încăperea divină, locuinţa bucuriei,
În faţa lor, zeii îşi iau locul lor.
Spre cuvintele lor, ei îşi îndreaptă atenţia lor.
Regele, favoritul lor, iubitul inimii lor[13],
Din belşug le oferă lor jertfele sale curate.
Ammiditana, drept cea mai curată jertfă a mîinilor sale,
Aduce în faţa lor boi şi căprioare grase.
De la Anum, soţul ei, a fost ea[14] rugată să ceară pentru el[15]
O durabilă, o lungă vieţuire.
Mulţi ani de trăire lui Ammiditana
Ea i-a dăruit, Iştar a hotărît să-i dea.
Cu porunca ei, ea i-a supus lui
Cele patru părţi ale lumii[16], la picioarele lui;
Şi totalul tuturor popoarelor
Ea a hotărît să le adauge (jugului său) robiei sale[17].

---

[10] Anu şi Iştar
[11] Anu, căpetenia zeilor babilonieni.
[12] Unde numai Anu era îndreptăţit să stea.
[13] Ammiditana, care-i amintit mai jos.
[14] Iştar a fost rugată de Ammiditana.
[15] Pentru Ammiditana.
[16] Adică toată omenirea.
[17] Adică să i le supună lui.

JELUIRE CĂTRE IŞTAR

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Este o jeluire ce se spunea în timpul unui ritual de descîntare. Aici Iştar apare sub aspectul ei de zeiţă a vitejiei şi războiului; suplicantul i se adresează ca celei mai mari dintre zeiţe. Penitentul îşi varsă necazul său amar şi imploră să i se redea prosperitatea, pentru ca atît el, cît şi cei care-l vor vedea pe el să laude şi să glorifice pe zeiţă. Un colofon[1] al textului ne arată că el era proprietatea templului Esagila din Babilon si că a fost copiat de pe o versiune mai veche de la Borsippa. Textul de faţă a fost scris în perioada neobabiloniană, dar cu toată probabilitatea a fost copiat după un altul mai vechi.

Textul babilonian se află în L. W. King, *The Seven Tablets of Creation* (London, 1902), vol. II, tăbliţa 75 sq., iar traducerea lui se află tot acolo, vol. I, p. 222 sq. Alte traduceri: H. Zimmern, *Hymnen und Gebete* („Alter Orient", VII, 3), p. 19 sq.; P. Dhorme, *Choix de textes religieux assyro-babyloniens* (Paris, 1907), p. 356 sq.; P. Jensen, KB, VII, 2, p. 124 sq.; A. Ungnad, ATB, 1. Aufl., I, p. 85 sq.; *Die Religion der Babylonier und Assyrer* (Jena, 1921), p. 217 sq.; E. Ebeling, AOT, 2. Aufl., p. 257 sq.; Ferris J. Stephens, ANET, 2nd ed., p. 384 sq.; T. Negoiţă, *Psalmii biblici şi psalmii babilonieni*, Buc., 1944, p. 58 sq.

JELUIRE CĂTRE IŞTAR

Te implor, stăpîna stăpînelor, zeiţa zeiţelor,
O, Iştar, regina tuturor popoarelor, călăuzitoarea dreaptă a omenirii!

---

[1] O notiţă lămuritoare, la finele unei scrieri.

Jeluire către Iştar

O, Irninni [2], totdeauna preamărită, cea mai mare între Igigi,
Puternică eşti tu, o, prinţesă, numele tău e preaînalt.
Da, tu eşti lumina [3] cerului şi a pămîntului, o, vitează fiică a lui Sin,
O, apărătoarea armelor, ce aţîţi lupta,
O, posesoare a toată puterea divină, împodobită cu coroana de stăpînă,
O, stăpînă, slăvită e măreţia ta; peste toţi zeii mai înaltă.
O, stea de plîngere, care duci la ceartă pe fraţii liniştiţi [4],
10. Dar mereu tu dai pace.
Tu, cea puternică, stăpîna luptei, care răstoarnă munţii,
O, Guşea [5], cea înfricoşătoare şi gata de luptă,
Tu desăvîrşeşti judecata şi hotărîrea, poruncile cerului şi ale pămîntului.
Altare, temple, locuri sfinte şi sanctuare te cinstesc pe tine [6];
15. Unde nu e numele tău, unde nu-i puterea ta divină?
Unde nu-s făcute asemănările tale [7], unde nu-s altarele tale?
Unde nu eşti tu mare, unde nu eşti tu preaslăvită?
Anu, Enlil şi *Ea* [8] te-au făcut pe tine mare; printre zei ei au făcut să fie mare stăpînirea ta.
Ei te-au făcut pe tine mare printre Igigi; ei au făcut scaunul tău predominant.
20. Numai la pronunţarea numelui tău tremură cerul şi pămîntul.
Zeii tremură; Anunnakii [9] se pleacă.
De numele tău cel venerat trebuie să asculte omenirea.

---

[2] Un alt nume pentru zeiţa Iştar, probabil derivat din numele de Inanna, pe care Iştar îl purta la sumerieni.

[3] Ca astru ceresc, Iştar era planeta Venus.

[4] Iştar incita pe oameni la război.

[5] Un alt nume pentru zeiţa Iştar, uneori apărînd ca Aguşea ori Aguşaia.

[6] În aceste edificii este venerată zeiţa Iştar.

[7] Statueta din piatră ori chipul lui Iştar zugrăvit pe stîlpi.

[8] Această triadă cuprinde pe zeul cerului (Anu), pe zeul pămîntului (Enlil) şi pe zeul oceanului (*Ea*).

[9] Un nume colectiv pentru zei, nu totdeauna utilizat cu acelaşi sens. Uneori el pare să desemneze pe zeii cerului şi ai pămîntului, alteori pe zeii pămîntului şi ai lumii de jos, iar uneori numai pe zeii lumii de jos.

Fiindcă tu ești mare și tu ești preaînaltă.
Toți cei cu capul negru (poporul și) omenirea laudă puterea ta.
25. Judecarea poporului după dreptate și adevăr tu hotărăști.
Tu vezi pe cel apăsat și năpăstuit; zilnic îi faci să prospere.
Mila ta! O, stăpîna cerului și a pămîntului, păstorița poporului celui obosit.
Mila ta! O, stăpîna sfîntului Eanna[10], casa proviziilor curate.
Mila ta! O, stăpînă, neobosite sînt picioarele tale, iuți sînt genunchii tăi.
30. Mila ta! O, stăpînă a conflictelor (și) tuturor luptelor.
Cea care strălucește, leoaica Igigilor, liniștitoarea nesățioșilor zei,
Cea mai puternică dintre prinți, care ții în frîu pe regi,
(Dar) care slăbești frînele tuturor servitoarelor.
Tu ești preaînaltă și tare înrădăcinată, o, vitează Iștar, mare e puterea ta.
35. Tu, cea strălucită, facla cerului și a pămîntului, lumina tuturor popoarelor,
Neegalată în furia luptei, puternică în bătălie,
Tăciune ce se aprinde contra dușmanului, ce aduce nimicirea celor furioși,
Cea scăpărătoare, Iștar, care adună oștile,
Zeitatea bărbaților, zeița femeilor, ale cărei planuri nimeni nu le află,
40. Unde privești tu, cel mort înviază, bolnavul se vindecă;
Rătăcitul care vede fața ta găsește drumul drept.
Eu am strigat către tine, eu servul tău suferind, sleit și obidit.
Vezi-mă, o, stăpînă; primește rugile mele.
Uită-te cu milă la mine și ascultă cererea mea.

---

[10] Templul lui Iștar în Uruk.

45. Promite-mi iertarea, îndurarea ta să se milostivească.
Milă, pentru trupul meu prăpădit, plin de nedumerire şi necaz,
Milă, pentru inima mea bolnavă, plină de lacrimi şi suferinţă.
Milă, pentru măruntaiele mele sărmane, (pline) de necaz şi amărăciune,
Milă, pentru casa mea întristată, ce plînge amărîtă.
50. Milă, pentru simţămintele mele, pline de lacrimi şi suferinţă.
O, preaînaltă Irninni, leu furios [11], să se potolească inima ta.
O, tu, furios bou sălbatic, să se liniştească duhul tău.
Bunătatea ochilor tăi să fie peste mine.
Cu faţa ta strălucitoare priveşte-mă cu milă.
55. Alungă vrăjile cele rele din corpul meu (ca) să văd lumina ta.
Cît de mult, o, stăpînă, să se uite peste mine vrăjmaşii mei?
În minciună şi neadevăr, să plănuiască ei răul asupra mea,
Prigonitorii şi cei care caută să te întărîte contra mea?
Cît de mult, o, stăpîna mea, schilodul şi slăbănogul să mă ponegrească?
60. Mi s-a făcut o haină din sac [12]; aşa am apărut în faţa ta.
Cel slab a devenit tare, iar eu am slăbit.
Mă rostogolesc ca un val, pe care un vînt rău îl face violent.
Inima zboară; ea fîlfîie ca pasărea cerului.
Eu plîng ca un porumbel zi şi noapte.
65. Eu sînt toropit şi astfel plîng cu amar.
De „oh“ şi de „ah“ sufletul mi-i topit.
Eu, ce am făcut eu, o, zeul meu şi zeiţa mea?
Ca unul ce nu se teme de zeul şi zeiţa mea am fost tratat;
Fiindcă boală, dureri de cap, pagube şi ruina mi-au fost hărăzite;
70. Mi s-a dat mie spaimă, dispreţ, mînie adîncă,
Furia, aprinderea, supărarea zeilor şi a oamenilor.
Eu am de aşteptat, o, stăpînă, zile negre, luni posomorîte şi ani de necaz.

---

[11] În rîndul 31, Iştar e numită leoaică, dar aici, în aspectul ei de zeitate luptătoare, ea a zugrăvită cu numele furiosului animal masculin, leul.

[12] Îmbrăcăminte de pocăinţă, de doliu.

Eu am de aşteptat, o, stăpînă, judecată de descurajare şi tulburare.
Moartea şi durerea vor aduce sfîrşitul meu.
75. Tăcută e capela[13] mea, pustiu e sfîntul meu locaş;
Peste casa mea, poarta mea şi ogorul meu se varsă linişte de moarte,
Iar zeul meu şi-a întors faţa către altarul altuia.
Familia mea e răspîndită; acoperişul meu e nimicit,
(Dar) eu mi-am pus speranţa în tine, stăpîna mea, către tine mi-am îndreptat gîndul meu;
80. Către tine m-am rugat; iartă-mi datoria.
Dezleagă-mi păcatul, greşeala, faptele necuviincioase şi nelegiuirea.
Iartă-mi faptele nesăbuite; primeşte rugămintea mea;
Dezleagă-mi cătuşele; dă-mi slobozenia;
Condu-mi drept paşii mei; mîndru ca un erou să păşesc pe cale dimpreună cu cei vii;
85. Vorbeşte în aşa fel, ca la porunca ta zeul cel mîniat să se îmbuneze
(Şi) zeiţa care s-a supărat să se reîntoarcă iarăşi.
(Acum) întunericul şi negura, opaiţul meu să le lumineze[14];
(Acum) stinsă, făclia mea să se aprindă.
Familia mea cea risipită să fie reunită;
90. Ograda mea să fie largă; ţarcul meu să fie sporit.
Primeşte plecarea capului meu; ascultă-mi rugile.
Priveşte spre mine cu milă şi primeşte-mi ruga cea fierbinte.
Cît de mult, o, stăpînă, vei fi supărată şi cu faţa întoarsă?
Cît de mult, o, stăpînă, vei fi înfuriată şi duhul tău aprins?
95. Întoarce-ţi faţa mînioasă; adu-o cu bunătate.
Ca apa ce se varsă într-un bazin aşa să se potolească supărarea ta.
Duşmanii mei să fie călcaţi în picioare ca pămîntul;

---

[13] Capela e o biserică foarte mică. La babilonieni trebuie să fi fost un templu mic.

[14] Speranţa pusă în Iştar să alunge neajunsurile şi amărăciunile penitentului.

Supune-mi pe cei ce mă urăsc şi fă-i ghemuiţi sub mine.
Rugăciunile mele şi suspinele mele să ajungă la tine.
100. Marea ta bunătate să fie peste mine.
Fă ca cei ce mă văd în uliţă să cinstească numele meu,
Iar eu voi glorifica divinitatea ta şi puterea ta în faţa celor cu capul negru[15], [zicînd:]
Iştar este preaînaltă; Iştar este regină;
Stăpîna este preaînaltă; stăpîna este regină.
105. Irninni, strălucita fiică a lui Sin, n-are egal.

---

[15] Poporului.

IMN CĂTRE ZEUL-LUNĂ

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Acesta e un text bilingv (sumerian şi accadian), zugrăvind atributele şi aspectele lui Sin, zeul Lunii. Dacă observăm partea textului tradus aici, vedem că el era o invocare. Această parte a textului e aşa de puţin conservată, încît nu s-a putut reda mulţumitor.

Tăbliţa a fost găsită pe locul vechii cetăţi Ninive. Scrierea textului de pe ea ar putea fi datată sub domnia lui Assurbanipal, regele Asiriei (668—633 î.e.n.). Tăbliţa arată că ea a fost copiată de pe o altă tăbliţă, de aceea data compoziţiei originale nu poate fi determinată.

Textul se află în Rawlinson (2nd ed.), IV, 9, iar traducerea lui în H. Zimmern, *Babylonische Hymnen und Gebete* („Alter Orient", VII, 3), Leipzig, 1907, p. 11 sq.; M. Jastrow, *Religion*, I, p. 436 sq.; S. Langdon, *Babylonian Penitential Psalms* (OECT, VI), pp. 6—11; E. Ebeling, în AOT², 241—242; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 41 sq.; Ferris, J. Stephens, în ANET², p. 383 sq.

IMN CĂTRE ZEUL-LUNĂ

O, stăpîne, viteazul zeilor, care în cer şi pe pămînt singur eşti preaslăvit,
Părinte Nanna[1], stăpîne Anşar[2], viteazul zeilor[3],

---

[1] Lumina.

[2] Cf. *Enuma Eliş*, tăbliţa I, rîndul 12.

[3] Formula: „care în cer şi pe pămînt este preaslăvit", deşi nu este scrisă la finele rîndurilor 2—9 trebuie mereu subînţeleasă (adică repetată), ca un fel de refren. Din cele patru nume cu care e poreclit zeul, în rîndurile 2—4, cel de Nanna (unii autori îi spun Nannar) este numele sumerian al zeului Lunii, iar Sin este numele accadian. Anşar e părintele primitiv al zeilor (cf. *Enuma Eliş*), iar Anu e zeul cerului şi şeful tuturor zeilor.

Părinte Nanna, stăpîne Anu, eroul zeilor,
Părinte Nanna, stăpîne Sin, viteazul zeilor,
5. Părinte Nanna, stăpîne din Ur[4], viteazul zeilor,
Părinte Nanna, stăpînul din Egişşirgal[5], viteazul zeilor,
Părinte Nanna, stăpînul tiarei[6], viteazul zeilor,
Părinte Nanna, cel plin de slavă regească, viteazul zeilor,
Părinte Nanna, care păşeşti în straie de prinţ, viteazul zeilor,
10. Taurul furios, al cărui corn e gros, ale cărui picioare sînt zdravene, cu barba din nestemate, plin de podoabe şi belşug,
Vlăstar, singur creat[7], binelegat în formă[8], plăcut la vedere, a cărui voie bună şi mulţumire sînt fără de sfîrşit.
Pîntece ce dă naştere la tot ce locuieşte într-un sfînt locaş cu făpturi vii,
Părinte îndurat şi milostiv, care ţine în mîna lui viaţa întregii ţări,
O, stăpîne, măreţia ta umple de respect marea cea largă ca şi cerul cel îndepărtat,
15. Făcătorul pămîntului, cel care a întemeiat temple, cărora îţi place să le dai nume.
Părinte, zămislitorul zeilor şi oamenilor, ce ai fondat altarele şi orînduit jertfele.
Întemeietorul regalităţilor, dătătorul sceptrelor, tu fixezi destinul pînă la finele zilelor.
Prinţule puternic, a cărui inimă largă nici un zeu n-o poate pătrunde,
Mînzule sprinten ai cărui genunchi nu obosesc, care deschide calea zeilor, fraţilor săi,
20. A cărui lumină merge de la temelia pămîntului pînă la vîrful cerului, cel care deschide cerul şi luminează[9] tot poporul.
Tatăl creator, care se uită binevoitor peste toate creaturile.
O, stăpîne, cel ce fixezi destinele cerului şi ale pămîntului, al cărui cuvînt nimeni nu-l schimbă,

---

[4] Loc de cult al zeului Lunii.
[5] Egişşirgal era numele templului zeului Lunii din oraşul Ur.
[6] Tiara este coroana pe care o poartă împăraţii şi papii.
[7] Nu s-a născut din altcineva.
[8] La corp.
[9] Aici se descrie mersul Lunii pe cer.

Cel care stăpîneşti apa şi focul, conducătorul făpturilor vii, care alt zeu este ca tine?
În ceruri cine e preamărit? Tu! Tu singur eşti preaslăvit!
25. Pe pămînt cine e preaslăvit? Tu! Tu singur eşti preamărit!
Tu! Cînd cuvîntul tău a fost rostit în cer, îngenunchează Igigii.
Tu! Cînd cuvîntul tău e rostit pe pămînt, Anunnakii sărută pămîntul.
Tu! Cînd cuvîntul tău se mişcă în cer ca un vînt, el face hrană îmbelşugată şi adapă pămîntul.
Tu! Cînd cuvîntul tău vine jos pe pămînt, creşte iarba verde.
30. Tu! Cuvîntul tău face să se îngraşe turmele şi staulele; să se dezvolte vietăţile.
Tu! Cuvîntul tău face să se nască adevărul şi dreptatea, ca poporul să spună adevărul.
Tu! Cuvîntul tău e departe în cer; e ascuns în pămînt; nimeni nu-l vede.
Tu! Cuvîntul tău, cine-l pricepe? Cine ţi-e egal?
O, Doamne, ca stăpîn în cer, ca puternic pe pămînt, printre zei, fraţii tăi, pe cine ai asemenea?

(Traducerea lui Ebeling [AOT, p. 241] are în plus şi rîndurile acestea [10]*) :*

35. Rege mare printre regi, a cărui poruncă nimeni n-o poate da, a cărui divinitate nimeni dintre zei n-o egalează.
Încotro ochiul tău priveşte cu credinţă [...] arăţi bunăvoinţă (?),
Unde mîna ta cu credinţă [...] vindeci tu (?),
Strălucit stăpîn, care [adevărul şi dreptatea] cîrmuieşti în cer şi pe pămînt,
Priveşte casa ta; priveşte oraşul tău!
40. Priveşte la Ur; priveşte la Egişşirgal!
Doamna [ta] cea iubită, [mama cea] milostivă ar putea să-ţi spună:
„Stăpîne, linişteşte-te!“
Viteazul [Şamaş] ar putea să-ţi spună: „Stăpîne, linişteşte-te!“
Igigii (ar putea să-ţi spună): „Stăpîne, linişteşte-te!“

---

[10] Poate că Stephens (ANET, 386) n-a mai inserat [aceste rînduri, deoarece în textul babilonian sînt foarte mutilate şi traducerea lor nu este deloc uşoară.

Anunnakii (ar putea să-ţi spună): „Stăpîne, linişteşte-te!"
45. Zeul [...] (ar putea să-ţi spună): „Stăpîne, linişteşte-te!"
Zeiţa Nin [...] (ar putea să-ţi spună): „Stăpîne, linişteşte-te!"
Zăvoarele din Ur, [palatul din Egişşirgal ar putea să-ţi spună: „Stăpîne, linişteşte-te!"],
Zeii cerului [şi ai pămîntului ar putea să-ţi spună: „Doamne, linişteşte-te!"],
(Invocare de 48 de rînduri către Nini prin ridicarea mîinii) [11].

---

[11] Un nume sumerian pentru zeul Sin.

INVOCARE CĂTRE ZEUL LUNII

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Imnul de față este o invocare ce însoțea jertfa din ziua a treizecea, care era sărbătoarea zeului Lunii. Ruga aceasta aparține tipului comun de rugăciune utilizat la ritualul *șu il-la*, „ridicarea mîinii". După o lungă invocare cu caracter imnic, penitentul se roagă pentru bunăstarea generală și apoi pentru iertarea păcatelor. Textul după care a fost făcută traducerea provine din tăblițele găsite în biblioteca lui Assurbanipal. Pentru duplicate, cf. Walter G. Kunstmann, *Die babylonische Gebetsbeschwörung*, Leipzig, 1932, p. 103.

Textul babilonian se află în L. W. King, *Babylonian Magic and Sorcery*, London, 1896, nr. 1, rîndurile 1—27. Traduceri: E. G. Perry, *Hymnen und Gebete an Sin*, Leipzig, 1907, pp. 12—16; H. Zimmern, AOT, XIII/I (1911), pp. 4—5; Stephens, ANET^{2}, p. 386.

INVOCARE CĂTRE ZEUL LUNII

O, Sin, o, Nannar, cel slăvit...
Sin, cel unic, care face să lumineze...
Care dai lumină pentru popor...
Spre a merge pe calea dreaptă poporul cu capul în întuneric...
Strălucitoare e lumina ta în cer...
Sclipitoare este torța ta, ca fierul...
Strălucirea ta a umplut pămîntul cel întins.
Poporul e bucuros, privind la tine prinde curaj.
O, tu, Anu[1] al cerului, ale cărui planuri nimeni nu le pricepe,

---

[1] Aici zeul Sin e identificat cu Anu.

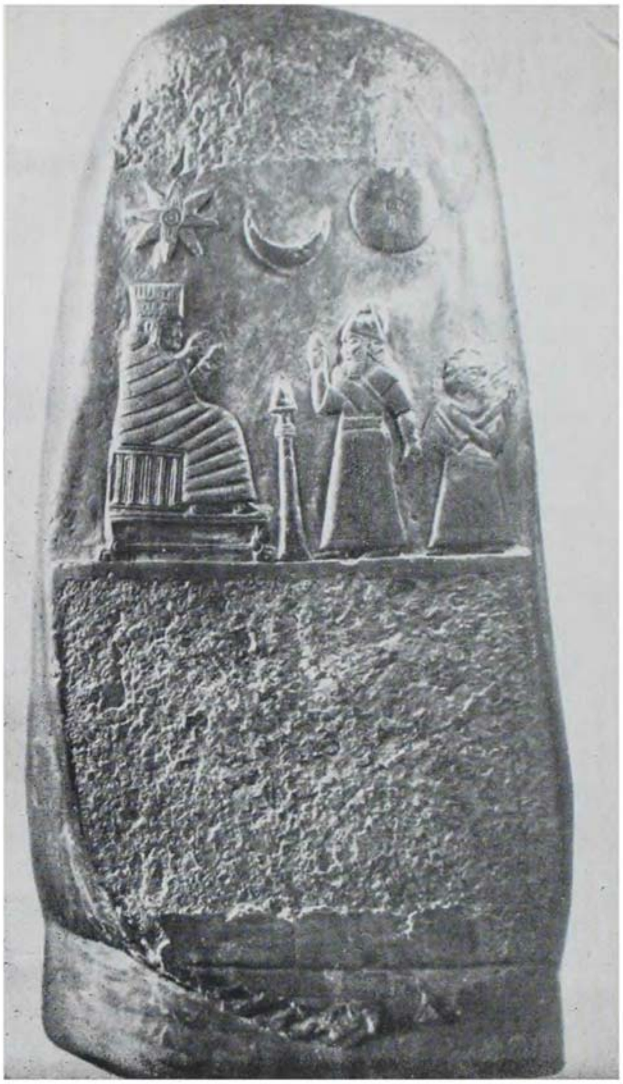

KUDURU, ADICĂ PIATRĂ DE HOTAR, A LUI MELIȘPAC AL II-LEA, REGELE BABILONULUI

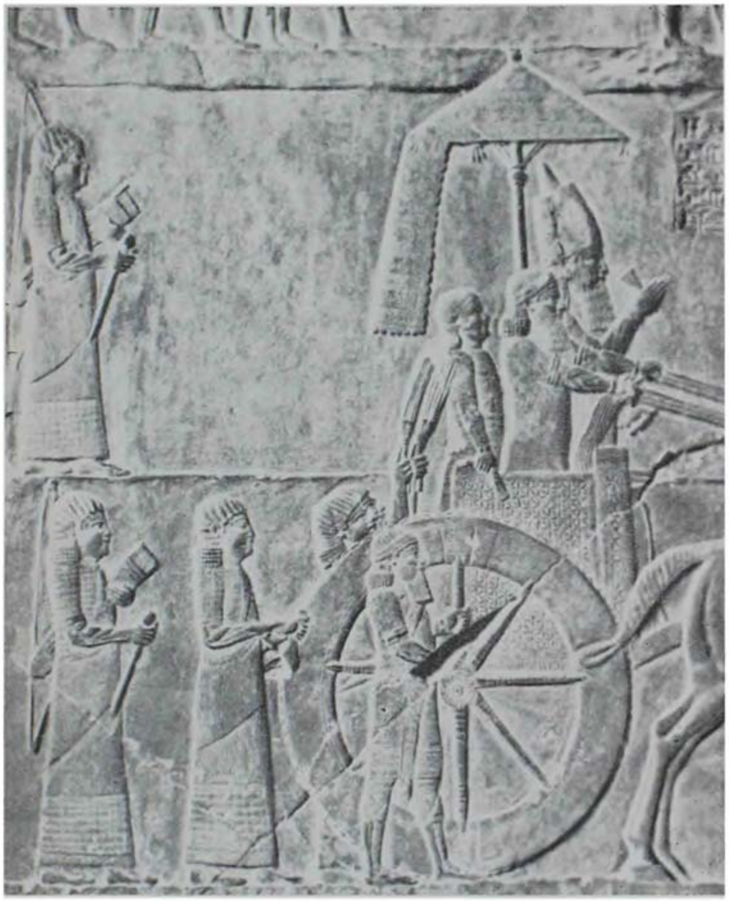

REGELE ASSURBANIPAL PE CARUL DE LUPTĂ (ORIGINALUL LA BRITISH MUSEUM)

10. Depăşitoare este lumina ta, ca a lui Şamaş, primul tău născut.
Plecaţi la pămînt sînt zeii cei mari, în prezenţa ta; hotărîrile asupra pămîntului sînt luate în faţa ta;
Cînd zeii cei mari te întreabă pe tine, tu le dai sfaturi.
Tu stai în adunarea lor şi-i prezidezi pe ei.
O, Sin, strălucitul din Ekur[2], cînd ei te întreabă, tu eşti cel care pronunţi oracolele zeilor.
Din pricina răului unei eclipse de Lună, ce are loc în cutare ori cutare lună, în cutare ori cutare zi[3],
Din pricina unei băi rele şi unor prevestiri şi semne neprielnice, ce s-au întîmplat în palatul meu şi ţara mea,
În bezna Lunii, timpul oracolului, taina marilor zei,
În ziua a treizecea, sărbătoarea ta, ziua plăcută divinităţii tale,
O, Namrasit[4], neîntrecut în putere, ale cărui planuri nimeni nu le poate pătrunde,
20. Eu ţi-am ars tămîie curată în toiul nopţii; ţi-am vărsat cea mai dulce băutură,
Eu îngenunchez; eu (astfel) mă rog; eu te caut.
Împlineşte-mi mie dorinţele de bunăstare şi dreptate;
Zeul ori zeiţa mea, supăraţi pe mine de multe zile,
Să-mi fie binevoitori în adevăr şi dreptate; calea mea să fie netedă; paşii mei siguri.
După ce el[5] a trimis pe Zakar, zeul viselor,
În timpul nopţii, să aud eu spălarea păcatelor mele; nelegiuirea mea să fie curăţită;
(Şi) eu pe vecie să-ţi slujesc ţie cu credinţă.

---

[2] Numele templului principal al lui Sin din Nippur.

[3] Aceste două rînduri, în textul original, se află după rîndul 11. Fiindcă ele reprezintă o intercalare posterioară în text, Stephens le-a transferat mai la vale, considerînd că aci ar fi fost ele intenţionate de autor.

[4] Un nume al zeului Lunii, cu sensul de „lumina ce se înalţă".

[5] Zeul Sin.

INVOCAREA LUI ASSURBANIPAL CĂTRE ZEUL-SOARE

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

În realitate, acest text este un imn de laudă a zeului Şamaş, la care s-a adăugat o invocare pentru propăşirea lui Assurbanipal. Această compoziţie poetică conţine şi ceva caracteristic în rîndurile finale, ceea ce nu întîlnim în imne şi invocări, ci lucrul acesta este o reminiscenţă a numeroaselor inscripţii regale din perioada anterioară a Mesopotamiei. Imnul se termină cu o binecuvîntare pentru cei care-l vor rosti cu evlavie şi un blestem pentru cei care-l vor dispreţui. Textul imnului se află în E. Ebeling, KAR, n° 105, 361 iar traducerea în E. Ebeling, *Quellen zur Kenntniss der babylonischen Religion*, MVAG, XXIII (1918), Heft I, pp. 25—27 şi idem, în AOT², 247—248.

INVOCAREA LUI ASSURBANIPAL CĂTRE ZEUL-SOARE

O, lumina zeilor celor mari, lumina pămîntului, luminătorul marginilor pămîntului,
... judecătorul preaslăvit, onorat de cele de sus şi de cele de jos, ...
...[1] Tu străbaţi cu lumina ta toate ţările,
Ca unul ce nu încetezi prevestirile, zilnic tu orînduieşti mersul cerului şi al pămîntului,
[Răsăritul] tău e un foc arzînd, toate stelele cerului le depăşeşte.

---

[1] În textul original se află două cuvinte: *tikip satakki* pe care asiriologii le consideră adaose de mai tîrziu şi de aceea nu le traduc.

Tu singur strălucești; nimeni nu-i asemenea ție printre zei.
Cu Sin[2], tatăl tău, hotărăști clipa, dai poruncile.
Anu și Enlil, fără tine nu iau nici o hotărîre.
Ea[3], stăpînul judecății celei mai dibace, depinde de tine,
10. Atenția tuturor zeilor e ațintită spre răsăritul tău luminos,
Ei miros tămîie; primesc jertfe curate de pîine,
Magii [se pleacă] sub tine ca să facă minuni, să gonească răul.
Prezicătorii [stau în fața] ta ca mîinile lor să se învrednicească a primi vedenii.
[Eu sînt servul] tău Assurbanipal, căruia în viziune i-ai spus să ia regalitatea,
[Cinstitorul] luminoasei tale divinități, cinstitorul slavei tale strălucite,
[Vestitorul] măreției tale, care glorifică lauda ta la popoarele cele răspîndite.
Judecă-i tu cazul lui; soarta sa prefă-o în prosperitate.
[Păstrează]-l în splendoare; zilnic să-i meargă bine.
[Veșnic] să domnească peste poporul ce i-ai dat pe drept.
20. [În casa] pe care el a făcut-o și în care el te-a așezat bucuros,
Să se veselească inima lui, mereu să fie fericit, să fie mulțumit în viață.
Oricine va cînta acest psalm (și) va rosti numele lui Assurbanipal,
În belșug și cu dreptate să stăpînească peste credincioșii lui Enlil.
Oricine va învăța acest text (și) va lăuda pe judecătorul zeilor,
Șamaș să-i sporească [...] sa; porunca lui să placă poporului.
Cel care va lepăda acest imn (și) nu va slăvi pe Șamaș, lumina zeilor mari,
Ori va schimba numele lui Assurbanipal, căruia Șamaș i-a acordat regalitatea și va scrie un alt nume regesc,
Cîntarea aceluia din harpă să nu placă poporului; cîntarea lui de bucurie să fie ca un spin și amărăciune.

---

[2] Zeul Lunii.
[3] Zeul înțelepciunii și al justiției.

IMN CĂTRE ZEUL-SOARE

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Aici Şamaş este lăudat ca un zeu universal. El străluceşte peste tot pămîntul şi chiar peste lumea de jos. El se bucură de cinstirea şi devoţiunea oricărui fel de oameni, chiar şi a acelora din ţările străine. Alternînd cu acest fel de gîndire, în acest Imn îl aflăm pe zeul Şamaş stăruind pentru înţelegere şi dreptate pe pămînt. El pedepseşte pe cel rău şi răsplăteşte pe cel drept. Textul a fost reconstituit după mai multe fragmente, toate descoperite în biblioteca lui Assurbanipal. Cea mai bună ediţie a textului este cea a lui C. D. Gray, *The Šamaš Religious Texts*, Chicago, 1901, Pl. I—II, la care trebuie adăugată cea a lui R. E. Brünow, *Assyrian Hymns*, ZA, IV (1889), pp. 25—35.

Traduceri: A. Schollmeyer, *Sumerisch-babylonische Hymnen und Gebete an Šamaš*, Paderborn, 1912, pp. 80—94; E. Ebeling, AOT ^{2}, pp. 244—247. În româneşte: T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 43 sq.

IMN CĂTRE ZEUL-SOARE

Coloana I

O, luminătorule al [întunericului...],
Distrugătorule [al răului...] sus şi jos,
O, Şamaş, luminătorule al [întunericului...],
Distrugătorule al [răului...] sus şi jos,
Aruncate jos, ca o plasă [peste ţară] sînt razele tale;
Peste munţii cei puternici... ai mării.

La răsăritul tău [toţi] prinţii sînt bucuroşi;
Toţi Igigii[1] freamătă de veselie pentru tine.
Totdeauna ei se ascund de [faţa] ta;
10. La strălucirea luminii tale pasul lor [dispare],
... Încontinuu ei privesc dispariţia ta.
Cele patru părţi ale lumii, ca fierul...
Larg deschisă e poarta ce în întregime...
Jertfa de pîine a tuturor Igigilor...
15. O, Şamaş, la răsăritul tău... se pleacă jos.
... O, Şamaş...,
Cel care străluceşti, cel care alungi întunericul, care...
Cel care opreşti căldura prînzului..., cîmpurile verzi.
Munţii cei puternici sînt acoperiţi de strălucirea ta.
20. Lumina ta umple întinsul ţării.
(Cînd) tu te-ai înălţat peste munţi,
Tu ţii marginile pămîntului suspendate din mijlocul cerului.
Popoarele lumii, pe toate tu le veghezi de sus.
Orice *Ea*, sfetnicul-rege , a voit să creeze, tu le păzeşti pe toate.
25. Pe cele dăruite cu viaţă, tu de asemenea le îngrijeşti;
Da, tu eşti păstorul lor atît sus cît şi jos.
Veşnic, tu continuu străbaţi cerurile;
Zilnic călătoreşti peste întinsul pămînt.
... peste mare, munţi, pămînt şi ceruri.
30. Ca un ... continuu călătoreşti în fiecare zi.
Ţinutul de jos, al prinţului Kubu[2] (şi) al Anunnakilor, tu îl aperi;
Lumea de sus, a ţinuturilor nelocuite, tu o conduci drept.
Păstorul lumii de jos, apărătorul celei de sus,
Cîrmaciul, lumina tuturor, tu eşti, o, Şamaş,
35. Tu străbaţi continuu marea cea largă şi întinsă,
A cărei adîncime din lăuntru nici Igigii n-o cunosc.
... razele tale pătrund jos în profunzime;
Monştrii mării privesc lumina ta.
... cînd tu eşti legat cu o funie, cînd tu eşti îmbrăcat cu un nor furtunos

---

[1] Un nume colectiv pentru marii zei ai cerului.

[2] Citirea acestui nume de zeitate nu-i sigură. Ebeling, de ex., l-a citit Kusig (AOT^2, 245).

40. ... protecţia[3] acoperă pămîntul.
Cînd tu [nu] eşti tulburat în mersul zilei şi faţa ta nu-i întunecată,
Atunci tu eşti acelaşi şi noaptea[4], tu faci [lumina ta] să ardă.
Peste întinsuri de necunoscută depărtare şi nenumărate ore,
O, Şamaş, tu eşti mereu treaz; ziua mergi, noaptea [revii].
45. Printre Igigi nu-i nici unul împovărat ca tine,
Nici unul printre zeii din toată lumea, puternic ca tine.
La răsăritul (tău), zeii ţării se adună;
De măreaţa ta strălucire e cuprinsă ţara.
Din diferite ţinuturi (chiar) cele variate în limbă,
50. Tu cunoşti planurile lor; tu observi mersul lor.
Toată omenirea se bucură de tine;
O, Şamaş, toată lumea doreşte lumina ta.
Prin ceaşca ghicitorului, prin snopul ramurilor de cedru,
[Tu călăuzeşti pe] preotul ce dă oracole şi pe tălmăcitorul viselor.
... de descîntece sînt îngenuncheaţi în faţa ta;
[În faţa] ta stau plecaţi păcătosul şi cel drept.

Coloana a II-a

[Cine] pătrunde în mare afară de tine?
Pentru că cel bun şi cel rău (deopotrivă) îi aduci la judecată

(rîndul 3 e foarte incomplet pentru a fi tradus)

Toarnă peste el, şi adoarme...
5. Tu depărtezi pe răufăcătorul, care nu e ...
Tu ridici în sus ... care-şi ţine jurămintele.
Prin făgăduinţa, o, Şamaş, pe care ai rostit-o ...
Slăvite sînt promisiunile tale, ele nu-s schimbate ...
Tu stai alături de călătorul al cărui drum e greu;
10. Corăbierului pe mare ce se teme de apă, tu îi dai [curaj],
Pe căi ce nu-s bătătorite, tu [călăuzeşti] pe vînător;
El urmează de-a lungul piscurilor înalte întocmai ca Soarele.

---

[3] Adică umbra (Soarelui).

[4] În zilele călduroase de vară, pămîntul radiază căldură chiar şi noaptea.

[Pe negustorul cu] punga sa tu-l scapi de la înec.

(17 rînduri sparte)
Desfăşurată e plasa ta cea lată [să prindă pe om]
Cine a rîvnit la soţia tovarăşului său...
Într-o zi nefastă [5]...

(rînd omis)

Cînd arma ta [vine peste el] nu mai are scăpare.
La judecata sa, tatăl lui nu poate interveni pentru el;
La cuvîntul judecătorului, chiar fraţii nu răspund;
De către o cursă de bronz el va fi prins fără de veste.
Tu distrugi cornul celui care unelteşte răul.
40. Pe cel ce urzeşte viclenia, îşi va pierde temelia,
Pe judecătorul necinstit, tu-l vei face să vadă închisoarea,
Pe primitorul de mită, ce înşală justiţia, tu-l vei face să sufere pedeapsa.
Cel care nu primeşte mita, dar intervine pentru cel slab,
Este plăcut lui Şamaş (şi) va trăi mult.
45. Judele chibzuit, care dă o hotărîre dreaptă,
Îşi pregăteşte un palat; locuinţa prinţilor (va fi) sălaşul lui.
Cel care dă bani cu dobîndă mare, ce va folosi?
El se va dovedi un mincinos [6] pentru cîştigul lui şi atunci va pierde banii [7].
Cel care dă bani cu dobîndă, luînd un şeqel pentru trei [8],
50. Acesta e plăcut lui Şamaş (şi) îşi prelungeşte viaţa.
Cel care mînuieşte fals cîntarul,
Cel care intenţionat schimbă greutăţile din piatră (şi) micşorează [greutatea lor],

---

[5] Babilonienii nu întreprindeau nimic în anumite zile ale săptămînii, socotindu-le de rău augur.

[6] În *Codul lui Hammurabi*, articolele 66—100 arată cum erau pedepsiţi cei care pretindeau dobîndă mare pentru ceea ce împrumutaseră pe cei mai săraci.

[7] Literal: „va pierde sacul cu greutăţi", căci în Babilonia moneda era cîntărită.

[8] Traducerea e nesigură, dar probabilă, căci în Babilonia un atare procent era comun, după cum aflăm din contractele ce s-au conservat pînă la noi.

Acela se va dovedi un înşelător pentru cîştigul lui şi atunci va pierde [sacul cu greutăţi].
Cel care va folosi cîntarul în dreptate, mult ...
Pe cît este cu putinţă ...
Acela care mînuieşte măsura ...

Coloana a III-a

(şase rînduri complet distruse)

Acela e plăcut lui Şamaş (şi) îmbogăţeşte viaţa.
El îşi va spori familia (sa); el va dobîndi avuţie.
Ca apa izvoarelor veşnice, eternă-i va fi sămînţa,
10. Aceluia ce face fapte bune, care nu înşală la socoteli.
Cel care schimbă cel mai mic (lucru), la jertfa de ...[9]
Cei care fac răul — sămînţa lor nu va dura.
Cei care te strigă [10] — tu îi cunoşti (?).
Repede tu înţelegi făgăduinţele lor [11].
15. Tu îi asculţi, tu-i suporţi; tu refaci dreptul celui ce-a fost nedreptăţit.
Toţi şi fiecare sînt ţinuţi de mîna ta.
Tu călăuzeşti drept toate profeţiile lor [12]; ce e legat, tu dezlegi.
Tu asculţi, o, Şamaş, rugăciunea, implorarea şi adorarea;
Umilinţa, îngenuncherea, recitarea rugilor şi pocăinţa.
20. Din adîncul inimii strigă sărmanul către tine;
Amărîtul, slabul, apăsatul, săracul,
Evlavios vin înaintea ta, cu psalmi (şi) prinoase [13].
Cînd familia lui e departe, cetatea sa la mare distanţă,
De teama cîmpiei (întinse), păstorul se îndreaptă către tine.
25. Păstorul cel tînăr în nedumerire, păstorul între duşmani,
O, Şamaş, se îndreaptă către tine. Caravana în impas,

---

[9] Adică aducea ca jertfă un dar de mai puţină valoare. Cf. şi *Hagai*, 2, 16; *Maleahi*, 3, 8 sq.
[10] Este vorba de rituale.
[11] Literal: „pripelile“, ceea ce ei promit foarte repede.
[12] E vorba de ghicitorii din Babilonia, foarte apreciaţi în vechime.
[13] Sacrificii sîngeroase sau vegetale.

Negustorul ambulant, ucenicul cu sacul cu greutăți[14],
Spre tine se îndreaptă, o, Șamaș. Pescarul cu plasa,
Vînătorul, luptătorul și paznicul de animale,
30. Din locul cel ascuns, prinzătorul de păsări, vin în fața ta.
Borfașul, hoțul, vrăjmașul regelui[15],
Cel ce rătăcește pe căile deșertului, aleargă la tine[16].
Mortul rătăcitor[17], duhurile cele fugare
Vin către tine, o, Șamaș...
35. Tu nu i-ai respins; ei vin în fața ta ...

(trei rînduri distruse)

[Pentru ca să călăuzești drept] profețiile, tu stai pe tron.
40. În toate felurile cercetezi trecutul lor.
Tu ai deschis urechile la toată lumea.
Pentru aripile strălucirii ochilor tăi, cerul nu-i destul;
Pentru o ceașcă de ghicit, toate țările nu-s de ajuns.
În ziua a douăzecea tu te bucuri; în veselie și voie bună
45. Tu mănînci și bei. Vinul lor cel curat (și) berea paznicului din taverna portului[18]
Ei o toarnă pentru tine. Berea paznicului tavernei din port tu o primești.
Pe cei care... și potopul îi înconjură, tu îi izbăvești;
Jertfele lor luminate și curate, tu le primești.
Tu bei cidul[19] lor, vinul;
50. Dorințele făurite într-înșii , tu faci să fie împlinite.
Pe cei care sînt smeriți, tu le dezlegi blestemele;
Pe cei care te laudă, tu le primești rugile.
De aceea ei se tem de tine, ei cinstesc numele tău;

---

[14] „Sacul cu greutăți", adică „punga cu bani".

[15] Literal: „soarelui". Vrăjmașii regelui erau cei care călcau legea.

[16] Ideea este că toți oamenii cer ajutorul zeului-Soare, fiecare în profesiunea sa.

[17] Spiritele morților, după concepția veche, vagabondau peste tot locul.

[18] Adică și cel mai umil om dăruiește bere pentru Șamaș.

[19] Literal: „amestecul", adică o băutură obținută din amestecarea a mai multe fructe.

Ei laudă măreţia ta în veci.
Nebunia limbii (au) cei care vorbesc răul,
Care, ca şi norii, n-au nici cap şi nici obraz[20].

Coloana a IV-a

Cei care străbat întinsul pămînt,
Cei care păşesc peste munţii cei înalţi,
Monştrii[21] mării cei plini de îngrozire,
Rodul mării (şi) ceea ce aparţine Adîncului,
5. Peştişorii rîului ce se nasc singuri, (toţi), o, Şamaş, sînt în faţa ta[22].
Care sînt munţii ce nu s-au îmbrăcat cu strălucirea ta?
Care sînt părţile lumii ce nu s-au încălzit la dogoarea luminii tale?
O, luminătorule al beznei, care faci întunericul să lumineze,
O, alungătorule al întunericului, care faci întinsul pămînt să lucească,
10. Care faci ziua să lumineze (şi) cel care dai drumul arşiţei arzătoare, pe pămînt, la amiezi,
Cel care ca un foc încălzeşti pămîntul cel întins,
Cel care faci zilele scurte, care faci nopţile lungi,
... frigul (şi) gerul, ploaia (şi) zăpada,

(20 de rînduri distruse)

---

[20] Literal: „faţă“. Sensul pare a fi: „n-au nici o formă“, căci se schimbă mereu.

[21] Cine erau aceşti monştri ne arată *Enuma Eliş*, I, 135 sq.

[22] Adică depind de zeul Şamaş.

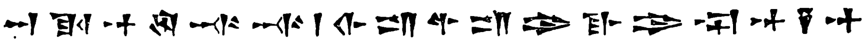

INCANTAȚIE CĂTRE MARDUK

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Intenția acestei incantații este de a provoca o dispoziție sufletească liniștitoare și favorabilă în ființa zeului Marduk, la reîntoarcerea sa din templul Esagila, după o lungă ceremonie cunoscută sub numele de Akitu ori festivitatea de Anul Nou. În acest scop sînt invocate principalele temple unde era adorat Marduk, precum și toți zeii mari, cînd li se cerea să spună: „Fii liniștit“. Această formulă este comună la trei refrene, puțin diferite, ce se repetă aci și la finele rîndurilor.

Cel mai complet exemplar al textului provine dintr-o tăbliță găsită la Babilon. Alte exemplare au existat la Ninive, iar fragmentele a două din ele sînt cunoscute din timpul lui Assurbanipal. Textul babilonian ne spune că a fost copiat după o tăbliță mai veche. A judeca după numele scribului, Bel-ahhim-iribam, copierea s-a făcut în perioada neobabilonică. Data compunerii originalului, scris, se pare, în sumeriană, nu poate fi determinată. Exemplarele existente sînt scrise în dialectul de Emesa al limbii sumeriene, cu traducerea interliniară în accadiană. Textul se află în: F. H. Weissbach, *Babylonische Miscellen*, Leipzig, 1903, Pl. XIII—XIV; Rawlinson, IV (2nd ed.), 18, nr. 2; *ibidem*, Additions and Corrections, p. 3. Traduceri: P. Jensen, *Texte zur assyrisch-babylonischen Religion* (Keilinschriftliche Bibliothek, VI, 2), Berlin, 1915, pp. 36—41; A. Ungnad, *Die Religion der Babylonier und Assyrer*, Jena, 1921, pp. 169—172; E. Ebeling, AOT², pp. 256—257; F. J. Stephens, în ANET², p. 389 sq. În românește: T. Negoiță, *op. cit.*, p. 57 sq.

INCANTAȚIE CĂTRE MARDUK

Stăpîne, la intrarea ta în templu [să-ți spună casa ta: „liniștește-te] [1],
O, prințule, stăpîne Marduk, la intrarea ta în templu, să-ți spună casa ta [2]...
Viteazul cel mare, stăpîne Enbilulu [3], la intrarea ta în templu, să spună casa ta ...
Fii potolit, o, stăpîne; fii liniștit, o, stăpîne; să spună casa ta...
....
Fii liniștit, o, stăpîne din Babilon; casa ta să...
Fii liniștit, o, stăpîne din Esagila [4], casa ta să ...
Fii liniștit, o, stăpîne din Ezida [5], casa ta să...
Fii liniștit, o, stăpîne din Emahtila [6], casa ta să... .
(În) Esagila, casa ta să domnească, casa ta să...
10. Cetatea ta să-ți spună: „Fii liniștit", casa ta să... .
Babilon să-ți spună: „Fii liniștit", casa ta să...
Marele Anu, părintele zeilor, să-ți spună: „În veci" [7] și „fii liniștit".
Marele munte, tatăl Enlil (să-ți spună): „cît de mult"...
Prințesa cetății și a casei, marea mamă Ninlil (să-ți spună): „cît de mult",
Ninurta, fiul prim al lui Enlil, mîna cea slăvită a lui Anu (să-ți spună ție): „cît de mult"...

---

[1] Restaurarea s-a făcut pe baza rîndurilor ce urmează și în special a rîndurilor 31—36. Sensul pare să fie cel de „așază-te la locul tău", „stai nesupărat".

[2] S-a acceptat că primele 11 rînduri trebuie să se fi terminat cu același refren, ca și rîndul prim, deși textul, în realitate, dă numai primul cuvînt al refrenului în rîndurile 2—11.

[3] Una din cele „cincizeci de numiri" ale lui Marduk, amintite în *Epopeea creației lumii.*

[4] Numele templului principal al lui Marduk din Babilon.

[5] Un altar (capelă) din templul Esagila. Stephens (ANET², 390) crede că e vorba de templul cel mare din Borsippa.

[6] Un alt altar din templul Esagila.

[7] Refrenul e sporit cu cuvintele: „cît de mult", „în veci" și continuă în acest fel pînă la rîndul 28. Stephens consideră că sensul ar fi „cît de mult rămîi în starea de față?" (pe drum), „au nu e timpul de a te schimba?"

Viteazul Șamaș, bărbosul, fiul lui Ningal (să-ți spună): „cît de mult".
Ea, regele adîncului [8] , să-ți spună: „cît de lung"... .
Damkina, regina adîncului, (să-ți spună ție): „cît de mult"... .
20. Sarpanitum, nora oceanului, (să-ți spună ție): „cît de lung"... .
Nabu să-ți (spună ție) ... „cît de lung"... .
... fiul prim-născut al lui Uraș (să-ți spună ție): „cît de lung".
Tașmetum ... să-ți spună ție: „cît de mult" (și) „fii liniștit" [9].
Marea prințesă, stăpîna Nana, (să-ți spună ție): „cît de mult"... .
Stăpînul Madana, diriguitorul Anunnakilor, (să-ți spună ție): „cît de mult"... .
Baba, stăpîna cea plăcută, (să-ți spună ție): „cît de mult" ... .
Adad, fiul iubit al lui Anu (să-ți spună): „cît de mult"... .
Sala, marea soție, (să-ți spună ție): „cît de mult" ... .
O, stăpîne, puternicul, care locuiești în Ekur [10], inima ta divină să se potolească.
30. O, tu, care ești viteazul zeilor, — zeii cerului și ai pămîntului să potolească mînia ta.
Să nu uiți cetatea ta Nippur; „o, stăpîne, fii liniștit", să poată ei să-ți spună [11].
Să nu uiți cetatea ta Sippar; „o, stăpîne, fii liniștit" ... .
Să nu uiți Babilonul, cetatea bucuriei tale; „o, stăpîne, fii liniștit"... .
Privește binevoitor casa ta; privește milostiv peste cetatea ta; o, stăpîne, fii liniștit"... .
Privește binevoitor peste Babilon și Esagila; „o, stăpîne, fii liniștit" ... .
Zăvorul Babilonului, lacătul Esagilei, olanele Ezidei să le refaci la locul lor; „o, stăpîne, fii liniștit", să-ți spună zeii cerului și ai pămîntului [12].

---

[8] Adică oceanului.

[9] Refrenul e scris în întregime, fiindcă acest rînd se află primul pe reversul tăbliței.

[10] Templul istoric al lui Enlil din cetatea Nippur.

[11] După două rînduri fără refren (29—30), acum se reia refrenul, dar sub a treia formă.

[12] Compoziția originală pare să se fi terminat aici; dar exemplarul asirian adaugă următorul imn: „Dă-i viață lui Assurbanipal, păstorul, susținătorul tău; ascultă-i ruga lui; întărește bine temeliile tronului regalității sale; stăpînia asupra poporului să-i fie cu zile cît mai multe".

INVOCARE CĂTRE ZEII NOPȚII

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Această invocare se rostea în timpul ceremoniei de divinație ce se oficia noaptea. Zeii cei mari, care de obicei stăpînesc toate acțiunile lumii, sînt considerați că se odihnesc dormind. De aceea, zeii reprezentați de multe constelații ca stele fixe sînt chemați să asiste la oficierea ceremoniei și să garanteze că va fi descoperit numai adevărul. Locul din care provine acest text nu este cunoscut, dar el a fost scris în perioada babiloniană veche, în prima jumătate a mileniului al II-lea î.e.n. Textul a fost scris în limba accadiană și în scrierea cursivă babiloniană. Sînt cunoscute două exemplare, puțin diferite, ale textului, dintre care unul pe o tăbliță ce mai conține două imne adiționale de natură similară. Aceste două adaose nu sînt redate mai jos, deoarece sînt prea fragmentare.

Textul *A* se află în: V. K. Șileiko, *Izvestiia Rosiiskoi Akademii istorii materialnoi kultury*, III, Leningrad, 1924, p. 147; fotografierea, *ibidem*, Pl. VIII. Textul *B* se află în: G. Dossin, RA, XXXII (1935), p. 182. Traduceri: G. Dossin, RA, XXXII, p. 179 sq.; W. von Soden, ZA, XLIII (1936), p. 305 sq.; Stephens, ANET², p. 391 sq.

INVOCARE CĂTRE ZEII NOPȚII

Ei sînt culcați, ei, zeii cei mari[1].
Zăvoarele sînt trase; încuietorile sînt puse.
Mulțimile și (tot) poporul sînt liniștite.
Porțile cele deschise (acum) sînt închise.

---

[1] Literal: „prinții“, un epitet al zeilor.

Invocare către zeii nopţii

Zeii ţării şi zeiţele poporului,
Şamaş, Sin, Adad şi Iştar[2],
Au purces şi ei să se culce în ceruri.
Nu se mai pronunţă sentinţe;
Nu mai sînt treburi de aranjat.
Voalată este noaptea[3],
10. Templul şi cele mai multe locuri sfinte sînt liniştite şi în întuneric.
Călătorul cheamă pe zeul (său)[4];
Şi jălbarul se opreşte în somn.
Judecătorul adevărului, tatăl celor fără de părinţi[5],
Şamaş, s-a îndreptat către camera lui.
O, voi, cei mari, zei ai nopţii[6],
O, tu, strălucitule Gibil[7], o, războinicule Irra[8],
O, (steaua) de jos şi (steaua) de dedesubt[9],
O, Pleiadelor, Orionul şi Dragonul,
O, Ursa Mare, (steaua), Ţapul şi Taurul,
Staţi lîngă mine şi apoi,
În divinaţia pe care eu o fac,
În mielul pe care eu îl jertfesc[10],
Puneţi adevărul pentru mine.

---

[2] Textul *B* are: „Adad şi *Ea*, Şamaş şi Iştar".
[3] Sensul este: Noaptea şi-a pus voalul şi lumea a devenit întuneric.
[4] *B* are: „se roagă zeului Nergal".
[5] *B* are: „adevărului", în loc de „orfanilor".
[6] În *B*, acest rînd este transferat după rîndul 20.
[7] Zeul focului.
[8] Un zeu al lumii de jos.
[9] *A* menţionează numai o constelaţie în acest rînd: „arcul elamit".
[10] *A* are: „rugăciunea", în loc de „miel".

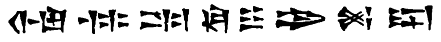

INVOCARE CĂTRE ORICE ZEU

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Scopul acestei invocații este cel de a cere scăparea de suferința pe care scriitorul o consideră consecința unei încălcări a legii divine. El își bazează cererea pe faptul că transgresiunile sale n-au fost comise cu premeditare și chiar că el nu știe pe care zeu l-a ofensat. Dealtfel, el susține că tot genul uman este, prin natura lui, ignorant în ce privește voința divină și, în consecință, el comite constant păcate. De aceea, el nu trebuie singur pedepsit.

Textul a fost scris în limba sumeriană, dialectul emesian, prevăzut cu o traducere accadiană interliniară. Colofonul tăbliței arată că invocarea este o parte dintr-o serie a cărei primă tăbliță începea cu rîndul sau versetul: „Prin cuvîntul său, el a hotărît fericirea mea“. Tăblița provine din biblioteca lui Assurbanipal și a fost copiată de pe originalul mai vechi. Există însă numeroase trăsături ale textului sumerian care-s caracteristice ale perioadei posterioare și este probabil că compoziția originală a textului nu-i cu mult mai veche decît timpul lui Assurbanipal.

Textul: Rawlinson, IV (ed. II), p. 10. Traducere: A. Ungnad, *Die Religion der Babylonier und Assyrer*, Jena, 1921, pp. 224—227; E. Ebeling, AOT ^{2}, pp. 261—262; S. Langdon, *Babylonian Penitential Psalms*, Paris, 1927, pp. 39—44; Stephens, ANET ^{2}, pp. 391—392; în românește: T. Negoiță, *op. cit.*, pp. 61—62.

INVOCARE CĂTRE ORICE ZEU

Să se liniștească furia inimii stăpînului meu față de mine.
Să dea zeul, pe care nu-l cunosc, să se potolească față de mine.
Zeița, pe care n-o cunosc, să se liniștească față de mine.

Zeul, pe care nu-l cunosc ori îl cunosc, să se liniştească faţă de mine.
5. Zeiţa, pe care o cunosc ori n-o cunosc, să se liniştească faţă de mine;
Să se potolească faţă de mine inima zeului meu.
Inima zeiţei mele să se liniştească faţă de mine.
Zeul şi zeiţa mea să se liniştească faţă de mine.
Zeul [care s-a mîniat pe mine][1] să se liniştească.
10. Zeiţa [care s-a înfuriat pe mine] să se liniştească.
Păcatele pe care le-am comis [nu le cunosc],
Nelegiuirea [pe care am săvîrşit-o n-o cunosc],
Un nume bun [să-mi dăruiască zeul meu],
Un nume bun [să-mi dăruiască zeiţa mea],
15. Un nume bun [să-mi dea zeul pe care-l cunosc şi pe care nu-l cunosc],
Un nume bun [să-mi dăruiască zeiţa mea pe care o cunosc şi pe care n-o cunosc].
Mîncăruri [necurate eu n-am] mîncat;
Apă [tulbure eu n-am] băut;
Din neştiinţă am mîncat ce a oprit zeul meu;
20. Din neştiinţă am pus piciorul pe ceea ce a oprit zeiţa mea.
O, stăpîne, încălcările mele sînt multe; mari păcatele mele.
O, zeul meu, (ale mele) încălcări sînt multe; mari păcatele mele.
O, zeiţa mea, încălcările (mele) sînt multe; mari păcatele mele.
O, zeule, pe care te cunosc şi nu te cunosc, păcatele (mele) sînt multe; mari păcatele (mele).
25. O, zeiţă, pe care te cunosc şi nu te cunosc, încălcările (mele) sînt multe, mari păcatele (mele).
Încălcările pe care le-am făcut, sigur, nu le cunosc.
Păcatele pe care le-am săvîrşit, sigur, eu nu le cunosc;
Lucrul oprit pe care l-am mîncat, sigur, eu nu-l cunosc;
[Locul] cel sacru pe care am pus piciorul, sigur, eu nu-l cunosc.
30. Stăpînul, în mînia inimii sale, a privit către mine;

---

[1] Restaurarea acestui rînd s-a făcut pe baza rîndului 32.

Zeul, întru aprinderea mîniei lui, m-a întîmpinat;
Cînd zeița s-a mîniat pe mine, ea mi-a trimis boala.
Zeul, pe care-l cunosc ori nu-l cunosc, m-a apăsat;
Zeița, pe care o cunosc ori n-o cunosc, m-a făcut să sufăr.
35. Deși mă uit continuu după ajutor, nimeni nu mă ia de mînă;
Cînd eu plîng, nimeni nu vine lîngă mine.
Cînd dau drumul la plîns, nimeni nu mă aude;
Sînt îndurerat, copleșit, nu mai (pot) vedea.
O, zeul meu milostiv, către tine îndrept ruga mea, „apleacă-te spre mine";
40. Sărut picioarele zeiței mele; mă tîrăsc în fața ta[2].
Către zeul, pe care-l cunosc şi nu-l cunosc, [mă rog fierbinte],
Către zeița, pe care o cunosc și [n-o cunosc, mă rog fierbinte],
Stăpîne, uită-te [la mine și primește-mi ruga (?)],
Zeiță, uită-te [la mine şi primește-mi rugămintea (?)],
45. Zeule, pe care te cunosc [şi nu te cunosc, uită-te spre mine şi primeşte-mi rugămintea (?)].
Zeiță, pe care te cunosc [şi nu te cunosc, uită-te la mine şi primeşte-mi rugămintea].
Cît de mult, o, zeule al meu, [mă vei urgisi (?)],
Cît de mult, zeița mea, [mă vei necăji (?)]?
Cît de mult, o, zeule, pe care te cunosc și pe care nu te cunosc, va rămîne furia ta [peste mine]?
50. Cît de mult, o, zeiță, pe care te cunosc şi nu te cunosc, inima ta pornită nu se va liniști?
Omul este surd; el nu înțelege nimic;
Omenirea, tot ce există —, ce ştie ea?
Dacă face răul sau împlineşte binele, ea nu ştie nimic;
O, stăpînul meu, nu alunga pe servul tău;
55. El s-a afundat în apă mocirloasă, întinde-i mîna.
Păcatul săvîrşit de mine, prefă-l în bunătate;
Nelegiuirea ce am comis, fă-o să fie luată de vînt;
Multele mele greşeli, scoate-mi-le ca pe o haină.

---

[2] Rîndurile 41—49 fiind prea distruse, în textul cuneiform, Stephens nu le-a mai tradus. Le redăm după E. Ebeling, AOT², p. 261 sq.

O, zeul meu, încălcările mele sînt de şaptezeci cîte şapte[3], dezleagă-mi păcatele;
60. O, zeiţa mea, încălcările (mele) sînt de şaptezeci de ori şapte, iartă-mi greşelile;
O, zeule, pe care te cunosc şi nu te cunosc, păcatele (mele) sînt de şaptezeci de ori şapte, iartă-mi-le;
O, zeiţă, pe care te cunosc şi nu te cunosc, păcatele (mele) sînt de şaptezeci de ori şapte, dezleagă-mi-le.
Iartă-mi păcatele (şi) eu îţi voi cînta lauda ta.
Inima ta, ca inima unei maici adevărate, să se potolească faţă de mine;
65. Ca o adevărată mamă şi ca un adevărat tată să se îndure faţă de mine.

(Cîntare de jale, de 65 de rînduri, pentru oricare zeu)

---

[3] Iertarea păcatelor, de şaptezeci de ori cîte şapte, se afla şi la ebrei. Cf. *Matei*, 18, 22.

IMNE CĂTRE ZEUL-SOARE

a

Text: în două limbi; IV, R 19, nr. 2. Traducere: H. Zimmern, ***Babylonische** Hymnen und Gebete* („Alter Orient“, VII, 3), p. 15; A. Schollmeyer, *Sumerisch-babylonische Hymnen und Gebete an Šamaš*, Paderborn, 1912, p. 50 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 242; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 43.

Cîntec de evocare

Stăpîne, care luminezi întunericul, care deschizi ochii celor cu capul negru[1].
Zeule milostiv, care îndrepţi pe cei îndoiţi şi susţii pe cei slabi,
La lumina ta aşteaptă zeii cei mari,

Anunnakii cu toţii împreună privesc faţa ta.
5. În chip minunat călăuzeşti tu limbile, întocmai ca o fiinţă vie,
Sculate sînt căpeteniile lor privind lumina Soarelui;
Îndată ce tu răsari, ei chiuie şi fluieră.
Tu eşti lumina pînă la marginile cerului îndepărtat,
Tu eşti (lumina) a cît se poate prinde cu ochii pe întinsul pămînt;
10. Îndată ce te zăresc, se bucură mulţimile oamenilor.
Zeii cei mari aprind tămîie[2],
Hrana cerului curat, băutură aleasă,

---

[1] Oamenii.
[2] Tămîia era considerată băutura plăcută a zeilor.

Ceea ce mîna mea a atins [...]
Ei mănîncă ... [...]

(restul distrus)

b

Text: în două limbi, IV, R 20, nr. 2, completat, cu un fragment rupt, de către H. F. Lutz, *Selected Sumerian and Babylonian Texts* (Philadelphia, University of Pennsylvania, The Museum, Publications of the Babylonian Section, I, 2), 1919, nr. 126. Traducere: M. Jastrow, *Religion*, I, p. 427; A. Schollmeyer, *Sumerisch-babylonische Hymnen und Gebete an Šamaš*, Paderborn, 1912, p. 53 sq.; H. Ebeling, AOT², p. 243.

Cîntec de evocare:

O, Şamaş, te-ai aprins la orizontul cerului,
Zăvorul strălucitorului cer ai deschis,
Porţile cerului ai deschis,
O, Şamaş, către ţară ţi-ai ridicat capul,
5. O, Şamaş, cu strălucirea cerului ai acoperit ţările!
Spre vederea ţării pregăteşti tu lumina!
Mişcarea ţării tu o conduci,
Animalele, fiinţele, tu le pui (în viaţă),
O, Şamaş, ca un tată şi ca o mamă aşa te îngrijeşti[3].

c

Text: J. A. Craig, *Assyrian and Babylonian Religious Texts*, II (Leipzig, 1897), p. 3. Rîndurile comunicate aici formează începutul capitolului al doilea (rînd 4 sq.). Traducere: H. Zimmern, *Babylonische Hymnen und Gebete* („Alter Orient“, VII, 3), p. 14; A. Schollmeyer, *Sumerisch-babylonische Hymnen und Gebete*, Paderborn, 1912, p. 96 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 243; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 44.

---

[3] Imnul acesta este introducerea unei evocări către Soare, ca la răsăritul lui să înlăture „tot răul.“

Cîntec de evocare:

Şamaş, rege al cerului şi al pămîntului, conducător al celor de sus şi al celor de jos,
5. Şamaş, în mîna ta stă să reînviezi pe cel mort şi să slobozeşti pe cel legat!
Judecător nemitarnic, conducător al oamenilor,
Vlăstar măreţ al Stăpînului răsăritului strălucitor[4],
Puternic, fiu strălucitor, lumina ţărilor,
Făcător a tot ce este în cer şi pe pămînt, tu eşti Şamaş[5].

d

Text: în babiloniana nouă, în două limbi; L. Abel şi H. Winckler, *Keilschrifttexte zum Gebrauch bei Vorlesungen* (Berlin, 1890), p. 59 sq. Traducere: H. Zimmern, *Babylonische Hymnen und Gebete* (AO, VII, 3), p. 15; M. Jastrow, *Religion*, I, p. 429; A. Schollmeyer, *Sumerisch-babylonische Hymnen und Gebete an Šamaš*, Paderborn, 1912, p. 59 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 244; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 44.

Şamaş, cînd intri tu înlăuntrul cerului,
Lacătul strălucitorului cer să-ţi strige un salut!
Porţile cerului să-ţi dea respectul cuvenit,
Dreptatea[6], iubitul tău vizir, să te conducă!
5. Pentru Ebabara[7], reşedinţa ta măreaţă, fă să strălucească mărinimia ta,
Aja, soţia ta iubită, să te întîmpine cu bucurie,
Inima ta cea neliniştită să se potolească,
Un ospăţ, pentru a ta divinitate, ţi se va pregăti (atunci).
Viteaz, bărbat, Şamaş, să ţi se recunoască cinstirea!

---

[4] Stăpîn al strălucitorului răsărit (textual: „stăpîn, strălucind la răsărit“), e o poreclă a zeului Lunii.

[5] Urmează o rugă către Şamaş pentru izbăvirea de un blestem.

[6] „Dreptatea“ şi „adevărul“ fac parte dintre slujitorii ce compun suita zeului-Soare.

[7] Templul zeului-Soare în Sippar, oraş în nordul Babiloniei.

10. Stăpîn din Ebabara, mergi! Să-ţi reuşească drumul!
Şamaş, croieşte-ţi calea, porneşte către locuinţa lumii de jos pe un drum tare!
Şamaş, judecătorul ţării, tu eşti cîrmaciul hotărîrilor

(Evocare pentru Şamaş la apusul soarelui)

IMNE PENTRU ADAD-RAMMAN[1]

Text: CT, XV, 15 sq.[2] Traducere: St. Langdon, *Babyloniaca,* II, p. 162 sq.; *Sumerian and babylonian Psalms,* Paris, 1909, p. 280 sq.; A. Ungnad, *Religion der Babylonier und Assyrer,* p. 194 sq.; E. Ebeling, AOT[2], p. 248 sq.; T. Negoiță, l.c., p. 49.

Strălucitorul [Ișkur][3] e numele tău [preaînalte] zeu,
[Stăpîne] Ișkur, sublimul taur, luminător e numele tău, zeule [preaînălțat],
Ișkur, copil al cerului, sublimul taur, luminător e numele tău, zeule [preaînălțat],
Stăpîn al orașului Ennigi[4], sublim taur, luminător e numele tău, zeule preaînalt,
5. Ișkur, stăpîn al belșugului, taur sublim, luminător e numele tău, (zeule preaînalt),
Frate geamăn al stăpînului Amanki[5], taur, sublim, luminător [este numele tău, zeu preaînalt],
Tată Ișkur, Stăpîne, care călărești pe furtună, numele tău este zeu preaînalt,
Tată Ișkur care călărești pe Orkan, numele tău este zeu preaînalt,
Tată Ișkur care călărești pe leul cel puternic, numele tău e zeu preaînalt,

---

[1] Zeul furtunii.
[2] În text sumerian.
[3] Nume sumerian pentru Adad.
[4] Loc de cult al lui Adad.
[5] *Ea,* zeul Oceanului.

10. Işkur, leu al cerului, taur sublim, luminător este numele tău, zeule preaînalt,
Numele tău încape lumea,
Strălucirea ta acoperă lumea ca un veşmînt,
La tunetul tău se clatină muntele cel mare, părintele Enlil[6],
La strigătul tău se cutremură marea mamă Ninlil[7].
15. Enlil povăţui, deci, pe fiul său Işkur:
„Fiule, (duhul) luminii, atotvăzătorule (?), înţeleptule (?), duhul luminii, prevăzătorule (?), înţeleptule (?),
Işkur, (duhul) luminii, atotvăzătorule (?), înţeleptule (?), duhul luminii, prevăzătorule (?), înţeleptule (?),
(Duhul) luminii, cel ce eşti asemenea celor şapte planete (?)
...(duhul) luminii, (pre)văzătorule (?), înţeleptule (?),
(Duhul) luminii, vîjîitul tău să facă să răsune glasul tău, (duhul) luminii, prevăzătorule (?), înţeleptule (?),
20. Fulgerul, crainicul tău, să-l prevestească, (duhul) luminii, prevăzătorule (?), înţeleptule (?),
Fiul meu strălucitor (?) arată-te, arată-te! Cine poate să se ridice contra ta ca potrivnic?
Cînd ţara vrăjmaşului face răul faţă de tatăl tău, zămislitorul tău, cine se înalţă ca tine?
Micile pietre ... cine se înalţă ca tine?
Pietrele mari ... cine se înalţă ca tine?
25. ... Ale tale pietre mici şi mari, dă-le drumul împotriva ei[8],
Ţara vrăjmaşă distruge-o cu braţul tău cel drept, cu noianul tău de putere (?) dărîm-o!".
Işkur ascultă vorbele ce părintele, zămislitorul său, i le-a spus,
Părintele Işkur ieşi din casă, un (duh) de lumină vîjîitor,
Din casă, din oraş, se ivi un leu tînăr,
30. Din oraş îşi merse al său drum un (duh) de lumină vîjîitor,

(30 [rînduri] cîntec de jale(?) pentru Işkur)

---

[6] Zeul pămîntului.
[7] Soţia lui Enlil.
[8] Adică împotriva ţării vrăjmaşe.

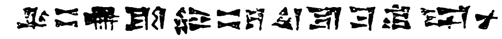

IMN CĂTRE NINURTA

Text: E. Ebeling, *Keilschrifttexte aus Assur religiösen Inhalts*, Heft III, nr. 102. Traducere: E. Ebeling, *Quellen zur Kenntnis der babylonischen Religion*, Heft I (Leipzig, 1918), p. 48 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 250; T. Negoiţă, l.c., p. 51.

(începutul rupt)

[... între] zeii cei mari [pe tine] te-a înălţat [....]
Ninurta[1], erou tu [...]
Cei care ... în totalitatea lor [...]
Tu ai primit la tine slujba lor, tu [...]
Stăpînia regală peste domni, e în mîna ta [...]
Stăpîne, mînia ta e potop [...],
Cel mai viteaz între zei, eşti sublim, stă[pîne]!
Stăpîne, raza ta e cerul, făptura ta zeul [...]
Cei doi ochi ai tăi sînt Enlil şi [Ninlil],
Zeiţele apărătoare ale ambilor tăi ochi sînt Gula şi Belitile[2].
Lumina ochilor tăi, stăpîne, razele lui Sin [...]
Genele ochilor tăi, luciul soarelui, care [...]
Bărbia ta, stăpîne, este Iştar a stelelor [...]
Anu şi Antu[3] buzele tale, cuvîntul tău (?) [...]
Limba ta e Pabilsag[4], care deasupra [...]

---

[1] Zeul războiului. Formă de apariţie a soarelui.
[2] Forme în care apărea zeiţa Iştar.
[3] Zeu al cerului şi soţia sa.
[4] Un vizir al zeilor. Soţ al zeiţei Ninkarrag.

Cerul gurii tale, stăpîne, bolta cerului (şi) pămîntului, locuinţa zeilor,
Dinţii tăi sînt divinele „şapte“ [5], care trîntesc pe cei răi,
20. Tîmplele tale, stăpîne, sînt răsăritul stelelor [...],
Urechile tale sînt *Ea* şi Damkina [6], viziri ai înţelepciunii [...]
Craniul tău e Adad [7], care cerul şi pămîntul, ca un meşteşugar de arme [...]
Fruntea ta e Şala [8], logodnica iubită, care veseleşte inima lui Adad.
Ceafa ta e Marduk [9], judecătorul cerului [şi al pămîntului], potopul [...]
25. Gîtlejul tău e Sarpanitum [10] care cree[ază] cele [...]
Pieptul tău e Nabu [11], văzătorul [...]
Şoldurile tale, zeul-„rege“ [12], care [...] aduce [...]
Coapsa ta e Udgallu [13] [...]
Al tău [...] Nin [...]lil [...], care [...]
30. Degetele tale, degetele de la picioare (?), cele sublime,
[...] [...] picioarele tale, stăpîne, stelele [...]
Ale tale [...] Dagan [14] care [...]

(restul distrus)

---

[5] Şapte spirite rele.
[6] Zeul oceanului şi soţia sa.
[7] Zeul furtunii.
[8] Soţia lui Adad.
[9] Zeul-Soare, în Babilon.
[10] Soţia lui Marduk.
[11] Fiu al lui Marduk, zeu în Borsippa.
[12] Regele divinizat.
[13] Înfăţişarea lui Ninurta ca zeu al furtunii.
[14] Un zeu vestsemitic. Vechiul zeu semit al babilonienilor.

DIN SERIA „REGELE, DUHUL LUMINII A CĂRUI STRĂLUCIRE ÎNFRICOŞĂTOARE E SUBLIMĂ"

Textele distruse pe o scară întinsă. Amănunte în traducerile de Fr. Hrozny, *Mitteilungen der Vorderasiatischen Gesellschaft*, 1903, 5; S. Geller, *Altorientalische Texte und Untersuchungen* I, 4, Leiden, 1917.

Pentru lămurire, cf. M. Witzel, *Der Drachenkämpfer Ninib*, Fulda, 1920. Traducere: E. Ebeling, AOT^2, p. 251; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 52.

Tăbliţa I

Text: J. 5326, după Meissner, *Abschrift*, *K. 133* (P. Haupt, *Akkadische und sumerische Keilschrifttexte*, Leipzig, 1881—1882, p. 79 şi E. Ebeling, *Keilschrifttexte aus Assur religiösen Inhalts*, Heft I, Leipzig, 1915, Nr. 13 Vs. Traducere: Geller, l.c., p. 277 sq.

Rege, duh de lumină, a cărui strălucire înfricoşătoare e măreaţă,
Ninurta, întîiul, stăpînul puterilor preaînalte [...]
Potop, şarpe neobosit, care ţării vrăjmaşe [...]
[Pri]mul, care în luptă intră vijelios,
5. ... Care în mîna sa sfîntă poartă arma zeilor,
[Hotarul (?) pentru] cei nesupuşi, ca pe un lanţ de munţi îl trage,
Ninurta, fiu regesc, de a cărui putere tatăl său [are respect],

Erou, a cărui spaimă (îl) supune ca pe o cetate,
Ninurta, tiara ta a făcut pe Tuanna[1] [să lumineze]
ca pe un fulger
10. Cu barba (colorată) ca un prinţ [...], trupul îi e [împodobit],
Puterea lui Labbu[2], şarpele uriaş, zeu viteaz, ce to[ate colinele (?)] zdrobeşte,
Ninurta, fiu regesc, a făcut pe Enlil mai mare ca pe sine însuşi,
Erou, a cărui capcană doboară pe duşman,
Ninurta, umbra ta temută se întinde peste ţară!
15. În chip groaznic îşi adună el armata, ca să prade ţara inamică,
Ninurta, fiu de rege, pe care tatăl său îl face adorat în genunchi,
pînă în (timpurile) îndepărtate,
Cînd el stă pe tronul preaînaltei încăperi a zeilor, cînd el poartă strălucirea,
Cînd el rivalizează cu Anu şi Enlil, cînd pregăteşte berea fină,
20. Cînd Bau[3] către el rosteşte o rugă „pentru rege“,
Cînd Ninurta, stăpînul, fiul lui Enlil, hotărăşte soarta,
Atunci aplecarea armei stăpînului e îndreptată spre munte,
Şarur[4] strigă către stăpînul Ninurta:
„Stăpîne al treptei celei mai înalte între to[ţi domnii]!
25. Ninurta, cuvîntul tău nu se va schimba, hotărîrile tale ...
Stăpînul Anu pe mama pămîntului [...]
Contra lui Ninurta, viteazul neînfricat [...,] care pe demonul Asakku[5] [...]
Pe fiul, care nu şedea la doică, şi puterea laptelui dis[preţuia (?)].
Stăpîn regesc, vlăstarul unui părinte necunoscut, zdrobitorul munţilor!
30. Bărbat puternic, în a cărui privire nu-i nici o frică!
Ninurta, bărbat slăvit, care în statura sa arată bucurie,
Pe erou, ca pe un taur, vreau să-mi reazem partea mea!“

---

[1] Iştar.
[2] Demon, pare-se în formă de balaur.
[3] Zeiţa-mamă, adică Iştar.
[4] Arma divină a lui Ninurta.
[5] Un demon al morţii.

Stăpînul, care faţă de cetatea sa e milostiv, faţă de mamă e înţelept,
Sare peste un munte, seamănă sămînţa departe de tot.
35. Într-un glas, planetele chemară numele lui ca să domnească peste ele,
În mijlocul lor, ca un taur sălbatic, el îşi ridică coarnele,
Piatra Su, piatra Sakkal, Dolerit, piatra Uz, piatra Muntelui,
Pe eroul Alabastru, eroul lor — cetăţile el le scoate din loc.
În munţi se ivi un dinte de şarpe veninos (?), (însă) se cutremură,
40. În faţa puterii lui, îşi pleacă fruntea la pămînt zeii cetăţii sale,
O, stăpîne, a cărui locuinţă este larg deschisă [...]
Ninurta, [cine ţine] ca tine judecată asupra ţării?
Strălucirii demonului Asakku, cine i se împotriveşte (ca tine)?
Contra feţii lui puternice, cine i se opune (ca tine)?

Din tăbliţa a IX-a

Text: E. Ebeling, l.c., nr. 14, Vs, I sq. Traducere: S. Geller, l.c., p. 290; E. Ebeling, AOT², p. 252; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 53.

Stăpîne, suflet al lui Enlil[6], pentru al cărui cap se potriveşte tiara,
Erou, a cărui putere a o stăpîni este cu neputinţă.
Care ca domn pleacă repede, cu care eu[7] am fost însărcinată[8] pentru soţul meu,
Pe care eu l-am născut soţului meu, şi-l crescui, fără să aibă loc o sarcină[9]

---

[6] Zeul pămîntului, tatăl lui Ninurta.
[7] Ninlil, mama lui Ninurta, e cea care vorbeşte.
[8] Aşa e textul asirian.
[9] Avem aici singurul pasaj cu privire la „naşterea feciorelnică" a eroului zeilor.

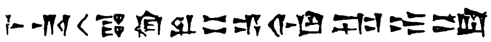

ÎNTRONIZAREA LUI IŞTAR CA REGINĂ A CERULUI

Text şi traducere a cîntului în două limbi: Fr. Thureau-Dangin „Revue d'Assyriologie", XI, p. 141 sq.; E. Ebeling, AOT^2, p. 252; T. Negoiţă, *op. cit.*, p. 54.

Anu, cel sfînt şi cel mare, al cărui cuvînt e fără de sfîrşit,
Zeii cei mari se pleacă în ascultare şi rugă înaintea lui, întocmai ca nişte seceri, (spunînd):
„Cînd tu vorbeşti dreptatea e cu tine; înălţate stăpîne, cînd vorbeşti mila e cu tine!
O, Anu, porunca ta cea sublimă trece peste (tot)! Cine ar spune nu?
5. O, părinte al zeilor, cuvîntul tău este temelia cerului şi pămîntului! Care zeu e neascultător?
Tu eşti stăpînul , «bogăţia» ce singură se sfătuieşte! Ce este sfatul nostru?
Tinerei femei Iştar, cu care te-ai căsătorit, întinde-i mîna!
Învoirea ta hotărîtă, grea ca şi cerul, vesteşte-o în adunarea noastră!
Zeiţei Ininn[10], ce ţi-ai luat de soţie, dă-i împlinirea hotărîrii tale!
10. Să fie ea, Antu, soţia ta de aceeaşi treaptă cu tine, să se înalţe ea la numele tău,
Ceva mai mult! Mîna ei să ia în stăpînire hotărîrile lui Enlil şi *Ea*!

---

[10] Iştar.

Ea singură să țină frînele cerului și pămîntului! Ea să fie cea mai puternică printre noi!"
În (fața) lui Anu, care răspunse, se arată o bucurie trupească de mulțumire.
Zeiței Iștar, în a inimii bucurie, își îndreaptă grația sa:
15. „Hotărîrea domniei mele este ca cerul frumos fără seamăn,
Hotarul meu ferm (e acela) ale cărei limite bagă groază și sînt de neatins,
Eu sînt Anu, stăpînul, ce o apăr: ce ia conducerea ei! [11]
Granițele cuprinsului ei însușește-ți-le, stăpînește singură!
Pînă la sala tronului meu regal, haide, suie-te, în înălțime, așază-te!
20. Numele tău să corespundă numelui meu, preaînaltă Antu".
„Trimisul meu credincios, ale cărui buze sînt o comoară, el care cunoaște tainele mele,
Ilabrat [12], trimisul meu special, să te reprezinte [13],
Înaintea ta să facă pururea onorate gîndurile zeilor și zeițelor!
Pe temelia veșnică a cerului și a pămîntului, la neschimbatele icoane ale zeilor,
25. Au divizat părțile, dintru început, Anu, Enlil și *Ea* [14],
Pentru ambii zei, păzitorii cerului și ai pămîntului, care deschid poarta lui Anu,
Pentru Sin și Șamaș, erau acolo două părți egale, ziua și noaptea.
De la temelia pînă la înălțimea cerului fac ei să se cunoască soroacele lor de timp,
Ca niște spice se strîng la un loc stelele cerului în totalitatea lor;
30. Ca niște viței, zeii care conduc și-au învățat hotarul.
Acolo, Iștar, înalță-te ca regină peste toți [15],
Tu Ininn, să fii cea mai strălucitoare între stele, « Iștar-steaua » trebuie să te numească.

---

[11] După rîndul sumerian: „o" și „ei" se referă la cuvîntul „hotărîre" din rîndul 15.

[12] Un zeu subordonat.

[13] Adică să-ți fie servi.

[14] Vezi *Enuma Eliș*, V, 1 sq.

[15] Ca stea Venus.

Lîngă ei să se schimbe victorios măreţul tău popas,
Cînd Sin şi Şamaş stau de veghe, să strălucească măreţ lucirea ta!
35. Scînteietoarea lumină a faclei tale să strălucească în mijlocul cerului!
Ca o (zeiţă) ce printre zei nu-i nimeni s-o urmeze, aşa trebuie să te privească oamenii!"
După ce stăpînul îi hotărîse slava fiicei lui Sin [16],
Templul Eanna [17], a sa casă sfîntă, ei nu i-l încuiase,
După ce Anu, regele, a hotărnicit lui Innin slava,
40. Ei i-a făcut dar templul Eanna, a sa casă sfîntă.
El acoperi talia ei cu veşmîntul stăpînirii divine, cu raza strălucitorului Sin,
Podoabe (?) măreţe, găteală regească îi dădu, ca să lumineze ca ziua.
Sceptrul regal, lemnul cel tare, arma cea necruţătoare, îi puse în mînă.
Coroană măreaţă, ce (luceşte) ca vîrful Lunii, îi puse pe cap.
45. „Hierodulă, hotărîrile mele înalte, deciziile, ce nu pot fi cerute, tot ce-mi aparţine, ţie îţi dau!
Ca şi pe mine, să te respecte Enlil, stăpînul ţărilor, cu slavă!"
Stăpînul Nunamnirra [18] se bucură de aceasta, bucuros ... el!

(Iscălitura)

---

[16] Iştar este fiică a lui Sin, zeul Lunii. A se vedea *Coborîrea lui Iştar la iad*, rîndul 2.
[17] Templul lui Anu din Uruk.
[18] Enlil.

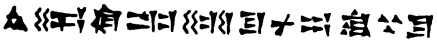

IMNE DE PROCESIUNE ÎN CINSTEA ZEIȚEI NINKARRAG[1]

Text (în două limbi): E. Ebeling, *Keilschrifttexte aus Assur religiösen Inhalts*, Heft I, Nr. 15—16. Traducere: idem, *Quellen zur Kenntnis der babylonischen Religion*, Heft I (Leipzig, 1918), p. 52 sq.; idem, AOT², p. 254; T. Negoiță, *op. cit.*, p. 55.

[...] marea [fiică] (?) a lui Anu şi a lui Ib [...],
Pe Ninkarrag, fiica lui Anu, vreau s-o preamăresc!
Din casa plăcerii ei, din cămara ei, ea a pornit.
Ca Şamaş cutreieră țara, sub [strigăte] de urale pleacă
5. Să-şi viziteze piața oraşului ei, se grăbeşte către cetatea ei[2],
Soțul ei, eroul Pabilsag, merge cu dînsa printre strigăte de bucurie[3],
Copilul ei favorit Damu[4], frumoasa şi credincioasa femeie Gusirra[5],
Merg ca un bun Sedu spre Egalmah[6],
10. Ca un bun Utukku părintele Enlil merge de-a dreapta ei,

---

[1] Zeița artei de a vindeca, stăpînă în Isin (nu departe de Nippur; soțul ei este Pabilsag, o întrupare a lui Ninurta).

[2] Sau: rivalizează cu oraşul ei.

[3] Aceasta după rîndul sumerian; cel asirian traduce: logodnica viteazului Pabilsag porneşte printre strigăte de bucurie.

[4] Cînd zeu, cînd zeiță; este identificat cu Tamuz.

[5] Aceasta după rîndul sumerian; cel asirian traduce: fiica favorită a lui Damu, frumoasa, credincioasa femeie Gusirra. Gusirra era o zeiță a cărei proprietate este necunoscută.

[6] Templu în Isin.

Ca un bun *Lammasa*[7], stăpînul Nunnamnir[8] merge de-a stînga ei,
Emblema ei divină, ca o lumină cerească merge în fața ei,
Șumah[9], credinciosul vizir din Egalmah, merge în fața ei,
Străzile și piețele fură curățite (în onoarea) ei; întregul oraș [fu spă]lat...
Spre templul din Nippur, « legătura cerului cu pămîntul », pornește cu capul ridicat.
15. În canalul Isin se spală... [...]
Regele puse picioarele sale pe ambele maluri (?),
Pe Eufrat, în canalul sfînt, o lună, (vesel) se grăbi spre Nippur![10]
La « cheiul vinului » legă corabia sa, spre bucuria lui *Ea*[11],
Umil intră în casa lui Enlil,
20. În Ekurzagin[12], în casa lui Enlil [aduse] el jertfă,
În Ekisalmah[13], pridvorul lui Enlil, [jertfi] viței și miei,
(În schimb) regele va [trona (?)] în veci pe scaunul lui regal,
Enlil îi va da strălucitoarele sale alaiuri,
Enlil îl va [privi (?)] bucuros,
25. Ninkarrag, fiica lui Anu, [îi va destina] o soartă [norocoasă(?)]

(sfîrșitul distrus)

(verso)

[...] Puternicul Pabilsag [...]
[Mîna] ei el o apucă [...]
O îmbrățișă și prietenos vorbi cu ea.
În Egalmah, în iatacul ei plăcut [intrară],
5. În bogata casă se așezară fastuos [și mîncară (?)].
Cu sfînta liră, pe care Ninhinun[14] o iubește, ei cîntară(?)

---

[7] Nume de zei-apărători: Sedu, Utukku, Lammasa.
[8] Formă de întrupare a lui Enlil.
[9] „Mîna puternică"; zeu inferior.
[10] Așa e după textul sumerian; traducerea asiriană a prescurtat textul: „În Eufrat, în canalul cel sfînt, s-a coborît vesel". Nippur, azi Nuffar, era oraș în Babilonia de mijloc.
[11] Zeul oceanului și al înțelepciunii.
[12] Templu în Nippur.
[13] Casa din „curtea din față".
[14] Zeiță necunoscută.

Cîntece voioase, cîntece de laudă pline de măreţie [se cîntau în slava ei (?)],
Cu arcuşul curat atinseră lira cea sfîntă, întru slava ei;
Preoţii *kalu* întru rugăciuni (?), ceata (?) lui Ninkarrag,
10. Liniştiră pe Anu, Enlil, *Ea* şi pe Ninmah[15]
Şi după ce falnica şi măreaţa (zeiţă) şi-a aranjat bine locuinţa în Egalmah,
Regele jertfeşte junicii ei, miei îi oferă din belşug.
Miere, vin, bere proaspătă de Emmer, băutură fină el îi toarnă
(Cînt de evocare (?) pentru Ninkarrag)

(Iscălitura)

---

[15] Întrupare a lui Iştar ca zeiţă-mamă.

CÎNTEC DE JALE CĂTRE NERGAL[1]

Text: L. W. King, *Babylonian Magic and Sorcery* (London, 1896), nr. 27; cf. Duplicat H. F. Lutz, University of Pennsylvania, the Museum, Babylonian Section I, 2, Nr. 119. Prelucrare la King, *op. cit.*, mai departe J. Böllenrücher, *Gebete und Hymnen an Nergal*, Leipzig, 1904, Nr. 1, p. 13 sq.; E. Ebeling, AOT ^{2}, p. 262; T. Negoiță, *op. cit.*, p. 63.

CÎNTEC DE INVOCARE:

Puternicului, preaînaltului stăpîn, întîiul născut Nunnamnir[2],
Prinț al Anunnakilor[3], maestru al luptei,
Vlăstar al lui Kutușar[4], al reginei cea mare.
Nergal, cel mai puternic între zei, iubitul lui Ninmenna[5],
Strălucitor ești tu pe cerul luminos, măreț e locul unde stai,
Mare ești tu în infern, n-ai nici un rival,
Lîngă *Ea*, în adunarea zeilor, sfatul tău e precumpănitor.
Lîngă Sin, pe cer, tu te uiți peste toate.
Tatăl tău Enlil ți-a dat pe cei cu capul negru, tot ce are suflare,
Dobitoacele cîmpului și vietățile, mîinii tale le-a încredințat.
Eu, cutare[6], fiul lui cutare, servul tău.

---

[1] Zeul din Kuta, oraș în nordul Babiloniei (azi Tell-Ibrahim). Nergal este o formă de apariție a Soarelui, stăpînul lumii de jos și al ciumei.
[2] Enlil, zeul pămîntului.
[3] Zeități ale lumii inferioare.
[4] Ninlil.
[5] Ninlil e o poreclă a stăpînei zeilor.
[6] Aici se introduce numele celui ce se roagă.

Duşmănia zeului şi a zeiţei s-au abătut asupra mea.
Lipsa şi distrugerea sînt în casa mea, strigarea fără auzire mă apasă.
Pentru că eşti plin de îndurare, Stăpîne, mă întorc la slava ta,
15. Fiindcă eşti milostiv eu te caut,
Fiindcă tu te uiţi, îţi contemplu faţa ta,
Pentru că eşti milos, stau în faţa ta.
Uită-te la mine cu adevărat, ascultă strigătul meu,
Inima ta cea mîniată să se potolească!
20. Spală greşeala mea, şterge-mi păcatele!
Furia milostivei tale inimi să dispară,
Zeu şi zeiţă, care aprindeţi şi mă duşmăniţi, împăcaţi-vă cu mine!
Mărirea ta eu o voi vesti, ţie mă voi mărturisi.

(Imn de preamărire către Nergal)

CÎNTAREA REGELUI TUKULTININURTA[1] AL ASIRIEI FIIND ÎN PERICOL DE RĂZBOI

Text: E. Ebeling, *Keilschrifttexte aus Assur religiösen Inhalts*, Heft III, nr. 128. Traducere: E. Ebeling, *Quellen zur Kenntnis der babylonischen Religion*, Heft I (Leipzig, 1918), p. 67 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 263; T. Negoiță, *op. cit.*, p. 64.

(începutul distrus)

Nu se reped[2] contra hotărîrilor pe care tu le-ai fixat, ci păzesc hotărîrea ta.
După hotărîrea stăpînei tale drepte se conduc ei[3], rugîndu-se evlavios,
În porunca ta cea bună au încredere, mărinimia ta o caută,
Adăpostul lor bun şi mare, sprijinul lor mare, tu eşti!
Cu credință în stăpînia ta, înlăuntrul cerului, a[pucă ei brațele tale (?)]!
Un cerc de răutate, zeule Aşur, au făcut țările în jurul orașului tău!
Pe păstorul care conduce popoarele tale, pe care tu l-ai pus, îl urăsc!
Întreaga lume te disprețuieşte, pe tine, care le-ai dat ajutoare slăvite

---

[1] De care Tukultininurta e vorba, nu se ştie.

[2] În primele rînduri, în cea mai mare parte distruse, se zugrăvea ținuta loială a asirienilor în contrast cu soarta suferită.

[3] Asirienii.

Şi pentru că tu ţi-ai întins ocrotirea peste ei, (acum) constrîng ţara ta, nesocotesc porunca ta (?).
Regelui pe care tu l-ai sprijinit, ei i-au impus o pace silită (?) [4]
Şi pentru că tu i-ai încărcat de slavă, ei şi-au întins armele [lor contra lui].
Oraşul tău Aşur se întoarce pe vecie în ţărînă şi ruină [...]
25. Contra lor sînt chemate apele valului, adunarea lor... e foarte puternică (?),
Duşmanii tăi, ce urăsc, privesc împrejur să distrugă (?) locul tău dinapoi sau din faţă (?).
Ca să jefuiască ţara ta, Aşur, ei sînt nerăbdători, în şiretenia lor vor s-o nimicească,
Nimicirea lucrurilor de preţ ale tale o doresc ţările zi şi noapte (?)
La jefuirea oraşelor tale gîndesc ei, pe orice cale [...]
30. Şi ei deschid (lupta); şi-au cîştigat o înfrîngere, ei privesc [...]
Adunătura nelegiuiţilor vrea să aducă întuneric fără raze de lumină (peste tine).
Ca să împrăştie trupele lui Aşur, şi-a întins degetele blestemate.
Împotriva binefăcătorilor lor plănuiesc rele.
Împotriva stăpînirii Domnului ţării se ridică ei, prinţii şi oştirea vor să-i îndepărteze cu forţa (?).
35. Aşur, stăpîne, fii conducător puternic al ţării tale, răzbunătorul ei cel sublim!
În veci să fie stăpînia ta acoperămînt al ei, strălucirea (?) sa măreaţă (?).
Stăpîne, ţării tale, Aşur, fii milostiv!
Aşur, stăpîn mare, rege peste Anunnaki, ţara Aşur este a ta!
Enlil [5], (acum) în Aşur, stăpînul ţărilor, ţara Aşur e a ta!
40. Adad, cel mai puternic între toţi zeii, cel strălucit, vin la tine!
Şamaş, cel ce stăpîneşte calea cerului şi pămîntului, vin la tine!

---

[4] Cuvînt cu cuvînt: o prietenie fără consimţire.

[5] Aşur, aici, este făcut egal cu Enlil, zeul pămîntului.

Ţara ta, Aşur, ce e înconjurată de răutate, priveşte-o (?)
Tukultininurta, al tău rugător ...
Privirea lui [...]

(verso)

Lumea ta, pe care totalitatea ţărilor prin [...] răutate [...]
Toate ţările nu mai ţin seamă de oraşul tău,
Pe puterea lor proprie se bizuie ele, slava ta [nu (?)] o mai respectă,
Jurămîntul tău de bază, numele zeului (?) îl batjocoresc (?),
5. (Libertatea) ta de acţiune au îngrădit-o (?),
Cuvîntul tău cel înalt îl nesocotesc (?),
Cine se mai pleacă (?) în faţa guvernării (stăpînirii) tale (?)
Hotărîrea stăpînirii tale n-o mai urmează (?),
La hotărîrea ta nu mai iau aminte!
10. Pe (propria) lor putere şi-au rezemat inima lor [...]
O locuinţă liniştită şi-au stabilit, pe o rea creştere de ape, oştile lor cele multe [...]
Încredinţarea cerului, judecătorul pămîntului eşti tu (?), stă[pînia ta ...]
Aşur, stăpîn mare, regele tuturor zeilor [...] cerului,
„Muntele“ cel mare, Enlil, cel ce hotărăşte soarta cerului şi a pămîntului [...]
15. Sprijinul meu bun, adăpostul meu cel larg, eşti tu!
Eu introduc cultul tău şi păstrez sfintele spălări ale tale [...]
Înaintea ta sînt înşirate darurile mele de cerere, cînd (?) priveşti (?) tu (peste ele)?
Cu jertfe curate, sfinte daruri de sacrificiu [mă apropii de tine (?)],
Eu n-am uitat să împart fierturile de jertfă [...], a le înfăţişa [...],
20. Nu m-am oprit (?) de la a vărsa jertfele cu grămada şi de la îngenuncheri [în faţa ta (?)].
Stăpîne, să se potolească inima ta cea mîniată în [...]
Aşur, stăpîn mare, „munte“ pentru Igigi, inima ta mînioasă [să se potolească]!
Enlil cel puternic, prinţul (?) zeilor, cel curajos, [linişteşte-te]!
(Stră)lucirea ta, Şamaş, lumina cerului şi pămîntului, potoleşte-te!

25. Numele „stăpîniei“ tale, Addu[6], stăpînul a toată viața, potolește-te!
Ninurta[7], eroul, ce poartă armele, eu sînt fiul tău, pe care tu-l iubești, potolește-te!
Nusku[8], vizirul lumii de sus, cel înalt, iubitul, potolește-te!
Amurru[9], „stăpînul muntelui“, potolește-te!
Ninlil[10], logodnica măreață, potolește-te!
30. Șeru'a[11], vlăstarul tău sfînt, zeița dimineții, potolește-te!
Tașmetu[12], stăpîna cea înaltă, zeița protectoare a țării, liniștește-te!
Zeițele cerului, „zeițele soartei“ ale întregii țări, să te liniștească!,

(restul distrus)

---

[6] Adad.
[7] Zeul războiului.
[8] Zeul focului.
[9] Nume vestsemitic al lui Adad.
[10] Soția lui Enlil.
[11] Zeița aurorii.
[12] Soția lui Nabu.

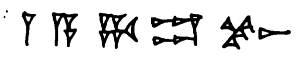

INVOCAREA REGELUI ASSURBANIPAL CĂTRE NABU ȘI RĂSPUNSUL ZEULUI

Text: J. A. Craig, *Assyrian and Babylonian religious texts* (Leipzig, 1895—1897), I, p. 5 sq.; II, p. IX. Traducere: J. Pinckert, *Hymnen und Gebete an Nebo* (Leipzig, 1907), p. 9 sq.; P. Jensen, K.B., VI, 2, p. 136 sq.; M. Streck, *Assurbanipal* (Leipzig, 1916), p. 342 sq.; A. Ungnad, *Religion der Babylonier und Assyrer*, p. 180 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 266; T. Negoiță, *op. cit.*, p. 66.

„[Eu, Assurbanipal[1], ves]tesc măreția ta, Nabu[2], în ceata zeilor celor mari.
... duş[manul meu] să nu-mi mai sugrume răsuflarea vieții.
[...] eu, fratele său, cer viteazului zeilor,
[Tu eşti spri]jinul lui Assurbanipal în viitor şi în veşnicie,
5. Eu sînt [servul tău] (?); eu îngenunchi la picioarele lui Nabu.
Nabu, [să mă îmbărbătezi (?)] în hoardele duşmanilor (astfel):
„E[u te sprijin (?)] pe tine, Assurbanipal, eu Nabu, pînă la sfîrşitul zilelor!
Picioarele tale nu trebuie să se clatine, mîinile să nu-ți tremure,
Aceste buze ale tale nu trebuie să slăbească în a mă ruga fierbinte.
10. Limba ta nu trebuie să amorțească (?) între (?) buzele tale;
Eu îți voi spune veşnic cuvinte evlavioase,

---

[1] Regele Asiriei (669—627).
[2] Fiul lui Marduk şi zeul meşteşugului scrisului.

Capul tău ți-l voi slăvi, statuia ta ți-o voi întoarce în templul Emașmaș“ [3]
Nabu vorbi astfel:
„Această gură evlavioasă a ta, ce veșnic se roagă lui Urkittu[4],
15. Statuia ta pe care eu o făcui, mă roagă că vrea să se odihnească în Emașmaș;
Chipul tău pe care eu l-am făcut mă roagă veșnic (așa): « Ia [...] în Egașankalama » [5];
Suflul vieții tale mă roagă fierbinte și neîncetat: « Prelungește viața lui Assurbanipal ».
Încovoiat pe genunchii săi se roagă Assurbanipal către Nabu, stăpînul său:
20. „... Nabu, nu mă părăsi!
Viața mea e conturată în fața ta, răsuflarea vieții mele încredințată în sînul lui Ninlil.
...Nabu, cel tare, nu mă lăsa în mijlocul vrăjmașilor mei“.
S-a răspuns printr-un vîjîit de vînt al lui Nabu, stăpînul său:
„Nu te teme Assurbanipal, o viață lungă ți-am dat,
25. Vînturi bune voi dărui cu suflul vieții tale.
Această rugă milostivă a mea veșnic te va binecuvînta, în ceata zeilor celor mari“.

(verso)

Își deschide mîinile Assurbanipal, rugîndu-se fierbinte către Nabu, stăpînul său:
„Cine a atins picioarele reginei din Ninive, acela nu ... în adunarea marilor zei,
Cine e legat de funia lui Urkittu [6], acela nu ... în hoarda dușmanilor săi.
În ceata dușmanilor mei, să nu mă lași, Nabu.
5. În ceata potrivnicilor mei, să nu lași sufletul vieții mele.
Mic ești tu, Assurbanipal, cel pe care eu te-am încredințat reginei Ninivei,

---

[3] Templu al lui Iștar în Ninive.
[4] Poreclă a lui Iștar de Uruk.
[5] Templu al lui Iștar în Ninive.
[6] Sens neclar.

Invocarea regelui Assurbanipal

Fraged eşti tu, Assurbanipal, tu cel care stai pe coapsele
reginei Ninivii.
Ale ei patru piepturi (sînt puse în gura ta: la două sugi
și pe două le mulgi (?), în faţa ta.
Dușmanii tăi, Assurbanipal, zboară (?) ca ... înaintea apei,
Ca zburatul încoace şi încolo al lăcustelor (?) primăvara,
se vor împrăştia unii de alţii în faţa picioarelor tale.
Tu vei păşi, Assurbanipal, în faţa zeilor, spre a lăuda pe
Nabu“.

INVOCARE[1] CĂTRE MARDUK ŞI SOŢIA LUI, SARPANITUM

Text: R. E. Brünnow, în „Zeitschrift für Assyriologie“, Bd. IV, p. 246 sq.; J. A. Craig, *Assyrian and Babylonian religious texts* (Leipzig, 1895/7), I, p. 29 sq.; II, p.X. Traducere: J. Hehn, *Beiträge zur Assyriologie*, Bd. V, p. 309 sq.; P. Jensen, KB, VI, 2, p. 108 sq.; A. Ungnad, *Religion der Babylonier und Assyrer*, p. 172 sq.; E. Ebeling, AOT², p. 267; T. Negoiţă, l.c., p. 68.

Eu laud numele tău, Marduk, puternicul zeilor, prinţul (?) cerului şi al pămîntului,
Cel ce a fost creat desăvîrşit, singur este preaînalt.
Tu porţi coroana lui Anu, Enlil şi *Ea*[2], stăpînia şi împărăţia,
Tu eşti dascălul a toată înţelepciunea, desăvîrşit în putere!
Prinţ desăvîrşit, stăpîn măreţ, tare, atotputernic,
5. Cel ce stăpînia sa şi-o face măreaţă, începînd lupta lui Anu[3],
În cer tu eşti cel preaînalt, pe pămînt eşti rege, cel mai înţelept şi mai chibzuit al ze[ilor],
Cel ce întemeiezi toate locuinţele[4], cel ce ţii marginile cerului şi ale [ţărilor].

---

[1] Literele cu care încep rîndurile în textul cuneiform formează un acrostih, cu textul: „Pe mine Assurbanipal, cel ce te rog, primeşte-mă în viaţă, pentru ca eu, o, Marduk, să vestesc lauda ta cu evlavie“.

[2] Trinitatea zeilor cuprinde pe zeul cerului (Anu), al pămîntului (Enlil) şi al oceanului (*Ea*).

[3] Vezi *Enuma Eliş*, tăbliţa a IV-a, 4.

[4] Cf. *Enuma Eliş*, IV, sfîrşitul.

Tu eşti prea puternic între zei. Căci frumos te-a plăsmuit [...] pe tine Nudimmud [5],
Cel care face ca mîna ta să prindă soarta marilor zei [...]
10. Căruia (ei) îți sărută picioarele, [încît] ei vorbesc cu evlavie: El este [regele nostru] [6],
[Nimicitorul] duşmanului, tu, ale cărui porunci Enlil le-a făcut preaînalte,
[...] prea puternicul zeilor, strălucire luminoasă, [măreață] lumină.
[...] ce te întorci pe mijlocul cerului,
15. [...] care spargi țeasta capului lui Zu [7] [...]
[Care îmblînzeşti (?)] pe nebunul de cîine, berbecul mării şi oamenii-peşti [8],
[...] lor le porunceşte [...]
Moştenitor al lui *Ea*, ai cărui ochi [...]
Arcuri, săgeți, sa[bie], uneltele [luptei],
20. Cu care tu îmblînzeşti pe larga Tiamat, pe Kingu [și ai săi] iubi[ți] [9].
Pe tine te sărbătoresc la Babilon, se veselește al tău Esagila [10] [...]
[Cel care în cinste] și cu dreptate judeci, rostești hotărîri [...]
Care faci să cadă ploi bogate [şi faci să vină] puternice inundații!
Stăpînului, prințului (?) cerului, tăria îi e nebănuit mai mult decît [...]
25. El este măreț în talie, măreț în înfățișare, făcut grandios pentru haina [11] sa cea împărătească [...]
Pe Igigi și Anunnaki de-i strigă, ei îngenunche înaintea sa, chiar și zeii, părinții lui, iau loc liniștiți [...]
Pentru sfătuire, gîndul e îndreptat spre Marduk.
Rînduri-rînduri sînt înfățișate jertfele la altar ... cu lemne,

---

[5] Cf. *ibidem*, I, 83.
[6] Cf. *ibidem*, IV, 28.
[7] Zu este pasărea divină a furtunii; vezi și mitul cu același nume.
[8] Cf. *Enuma Eliș*, I, 140 sq.
[9] Cf. *ibidem*, IV, 65 sq.
[10] Templul lui Marduk în Babilon.
[11] Cf. *Enuma Eliș*, I, 87.

Voi faceţi arătos frumosul Esagila, tresaltă Babilonul, freamătă [...]
30. Se pleacă în faţa lui Igigii şi Anunnakii, zei (şi) zeiţe, oraşe (şi) [altare];
Sfaturile regeşti, prinţii (şi) domnitorii se roagă fierbinte ţie.
Primul născut al lui Nudimmud[12], proestos, tare, stăpîn, furtună (?), fără milă, înverşunatul Gira[13], văpaie [aprinsă],
Cel ce faci să sară în foc duşmanul, care în luptă, în bătaia cu arme, în ceartă nu [te moi (?)].
Înalt de statură, Marduk, soare strălucitor, torţă luminoasă, care la răsăritul tău [...]
35. Necurăţenia o faci curată, [întunericul] îl alungi.
Să (se) vadă faptele stăpînului zeilor, Marduk, toţi zeii, [adunarea] zeităţilor, Anu, En[lil],
... Oceanul, Tăria[14], Nudimmud ..., Lahmu[15] [...]
Steaua racului, Anunitu[16] [...]
Mie pe vecie daru[ri], jertfe [...]
40. Pentru viaţa fiinţelor erau fixate la poruncă [...]
Strălucitor (?) e numele tău Sagmegar[17], „prim zeu", conducător [...]
Care cu a sa lumină vie, un semn (?) ... face să se vadă.
Puternic, luminat Engişgalanna[18], ma[re] stăpîn.
Spălările de mîini (cele sfinte), prescripţiile şi tradiţiile [...]

(verso)

Mult prea puternic e numele tău, Marduk, înfricoşător (?) [...]
Printre toţi zeii, strălucirea ta e prea măreaţă [...]
Prinţ măreţ! ţapul sălbatic (?) [nu scapă] de cursa ta.

---

[12] *Ea*, zeul Oceanului.
[13] Zeul focului.
[14] Pămîntul.
[15] Cf. *Enuma Eliş*, I, 140.
[16] Formă de apariţie a lui Iştar ca zeiţă a războiului.
[17] Poreclă a lui Marduk, ca Jupiter.
[18] Poreclă a lui Marduk, ca stăpîn al tronului ceresc.

La stînga ta stă Irragal[19], cel mai puternic între zei, înaintea ta [...]
5. La dreapta şi la stînga scînteiază Gira[20], încotro tu m[ergi]...
.. Măreţ! Cît de măreţ e zeul, a cărui [divinitate]...
Al cărui sanctuar, între toţi zeii, care locuiesc sanctuarele [sînt îngrijite bogat][21], cu daruri de mîncare şi ofrande.
Cînd Marduk luă cu tărie în mîna sa frîul peste Igigi şi Anunnaki, legătura [cerului şi pămîntului],
Păzitor, se înfăţişează în Est şi Vest, drum (şi) ca[le (?)] le oferi [...]
10. „Judecător al pămîntului“, e numele tău măreţ [...], „Stăpînul marilor zei“,
Care acolo stabileşte legea Oceanului şi dă dar de preţuire şi jertfă de mîncare ze[ilor].
Primeşte [ruga] mea, primeşte smerirea mea, ruga mea fierbinte şi rugile mele [deznădăjduite].
Cine se bucură de simţirea ta să te [vorbească] mereu cu bucurie,
Simţul tău să însenineze (?) pe Anu, Enlil şi *Ea*, ei să facă să înveselească (inima ta),
15. Damkina[22], mama ta cea mare să[-ţi spună], în Esagila, pe care-l iubeşti: „potoleşte-te“.
Puternică, regină, tare, conducătoare, regină, zeiţă, stăpînă ... preamăreaţă, mare, înaltă, ziditoare [...]
Iubirea lui Tutu[23], dă-mi viaţă, căci ţie-ţi jur credinţă!
Eu îţi voi cinsti puterea ta, tu, măreaţă prinţesă, regină în Esagila, zeiţa zeiţelor, regina reginelor.
Înaltă, prinţesă a tuturor [...], zeiţă milostivă, care iubeşte rugăciuni.
20. Mă rog ţie, Stăpîne maiestuos, să se potolească inima ta cea înverşunată, pornirea ta cea agitată, furtunoasă, să se domolească.
El, mîniosul, să devină împărat iertător. Să pot trăi prin răsuflarea ta, înţeleptul zeilor, înalte Marduk!

---

[19] Nergal, zeul care lumina în infern.
[20] Zeul focului.
[21] Cf. *Enuma Eliş*, V, 1 sq.
[22] Soţia lui *Ea*.
[23] Adică Marduk. Lui Sarpanitum este adresată invocarea de faţă.

Mărinimia lui Sarpanitum, a zeiței celei mari, a soției lui
Enbilulu[24], nora lui Nu[dimmud][25],
23. Va face să strălucească fiul[26] cel sfios al lui Mummu[27],
rugătorul [i se] ju[ră cu credință].

---

[24] Marduk.
[25] Ea.
[26] Assurbanipal.
[27] *Cf. Enuma Eliș*, I, 30.

TEXTE SAPIENŢIALE

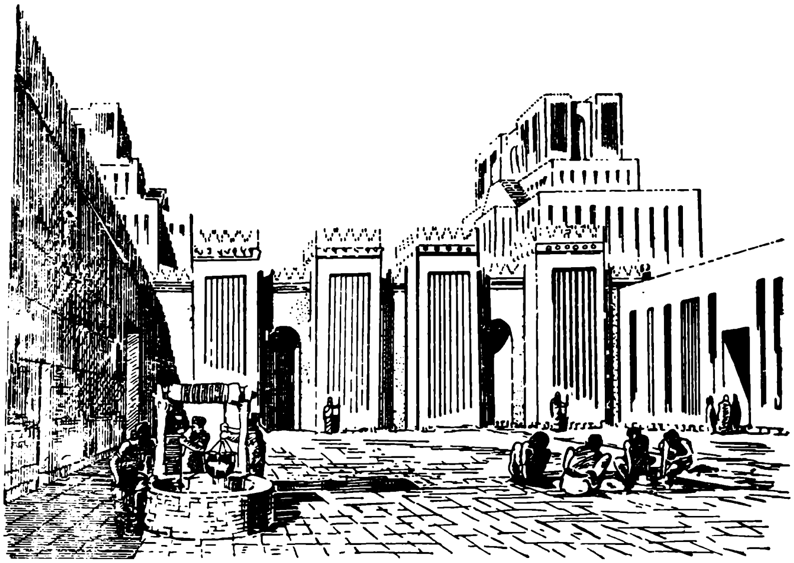

FABULE

DISPUTA DINTRE CURMAL ŞI TAMARISC

NOTIŢĂ INTRODUCTIVĂ

Literatura mesopotamiană a utilizat și genul literar al fabulei. Se puneau, în gura plantelor şi animalelor, ideile pe care voiau să le scoată în evidenţă.

În fabula de faţă se ceartă curmalul cu tamariscul, fiecare căutînd să-şi arate superioritatea faţă de celălalt. Curmalul se lăuda cu lemnul său, din care se fac uneltele de muncă şi mobilierul caselor, iar tamariscul cu ramurile sale din care se fac atîtea împletituri. În părţile Mesopotamiei, alte soiuri de arbori şi plante se întîlnesc foarte rar.

Textul se află în E. Ebeling, KAR, vol. I, nr. 1245. Traducerea: E. Ebeling, *Die babylonische Fabel*, pp. 6—8 (MAOG, II/3, 1927). E. Ebeling, în AOT², pp. 294—295. Pentru alte fabule fragmentare să se vadă Chr. Johnston, *Assyrian and Babylonian Beast Fables*, AJSL, XXVIII, 1911-1912, p. 81 sq.; R. H. Pfeiffer, în ANET², p. 410 sq.

DISPUTA DINTRE CURMAL ŞI TAMARISC

(recto)

A

... (3) [Tam]ariscul [a deschis] gura sa şi [a zis]: „Carnea pentru carnea lui ... (5) Tu ai nimicit pe preţiosul, pe frumosul[1], tu l-ai zvîrlit ... ca o servitoare care a ridicat mîna contra stăpînei sale.

(7) Gura [curmalului] se făcu mare şi răspunse, zicînd: „Floarea ta au rupt-o cu un băţ!... Pentru cine au încuiat-o? Pentru păcat?

---

[1] Poate că este înţeles Tamuz (Adonis).

Carnea... (10) Tamariscul nu cunoaşte frumuseţea zeilor, frumuseţea [zeiţelor]".

(11) „Eu sînt mai mare ca tine, o, părinte al înţelepciunii [2], în orice privinţă; agricultorul [a spus-o]. Agricultorul taie tot ceea ce el are din mlădiţa mea. Din creanga mea îşi face săpăliga; [pămîntul] îl prăşeşte cu săpăliga mea. Ulucul de irigaţie udă cîmpul şi [lemnul] meu îl închide. (15) Şi cu toate că pămîntul le udă, grînele eu ... le treier. Şi astfel eu aduc lui Nisaba [3] bucuria oamenilor".

(17) „Eu sînt mai mare decît tine, o, părinte al înţelepciunii, în toate privinţele; agricultorul [a spus-o]. Tot ceea ce el are: funii, bice, aşternutul, prelata ... acoperămîntul lăzii, plasa, panerul ... (20) uneltele agricultorului atîtea cîte are: [Eu sînt] mai mare [decît tine]".

(21) „Ia aminte, o, lunaticule! [4] Ce, dintr-al meu [nu se află] în palatul regelui? În casa regală, regele mănîncă pe masa din mine, [regina bea] din cupa mea, cu lingura mea mănîncă războinicii, din lada mea brutarul îşi ia făina; eu sînt ţesător [5], [eu urzesc] aţele mele. (25) Eu îmbrac oştile ... Eu sînt cel mai iscusit slujitor al zeului, eu renovez casa zeului [6], [eu sînt cel mai] mare. Nu vreau să am asemănare cu nimeni".

(verso)

(28) În sanctuar, cînd se aduc sacrificii marilor zei, unde n-am intrat eu [7], regele nu sacrifică cu toată inima. (30) În [timpul ritualului] cînd se varsă aromate, ramurile mele sînt împrăştiate pe jos. [Eu sînt cel mai mare]. În aceeaşi zi curmalul parfumează. O gură mare [pronunţă] răspunsurile voastre [8].

(32) „Vino, să mergem, eu şi cu tine, la cetatea Kiş ... unde se află lucrarea mea. Au nu sînt pline [templele] de semnele [9]

---

[2] Cu sensul de: o, deşteptule.

[3] Zeiţa cerealelor.

[4] O, nătărăule.

[5] Adică din fibrele sale iese aţa necesară, adică coaja serveşte la împletituri.

[6] Cu lemne de curmal se fac reparaţiile sanctuarelor.

[7] Unde mobilierul din lemn nu există, sanctuarul nu inspiră atmosfera necesară.

[8] Adică ar trebui să recunoaşteţi.

[9] Zaruri cu care se ghicea.

mele, nu sînt pline de tămîia mea [vasele]? Hierodula toarnă apă ... (35) o ia. Ei se purifică [prin ea] şi împlinesc riturile cu ea [10]. În aceeaşi zi [tamariscul] este la dispoziţia sacrificatorului şi lada sa e în locaşul [*zeilor*]".

(37) „Vino, să mergem, eu şi tu, la cetatea ... Unde există păcate, acolo este activitatea ta, o, tamariscule. Un dulgher ... de el se tem şi în fiecare zi tremură de el".

(40) „Cine este ca...? Ciorchinele mele sînt îmbelşugate; (Deşi) eu le înalţ sus, copii de păstori îşi fac beţe din ele. Dar ele [11] taie faţa [12], ca un făcător de coşuri care ... Grozavă e puterea mea, am să mă desfătez de vigoarea mea! Eu te-am aşezat pe tine în lumea de jos. Lucrarea mea e puternică ..."

(45) „Eu sînt mai înalt decît tine, de şase ori mai mare, de şapte ori mai mare. Eu sînt un tovarăş al zeiţei Nisaba, trei luni... Copila orfană, văduva, omul cel sărman ... roade curmalele cele dulci, care nu-s rare ...

(restul distrus)

B

Textul: E. Ebeling, KAR, fascicula VIII, nr. 334. Traducerea: E. Ebeling *Die babylonische Fabel*, nr. 11—12; R. H. Pfeiffer, în ANET², p. 411.

(1) În sfintele zile (ale începutului), în acele zile în care poporul săpa canale, (zeii) destinelor s-au adunat şi au numit ca zei ai ţinuturilor pe Anu, Enlil şi *Ea*. Au venit Enlil şi poporul (5), iar zeul Şamaş a stat între ei. De asemenea a stat Doamna zeilor, marea (Iştar). Nu le aparţinea lor [13] stăpînirea, căci conducerea era acordată numai zeilor. Zeii l-au numit pe Ghilgameş ca rege. (10) Ei l-au orînduit pe el (să facă) chipul celor mai fine lucruri. În palatul său [14], regele plantează curmali, în plus, de asemenea mulţi tamarisci. La umbra tamariscului a avut loc un ospăţ. (15)

---

[10] Apa de tamarisc.

[11] Beţele.

[12] Vîrful.

[13] Adică poporului.

[14] Palatele aveau grădini alăturate.

La umbra palmierului, hotărîre cu privire la crimă ... deschizînd... paşii regelui. Arborii ... comparîndu-se unul cu altul. Tamariscul şi curmalul au devenit neliniştiţi. (20) Tamariscul grăia, [lăudîndu-se] pe sine; cînd [vorbea] curmalul, cuvîntul lui întrecea orice [îngîmfare]: „Cît despre tine, o, tamariscule, eşti un lemn de nici un folos. Ce-s ramurile tale? Un lemn fără de fruct. Ale mele au fructele unui arbore mare: (25) o hrană gata pregătită; în al doilea rînd, grădinarul vorbeşte bine (despre mine) ca de un cîştig pentru rob şi pentru domn. Nutrirea cu rodul meu face pe copil mare, adultul mănîncă fructul meu. (30) Nu-s eu bine cotat în prezenţa regelui? O, lunaticule[15], în palatul regelui totul este al meu[16].

În palatul său, regele mănîncă la masa mea[17], regina bea din cupa mea. (35) Eu sînt un ţesător şi eu ţes firele mele. Pe zeu eu îl purific, ca un preot descîntător[18] ...". — „Gura mea nu este o armă; în al doilea rînd..." (zise tamariscul). „Gura lui nu este o armă", a răspuns [*regele*]; el plantă un curmal în partea sa (zicînd): „Dacă (stai) la poarta cetăţii, potoleşte cearta; dacă în pustie, potoleşte căldura".

---

[15] Cf. nota 4. Rîndurile 31—35, în esenţă, sînt identice cu 21—26 din *A* (vezi mai sus).

[16] Tot mobilierul este din lemn de curmal.

[17] Făcută din lemnul meu. Vorbeşte tamariscul.

[18] Preoţii descîntători erau cei despre care se considera că au puterea să alunge duhurile rele.

CONCEPȚIA DESPRE LUME ȘI ÎNȚELEPCIUNE

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Mesopotamienii se străduiau să trăiască după voința zeilor, ca să le fie bine pe acest pămînt. Ascultarea de zei se vedea mai ales din respectarea legilor statului, recte ale regelui, vîrful piramidei statale, care era considerat reprezentantul zeilor pe pămînt. Dar, destul de timpuriu, mesopotamienii observaseră că, de cele mai multe ori, ascultarea de zei și supunerea față de regi n-aduce mulțumirea și prosperitatea dorită. Viața de toate zilele proba neputința zeilor și nedreptățile sociale. De aceea, alături de credința cea bigotă în zei și reprezentanții lor — regii — foarte de timpuriu un pesimism destul de pronunțat începe să-și facă loc în inimile celor mai mulți. Din cele cîteva texte de mai jos se va vedea clar acest pesimism ce stăpînea mințile celor din Mesopotamia.

Text: G. Reisner, *Sumerisch-babylonische Hymnen...*, vol. X, Berlin, 1896; E. Ebeling, KAR, I, nr. 96; E. Ebeling, *Quellen zur Kentniss zur babylonischen Religion*, vol. II (MVAG, XXIII/2), 1919, p. 85. Traduceri: E. Ebeling, *Quellen...*, p. 50 sq.; S. Langdon, *Babylonian Wisdom*, London, 1923, pp. 67—81; E. Ebeling, AOT^{2}, pp. 284—287. Vezi și G. B. Gray, *Job, Ecclesiastes and a New Babylonian Literary Fragment*, în « Expository Times», XXXI (1922), pp. 440—443; R. H. Pfeiffer, ANET^{2}, 437—438.

TEXT

I. „[Sclavule], ascultă-mă!" — „Da, stăpîne, da!" — „[Adu-mi imediat] carul, înhamă, vreau să călătoresc la palat". — „Mergi stăpîne, mergi, [toate] dorințele îți vor fi împlinite. [Regele] va fi binevoitor cu tine". — [„Nu, sclavule, nu], nu vreau să merg la palat". — [„Nu merge], stăpîne, nu merge. [La palat] te va trimite [într-o ţară...] pe care n-o cunoşti; te va lăsa să fii prins. [Ziua şi noaptea] te va lăsa să vezi amărăciunea".

II. „Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „Adu-mi iute apă pentru mîini şi dă-mi-o; vreau să mănînc". — [„Mănîncă] stăpîne, mănîncă. Mîncarea regulată este deschiderea inimii [1]. Şamaş [2] vine la un ospăţ cu voioşie mîncat şi cu mîini spălate". — „Nu, [sclavule], nu, eu nu vreau să mănînc". — „Nu mînca, stăpîne, nu mînca. A-ţi fi foame şi a mînca, a-ţi fi sete şi a bea, acestea vin peste fiecare om" [3].

III. „Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „Adu-mi numaidecît căruţa, înhamă, vreau să călătoresc în pustie". — „Călătoreşte, stăpîne, călătoreşte. Stomacul ce fuge e plin. Cîinele de vînătoare va sfărîma un os; huhurezul fugar îşi face cuib; asinul sălbatic alergînd încoace şi încolo va...". — „Nu, sclavule, nu, eu nu voi călători în pustie". — „Nu călători, stăpîne, nu călători. Mintea fugară e schimbătoare. Dinţii cîinelui de vînătoare vor roade; casa huhurezului fugar este într-o scorbură a zidului şi locuinţa asinului sălbatic este ici sau colo în deşert".

IV. „Sclavule, [ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da ..."

(lipsă cîteva rînduri)

„... tăcerea celui rău se face completă. Voi prinde [pe duşmanul meu] şi iute-l voi pune în obezi. Vreau să privesc în faţa potrivnicului meu". — „Priveşte, stăpîne, priveşte... Tu nu vei clădi o casă. Cel care procedează [nesăbuit] acela distruge casa tatălui său".

V. ...„Nu voi zidi o casă". — „Tu nu o vei zidi".

VI. [„Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da"]. — „La [cuvîntul duşmanului, eu am să rămîn tăcut"]. — „Rămîi, stăpîne, rămîi [tăcut. Tăcerea e mai bună decît vorbirea"]. — „Nu, sclavule, la [cuvîntul duşmanului, eu n-am să tac".] — „Nu rămîne tăcut, stăpîne, [nu rămîne tăcut]. Dacă nu vorbeşti cu gura ta... Duşmanul tău va fi mînios faţă de tine..."

---

[1] Adică aduce bucurie.

[2] Zeul-Soare.

[3] Adică oamenii de rînd.

VII. „Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „Eu am de gînd să încep o revoltă". — „Da, stăpîne, da; [fă-o]. Dacă tu nu faci o revoltă, ce se va întîmpla cu lutul tău?[4]. Cine-ți va da (ceva) să-ți umpli stomacul?" — „Nu, sclavule, eu nu voi face ceva violent". — „Nu fă, stăpîne, nu fă. Omul care face ceva violent e ucis ori [rău tratat], ori schilodit ori prins și aruncat în închisoare".

VIII. „Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „O femeie vreau să iubesc". — „Da, stăpîne, da, iubește. Omul care iubește o femeie uită de amărăciune și de necaz". — „Nu, sclavule, eu nu voi iubi o femeie". — „Nu iubi, stăpîne, nu iubi. Femeia e o fîntînă [5], femeia e un pumnal de fier — unul ascuțit — ce taie gîtul bărbatului".

IX. „Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „Adu-mi repede apă pentru mîini și dă-mi-o: vreau să fac o jertfă zeului meu". — „Fă, stăpîne, fă. Omul ce aduce sacrificiu zeului său e fericit, împrumut peste împrumut el face". — „Nu, sclavule, nu; nu voi aduce jertfă zeului meu". — „Nu jertfi, stăpîne, nu jertfi. Tu poți să faci un zeu să vină după tine ca un cîine, cînd cere (zicînd) «(celebrează) ritualul meu» ori «nu întreba»[6] și altceva".

X. [„Sclavule], ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „Eu vreau să dau hrană țării mele". — „Dă, stăpîne, dă. [Omul care] dă hrană țării sale, orzul lui (rămîne) al lui, dar actele și mai ales dobînda devin nenumărate"[7]. — [„Nu, sclavule], hrană țării mele eu nu voi da". — [„Nu da, stăpîne], nu da. Darea e ca *iubi*[*rea*](?) ...ce dă naștere unui copil; ei te vor blestema. [Ei vor mînca] orzul tău și vor distruge...".

XI. „Sclavule, ascultă-mă". — „Da, stăpîne, da". — „Eu voi face ceva folositor pentru țara mea". — „Fă, stăpîne, fă. Omul care face ceva util pentru țara lui — ajutorul lui este trecut în cupa lui Marduk“ [8]. — „Nu, sclavule, nu, eu nu voi face ceva folositor pentru țara mea“. — „N-o face, stăpîne, n-o face. Urcă-te pe movilele de vechi ruine și plimbă-te în jur: privește la craniile (oamenilor) mai vechi și mai noi; care (dintre ele) este al răufăcătorului, care este al binefăcătorului mulțimilor?“

---

[4] Adică cu corpul tău. Cf. *Gen.*, 2, 7.

[5] În textul original a mai fost adăugată o glossă: „fîntînă-canal dezgustător". Femeia (în special soția) e comparată cu o fîntînă și cu o cisternă, în *Prov.*, 5, 15—18.

[6] Adică să ceri un oracol. Mesopotamienii, ca și grecii, consultau voința zeilor.

[7] O variantă are: orzul este orz imens (în cantitate).

XII. „Sclavule, ascultă-mă“. — „Da, stăpîne, da“. — „Acum ce este bine? Să frîng gîtul meu și gîtul tău și să le arunc pe (amîndouă) în rîu — aceasta e bine?“. — „Cine este destul de înalt să urce în cer? Cine este destul de lat ca să cuprindă pămîntul?“ — „Nu, sclavule, eu te voi ucide pe tine și te voi trimite înaintea mea“. — „(Deci) stăpînul meu (dorește) să mai viețuiască trei zile după mine?“

(colofon)

(Scris conform originalului și verificat)

---

[8] Tablele ce înregistrau faptele oamenilor erau stocate în caseta lui Marduk.

DIALOG DESPRE MIZERIA UMANĂ[1]

Textul cuneiform: J. A. Craig, *Babylonian and Assyrian Religious Texts*, vol. I (Assyriologische Bibliothek, XIII, Leipzig, 1895); S. A. Strong, *On Some Babylonian and Assyrian Alliterative Texts*, I, PSBA, XVII (1895), pp. 142—147; E. Ebeling, AOT², pp. 287—291; B. Meissner, *Babylonien und Assyrien*, vol. II, Leipzig, 1925, p. 432; idem, *Die babylonisch-assyrische Literatur*, Potsdam, 1928, p. 80; Ed. Dhorme, în *Recueil Edouard Dhorme*, Paris, 1951, pp. 685—709; R. H. Pfeiffer, ANET², pp. 685—709.

I. [... făgăduințele mele] să ți le spun,
... să ți le relatez,
... [un tovarăș eu caut]...
[Miluiește-mă] pe mine, un amărît, (atunci)... te voi lăuda.
Unde e *fratele tău*, asemenea ție?
Unde e un înțelept așa ca tine?
[La cine] să zbor să povestesc zbuciumul meu?
[Sînt un istovit], amărăciunea m-a cuprins deodată.
Sînt un părăsit, soarta l-a biruit pe cel ce m-a născut;
10. Mama care m-a născut a fost ucisă de Hades[2].

---

[1] Acest poem este numit uneori „Eclesiastul babilonian". Ar putea fi numit mai bine un Iov babilonian, căci și aci sînt doi amici care discută. Textul cuneiform este un poem acrostih. Fiecare din cele unsprezece versete, ce dau naștere la 27 de strofe, începe cu aceeași silabă, așa cum întîlnim în *Ps.*, 119, unde cele opt distihuri ale fiecărei strofe încep cu aceeași literă a alfabetului.

[2] Adică a fost luată în infern.

Tatăl şi mama mea m-au căutat şi eu n-am avut păzitor.
II. Stimate prieten, ceea ce ai spus este necaz!
Ceea ce a făcut să gîndească inima ta este durere!
Priceperea ta vie ai făcut-o asemenea unui prostănac;
Sclipirile tale reale le-ai transformat în întuneric.
(Omenescul tău) s-a terminat, a apucat pe calea morţii.
„Tu ai să traversezi rîul Hubur“ [3], acesta e un proverb vechi.
Dacă priveşti, oamenii sînt deopotrivă de nătărăi (?).
Pe omul bogat ... ei l-au slăvit puternic.
20. (Dar) cine a cinstit pe adevăratul om merituos?
Cel care poartă chipul unui zeu are un Lamassu [4] (protector).
Cel care venerează o zeiţă adună belşug.
III. Inima ta, o, prietene, este izvor de apă (?) ce adună toată înţelepciunea?
Înţelepciunea ta este ... valul mării ce răstoarnă totul?
Atent (?) am să te cercetez: primeşte cuvîntul meu.
Ia aminte o clipă şi ascultă vorba mea.
A mea... e terminată, sînt uitat (?)...
Fericirea mea eu am făcut-o să cadă, am trecut-o prin...
Tăria mea s-a spulberat... a încetat.
30. Durerea şi jalea au...
... pentru săturare...
Vinul de curmale, întăritorul oamenilor, în cazul (meu) [cade ?].

(lipsă de la III, 33—V, 48)

Oare leul cel crud, ce sfîşie carnea cea mai bună,
Dăruieşte el colac şi tămîie să îmblînzească mînia zeiţei?
Oare parvenitul, a cărui bogăţie a sporit,

---

[3] Rîu în lumea de jos (infern).
[4] Un spirit ori geniu.

Cîntărește el [metal prețios] zeiței Mami? [5]
M-am sustras eu de la ofranda de făină? (Nu), eu m-am rugat zeilor,
Eu am împlinit jertfele prescrise pentru zeiță...
VI. (O), palmierule, pom al bogăției, foarte prețios,
Înzestrat cu toată înțelepciunea, giuvaer *de aur ales*!

(lipsă)

Tu ești puternic întemeiat ca și pămîntul, dar sfatul [cel divin] e îndepărtat [6].
Ia seama la asinul cel mîndru din ...
60. El a călcat peste roadele cîmpului, săgeata s-a întors împotriva lui.
Dușmanul cirezilor, leul, de care ai amintit, ia-l în seamă;
Pentru cruzimea pe care leul a arătat-o, o groapă s-a deschis împotriva lui.
Pe cel parvenit, îndopat de bogăție, a cărui avuție n-are cap,
În foc, mai înainte de vremea lui, dregătorul îl arde.
Dorești tu să mergi pe urmele pe care au mers aceștia?
Caută în schimb fără încetare favoarea milostivă a unui zeu.
VII. Părerea ta e un vînt de nord, o briză [bună] pentru popor;
Curat, ales este al tău... sfat.
Dar un singur cuvînt [lasă-mă să spun] în fața ta:
70. „Merg pe calea bună cei care nu caută [un zeu],
Cei care se roagă adînc unei [zeițe] devin săraci și slabi“.
În copilăria mea, eu am [căutat] calea zeului,
Cu evlavie și umilință am căutat pe zeiță:
[Și totuși] corvoada ce am dus-o ca pe un jug a fost fără cîștig;
Zeul mi-a adus lipsă, în loc de bogăție;

---

[5] Mami (uneori Mama) este zeița-mamă.
[6] Este nepătruns.

O stîrpitură (de om), un redus la minte[7],
Mi-a furat colierul şi am fost sleit.
VIII. Într-adevăr, o, tu cu mintea ageră, ceea ce ai în gînd nu este real;
Tu ai nesocotit adevărul, tu ai dispreţuit poruncile zeului.
80. Nepăzirea poruncilor zeului a fost dorinţa sufletului tău,
Curăţirile cuvenite zeiţei tu le-ai neglijat.
Cît e centrul cerului, aşa-i [de departe] planul cel divin.
(Azi) cuvîntul zeului (şi) zeiţei nu e luat [la inimă];
Adevărata înţelegere [este lipsă] în omenire,
[În timp ce] planul cel rău [este de neocolit] pentru oameni.
A învăţa [poporul] spre un pas *rău* ...

(lipsă IX—XII)

XIII, 133. Să părăsesc casa ...
Să nu doresc avuţii ...
Să uit darurile cele pentru zeu, să calc peste orînduielile rituale.
Să *tai boul* ... carnea.
Să merg într-o cetăţuie, în ţinuturi îndepărtate.
Să dezgrop un izvor, să dau drumul la [apă],
Un izvor al stepei ... să-l înconjur,
140. Să intru din casă în casă, să-mi stăpînesc foamea,
Să poposesc pe cîmpuri, să hoinăresc pe drumuri,
Să intru ca un cerşetor ...

(lipsă)

XXII, 235. Colierul, după a cărui frumuseţe tînjeşti,
... picioarele sale, repede el le-a pierdut,
necredinciosul, şarlatanul, cel care şi-a dobîndit avere,
Ucigaşul îl urmăreşte (cu) armele sale.
Tu care nu păzeşti sfatul zeului, care-i succesul tău?

---

[7] Aluzie la ghicitorii de la temple?

240. Oricine poartă jugul zeului... hrana lui e asigurată.
(De aceea) caută mireasma cea bună a zeilor
Și ceea ce ai pierdut anul acesta vei dobîndi îndată.
XXIII. M-am uitat atent printre oameni, (dar) constatările sînt diferite.
Zeul nu oprește înaintarea demonului *șarrabu.*
Tatăl trage corabia între canale,
(În timp ce) primul său născut stă în pat;
Fratele mai în etate se învîrte ca un leu în drumul său,
(În timp ce) cel de-al doilea fiu se desfată călărind un catîr.
În stradă, fiul mai mare vînează rușinos (pentru jaf),
250. (În timp ce) cel de-al doilea fiu împarte hrană la săraci.
În fața unui parvenit, ce cîștig eu, cel ce mă umilesc?
Eu trebuie să mă supun (chiar) robului meu:
Omul bogat și prosper mă disprețuiește pe mine ultimul (din toți).
XXIV. (O), înțeleptule (și) puternicule, înzestrează-te cu pricepere,
Inima ta se consumă (cînd) te porți neatent cu zeul.
Gîndul zeului, ca și mijlocul cerului, este îndepărtat [8];
Înțelegerea lui e grea, oamenii n-o pot pătrunde.
Produsul mîinii zeiței Aruru [9] este viață în general.
Ce este născut *prematur* totdeauna este slăbănog:
260. Primul juncan al vacii este pipernicit,
Al doilea născut e îndoit *în talie,*
Nebunul dă naștere unui fiu ales.
Eroul cel puternic, a cărui calitate e foarte deosebită,
Să știe el că poporul nu poate înțelege care este *planul* unui zeu.
XXV. Ia aminte, prietene, înțelege ideea mea,
Fii atent la spusa gurii mele;
(Lumea) slăvește pe omul aducător de tristețe, meșter în ucideri,

---

[8] Nu poate fi înțeles.
[9] Zeița ce crea pe oameni.

(Dar) înjoseşte pe cel umil, ce n-a comis nici o nelegiuire.
Ei justifică pe răufăcătorul, a cărui fărădelege este ...
270. (Dar) ei condamnă pe cel drept, care dă cinstire căii zeului,
Ei umplu cu metal preţios ... răufăcătorului,
(Dar) ei golesc de hrană dulăpiorul (?) celor fără ajutor.
Ei sporesc tăria omului puternic, a cărei însoţire (?) e decăzută,
(Dar) ruinează pe cel slab; ei aruncă jos pe cel umil.
Chiar pe mine, cel fără ajutor (cum sînt), dregătorul mă persecută.
XXVI. Regele din început, zeul Naru[10], creatorul omenirii,
Gloriosul zeu, Zulummaru[11], e cel care i-a scos din lut;
Zeiţa care i-a format, divina stăpînă Mama[12].
Ei au înzestrat omenirea cu vorbire întortochiată:
280. Falsitatea şi neadevărul li le-au dat pentru vecie.
Cu vervă ei vorbesc despre dărniciile bogaţilor:
„El e un rege! Divinităţile toate-s de partea lui!“
Ca şi cînd ar fi un hoţ, aşa se poartă cu un biet sărac;
Ei îl încarcă cu vini, ei uneltesc uciderea lui;
Pe nedrept pun asupra lui orice rău, fiindcă n-are protecţie;
Ei îl nimicesc groaznic, ei îl sting ca pe o flacără.
XXVII. Fii milostiv, prietene: ascultă la plîngerea mea!
Ajută-mă! Vezi necazul meu şi mă înţelege.
Eu sînt un sclav înţelept şi
290. Ajutor şi-ncurajare n-am primit nici un moment.
Eu am umblat liniştit prin grădinile cetăţii mele,

---

[10] Un comentariu în cuneiformă identifică pe Naru ori Narru cu zeul Enlil.

[11] Zulummaru este zeul *Ea*, după un comentariu.

[12] Cf. nota 5.

Vocea mea n-a fost niciodată tare, vorba mea a fost încetă;
Eu n-am ridicat capul, ci am mers cu el în jos.
Ca un sclav am fost fără onoare, în adunarea [egalilor mei].
Zeul Ninurta, care ... să-mi acorde ajutorul!
Zeiţa mea Iştar, care ... să aibă milă de mine!
Păstorul [13], soarele poporului [să *aibă milă*].

---

[13] Adică regele.

DREPTUL SUFERIND

(recto)

1. Abia am sosit în viață, că am și trecut peste timpul hărăzit,
2. M-am întors: e rău, mereu rău!
3. Apăsarea mea a sporit, n-am găsit dreptul meu!
4. Am strigat către zeul meu, dar el nu și-a arătat fața!
5. Am chemat zeița mea, dar capul ei nu s-a întors către mine!
6. Vraciul, prin descîntecul său, n-a ghicit viitorul (meu);
7. Fermecătorul, printr-o jertfă, n-a făcut să strălucească judecata mea;
8. Am vorbit cu necromantul, dar n-a ghicit ce doresc eu;
9. Magicianul, prin mișcările sale magice n-a depărtat mînia de la mine;
10. Cîte întîmplări diferite în lume!
11. M-am uitat în urmă: nenorocirea e după mine.
12. Ca și cînd n-aș fi jertfit regulat zeului meu,
13. Ca și cum n-aș fi pomenit pe zeița mea, în prînzul meu,
14. Ca și cum nu s-ar fi închinat fața mea, iar metania mea n-ar fi fost văzută!
15. Ca și cel care în gura lui au încetat rugile, implorările,
16. Pentru care s-a terminat ziua închinării, a murit luna nouă,
17. Care s-a culcat pe o parte și a disprețuit înfățișările lor,
18. Care n-a învățat pe ai săi teama și venerația,
19. Care n-a pomenit pe zeul său, ci a mîncat ofrandă destinată lui,
20. Care a părăsit pe zeița lui, n-a adus scrisul,
21. Care a fost oprimator, care a uitat pe stăpînul său,
22. Cu cel care a rasolit ruga către zeul lui puternic, eu am fost asemănat!

23. Cît despre mine, mi-a fost gîndul la rugă, la implorare;
24. Ruga era gîndul meu; jertfa era legea mea;
25. Ziua cînd se cinsteau zeii, era bucuria mea;
26. Ziua în care se închina zeiței, era veselia mea, bogăția mea;
27. Ruga pentru rege, era bucuria mea;
28. Cîntarea pentru el era ce-mi aducea desfătare.
29. Eu am învățat în țara mea să păzesc numele zeului;
30. Eu am învățat pe ai mei să onoreze numele zeiței;
31. Lauda regelui eu am ridicat-o la cel mai înalt grad;
32. Spre venerarea palatului am dăscălit poporul;
33. Aş voi să știu că aceste lucruri sînt plăcute zeilor!
34. Ceea ce pentru sine însuși e frumos, pentru zeu e ceva rușinos;
35. Ceea ce rămîne la inima lui, este frumos în fața zeului.
36. Cine poate pătrunde planul zeilor în cer?
37. Sfatul zeului, ca ființă pămînteană-l va înțelege?
38. Cum ar putea oamenii să afle calea unui zeu?
39. Cel care seara era viu, dimineața următoare este mort;
40. Dintr-odată a fost prins de sfîrșeală, repede a fost făcut bucăți;
41. Într-o clipă a început să cînte;
42. Într-un moment, iată-l cum strigă ca un urlător;
43. Ca și cînd ar închide și ar deschide, se schimbă voința lor:
44. Dacă ei sînt înfometați, sînt asemenea unui cadavru;
45. Dacă-s săturați, ei sînt asemenea zeului lor;
46. În huzur ei vorbesc de mergerea la cer;
47. În suferință, ei vorbesc de coborîrea la iad.

....

(verso)

1. Casa s-a schimbat în pușcărie pentru mine;
2. Brațele mele sînt înfipte în pielea mea;
3. Picioarele mele sînt zgîrcite în încercările mele;
4. ...
5. El m-a lovit cu biciul și nu mai înceta.
6. M-a străpuns cu bățul, înțepătura era adîncă;
7. Toată ziua cicălitorul mă persecută;
8. Nici la sosirea serii nu-mi dă răgaz o clipă;
9. Tulburați mereu, nervii mei sînt slăbiți;

10. Puterile mele sînt împuţinate, prevăd un sfîrşit rău.
11. Zdrobit în culcuşul meu ca un bou,
12. Sînt murdărit de balega mea ca o oaie;
13. Muşchii mei bolnavi au pus la caznă un descîntător
14. Şi prin prezicerile ce-mi vin, ghicitorul s-a înşelat.
15. Vrăjitorul n-a desluşit boala mea
16. Şi ghicitorul n-a pus capăt betegiei mele.
17. Zeul meu n-a venit în ajutor, el n-a luat mîna mea;
18. Zeiţa mea n-a avut milă de mine, n-a stat lîngă mine;
19. Mormîntul mi s-a deschis, s-a aşezat locul zăcerii mele;
20. Încă n-am murit şi jelirea mea s-a şi făcut;
21. Toată ţara mea a zis: Cum s-a prăpădit
22. Duşmanul a aflat, faţa i s-a luminat;
23. I s-a vestit ştirea bucuroasă, i s-a umplut inima;
24. Cunosc ziua cînd toată familia mea,
25. A cărei divinitate este printre spiritele protectoare, va dori milă.

OBSERVAȚII ASUPRA VIEȚII ȘI ORDINII DIN LUME

Text: Rawlinson, IV, 2nd ed., nr. 60; V. Scheil, *Une saison de fouilles à Sippar*, Cairo, 1902, nr. 37; R. C. Thompson, PSBA, XXXII, 1910, p. 18 sq.; E. Ebeling, KAR, nr. 10, 108, 175, 326; S. Langdon, *Babylonian Wisdom*, London, 1923, Pl. I—V. Transcrieri și traduceri: H. Zimmern, *Hymnen und Gebete* (AO, VII/3); M. Jastrow, JBL, XXV, 1906, pp. 135—191; S. Langdon, *Babylonian Wisdom*, pp. 35—66; E. Ebeling, AOT^2, pp. 273—281; R. H. Pfeiffer, în ANET^2, p. 434 sq.

POVESTEA UNUI AMĂRÎT

Tăblița I

Am să-l laud pe stăpînul înțelepciunii;
....
... Am devenit asemenea unui mut.

(lipsă 6 rînduri)

...Altădată am trăit ca un domn, acum am devenit un sclav...

(lipsă 5 rînduri)

Răutatea prietenilor mă nimicește.
15. Cu mînie am fost bîrfit în adunare,
Cel care pune un cuvînt bun, groapa îi e deschisă.

(lipsă 2 rînduri)

[Sînt luat] din mijlocul ogra[dei mele],
Ca și cetatea unui vrăjmaș este înjosită cetatea [mea].
Riturile mele le lasă deoparte,
20. La slujbele mele lasă pe străin.
Ziua este jale, noaptea este plînset,
Luna tăcere, anul e tristețe.
Gem în toate zilele ca un porumbel,
Ca un bocitor scot strigăt de jale.
25. Ochii mei sînt sleiți [de pl]îns,
[...] obrajii, vai, s-au slăbit (?).

Tăblița a II-a

1. Am ajuns, am trecut dincolo de al vieții prag.
Privesc în jurul meu; rău peste rău!
Necazul meu sporește, nu-mi găsesc dreptate.
Am implorat zeul, dar nu și-a întors fața.
5. M-am rugat către zeiță, dar nu și-a ridicat capul.
Ghicitorul prin descîntec n-a ghicit taina mea.
Prin mirosul de tămîie, tălmăcitorul de vise nu mi-a spus păsul meu.
M-am întors la necromant, dar nu m-a lămurit.
Vrăjitorul prin magie n-a alungat nimic din ce e contra mea.
10. De unde vin toate aceste necazuri?
M-am uitat înapoi: vai, ce persecuție!
Ca unuia care n-a adus jertfă de băutură zeului
Și care la ospăț n-a poftit zeița,
Care nu și-a plecat fața, n-a îngenunchiat,
15. În a cărui gură ruga și implorarea au încetat,
Pentru care sărbătorile au fost lepădate, iar festivitatea de *eșeșu* a fost scurtată,
Care a devenit neglijent și a nesocotit înfățișările (zeilor),
Care n-a învățat pe oameni religia și evlavia,
Care nu și-a adus aminte de zeul său, deși mănîncă hrană de la el,
20. Care a părăsit pe zeița sa și nu i-a dăruit o libațiune;
Nu, mai rău decît unul care *a devenit mîndru* și a uitat de (divinul) său stăpîn,

Care a jurat neatent pe numele veneratei sale divinităţi, — ca un astfel de om am devenit eu!
Dar eu m-am gîndit numai la rugă şi implorare:
Implorarea a fost preocuparea mea, iar jertfa conduita mea;
25. Ziua cinstirii zeilor era plăcerea mea,
Ziua procesiunii zeiţei era cîştigul şi avuţia mea.
Venerarea zeului era bucuria mea,
Iar cîntarea pentru el îmi era dragă.
Eu am învăţat ţara mea să păzească poruncile divine,
30. Să onoreze numele zeiţei am învăţat poporul.
Măreţia regelui am egalat-o cu cea a unui zeu
Şi respectul pentru (palatul) regal l-am impus oştilor.
Oh, că numai eu am ştiut că aceste lucruri sînt bineplăcute zeului.
Ce e bun în faţa sa (a omului) este rău pentru zeu,
35. Ceea ce e rău în mintea lui este bun pentru zeul său.
Cine poate înţelege planul zeilor în mijlocul cerului?
Planul zeului e o apă adîncă; cine o poate cuprinde?
Unde a învăţat omenirea cea redusă care-i calea cerului?
Cel care a trăit ieri, astăzi este mort:
40. Iute e făcut beznă, numaidecît este strivit.
Într-un moment el cîntă o cîntare de fericire,
Dar după o clipă el se va văieta ca un bocitor.
Ca ziua şi noaptea se schimbă simţirea lui.
Cînd sînt înfometaţi, ei se aseamănă cadavrelor;
45. Cînd sînt sătui, se-ncontrează cu zeul lor;
În fericire, ei vorbesc de urcarea la cer,
În nenorocire, bombănesc despre pogorîrea în infern!

(lipsă 6 rînduri)

53. Un duh rău a venit din abis.
... o durere de cap a venit din Ekur.
[Demo]nul a coborît din muntele (infernului).
[A mea]... a luat-o un frig.
Ca iarba pămîntului a pălit; toate m-au cuprins...

(Urmează o descriere fragmentară a simptomelor patologice)

(II verso)

3. [Corpul] cel vîrtos, ei l-au distrus ca pe un zid,
Trupul meu cel lat l-au pus jos ca pe o trestie,
Ca (o plantă de apă) *sungirtu*, am fost smuls şi aruncat pe pîntece.
(Demonul bolii) *alu* s-a îmbrăcat cu corpul meu ca şi cu o haină.
Ca o plasă m-a cuprins somnul.
Ochii mei clipesc dar nu văd.
10. Urechile mele sînt deschise dar fără vedere.
O istovire a cuprins întregul meu corp.
O izbitură a căzut pe carnea mea.
Slăbiciunea a cuprins mîinile mele.
Amorţeala a prins genunchii mei.

(rînduri lipsă)

Moartea m-a [urmărit] şi mi-a prins întreg corpul.
Dacă cineva întreabă de mine şi mă strigă, eu nu răspund.
Oamenii mei mă jelesc, eu nu mai exist;
În gura mea un căluş s-a aşezat,
20. Eu ţin pe loc cuvîntul gurii mele.

(lipsă 3 rînduri)

Grăunţe, chiar mucezite, eu mănînc.
Berea — viaţa divină — a fost eliminată pentru mine.
Nemaipomenit de mult a durat necazul meu.
Din pricina foamei, înfăţişarea mea...
Carnea mea e topită, sîngele e [uscat].
Oasele mele sînt *zdrobite*...
Muşchii mei sînt umflaţi...
30. Patul mi-e o închisoare, mi s-a oprit ieşirea.
Temniţa, aceasta a devenit casa mea.
Mîinile mele au fost aruncate în lanţurile corpului [1].
În legăturile mele proprii au fost zvîrlite picioarele mele.
Umflăturile mele sînt dureroase, rănile adînci.
Biciul ce mă izbeşte este plin de *groază*.
M-au găurit cu un arac, înţepătura a fost sfîşietoare.

---

[1] Adică în carnea mea.

Prigonitorul mă persecută ziua întreagă.
Toată noaptea nu mă lasă să respir măcar o clipă.
Încheieturile îmi sînt slăbite din pricina smuciturilor,
40. Membrele îmi sînt sfărîmate, trîntite de o parte.
Îmi petrec noaptea, în murdăria mea, ca un bou.
M-am bălţat ca o oaie în udul meu.
Umflăturile mele au speriat pe descîntător
Şi sorocirile mele l-au încremenit pe ghicitor.
Vraciul n-a pus diagnosticul suferinţei mele,
Iar timpul bolii mele, ghicitorul nu l-a fixat.
Nici un zeu nu m-a ajutat, (nici unul) n-a prins mîna mea;
Zeiţa mea nu mi-a arătat nici o milă, n-a venit lîngă mine.
Mormîntul nu era încă deschis şi ei şi-au însuşit podoabele mele.
Înainte ca să mor, jelirea (mea) era terminată.
Ţara toată zicea: „ce ruşine!“ [2].
Pizmaşul meu a auzit şi faţa i-a strălucit [3];
A dus vestea la femeia, pizmaşa mea, şi inima ei s-a bucurat.
Dar eu ştiu ziua în care lacrimile mele vor înceta,
În care, în mijlocul zeităţilor protectoare, divinitatea îmi va arăta milă.

Tăbliţa a III-a

1. Grea a fost mîna, n-am putut s-o ţin;
Puternică a fost spaima ei.
Cuvîntul său îngrozitor [...] potopul [...]
Pasul lui e pu[ternic],
Boală grea, puternică [...] el însuşi [...]
În infern sînt uitat, sînt lăsat să fiu vînat [...]
Mă je[lesc zi] şi noapte.
Un vis îmi [veni] dimineaţa...
Un om oarecare, uriaş de statură...
10. Cu membre gigante, îmbrăcat în straie noi...
13. ... el veni la mine.
... Carnea s-a *zbîrlit.*

---

[2] Altă traducere posibilă este: „Cît de rău l-au tratat“.
[3] Adică s-a bucurat.

... „Stăpîna m-a trimis
....
18. ... zicînd: ... m-a trimis.
Ei strigară...
20. Şamaş..."
A doua oară [avui un vis],
În vis eu văzui...
Un oarecare om...
O [ramură] de tamarisc, un vas de ispăşire ţinea în mîna lui.
25. „Tab-utul-Enlil[4], locuitorul din Nippur,
M-a trimis să te purific pe tine".
Scoţînd apă, el o vărsă peste mine.
Ritul vieţii el rosti, mă un[se cu...]
Eu avui al treilea vis.
30. ...visul pe care l-am văzut noaptea.
În chip de om, o [frumoasă] fecioară, cu trăsături fine,
Regina vieţii, zicînd:
„Promiteţi-i îndurare [pentru el]..."
„Nu te teme!", el (ori ea) zise...
„Tot ce s-a întîmplat în vis..."
El (sau ea) mi-au făgăduit milă — mie mult amărîtul.
Un oarecare, ce avu o viziune în noapte,
Văzu în vis pe Ur-Nin-tin-ug-ga[5],
40. Un om puternic, purtînd o coroană; un vraci scriind o [tăbliţă]:
„Marduk m-a trimis".
Lui Subşi-meşre-Nergal el îi aduse...
În mîinile sale curate aduse...
Însoţitorului meu, el (îl) încredinţă.
Disdedimineaţă, el trimise o depeşă,
Spusa (?) lui[6] pricinui bucurie oamenilor mei.
În zăcerea lui, bolnavul...
El repede termină boala mea, ruptă fu...
După ce inima stăpînului meu se linişti,

---

[4] „Bun este sînul lui Enlil".
[5] „Serv al Doamnei care învie morţii".
[6] A lui Marduk.

50. Spiritul lui Marduk, milostivul, s-a potolit.

(9 rînduri sparte)

60. Păcatele mele le-au lăsat să le ia vîntul.

(verso)

5. El trimise uraganul la temelia cerului,
Pînă la inima pămîntului...
El făcu să coboare în adîncul lui pe duhul cel rău.
Demoni nenumăraţi trimise înapoi la Ekur[7].
Pe demonul Labartu îl trînti jos[8], îl îndreptă spre munţi,
În valurile mării el scufundă fierbinţeala febrei.
Rădăcina bolii o smulse ca pe o plantă.
10. Somnul nesănătos, picotarea aţîpirii.
Ca atunci cînd cerul este plin de fum...
Fură alungaţi cu chin şi cu amar...
El îi azvîrle ca un uragan, făcînd pămîntul să...
Chinuitoarea durere de cap...
El smulse durerea ochilor mei şi o depărtă de la mine.
Negura ochilor mei, peste care era întins acoperămîntul nopţii,
El o suflă cu un vînt puternic şi lumină vederea lor.
Urechile mele înfundate şi-ncuiate ca ale unui surd,
El le desfăcu înfundarea, deschise auzul meu.

. . . .

20. Nasul meu, a cărui [răsuflare] era dezlegată numai prin *oblojirea* căldurii,
Neputinţa mea, el o vindecă, aşa că putui să respir.
Buzele mele, ce se încleştaseră şi [tremurau],
El le-a şters frica lor şi a desfăcut legăturile lor.
Gura mea, ce era astupată şi vorbea cu greutate,
El a curăţit-o şi ca pe o aramă a *făcut-o să lucească.*
Dinţii mei, ce erau încleştaţi şi...
El a lărgit spaţiul dintre ei şi rădăcinile lor el...
Limba ce era legată şi nu putea vorbi,
El [îndepărtă] *muţenia* ei şi vorbirea-i deveni [clară].

---

[7] Adică în lumea de jos.
[8] Adică în lumea de jos, în infern.

30. Gîtlejul, ce era îndopat şi înlemnit ca la un mort,
Cîntările sale, el le făcu vesele, încît răsunau ca un flaut.
Plămînii ce erau prinşi şi opreau [răsuflarea]
A lor... a fost îndreptată, el a deschis închizătura lor.
. . . .
51. Stomacul, ce de foame se golise tot şi era închis ca un coş,
Primeşte hrană, acum ia băutură.
Gîtul ce se muiase şi se aplecase în jos,
(Acum) ca un trandafir de munte sta înalt ca un cedru.
Ca a unuia ce are toată vigoarea, deveni puterea mea.

(versurile 56—57 obscure)

Genunchii ce erau ţapeni, acum ca ai unui şoim...
. . . . . .
El şterse rugina, îl făcu curat, lucios.
Înfăţişarea ştearsă deveni strălucitoare.
Pe malul rîului sfînt [9], unde are loc judecata de apoi a lumii.
Fruntea mea a fost bine ştearsă, semnul sclaviei mele spălat,

(rîndurile 64—65 rupte) [10]

De la *suferinţă*, prin izbăvire, eu vin acum.
Apele lui Esagila [11], deşi greu de avut, eu le am în mîinile mele.
În gura leului ce mă sfîşia, Marduk a pus o zăbală,
Marduk a înlăturat cursa celui care mă hăituia, i-a aruncat *praştia.*

(lipsă rîndurile 70—74)

Tăbliţa a IV-a

. . . .
. . . .
... el mă luă

---

[9] În infern.

[10] Aici se termină textul Sippar 55. Rîndurile următoare (64—74) sînt traduse după un comentar publicat de Rawlinson; cf. S. Langdon, *Babylonian Wisdom*, Pl. II—III.

[11] Templul lui Marduk în Babilon.

... el îmi deschise.
... el îmi dărui viaţa.
[Din *necaz*] el mă scoase,
[Din rîul] Hubur[12] mă săltă.
Marduk mă luă de mînă...
... el mă lovi.
[Marduk] ridică sus capul meu.
10. El lovi mîna celui ce mă lovea;
Arma lui, Marduk o aruncă.
....
Cu fruntea plecată am intrat în Esagila[13],
Eu care intrasem în mormînt jos, m-am reîntors în Babilon.
În „Poarta Abundenţei", belşug mi-a fost dat[14].
În „Poarta Marelui Lamassu", al meu Lamassu s-a apropiat de mine.
În „Poarta Mulţumirii", am zărit mulţumire.
În „Poarta Vieţii", am întîlnit viaţa.
În „Poarta Răsăritului Soarelui", am fost socotit printre cei vii.
În „Poarta Semnului Strălucitor", au devenit strălucitoare cele ce-mi fuseseră prevestite mie.
În „Poarta Iertării Păcatelor", nelegiuirile mele au fost iertate.
În „Poarta Anchetării Gurii", gura mea a fost cercetată.
30. În „Poarta Dezlegării Suspinelor", suspinul meu a fost dezlegat.
În „Poarta Apelor de Purificare", am fost stropit cu apele curăţirii.
În „Poarta Mulţumirii", am apărut în faţa lui Marduk.
În „Poarta Belşugului Deplin", am sărutat piciorul zeiţei Sarpanitum[15].
În rugă fierbinte şi în implorare, am stat înaintea lor.
Fum de tămîie dulce mirositoare le-am oferit lor.

---

[12] Infern.

[13] Cf. nota 11.

[14] Pacientul, a cărui sănătate a fost refăcută, trece acum prin cele 12 porţi ale templului Esagila.

[15] Consoarta lui Marduk.

Le-am dăruit (lor), din munca mea, daruri și jertfele *angub-te*.
Am tăiat boi grași, am jertfit *miei*.
Am oferit o libațiune de vin dulce din curmale... vin.
Eu.... divinului Sadu, divinilor protectori ai zidurilor Esagilei,
40. Cu libațiuni eu am dispus bunăvoința lor.
[Cu] îmbelșugat... am bucurat inima lor.
... zăvor, lacăt al porților
Cu [ulei] curat, *unt*... grîu
... [după] ritualul templului.
. . . .
. . . .
Pîine...
Rodul pomilor *hușurru* [i-a plăcut lui].
(La) un banchet babilonienii...
Ei au făcut mormîntul lui, la un banchet...
50. Babilonienii văzură că (Marduk) i-a redat lui viața.
Toate gurile laudă măreția [lui].
Cine a orînduit? Cine a împlinit viziunea zeității?
În a cui minte s-au făurit planul și calea de urmat?
Afară de Marduk, cine l-a adus din moarte la viață?
Afară de Sarpanitum, care zeiță i-a dăruit lui viața?
Marduk este în stare să reînvie din mormînt.
Sarpanitum știe să scape de la nimicire.
Atît cît se întinde pămîntul, cît cuprinde cerul,
Soarele strălucește, focul dogorește,
Apa curge, vîntul suflă,
(Orice ființă) al cărei lut l-a frămîntat zeița Aruru [16],
Creaturi înzestrate cu suflare, pășiți repede.
... oricît de multe ați fi, *slăviți-l* pe Marduk...

(restul distrus)

---

[16] Ideea că umanitatea a fost făcută din lut de către zeița Aruru.

PROVERBE ŞI SFATURI

Text: E. F. Weidner, KUB, IV, nr. 40 şi 97. Traducere: E. Ebeling, în *Altorientalische Studien Bruno Meissner zum sechzigsten Geburtstag... gewidmet*, pp. 21—25 (MAOG, IV); R. H. Pfeiffer, în ANET², p. 425 sq.

I

(40,4) Groapa mea de apă nu s-a uscat, de aceea setea nu mă chinuie[1]. (5) Plasa e desfăcută, dar fierul ei nedescuiat[2]. (6) Am căpătat un amanet, dar paguba nu s-a oprit[3]. (9) Dacă nu mă duc eu, cine se va duce în locul meu?[4]. (10,a) A sfinţit templul mai înainte de a-l zidi[5]. (10,b—11) Dacă încă nu s-a sculat în picioare, cum are să se înalţe pe scaun ca un domn?[6]. (12 b—13). Gura mea n-a vorbit ca un om (mare), cînd am să stau să mănînc pe un scaun înalt?[7]. (14-15) O, prietene, tainele mele nu sînt apărate de un duşman, ci, dimpotrivă, de un fiu ori o fiică[8].

(97,7—8) Rodul primăverii (anului) — rodul dimineţii[9]. (9) Un canal în direcţia vîntului aduce apă din abundenţă[10].

---

[1] Sensul: Nu preţuim valoarea apei decît după ce fîntîna a secat.
[2] Asemănarea e luată din lumea pescarilor. Sensul: A sărit din lac în puţ.
[3] Cu o singură rîndunică nu a venit vara.
[4] Nu aştepta ajutorul de la alţii.
[5] Vinde pielea ursului din pădure.
[6] Nu bem vin îndată după sădirea viei.
[7] Treaptă cu treaptă se suie o scară.
[8] Nu-ţi da secretele pe mîna străinului.
[9] De-abia a înflorit şi a şi căzut.
[10] Uşor la vale, greu la deal.

II

Text: L. Legrain, *Historical Texts* (PBS, vol. XIII, 1922), nr. 11, rîndurile 7 sq. Traducere: B. Meissner, *Babylonien und Assyrien*, vol. II, p. 424; data: cam 1800—1600 î.e.n.; R. H. Pfeiffer, în ANET², p. 425.

Cine nu se străduieşte nu va agonisi nimic[11].

III

Text: Rawlinson, vol. II, nr. 16; S. Langdon, AJSL, XXVIII (1912), 234—243. Traducere: S. Langdon, pp. 219—233; B. Meissner, *Die babylonische-assyrische Literatur*, Wildpark-Potsdam, 1928, p. 82; idem, *Babylonien und Assyrien*, vol. II, pp. 424—426. Data: cam 1800—1600 î.e.n. Proverbele sînt numerotate după Langdon.

A.K.4347

(20) Nu te purta rău în nici o ocazie, atunci nici o [amărăciune] nu va pune stăpînire pe inima ta. (21) Nu face [nici un] rău, atunci nu te va stăpîni nici o amă[răciune] statornică. (27) Fără împerechere ea a conceput, fără mîncare ea s-a îngrăşat[12]. (28) Împerecherea face pieptul să dea lapte[13]. (29) Cînd eu lucrez, ei iau [plata mea]; dacă-mi sporesc eforturile cine-mi va da ceva?[14]. (34) Cel în putere se nutreşte cu preţul închirierii sale, cel slab prin preţul (leafa) copilului său. (37) El e fericit în orice, fiindcă poartă o îmbrăcăminte (aleasă)[15]. (38) Oare se loveşte cu biciul faţa unui bou care merge?[16]. (39) Genunchii mei se mişcă într-una, picioarele mele sînt neobosite şi totuşi un om fără de minte mă mînă cu mînie[17]. (40) Nu sînt eu un cal de rasă? Totuşi sînt

---

[11] Fără efort, nimic nu se obţine.

[12] Arată ceva imposibil: „Nu iese fum dacă nu faci foc".

[13] Nu se poate cauză fără efect: „Ai mîncat usturoi, îţi miroase gura".

[14] „Ajunge zilei răutatea ei".

[15] „Haina face pe om".

[16] „Nu se bate calul care trage, ci cel care nu trage".

[17] „Tot fata cea vrednică este certată".

înhămat cu un catîr şi silit să trag un car plin de coceni[18]. (44) Locuiesc într-o casă din cărămizi cu smoală, totuşi nişte mîzgă curge pe mine[19]. (50) Viaţa de alaltăieri e cea a oricărei zi[20]. (53) Stau într-un pîrîu, dar apa mea repede seacă; stau într-o livadă, dar curmalele devin amare[21]. (55) Dacă altoiul nu e bun, el nu face lujer nici sămînţă[22]. (56) Va ajunge grîul la copt? Cine ştie? Va ajunge grîul la treieriş? Cine ştie?[23]. (57) Voi muri degrabă (aşa spune el). „Să beau (tot ce am)!" În curînd va fi bine" (aşa spune el). „Hai să fac economie"[24]. (60) Din faţa porţii cetăţii al cărei armament nu este puternic, inamicul nu poate fi alungat[25]. Tu iei cîmpul vrăjmaşului, duşmanul vine şi ia cîmpul tău[26].

B. S^m *61*

(3) Darul regelui (produce) lucrul bun al cafegiului. (5) Prietenia este de o zi, robia e toată viaţa. Un cetăţean (simplu) ajunge şef în altă cetate[27].

C. Bu 80-7-*19, 130*

Un bou străin mănîncă iarba; un bou propriu stă jos în pajişte[28].

IV

Text: C. Bezold and E. A. W. Budge, *The Tell el-Amarna Tablets in the British Museum*, London, 1892, nr. 12. Traducere: J. A. Knudtzon, *Die el-Amarna Tafeln* (VAB, II), nr. 74; S. A. Mercer, *The Tell el-Amarna Tablets*, Toronto, 1939.

Cîmpul e ca o femeie fără soţ, din cauza necultivării lui.

Cînd furnicile sînt stîrnite, ele nu stau în amorţire, ci ciupesc mîna omului care le necăjeşte pe ele.

---

[18] Textul fiind fragmentar, traducerea este aproximativă.
[19] Mă feresc de sărăcie, dar ea se ţine scai de mine.
[20] Ce a fost ieri este şi azi; ce e azi va fi şi mîine.
[21] Se zicea despre cineva ale cărui eforturi eşuau mereu.
[22] Nu culegi mere dintr-un prun, nici maroane din alun.
[23] Toamna se numără bobocii.
[24] Joacă după cum îţi cîntă. Omul se învîrte după vreme.
[25] Acesta-i eternul argument adus în contra pacifiştilor.
[26] Cu ce măsură măsori cu aceea ţi se va măsura. Dinte pentru dinte.
[27] Nici un profet nu-i preţuit în cetatea sa. Cf. şi *Ioan*, 4, 44.
[28] Alte plaiuri, alte obiceiuri.

V

Text: R. F. Harper, ABL, nr. 403, rîndurile 5—7, 14—15; nr. 652, rîndurile 10—13. Traducere: L. Waterman, *Royal Correspondence of the Assyrian Empire*, vol. I, Ann Arbor, 1930; R. H. Pfeiffer, *State Letters of Assyria*, vol. VI, New Haven, 1935.

1. Cînd cîinele olarului a intrat în cuptor, olarul a suflat în foc în loc spre cîine[29].
2. O femeie vinovată, la poarta casei judecății, vocea ei întrece pe cea a soțului ei.
3. Omul e umbra unui zeu, un sclav e umbra unui om, dar regele e ca (adevărata) imagine a unui zeu.

---

[29] O altă traducere probabilă este: Cînd cîinele olarului a intrat în cuptor, el latră pe olar.

SFATURI ÎNȚELEPTE

Text și traducere: K. D. Macmillan, *Some Cuneiform Tablets Bearing on the Religion of Babylonia and Assyria* (BA, V, 1906), 5, pp. 557—562; H. Zimmern, în ZA, XXIII, 1908, p. 367 sq.; E. Ebeling, AOT², pp. 291—293; R. H. Pfeiffer, ANET², pp. 426—427.

Ca un om înțelept, modest să strălucească priceperea ta.
Stăpînește-ți gura, păzește-ți vorbirea.
Ca unui om cu stare, buzele tale să fie cinstite[1].
Lasă-i să te jignească, cearta să-ți fie ceva de groază.
Nu vorbi nimic jignitor, (nu da) sfaturi neînțelepte.
Tot cel care face ceva urît — capul lui e de ocară.
Nu te grăbi să stai în adunare publică,
Nu căuta locul gîlcevii,
Fiindcă într-o ceartă va trebui să dai o hotărîre
Și vei fi silit să fii martorul lor.
Tu vei fi adus martor într-un proces ce nu te privește.
Cînd vezi o ceartă fugi, fără să mai stai pe gînd,
Iar dacă-i cearta ta proprie, micșorează-i flacăra;
Fiindcă cearta e căutarea a ceea ce-i drept,
Un zid ajutător... (pentru) micșorarea semenului:
Cel care o oprește însă se gîndește la interesul prietenului.
Potrivnicului tău nu-i face rău;
Celui ce-ți face rău, răsplătește-l cu bine;

---

[1] Cf. și *Prov.*, 13, 3: „Cine-și deschide buzele mari, spre pieirea lui o face."

Duşmanului tău să i [se facă] dreptate.
Asupritorului tău...
Fă-l să se bucure de tine... înapoiază-i lui.
40. Inima ta să nu te împingă să faci rău.

(cîteva rînduri distruse)

11—12. Dă hrană să mănînce, dă vin de curmale să bea;
Pe cel care cerşeşte ajutor, cinsteşte-l, îmbracă-l:
De aceasta se va bucura zeul său;
Aceasta-i place zeului Şamaş, o răsplăteşte cu bine.
Fii ajutător, fă bine.
Slujnica din casă n-o [împovăra].

(recto)

23. Nu te căsători cu desfrînata, ai cărei soţi sînt şase mii.
O slujnică a Iştarei, ce s-a dedicat unui zeu,
O prostituată sacră, ale cărei favoruri sînt nelimitate,
Nu te va scoate pe tine din necazul tău;
În cearta ta ea te va bîrfi,
Respectul şi supunerea nu-s ale ei.
Şi dacă ea a pus stăpînire pe casă, condu-o afară;
30. Către pasul străinului ea-şi întoarce urechea ei;
Casa în care intră ea va fi nimicită, soţul ei va da înapoi.

(verso)

Fiul meu, tu aparţii prinţului, dacă el voieşte aşa:
Păstrează-i sigiliul, leagă-ţi-l de *tine*;
Deschide vistieria lui, intră înăuntru,
Căci înaintea ta nici un străin n-a fost acolo.
Bogăţii fără de margini vei vedea aci;
(Dar) spre nici un lucru să nu-ţi îndrepţi ochiul tău,
Să nu te laşi ispitit să faci ceva în ascuns,
Căci pînă la urmă lucrul va fi căutat
40. Şi orice faptă ascunsă ce ai făcut va fi descoperită.
Prinţul va auzi de ea [te va pedepsi].

(rîndurile 42—47 distruse)

(verso A)

Nu bîrfi, vorbeşte ce e frumos.
Nu vorbi de rău, spune ce e bun.

Cel care bîrfeşte (ori) vorbeşte de rău,
30. Ca o răsplată Şamaş urmăreşte capul lui.
Nu deschide larg gura ta, păzeşte-ţi buzele;
Cuvintele din lăuntrul tău nu le spune (chiar) cînd eşti singur.
Ceea ce spui în grabă, mai tîrziu vei lepăda;
Să faci ca gîndul tău să se oprească de a vorbi.
Dă cinstire zilnic zeului tău,
Cu jertfe, rugă şi cuvenitele daruri de tămîie.
Către zeul tău, să ai inima ta îndreptată —
Aceasta-i ceea ce se cuvine zeităţii:
Rugă, implorare şi îngenuncheri la pămînt
40. Trebuie să-i aduci dimineaţa; atunci puterea ta va fi mare
Şi în abundenţă, cu ajutorul zeului, tu vei prospera.
La învăţătura ta cercetează tăbliţa.

(verso B*)*

Respectarea (zeităţii) aduce bunăstare,
Sacrificiul prelungeşte viaţa,
Iar rugăciunea spală păcatul.
Un temător de zeu nu e dispreţuit de [zeul său];
Un cinstitor al Anunnakilor îşi prelungeşte zilele.
Cu un prieten şi camarad nu vorbi [rău];
Nu vorbi nimic josnic, [grăieşte] de bine.
Dacă ai promis, dă...
Dacă ai încurajat [ajută]
. . . .

(colofon)
(Scris conform originalului şi verificat)

CUVINTELE SAU ÎNȚELEPCIUNEA LUI AHIQAR

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

Ahiqar este eroul unei povestiri foarte răspîndite în tot Orientul Apropiat antic. Ahiqar a fost cancelarul regilor asirieni Senacherib (704—681 î.e.n.) și Asarhadon (680—669 î.e.n.). Neavînd copii, a adoptat pe fiul surorii sale, Nadin[1], pe care l-a educat și apoi l-a recomandat regelui asirian să-l desemneze cancelar în locul său[2]. Cum a ajuns la curte, primul gînd al lui Nadin a fost acela de a-l discredita pe unchiul său, care pînă la urmă este condamnat la moarte. Dar ofițerul însărcinat cu executarea l-a ascuns, ucigînd în locul lui pe un sclav făcător de rele. Nadin n-a avut competența unchiului său și atunci Asarhadon a început să-l regrete pe Ahiqar. Ofițerul care știa că Ahiqar nu este mort a mărturisit regelui totul și astfel Ahiqar reintră în grația lui Asarhadon, iar Nadin a avut de suferit grele consecințe.

După părerea celor mai mulți autori, povestirea aceasta a fost scrisă cu gîndul ca în cadrul ei să poată fi inserată colecția de proverbe și fabule atribuită lui Ahiqar.

Textul *Înțelepciunii* lui Ahiqar ni s-a conservat pe 11 foi de papirus palimpsest, din secolul al V-lea î.e.n., ce au fost descoperite de către cercetători germani și de alte naționalități, în săpăturile de la Elefantina, în Egiptul de Sus, între anii 1906—1907. Primele patru papirusuri, cu un total de cinci coloane, conțin istoria lui Ahiqar, scrisă la persoana întîi. Restul de șapte, cu un total de nouă coloane, conțin Cuvintele sau înțelepciunea lui Ahiqar.

---

[1] Echivalentul numelui ebraic Natan.

[2] Se știe că în antichitate, funcțiile administrative, adesea, se transmiteau de la tată la fiu.

Cuvintele sau înțelepciunea lui Ahiqar

Chiar înaintea descoperirii textului aramaic de la Elefantina erau cunoscute cîteva copii postcreștine ale cuvintelor lui Ahiqar, cea în versiunea siriacă fiind cea mai veche.

Texte și traduceri: F. Nau, *Histoire et sagesse d'Ahiqar l'assyrien*, Paris, 1909; F. F. Conybeare, J. Randel Harris, A. Smith Lewis, *The Story of Ahiqar*, from the Aramaic, Syriac, Arabic, Armenian, Ethiopic, *Old Turkish*, *Greec and Slavonic Versions*, 2nd ed., Cambridge, 1913; Th. Nöldeke, *Untersuchungen zum Ahiqar-Roman*, Berlin, 1914; P. Grelot, *Documents araméens d'Egypte* (Littératures anciennes de Proche Orient), Paris, 1972, pp. 427—452. Aici a fost preferată traducerea lui P. Grelot, dar s-a ținut seamă și de cea a lui H. L. Ginsberg, *The Words of Ahiqar*, în ANET [2], pp. 427—430.

CUVINTELE SAU ÎNȚELEPCIUNEA LUI AHIQAR

1. Cancelarul regelui asirian

Col. 1, 1. [Acestea sînt] cuvintele lui Ahiqar, scrib înțelept și priceput, cu care el a învățat pe fiul său [Nadin]. [Nadin] era fiul surorii sale; (2) dar el[3] își zisese: „îl voi avea copil“ [4]. Înainte de cuvîntările sale, Ahiqar [fusese] mare; [el era cancelarul întregii Asirii (3) și pazni]cul peceților lui Senacherib, regele [Asiriei]. El își zisese (4): „Eu n-am copii. Senacherib, regele Asiriei, s-a încrezut în [sfaturile] și în cuvintele mele. Apoi Senacherib, [regele Asiriei a murit și în locul lui s-a înălțat] (5) Asarhadon, fiul său și el a ajuns rege în Asiria în locul [lui Senacherib], tatăl său. [Atunci mi-am zis]: „Iată că (6) eu sînt bătrîn și pe cine [voi avea] ca fiu după [mine pentru a mă urma] la moartea mea și [va deveni (7) scrib și paznic al sigiliilor pentru Asarhadon, regele Asiriei, cum am fost eu pentru Senacherib, tatăl lui], (8) regele Asiriei?“. Apoi eu Ahiqar [am luat pe numitul Nadin], fiul [surorii mele. Eu îl crescui] (9), îl învățai și înmulții binefacerile. [Eu l-am luat la poarta] palatului cu [mine înaintea regelui, în mijlocul] (10) curtenilor lui [5]. Eu l-am înfățișat înaintea lui Asarhadon, regele Asiriei; [regele l-a întrebat] despre înțelepciune și [el a răspuns tot] (11) cum a fost întrebat. Apoi Asarhadon, regele Asiriei, l-a plăcut și i-a zis: „o viață de [belșug să-i fie hărăzită] (12) scribului înțelept, cancelar al întregii Asirii, care a adus pe fiul său, nu un fiu [al lui, ci fiul surorii sale!“ (13) Cînd regele Asiriei vorbi așa], eu am îngenuncheat și am mulțumit, (eu) Ahiqar, în fața lui Asarha[don, regele] Asiriei. (14) [Zilele următoare, eu], Ahiqar, cînd am văzut că fața lui Asarhadon, regele Asiriei, era binevoitoare, am luat cuvîntul [(15) și am grăit în fața regelui: „eu am servit] pe regele [Senacherib], tatăl tău care a fost rege [înaintea ta. Și acum...“

---

[3] Ahiqar.

[4] Literal: „Desigur, el va fi pentru mine fiul“.

(Sfîrșitul discursului lui Ahiqar s-a pierdut. După versiunea siriacă, vizirul sau cancelarul a obținut ca Nadin să-i fie succesor în postul de sfetnic. Iată ce spune versiunea siriacă: „Am instruit pe fiul meu Nadin și i-am transmis înțelepciunea mea... Iată cum l-am învățat“. Pe baza acestei fraze, P. Grelot aci introduce culegerea de proverbe ce s-a mai conservat din Înțelepciunea lui Ahiqar și el lasă coloana a II-a să fie continuată după inserarea colecției de proverbe.)

2. Înțelepciunea lui Ahiqar

(Vom da mai jos, cum face și P. Grelot, coloanele consacrate culegerii de proverbe (col. 5—14). Fiecare unitate literară este bine evidențiată, fie că rîndul este incomplet, fie că un semn de separație indică începutul unei noi unități. Grelot a numerotat proverbele, ca să le scoată și mai bine în evidență. Noi am preferat să arătăm numai rîndurile coloanelor din textul aramaic.)

(1) Ce e mai tare decît vinul ce fierbe în butoi? [6]

(2) Copilul care va fi învățat și educat și căruia i se va pune piedică la picioare [acela va reuși în viață].

---

[5] Lui Asarhadon.

[6] Ginsburg, în ANET^2, are: „Ce e mai tare decît un asin zbierînd? Povara“.

(3) Să nu lipsești pe fiul tău de nuia, altfel nu-l vei putea feri [de rău][7].

(4) Dacă te lovesc, fiule, n-ai să mori, dar dacă te las după inima ta [n-ai] să trăiești.

(5) O lovitură pentru servitor, o ceartă pentru slujitoare și pentru toți sclavii disciplina.

Cel care-și (6) cumpără un sclav fugar și o slujnică hoață [bagă frica în casa lui]. El [necinstește] numele tatălui (7) său și al urmașilor lui din cauza delăsării lui.

Scorpionul [pe care-l găsește cineva nu este ținut în loc de] hrană; [nici o] vietate nu-l va [mînca] și-i mai bine pentru el, decît pentru cel care-l va gusta.

(9) *(rînd aproape complet distrus)*

(10) Cînd leul adulmecă cerbul sub umbrarul lui, el sare asupra lui, îl prinde, (11) îi varsă sîngele și-i roade carnea. Tot astfel (se întîmplă) în adunarea oamenilor.

Un leu [făcea cu pricina], atunci (12) un asin își lepădă [sarcina lui] și n-o mai duse mai departe; el va purta o sarcină mai mare decît a tovarășului; el va purta povara ce nu era a lui; (13) va fi împovărat cu sarcina cămilei [8].

Asinul se apleacă spre asină din dragoste către ea..., iar păsările [...] [9]

(14) Două lucruri sînt frumoase și trei în care Șamaș găsește plăcere: (cînd) cineva bea vinul și-l dă și altuia; (cînd) cineva stăpînește înțelepciunea și o [păstrează] (15) și cînd cineva află un lucru pe care nu-l divulgă. Iată ce e prețios înaintea lui Șamaș [10]. Dar pe cel care bea vin și nu dă și altuia (16), iar înțelepciunea pierdută și [trăncăneala] cine le prețuiește?

Oamenii sînt [plăcuții] cerului, căci [înțelepciunea] vine de la zei.

---

[7] Cf. *Prov.*, 23, 14: Tatăl care nu iubește varga urăște pe copilul lui.

[8] Textul este greoi. Sensul pare a fi: cel care se opune celui mai tare, acela va fi și mai oprimat.

[9] Probabil: îl huiduiesc.

[10] Șamaș, zeul justiției, este cel care răsplătește faptele oamenilor.

Col. 7, 1. Chiar pentru zei ea e un lucru prețios; stăpînia îi [aparține pe vecie]; ea locuiește în cer, căci domnul sfințeniei [a suit-o].

(2) Fiul meu, nu prea vorbi, pînă la a spune [orice] lucru (3) ce-ți vine în minte, cînd în tot locul ochii (oamenilor) și urechile (sînt îndreptate) către gura ta; ia aminte la aceasta, să nu te păgubească.

(4) Mai presus de orice [11], păzește-ți gura, iar cu privire la ceea ce ai auzit vorbindu-se, stăpînește-ți inima. Căci vorba e ca o pasăre: cine-i dă drumul, n-o mai [prinde].

(5) Ascunde tainele gurii tale [12], apoi pronunță cuvîntul potrivit; un șiret de gură e mai tare decît un șiret în război.

(6) Nu stinge [13] un cuvînt al regelui; el va fi ca o alifie pentru oasele tale.

Oricît de dulce ar fi o vorbă a regelui, ea e mai ascuțită și mai tare decît un cuțit cu [două tăiușuri]. [14]

(7) Ți se pare ceva aspru pe fața regelui, nu stărui: mînia lui e mai iute decît fulgerul. Tu ia seama la tine: (8) să nu și-o arate pentru cuvintele tale.

(9) [În fața] unui rege, dacă (ceva) îți e poruncit, e un foc aprins; iute împlinește! Nu pune un sac peste tine [15] și nu-ți ascunde fața. (10) Nu discuta un cuvînt al regelui în mînia inimii (tale).

[Cum] se vor împotrivi lemnele focului, carnea cuțitului și un om unui [rege]?

(11) Eu am mîncat mușmoana cea amară, al cărei gust e grozav, dar nu e nimic care să fie mai amar decît sărăcia.

(12) Oricît de dulce ar fi limba unui rege (12), ea zdrobește [16] oasele unui balaur, cum face și moartea ce nu se lasă văzută.

Inima ta să nu se bucure de un număr mare de fii [17] și [să nu se tulbure] de numărul lor mic.

---

[11] Literal: „Mai mult decît orice".

[12] Literal: „lipește".

[13] Cu sensul de a desconsiidera. Cf. și *Prov.*, 16, 24; I *Tesal.*, 5, 19.

[14] Cf. *Epistola către Ebrei*, 4, 12.

[15] Să nu te codești.

[16] Compară cu *Prov.*, 25, 15.

[17] În antichitate, bucuria cea mare era să ai cît mai mulți copii, mai ales pentru că toate lucrările se făceau manual și era mare nevoie de mînă de lucru.

(13) Cu cît un rege e mai milostiv, cu atît glasul lui e mai aspru. Cine poate sta în fața lui, dacă nu cel deopotrivă cu el?

(14) Un rege e frumos la vedere ca Șamaș[18] și strălucirea lui e de preț pentru cei care străbat (?) pămîntul în liniște[19].

(15) Un vas bun ascunde o vorbă în inima lui, dar cel [care e spart] o lasă să iasă afară[20].

(16) Leul merse (și) se apropie pentru a [saluta asinul]: „Pace ție!". Asinul răspunse și zise leului:„..."[21].

Col. 8,1. Am ridicat nisip și am cărat sare, dar nimic nu e mai greu decît [un împrumut][22].

(2) Am ridicat paie și am cărat tărîțe, dar nimic nu e mai ușor decît un venetic.

(3) O sabie va tulbura[23] apele liniștite dintre vecinii buni.

(4) Oricît de mic ar fi un om, el înalță cuvintele sale; ele se ridică deasupra lui, căci deschizîndu-și gura, el laudă (5) pe zei; și dacă el e prietenul zeilor, aceștia vor pune cele bune în gura lui, pentru ca el să le spună.

(6) Numeroase sînt [stelele cerului] al căror număr nimeni[24] nu-l cunoaște; tot așa nimeni nu cunoaște omul.

(7) [Nu există] leu în mare; de aceea adunarea apelor[25] (8) este numită cu un nume de leu.

(8) Leopardul întîlni capra cînd aceasta era înfrigurată. Leopardul luă cuvîntul și zise către capră: „Vino, să te acopăr cu blana mea!". Capra răspunse (9) și zise leopardului: „La ce-mi va servi, prințule? Să nu-mi iei pielea mea!". Căci el n-ar da (10) bunăziua domnișoarei, dacă n-ar voi să-i sugă sîngele.

(11) Ursul[26] merse la mi[ei și zise]: [„Tăceți și eu] am să tac !"[27].

(12) Mieii răspunseră și ziseră: „Ia-l pe care vrei dintre noi: noi

---

[18] Ca un zeu.

[19] Sensul acestui emistih e nesigur. Șamaș era zeul Soarelui. Fără soare pămîntul nu mai produce roade. De aceea strălucirea lui e de preț.

[20] Sensul ar fi al celui românesc: Cine tace treabă face.

[21] Cuvintele spuse de asin nu s-au conservat în nici o versiune.

[22] Probabil din cauza sîcîielilor creditorilor.

[23] Utilizarea forței (războiului).

[24] Cf. și *Isaia*, 40, 25; *Ps.*, 147, 4.

[25] Poate talazurile, ca în *Exod*, 15, 8.

[26] Este vorba de o fabulă.

[27] Ginsberg, în ANET[2], p. 429, traduce: „Dați-mi pe unul dintre voi și eu voi fi mulțumit".

sîntem miei [iar tu un urs]". Căci nu e în puterea oamenilor să ridice piciorul lor, nici de a-l lăsa în jos fără voia [zeilor] (?). De aceea... (13). Căci nu e în puterea ta să ridici piciorul, nici să-l laşi în jos.

Dacă iese binele din gura [oamenilor, e bine], (14) dar dacă iese răul din gura lor, zeii îi vor pedepsi.

Dacă ochii zeilor sînt peste [oameni], atunci (15) un om care aprinde lemne în întuneric, fără să fie văzut, valorează cît un hoţ care găureşte o casă, dar este auzit.

Col. 9,1 [Nu încorda] arcul şi nu zvîrli săgeata către un drept, ca nu cumva zeul să-i sară în ajutor şi s-o întoarcă împotriva ta.

(2) [Eşti tu în lipsă], fiul meu? Seceră orice seceriş şi fă orice lucrare; atunci vei mînca şi te vei sătura şi vei da şi copiilor tăi.

(3) Dacă tu ai încordat arcul şi ai îndreptat săgeata către un drept, de tine (depinde) săgeata, iar de zei mişcarea (ţinta).

(4) „Eşti tu [în lipsă], fiul meu? Împrumută grîu şi secară, ca să mănînci, să te saturi şi să dai copiilor tăi care(-s) cu tine.

(5) [Fiul meu], împrumutul împovărător şi (venind) de la un cămătar, nu-l face! Dealtfel, dacă vei face împrumutul, el nu-ţi va da pace pînă ce (6) nu vei [plăti tot] împrumutul. [Împrumutul] este uşor cînd (se face) în grabă, dar plătirea lui e conţinutul unei case[28].

(7) [Fiul meu], tot ce [tu auzi spunîndu-se, probează] cu urechile tale[29]. Căci preţuirea cuiva stă în cinstea lui, iar ceea ce-l face dezgustător e minciuna buzelor lui.

(8) (Dacă) la [început] scaunul se dă (?) mincinosului, pînă la urmă se vede minciuna lui şi-i e scuipată în obraz.

(9) [Cel care] minte are gîtul ca o fecioară din sud (?) care şi-ar [descoperi] faţa[30] sau ca omul care (10) şi-ar face [singur] răul, fără amestecul zeilor.

(11) [Nu te văieta] de ceea ce face parte din soarta ta şi nu tînji după un huzur ce nu ţi-a fost dat.

---

[28] Îţi goleşti (vinzi) tot ca să-ţi achiţi datoria.

[29] Să nu difuzezi decît ceea ce ai văzut cu ochii.

[30] Ca la femeile musulmane.

(12) [Nu te bucura] de bogăție și nu-ți rătăci inima[31] (după ea).

(13) [Cel care] n-ar fi mîndru de numele tatălui său și de numele mamei sale, Şamaş[32] să nu se ridice peste el, căci e un om rău.

(14) [Din mine însumi] a ieşit nenorocirea mea. De la cine să mai capăt dreptate?

Fiul meu mi-a iscodit casa şi a spus o [mişelie] străinilor. (15) Dacă el a fost martor fals pentru mine, cine-mi va mai da dreptate?

Supărarea a ieșit din casa mea, contra cui să mai lupt şi să mă mai cert?

(16) Nu destăinui tainele tale înaintea pri[etenilor], ca numele tău să nu ajungă disprețuit în fața lor.

Col. 10,1 Cu cel care-i mai înalt decît tine să nu te apuci la [ceartă][33].

(2) Cu cel care-i mai înalt și mai tare decît tine, să nu te apuci la [ceartă], căci... [el va lua] din porția ta şi o va (3) [adăuga] la a lui.

(4) Dacă un om e mic, [cum va contrazice pe cel mare]?

(5) Nu îndepărta de la tine înțelepciunea și...

(6) Nu te (socoti) dibaci, căci [întunericul] nu stinge [lumina] (?).

(7) Nu fii (prea) bun, ca să nu te [înghită]; nu fii (prea) amar, ca să nu te [scuipe].

(8) Fiul meu, dacă dorești să fii [înălțat, smerește-te înaintea lui Şamaş] (?), (9) căci el umilește pe cel trufaş şi [înalță pe smerit].

(10) Cum ar blestema buzele [omului], (cînd) zeii [nu blestemă]?

(11) Mai mult prețuiește[34] să ții...

(12) Sufletul tău să nu dorească...

... (13) nu le vor vindeca, decît cei ca și ei.

... (14) mîinile mele vor distruge şi către gura mea...

(15) Zeul[35] va răsuci gura șiretului și-i va smulge limba.

---

[31] Mintea, gîndul.

[32] Soarele.

[33] Coloana aceasta e aşa de degradată, încît toate versetele sînt incomplete. Reconstituirea lor s-a făcut cu multă probabilitate.

[34] Rîndurile 11—14 sînt foarte distruse.

[35] În text avem termenul El, pe care Grelot îl consideră zeul pămîntului.

(16) Ochi buni: să nu se întunece![36] Urechi [bune]: să nu se întărească! [O gură bună]: [să iubească adevărul] şi să-l spună.

Col. 11,1 Un om de omenie şi cu inimă bună e ca o [cetate] tare în mijlocul căreia se află...

(2) Dacă un om nu locuieşte cu zeii[37], cum se va apăra el numai cu mijloacele sale?

(3)... şi cel care-i pereche cu el, care-l va face să [depună] jurămînt (?)[38]

(4)... oamenii au trecut prin ele şi nu le-au părăsit, iar inima lor s-a lărgit (?)

(5) Nimeni nu cunoaşte ce e în inima tovarăşului său, de aceea cînd un om bun vede un şiret, el [se păzeşte]; (6) el nu se va alătura lui [pe cale] şi nici nu va fi împrumutătorul lui; (aşa face) un om bun unui om rău.

(7) Mără[cinele] a grăbit (vorba) către rodiu. Mărăcinele către rodiu: „La ce bun mulţimea de spini [pentru cel care] se atinge de roadele tale?“ (8) Atunci [rodiul a răspuns] şi a zis mărăcinelui: „Tu, tu eşti numai spini cu cel care te atinge“[39].

(9) La un drept, oamenii (vin) în ajutorul lui; toţi care lovesc, pier.

(10) O [cetate] de neevlavioşi: într-o zi de linişte, ea va fi dărîmată şi în timp de răgaz porţile ei se vor sfărîma, căci va fi pradă...

(11) Ochii mei pe care i-am ridicat către tine şi inima mea pe care ţi-o încredinţasem cu înţelepciune (12) tu le-ai [dispreţuit] şi ai făcut numele meu de batjocură.

(13) Dacă neevlaviosul apucă marginea hainei tale, lasă-i-o în mînă şi apoi recurge la Şamaş[40]: acela va lua ce ţi-a aparţinut şi ţi-l va da înapoi.

Col. 12,1 Aşază-mă, o, *El*[41], ca pe un drept cu tine...

(2) Duşmanii mei vor muri, dar nu de sabia mea...

---

[36] Adică ochii buni sînt cei care văd ceea ce este drept.

[37] Dacă nu vieţuieşte după voia zeilor.

[38] Sensul pare: Cel ce jură să fie de acelaşi rang cu tine.

[39] Româneşte: Rîde ciob de oală spartă.

[40] Îl întîlnim mereu pe Şamaş ca zeu al dreptăţii.

[41] Zeul semit prin excelenţă.

(3) Eu te-am lăsat sub acoperiș de cedru și [sfărîmasem]... (4) iar tu ai uitat de prieteni și ai onorat pe [dușmani].

(5) El are milă, omul care nu știe cît...

(6) Un înțelept vorbește, căci deschiderea gurii lui....

(7—12) *(textul complet neînțeles)*

(13) Sufletul meu nu cunoaște calea lui, de aceea...

(14) Foamea face dulce amărăciunea, iar setea [acreala]...

(15) Omul amărît să se sature de pîine, iar sufletul săracului [de vin].

(16) *(textul complet distrus)*

Col. 13, 1 Unul a încordat arcul și a dat drumul săgeții și...

(2) Dacă stăpînul îți poruncește să păzești apa, [fă-o cu grijă. Poate că-ți lasă] un galben în mînă.

(3—5) *(rînduri foarte fragmentare)*

(6) [Un sclav care] are o piedică la picioare și care este hoț, nu trebuie să-l cumperi.

(7—13) *(rînduri extrem de fragmentare)*

(14) [Un om zise] într-o zi către asin: „[Vreau să te încalec] pe tine și voi avea grijă de tine".

(15) [Asinul răspunse și zise omului]: „Păstrează-ți grijile și șaua! Astfel eu nu voi vedea încălecările tale".

(16) Între... și sandala mea să nu intre vreo piatră în piciorul meu!

(17) *(o jumătate de rînd distrusă)*

(18) Cel bogat să nu zică: „Datorită bogăției mele eu sînt vestit".

Col. 14, 1 Nu arăta marea unui arab, nici deșertul unui sidonian, căci cu totul alta este treaba lor[42].

(restul distrus)

---

[42] Arabii din pustia cu același nume n-au văzut niciodată marea. Sidonienii, dimpotrivă, locuiesc în port și-și cîștigă existența pe mare. Cei din pustie sînt beduinii care-și cîștigă existența din creșterea animalelor.

3. Bucuriile și necazurile lui Ahiqar

(Cînd povestirea reîncepe, învățătura sapiențială a lui Nadin se termină. Ajungem la momentul cînd bătrînul cancelar se retrage și cînd Nadin va deveni el cancelar regal și conservatorul sigiliilor, în locul lui Ahiqar. Dintr-o coloană foarte fragmentară se poate scoate istorisirea următoare, ce începe la mijlocul discursului, cînd Ahiqar își prezintă demisia:)

Col. 2: „... [Şi acum, iată că] eu (17) sînt bătrîn. Eu nu voi mai putea servi la poarta palatului, [nici să fac pentru tine slujba mea] (18) Iată că numitul Nadin, fiul meu, a crescut. El să-mi urmeze ca scrib şi [sfetnic a toată Asiria] și să-ţi (19) fie păstrătorul peceţilor. De altfel, eu l-am învăţat înţelepciunea mea şi [sfatul meu". Asarhadon] (20), regele Asiriei, [răspunse]: „Desigur, aşa are să fie! [Fiul tău să-mi fie mie scrib, sfetnic și păzitor al sigiliilor] (21) în locul tău. El să facă [pentru mine] ce făceai tu!". [Apoi, eu, Ahiqar, cînd auzii (22) cuvîntul] dat, am plecat la casa mea [şi m-am liniştit în casa mea. Iar despre acest fiu al meu (23) pe care eu l-am] crescut şi adus la Poarta palatului [înaintea lui Asarhadon, regele Asiriei, în mijlocul (24) curtenilor săi], mi-am zis: „El va căuta binele [pentru mine în schimbul a ceea ce am făcut eu pentru el". Apoi (25) fiul surorii mele], pe care l-am crescut, a uneltit împotriva [mea răul. El a zis în inima lui]: (26) „Desigur, aş putea spune cuvinte [ca acestea: « Ahiqar, acest bătrîn, care a fost paznicul sigiliilor] (27) regelui Senacherib, tatăl tău, [a ațîțat țara contra ta, căci era un sfetnic şi un scrib (28)] învăţat şi [toată Asiria se conducea] după sfaturile lui şi cuvintele lui» [Apoi Asarhadon] (29) se va mînia tare, auzind cuvinte [ca acestea pe care vi le-am spus şi el pune să-l omoare pe Ahiqar". Apoi,] (30) cînd fiul meu care nu era copilul meu propriu, (ci) fiul [surorii mele a urzit acest rău contra mea...]

Col. 3 (32) Atunci Asarhadon, regele Asiriei, [s-a umplut de mînie] şi a zis: (33) „[Să vină la mine Nabusumiskun, unul] din căpitanii tatălui meu, care a mîncat pîinea tatălui meu". (34). [Şi el îi zise: „Pe acest Ahiqar], tu să cauţi un loc pe care-l vei găsi (cel mai bun) (35) şi să-l ucizi. Dacă e adevărat că Ahiqar, acest bătrîn, e un scrib învăţat (36) [şi sfetnicul a toată Asiria], pentru ce aţîţa ţara contra noastră?". Apoi, cînd (37) [regele Asiriei vorbi acestea] a numit alţi doi oameni, pentru a vedea

(38) [cum va fi împlinită aceasta. Atunci], acest Nabusumiskun a încălecat pe un cal iute (39) [și tot așa și cei doi oameni] cu el. Apoi, după alte trei zile (40) [el și ceilalți oameni] care erau, m-au văzut. Ori eu mă plimbam printre vițe. (41) [Cînd acest] căpitan Nabusumiskun [mă văzu, îndată] și-a sfîșiat tunica, a gemut (42) [și a zis: „Tu ești], o, scribe învățat, dătătorul de sfaturi bune, cel care erai un om drept, (43) după sfatul și cuvintele căruia se conducea toată Asiria? Fiul tău (44), [fiul pe care l-ai crescut], pe care l-ai adus la Poarta palatului, el ți-a făcut răul și (această) [nenorocită] (45) întoarcere a lucrurilor". [Îndată] eu, Ahiqar, m-am înfricoșat. Am răspuns și am zis (46) [acestui căpitan] Nabusumiskun: „Da, eu sînt Ahiqar, care altădată te-am scăpat de la o moarte nemeritată, (47) [cînd Senacherib], tatăl lui Asarhadon, regele de acum, era furios pe tine, (48) [pe punctul de a te ucide]. Iute eu te-am adus în casa mea. Acolo, am avut grijă de tine,

Col. 4 (49) cum ar face un om cu fratele lui și te-am ascuns de el. Eu i-am spus lui: «L-am omorît», pînă ce într-un alt moment, după multe zile, (50) te-am înfățișat lui Senacherib, pe care l-am făcut să-ți ierte greșelile față de el și să nu-ți mai facă rău. (51) De altfel, regele Senacherib s-a bucurat mult că eu te-am păstrat în viață și nu te-am omorît. Tu dar, (52) în schimbul a ceea ce eu am făcut pentru tine, fă și tu față de mine. Nu mă ucide! Du-mă în casa ta pentru un timp. (53) Regele Asarhadon e milos ca nici unul (altul). Pînă la urmă, el își va aminti de mine și va dori sfaturile mele. Atunci tu (54), tu mă vei prezenta lui și el mă va lăsa în viață". Apoi căpitanul Nabusumiskun [răspunse] și-mi zise: „Nu te teme! (55) Tu vei trăi, Ahiqar, părintele întregii Asirii, prin sfatul căruia se conducea regele Senacherib și [toată] armata asiriană". (56) Îndată, căpitanul Nabusumiskun zise către însoțitorii lui, celor doi oameni care erau cu el: (57) [„Pentru voi, luați aminte și ascultați-mă!]. Am să vă dau sfatul meu și e un [foarte] bun sfat". (58) [Atunci] acești doi [oameni răspunseră] și ziseră: „O, căpitane Nabusumiskun! Spune-ne nouă (59) ce ai [de spus și noi te vom asculta]!". Numaidecît căpitanul [Nabusumiskun răspunse] și le zise: „Ascultați-mă! (60) Aici se află Ahiqar, ministrul și [paznicul] peceților [regelui] Asarhadon, cel care după ale lui sfaturi și cuvinte se (61) conducea toată armata Asiriei. Nu-l vom omorî pe el; [este] un nevinovat! Am să vă dau [un serv] de al meu, un eunuc, (62) el să fie ucis, între acești doi munți, în locul acestui Ahiqar! Cînd [se va afla], regele va trimite alți oameni (63) după noi ca să vadă trupul acestui Ahiqar. Atunci [ei au să vadă trupul acestui] eunuc, servitorul meu,

Col. 5 (64) pînă ce, în fine, [regele] Asarhadon [își va aminti de Ahiqar, va dori sfaturile sale și-l va regreta], (65) încît inima regelui Asarhadon [se va îndrepta către mine și el va zice căpeteniilor și curtenilor lui]: (66) « Vă voi da bogăție după numărul [nisipului mării dacă îmi veți găsi pe Ahiqar»". Acest sfat] (67) a plăcut celor doi [oameni], însoțitorii lui. [Ei răspunseră și ziseră căpitanului Nabusumiskun]: (68) „Fă cum ai gîndit. [Noi nu-l vom omorî. Tu ne vei da acest serv], (69) eunucul, în locul acestui Ahiqar; [el va fi omorît între acești doi munți"]. (70) În acest timp, s-a aflat în provincia [Asiria: „Ahiqar, scribul regelui Asarhadon], (71) a fost omorît". Apoi, [acest căpitan] Nabusumiskun [m-a dus în casa lui și] m-a ascuns. Mai mult, (72) el purta de grijă de mine cum [ar face un om față de fratele său și el zicea:„... pîine și apă] (73) să fie servite înaintea domnului..." [Astfel] (74) mi-a procurat [cele de hrană] în mare cantitate și mi-a făcut bine din abun[dență. Apoi acest căpitan Nabusumiskun] (75) s-a dus la regele Asarhadon [și i-a zis: „Am făcut așa cum mi-ai spus]. (76) M-am dus, am găsit pe acest Ahiqar [și l-am omorît". Cînd regele Asarhadon auzi aceasta], (77) a întrebat pe cei doi oameni [pe care-i delegase cu Nabusumiskun și ei au zis: „Este așa cum] (78) el a spus" [43]. [Atunci], în timp ce [regele] Asarhadon...

(Continuarea povestirii este pierdută în versiunea veche. Întoarcerea lui Ahiqar, noile servicii pe care el le-a făcut regelui, moartea nepotului ingrat, vor fi figurat acolo desigur, cum este cazul în versiunile mai tardive. Dealtfel s-a putut vedea că textul, afară de coloana a IV-a, este așa de mutilat încît el trebuie reconstituit ipotetic, plecînd de la această coloană. Cu această istorisire, piesă magistrală a literaturii accadiene, tradusă în limba comună a Imperiului Persan (aramaica), noi pătrundem tot mai adînc în spiritul gîndirii Orientului Apropiat antic.)

---

[43] Nabusumiskun.

CODUL LUI HAMMURABI

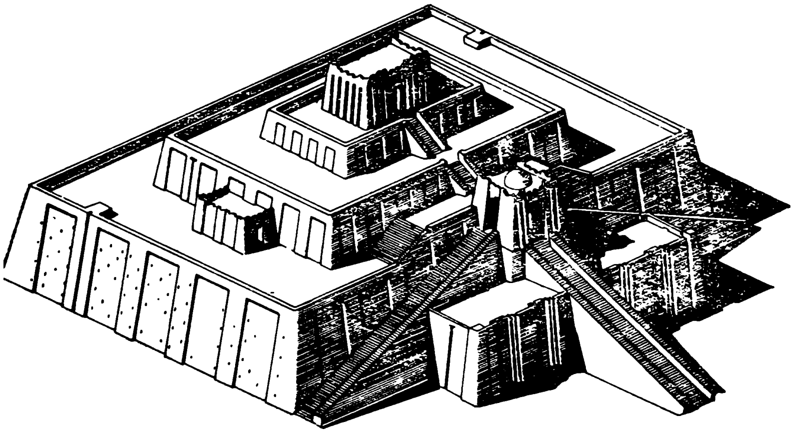

CODUL LUI HAMMURABI

NOTIȚĂ INTRODUCTIVĂ

După cercetările mai noi, acest nume trebuie pronunțat Hammurapi, „cel cald", „cel care vindecă" (un epitet al zeului-Soare). Hammurapi este un nume vestsemitic (amorit), ce a fost purtat de mai mulți regi din Orientul Apropiat, în cursul celui de-al doilea mileniu î.e.n. Mai înainte de a începe săpăturile arheologice de la Mari, pe Eufratul de mijloc, domnia lui Hammurabi era situată către anul 2000 î.e.n. şi chiar mai înainte. Textele descoperite la Mari şi concordanța nivelelor arheologice au obligat pe cercetători să revizuiască cronologia de mai sus. În anul 1940, S. Smith *(Alalakh and Chronology*, London) a arătat în mod convingător că Hammurabi n-a putut să ajungă pe tron mai înainte de 1800 î.e.n. Odată stabilit acest lucru, pe baza observării planetei Venus, făcută sub regele babilonian Ammisaduqa, al patrulea succesor al lui Hammurabi, domnia lui Hammurabi a fost fixată, alegîndu-se două date şi anume: 1792—1750 (cf. S. Smith, A. Ungnad, O. Neugebauer, B. Hrozny, A. Parrot) şi 1728—1686 (cf. W. F. Albright, F. Cornelius, R. de Vaux, E. Cavaignac, M. B. Rowton). E. Weidner şi F. Th. Bohl preferă data de 1704—1662 î.e.n.

Familia lui Hammurabi, cel de al şaselea rege din prima dinastie de Babilon, a fost fondată de către Sumu-abu (dinastia amoreană). Fiul şi succesorul lui Sin-muballit, Hammurabi, a reuşit în cursul celor 43 de ani de domnie, prin ale sale cuceriri şi prin politica sa dibace, să-şi întindă micul său regat şi să facă un imperiu ce a înglobat aproape tot ținutul cunoscut sub numele de Accad, Sumer, Elam, Eşnunna, Mari şi Aşur. În politica lui externă, Hammurabi a fost „uraganul în luptă" (idealul regilor din Accad), iar în guvernarea sa internă el s-a comportat ca un „păstor" (idealul regilor din Sumer). El a înălțat temple, a protejat dreptul şi libertatea supuşilor săi (chiar contra funcționarilor de stat), a favorizat agricultura, executînd şi întreținînd lucrările de irigație, a încurajat comerțul, săpînd canale pentru navigație. Numeroasele scrisori ale lui Hammurabi, ce din fericire au fost conservate, arată că statul lui era bine centralizat şi el căuta să se informeze despre tot ceea ce se întîmpla în imperiu. *Epopeea creației lumii (Enuma Eliş)* şi cea a lui *Ghilgameş*, două opere de origine sumeriană, probabil că sub domnia lui Hammurabi au primit forma lor accadiană.

Codul lui Hammurabi, cu toată probabilitatea, a fost publicat la începutul domniei lui. Cele 282 de paragrafe săpate în piatră îmbrățişează aproape tot dreptul public şi privat în vigoare la babilonieni pe timpul lui Hammurabi, dar el se îndreaptă în rîndul întîi asupra diverselor puncte ale practicii cotidiene. Aceasta arată că, probabil, avem de-a face cu o reformă ce ar fi avut de scop ca, unificînd legislația, să unifice şi țara pe plan politic şi social. *Codul lui Hammurabi* nu este cel mai vechi ce ne-a parvenit, cum se susținea pînă acum un deceniu sau două. Codurile *Lipit-Iştar* din Isin, *Bilalam* de la Eşnunna şi *Ur-namu* din Ur l-au precedat pe cel al lui Hammurabi cu 200 sau cel puțin 100 de ani.

Henri Decugis, în *Les étapes du droit*, Librairie du Recueil Sirey, Paris 1942, scrie despre *Codul lui Hammurabi* că „avea în spatele său o întreagă antichitate juridică al cărei rezultat îl constituie. Cum ar putea fi caracterizat drept primitiv dreptul epocii lui Hammurabi?“ (p. 30).

Codul se află scris pe o stelă de piatră de diorită neagră, înaltă de 2,25 m, lată la bază de 1,90 m iar la vîrf de 1,65 m. În partea de sus a stelei se află, sculptat în relief, regele Hammurabi, în atitudine de rugăciune față de zeul Şamaş care, aşezat pe tron, îl învață pe Hammurabi legea pe care trebuie s-o aplice. Dedesubt începe textul Codului, scris în babiloniana cuneiformă. Pe partea din față sînt 16 coloane bine conservate. Mai erau 5, ce au fost răzuite cu dalta, probabil au fost distruse de către un năvălitor (Şutruk-Nahunte, cam pe la 1207—1171 î.e.n.), care a dus stela la Susa, ca trofeu de război, unde a fost descoperită de arheologii francezi pe la începutul secolului nostru care, la rîndul lor, au dus-o la muzeul Louvre din Paris. Prologul şi epilogul *Codului* sînt scrise într-un stil semipoetic, cu paralelisme dar nu şi cu o structură metrică regulată.

Cu privire la condițiile în care a apărut şi la scopul *Codului lui Hammurabi*, Paul Gogeanu scrie (în *Istoria generală a statului şi dreptului*, vol. I, Centrul de multiplicare al Universității din Bucureşti, 1970): „*Codul lui Hammurabi* a fost dat în condițiile unei puternice înăspriri a contradicțiilor social-politice din Babilon. Unificarea politică fusese făcută pe calea războaielor de jaf şi cotropire, care au dus la cuprinderea în regat a unor populații eterogene, aflate pe diferite stadii de dezvoltare economică-socială și politică.

Hammurabi a urmărit, între altele, ca prin sistemul unei legislații unitare să pună capăt incertitudinii reflectate din practica mulțimii de cutume și obiceiuri locale, în vederea unificării și deci consolidării regatului său.

Dar scopul principal urmărit de legiuitor a fost să tempereze puternicele antagonisme de ordin social existente în rîndurile populației libere și care aveau drept rezultat ruinarea masivă a comunităților sătești și a micilor producători... Această tendință de a tempera situația apare în mod cît se poate de vizibil în *Codul lui Hammurabi*“ (pp. 16—17).

În Cod se tratează despre: dreptul de proprietate, dreptul familiei, adopțiune, eliberarea sclavului, succesiune, contractul de împrumut, dreptul penal. Prin fixarea dobînzilor legale, Codul a urmărit să limiteze consecințele cămătăriei. Se făcea distincție la infracțiunile împotriva persoanei, gradînd pedeapsa în raport de poziția socială a victimei sau infractorului. Deși sistemului pedepselor îi lipsește unitatea, totuși pot fi distinse cîteva categorii de infracțiuni.

Infracțiunile comise prin imprudență, menționate de Cod, sînt pedepsite mai ușor dacă se face dovada prin jurămînt că fapta nu a fost comisă cu intenție. H. Decugis scrie despre aceasta: „Jurămîntul era practicat în mod curent. Datele pe care ni le oferă *Codul lui Hammurabi* sînt deosebit de prețioase pentru a ne lămuri asupra forței religioase a jurămîntului la Babilon... ca specie de probă judiciară.

Se explică de asemenea acțiunea de *jurejurando* din dreptul roman; aceasta era acordată creditorului care jura că debitorul îi datorează o sumă de bani pe care refuză să i-o plătească. Deîndată ce jura în acest sens pretorul era obligat să-l condamne pe debitor“ (pp. 136—137).

Tot Decugis observă: „Se consideră, în general, că Legea celor Douăsprezece Table este cel mai vechi document legislativ în care se face mențiune despre prescripție. Aceasta nu este exact... În *Codul lui Hammurabi*..., mai vechi cu douăsprezece secole decît Legea celor Douăsprezece Table se tratează despre prescripția achizitivă. Art. 30 din Cod prevede deposedarea proprietarului adevărat pentru abandonul și neglijența de care s-a făcut culpabil timp de trei ani“ (p. 149).

Original, textul de pe stelă a fost publicat de către V. Scheil, *Mémoires de la délégation en Perse*, IV, Paris, 1902, p. 11 sq. Dintre toate exemplarele cunoscute, cea mai bună ediție este cea a lui A. Deimel, *Codex Hammurabi*, ed. 3, apărută la Roma în 1953, sub îngrijirea lui E. Bergmann. Ediția engleză a lui R. F. Harper, *The Code of Hammurabi*, Chicago, 1904, include numai stela și, desigur, traducerea s-a învechit. Cea mai bună traducere este cea a lui Wilhelm Eilers, din colecția „Der Alte Orient" (1931, caietul 3/4). Cel mai nou și mai extensiv comentar este cel al lui G. R. Driver și John C. Miles, *The Babylonian Laws*, vol. I, *Legal Commentary* (1952), iar traducerea în vol. II a apărut în 1955. O tăbliță ce conține numai un fragment al prologului a fost publicată de J. Nougayrol în RA, XLV (1951), pp. 67—79. Traducerea de față este mult influențată de două articole: A. Goetze, *The t-Form of the Old Babylonian Verb*, în JAOS, LVI (1936), pp. 297—334 și T. J. Meek, *The Asyndeton Clause in the Code of Hammurabi*, JNES, V (1946), pp. 64—72. Traduceri ale *Codului lui Hammurabi* se află în mai toate limbile.

În limba română a apărut traducerea lui I. Tanoviceanu, publicată în revista „Curierul Judiciar", XIII (1904) și cea a lui T. Negoiță, București, 1935.

CODUL LUI HAMMURABI

A. PROLOGUL

Coloana I

1. Cînd sublimul Anu[1], regele Anunnakilor[2],
(Și) Enlil[3], stăpînul cerului și al pămîntului,
Hotărîtorul destinelor țării[4],

---

[1] Anu era zeul cerului, conducătorul panteonului. El era adorat în chip special la templul Eanna din Uruk, alături de zeița Inanna.

[2] Anunnakii erau divinități ale lumii subpămîntene. În locul de față, ei sînt zeii inferiori care slujesc lui Anu, în timp ce Igigii, tot zei inferiori, însoțesc pe Enlil.

[3] Enlil era zeul pămîntului. Locul lui de cult era templul Ekur, din Nippur, actualul Nuffar.

[4] Este de înțeles Babilonia sau chiar Babilonul, căci aci, în vechime, statele constau din orașele respective.

5. I-au fixat lui Marduk [5], primul născut al lui Enki [6],
Atribuțiile lui Enlil peste toată omenirea,
L-au făcut mai mare peste Igigi [7]
(Şi) au chemat Babilonul după măreţul său nume,
L-au făcut cel mai mare peste toată lumea,
10. I-au hărăzit o regalitate veşnică,
Ale cărei temelii sînt tari ca şi cele ale cerului şi pămîntului —
Atunci Anu şi Enlil m-au desemnat pe mine
Să aduc bunăstare poporului [8],
Pe mine, Hammurabi, devotatul, temătorul de zei,
Să fac ca dreptatea să aibă întîietate în ţară,
Să dezrădăcinez răul şi nelegiuirea,
Ca cel tare să nu mai apese pe cel slab.
40. Iar eu să strălucesc ca soarele peste cei cu capul negru [9]
Şi să luminez peste (toată) ţara.
50. Hammurabi, păstorul chemat de Enlil, sînt eu;
Cel care am adunat belşug şi prisosinţă,
Cel care am procurat din abundenţă tot felul de lucruri pentru Nippur-Duranki [10].
60. Piosul patron al lui Ekur [11],
Regele cel priceput care a refăcut Eridu [12],

Coloana a II-a

Cel care a purificat cultul de la Eanzu [13],
Cel care a străbătut cele patru laturi ale lumii;
Cel care a făcut mare numele Babilonului,
Cel care veseleşte inima lui Marduk, stăpînul său;

---

[5] Fiul lui Enki; zeul Babilonului pe timpul lui Hammurabi.
[6] Enki era zeul apelor şi tatăl lui Marduk, adorat în templul Eabazu din Eridu (Babilonia de sud), azi Abu-Şahrein.
[7] Igigii erau zeii inferiori ai lumii de sus (cerului).
[8] Literal: „Să fac bună carnea poporului".
[9] Aşa erau numiţi locuitorii din Sumer, probabil arşi de soare.
[10] Duranki, „legătura cerului cu pămîntul", alt nume al cetăţii Nippur.
[11] Ekur era templul lui Enlil în cetatea Nippur.
[12] Locul de cult al lui Enlil.
[13] Templul lui Enki din oraşul Eridu.

Care toată viața i-a slujit în Esagila[14],
Vlăstarul regalității pe care Sin[15] a creat-o;
Cel care a făcut ca Ur să devină prosper;
Piosul cel rugător care a adus belșugul în Egișnugal[16],
Regele cel înțelept, ascultător de puternicul Șamaș[17],
Cel care a întemeiat cetatea Sippar,
Cel care a acoperit cu verde capelele[18] lui Aia;
Cel care a întocmit planul templului Ebabbar, asemănător locuinței cerești,
Viteazul care a înfrumusețat Larsa[19]
Și a reclădit Ebabbar pentru Șamaș, ajutătorul lui;
Stăpînul care a reînviat cetatea Uruk[20],
Cel care a procurat apa din belșug pentru populația cetății[21],
Cel care a înălțat sus capul[22] lui Eanna[23]
Și a strîns bogății pentru Anu și Inanna;
Protectorul țării, care a adunat populația cea răspîndită a cetății Isin[24],
Cel care a făcut templul Egalmah[25] să abunde de belșug,

---

[14] Lui Marduk, zeul Babilonului.

[15] Zeul-Lună, fiul lui Enlil, adorat în templul Egișnugal din Ur, astăzi Muqayyar.

[16] Așa se numea templul ridicat în onoarea lui Sin în Ur.

[17] Zeul-Soare, zeul dreptății, soțul lui Aia, adorat în special la templul Ebabbar din Sippar (Babilonia de nord), astăzi Abu Habba.

[18] Mici edificii în care se aflau altare ale zeiței Aia. Termenul babilonian este *gigunu*.

[19] Un alt loc de cult al lui Șamaș, situat în sudul Babiloniei, astăzi Senkereh, unde se afla un templu tot cu numele de Ebabbar. Cetatea a fost ocupată de Hammurabi în al treizecilea an al domniei sale, iar puternica dinastie a cetății a luat sfîrșit prin detronarea regelui ei Rim-Sin.

[20] O cetate veche și însemnată în sudul Babiloniei, biblica Erec (*Gen.*, 10, 10), astăzi Warka, cucerită de Hammurabi în anul al VI-lea al domniei sale. Uruk era locul cultului central al zeităților Anu și Inanna, în templul Eanna.

[21] Cetatea Uruk.

[22] Adică a dus departe faima.

[23] Templul Eanna în onoarea lui Anu și Inanna (de babilonieni, Inanna era numită Iștar).

[24] O cetate mai la sud de Nippur, în Babilonia de sud, cucerită de Rim-Sin de Larsa, în al 29-lea an al domniei sale, iar de Hammurabi în cel de-al 6-lea an al guvernării lui.

[25] Numele templului în care erau adorați zeul Ninurta și soția lui, Ninkarrag.

Stăpînul zeilor, fratele bun al lui Zababa[26],
Cel care a repus temeliile așezării cetății Kiș[27],
60. Cel care a împrejmuit strălucitor pe Emeteursag[28];
Cel care a pus în bună stare altarele lui Inanna,
Patronul templului Hursag-Kalamma[29],
Spaima dușmanilor,
70. Cel care a făcut pe Erra[30], prietenul său, să-și împlinească dorința;

Coloana a III-a

Cel care a întărit (cetatea) Kutha[31];
Cel care a sporit toate înlesnirile pentru Meslam[32];
Zimbrul cel puternic care împunge pe dușman;
10. Iubitul lui Tutu[33]; cel care a adus bucurie în Borsippa,
Piosul care niciodată n-a uitat Ezida[34];
Zeu printre regi, cel iscusit în înțelepciune;
30. Cel care a făcut să propășească cîmpurile cultivate ale (cetății) Dilbat[35];
Cel care strînge grîne pentru puternicul Uraș[36];

---

[26] Zababa era zeul Ninurta, adorat și sub acest nume.

[27] Kiș era cetatea în care era adorat zeul Ilbaba ori Zababa, astăzi identificată cu localitatea Tel el-Oheimir.

[28] Emeteursag era numele templului în care era adorat Zababa ori zeul Ilbaba din Kiș.

[29] Templul lui Inanna din Kiș. Inanna era una din soțiile lui Zababa.

[30] Erra sau Irra era zeul ciumei și al holerei, dar și al războiului, adesea identificat cu Nergal. Despre activitatea lui vorbește mitul babilonian „Stăpînul tuturor oamenilor". Templul lui Erra, Meslam, se afla în Kutha (nordul Babiloniei), actualul Tel Ibrahim.

[31] Cetate așezată la nord de Babilon și Kiș, unde era adorat zeul Nergal, zeul morților și al lumii de jos.

[32] Cf. nota 30.

[33] De fapt Tutu era un titlu al lui Marduk, dar aici el este atribuit fiului său Nabu, zeul scrierii și al înțelepciunii. Locul său de cult se afla în Borsippa, aproape de Babilon, unde se afla templul Ezida. Borsippa este identificată astăzi cu localitatea Birș-Nimrud.

[34] Numele templului în care era adorat zeul Nabu.

[35] O localitate nu departe de Borsippa, locul cultului central al zeului Uraș. Cetatea se afla mai jos de Babilon și la vest de Eufrat.

[36] Uraș este cetatea în care se adora zeul cu același nume. Astăzi ea este identificată cu localitatea Delim.

Stăpînul împodobit cu sceptru şi coroană;
Cel pe care înţeleapta Mama[37] l-a desăvîrşit (în toate),
Cel care a întocmit planurile pentru Keş[38],
Cel care face bogate frumoasele ospeţe pentru Nintu[39],
Cel socotit, cel desăvîrşit,
40. Cel care dăruieşte păşunile şi locurile irigate pentru Lagaş[40] şi Girşu[41],
Cel care aduce jertfe plăcute pentru Eninnu[42],
Cel care prinde pe duşman; favoritul lui Telitu[43],
50. Cel care împlineşte prezicerile din Hallab[44],
Cel care înveseleşte inima lui Iştar[45],
Prinţul cel vestit, ale cărui rugi[46] le cunoaşte Adad[47],
60. Cel care linişteşte inima lui Adad, războinicul din Bet-Karkar[48],
Cel care păstrează mereu proprietăţile din Eudgalgal[49],
Regele care a dăruit viaţă lui Adab[50],

---

[37] Mama era numele zeiţei mame. *Mami*, strigau zeii pe maica lor. Curios! La un interval de trei mii de ani, pe plaiurile ţinuturilor Sumer şi Accad se auzea cuvîntul *Mami* cu acelaşi sens ca şi cel din limba română. Zeiţa Mama era adorată în Keş şi era cunoscută şi sub numele de Nintu.

[38] Această cetate se afla în Babilonia centrală, aproape de Lagaş.

[39] Zeiţa Nintu pare să fie una şi aceeaşi cu zeiţa Ninlil, soţia lui Enlil.

[40] Lagaş era o localitate în ţinutul Sumer, aşezată la est de Uruk şi Larsa, astăzi identificată cu Telloh.

[41] Girşu a fost adorat de către sumerieni mai mult sub numele de Ningirşu, iar de către babilonieni sub numele de Ninib. El era fiul lui Bel (ori Enlil) şi era zeul războiului şi al armelor.

[42] Eninnu era numele templului din Lagaş, ridicat în cinstea lui Girşu.

[43] Telitu era un alt nume al zeiţei Iştar (ori Inanna).

[44] O cetate din Babilonia, încă neidentificată. Ea nu trebuie confundată cu localitatea Halabat (Haleppo, din Siria). În Hallab se afla cultul central al zeiţei Iştar.

[45] Iştar este numele semit pentru sumerianul Telitu şi Inanna. Cultul lui Iştar a fost unul din cele mai răspîndite printre sumero-accadieni.

[46] Literal: „ale cărui ridicări de mîini".

[47] Adad era zeul tunetului şi al furtunii aducătoare de ploaie. Templul său era Eudgalgal din Bet-Karkar. Adad fusese însărcinat de zei cu executarea potopului. Sub numele de Ramman, în special în Asiria, Adad era zeul tunetului.

[48] O cetate din Babilonia de nord, încă neidentificată.

[49] Templul lui Adad din Bet-Karkar.

[50] O cetate pe Eufrat, în Babilonia centrală, astăzi Bismaia. Zeul ei se chema Mah.

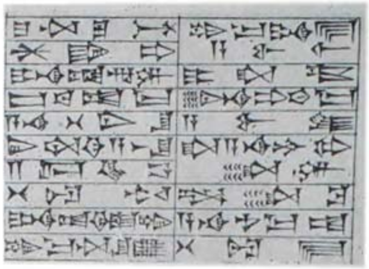

FRAGMENT DIN **CODUL LUI HAMMURABI**

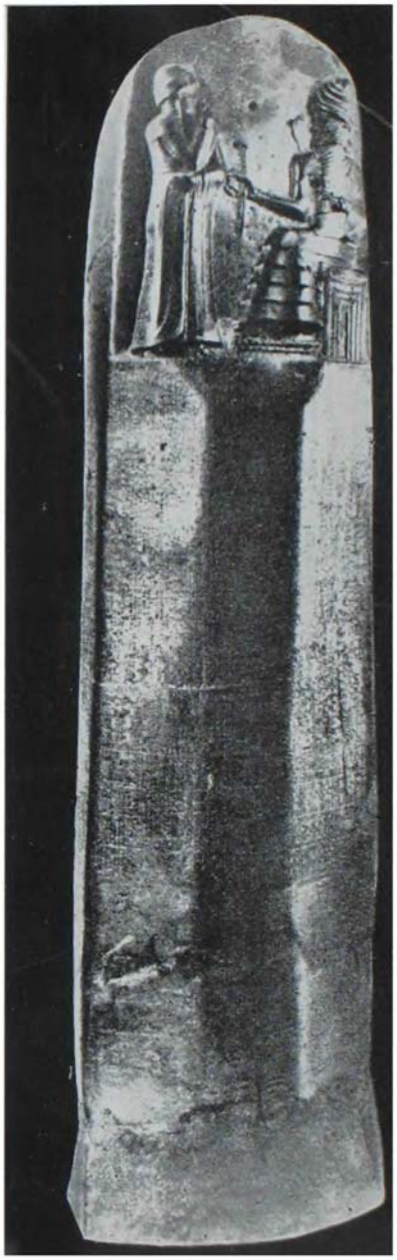

STELA ***CODULUI LUI HAMMURABI***

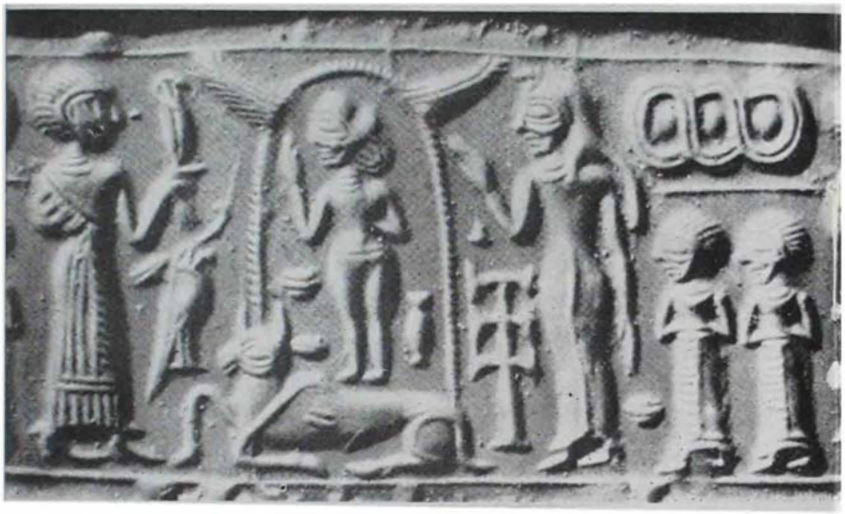

SIGILIU AL ZEIȚEI FERTILITĂȚII (AICI GOALĂ), ÎNCHISĂ ÎN CEEA CE AR PUTEA FI NUMIT CURCUBEU ȘI ÎNSOȚITĂ DE UN TAUR, ANIMALUL DE CULT AL ASOCIATULUI EI, ZEUL FURTUNII ADAD. ÎNCHINĂTORUL DE PE PARTEA STÎNGĂ POARTĂ UN ȘOIM, IAR CEL DE PE PARTEA DREAPTĂ, DUPĂ CÎT SE PARE O FEMEIE, POARTĂ UN ACOPERĂMÎNT DE CAP, CE SEAMĂNĂ ȘARPELUI COBRA CU CAPIȘON, SEMNUL REGALITĂȚII EGIPTENE. OBIECTUL DIN FAȚA ÎNCHINĂTORULUI DIN DREAPTA AR PUTEA FI O REDARE LOCALNICĂ A EGIPTEANULUI *DJED*, SIMBOLUL REÎNNOIRII ȘI PERMANENȚEI DINASTIEI

CUNEIFORME ASIRO-BABILONIENE

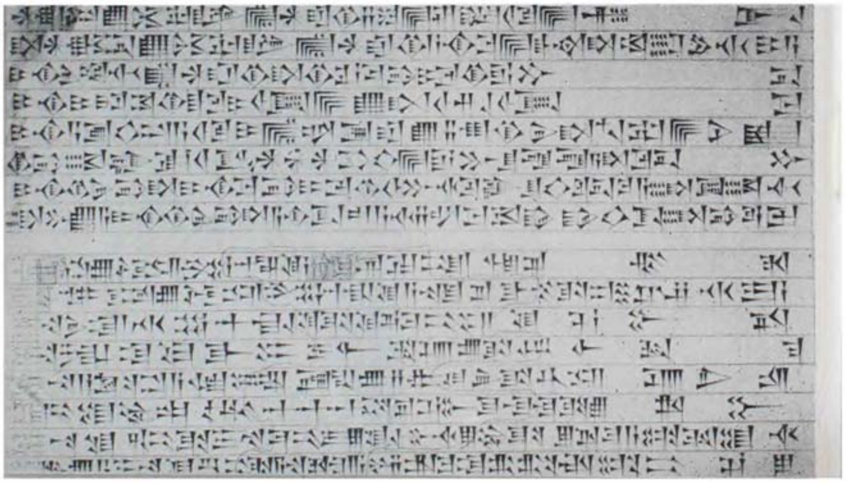

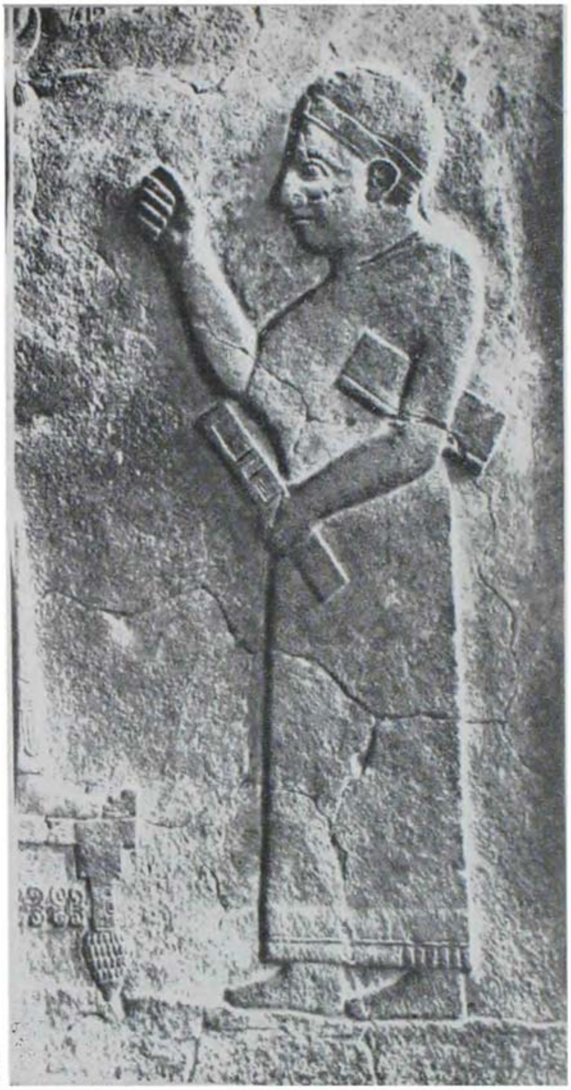

SCRIB ASIRIAN PE UN RELIEF (DIN SECOLUL VII î.e.n.) DESCOPERIT LA SENDJIRLI APROAPE DE ALEP

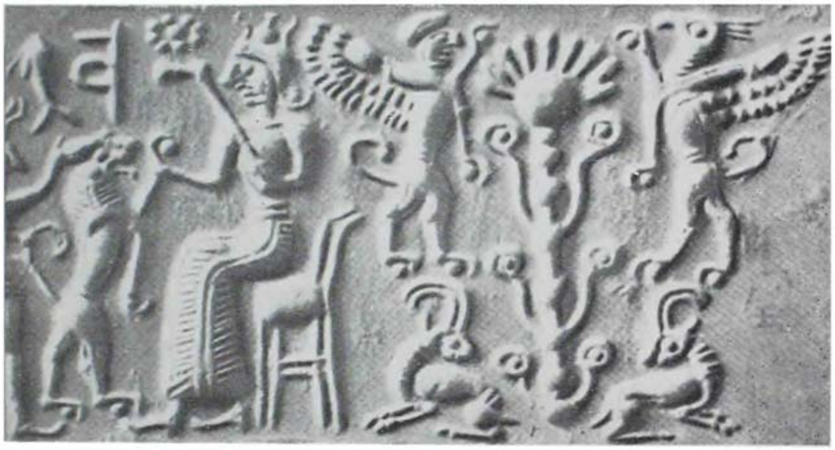

SIGILIU ASIRIAN (SECOLELE IX—VIII i.e.n.). ÎNFĂȚIȘÎND POMUL VIETII. FLANCAT DE DOUĂ GENII-GRIFONI ȘI DE DOUĂ CAPRIDE, IAR ALĂTURI SE AFLĂ ZEIȚA IȘTAR, CU LEUL EI

RUINELE UNUI ZIGURAT

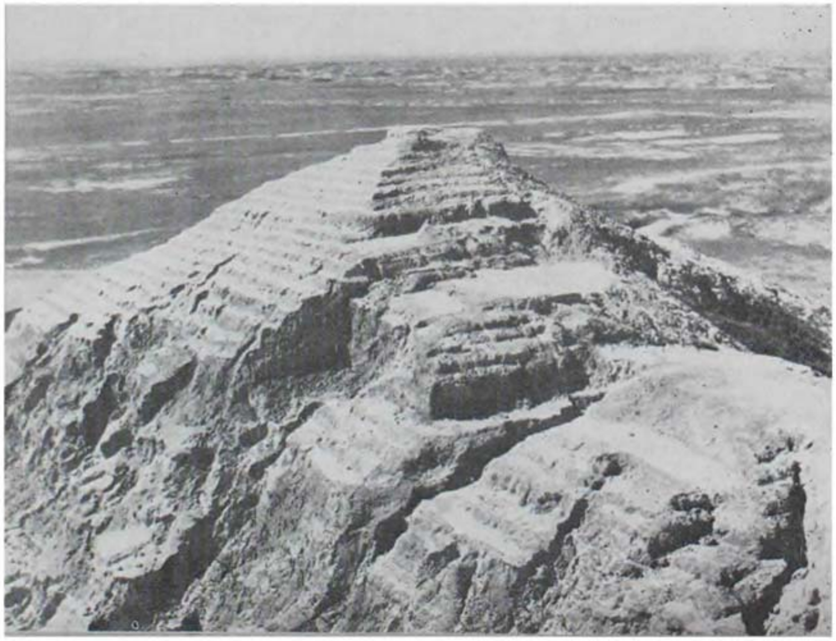

Conducătorul templului Emah[51],
70. Căpetenia regilor, războinicul fără pereche,

Coloana a IV-a

Cel care a dăruit viaţa lui Maşkan-şabrim[52],
Cel care produce belşug pentru Meslam[53],
Înţeleptul, chivernisitorul,
10. Cel care a sondat adîncurile înţelepciunii,
Cel care a scăpat de necaz populaţia din Malka[54],
Întemeietorul de locuinţe pentru ei, din abundenţă;
20. Cel care a stabilit pe vecie jertfe plăcute pentru Enki[55]
şi Damgalnunna[56],
Cel care a făcut mare regatul său;
Primul dintre regi,
Cel care a supus aşezările de pe Eufrat cu ajutorul lui Dagon[57],
creatorul său;
30. Cel care a cruţat populaţia din Mera[58] şi Tutul[59],
Prinţul cel pios care a făcut să strălucească faţa lui Tişpak[60],
Cel care a procurat ospeţe plăcute pentru Ninazu[61],

---

[51] Templul zeului Mah, din Adab.

[52] O cetate nu departe de Adab, astăzi Dșidr.

[53] Templul din Maşkan-şabrim.

[54] O cetate, după cît se pare aproape de Mari, pe Eufratul de mijloc, cucerită de Hammurabi în al 9-lea an al domniei sale şi pedepsită aspru, pentru o revoltă, în cel de-al 34-lea an. În această cetate se afla sediul lui Enki şi al soţiei sale Damgalnunna, cunoscută şi sub numele de Damkina, mama lui Marduk.

[55] De către babilonieni, zeul Enki era numit *Ea*.

[56] Damgalnunna se mai numea Damkina şi Ninki.

[57] Un zeu vestsemit al cerealelor, mult adorat de-a lungul Eufratului. După cele ce aflăm din Vechiul Testament, el era adorat şi în oraşele filistene *(I Sam.*, 5, 1 sq.*)*.

[58] Mera s-ar putea să fie ţinutul Mari, anexat de Hammurabi în urma campaniilor sale victorioase. Ţinutul Mari se întindea pe porţiunea de pămînt cuprinsă între cetăţile Babilon şi Karkemiş, la vest de Eufrat. Cetatea Mari este identificată astăzi cu satul Tel Hariri.

[59] Tutul a fost identificat cu localitatea Hit de pe Eufrat, la nord-vest de Sippar.

[60] O zeitate din Eşnunna.

[61] Zeul medicinei, adorat în special la Eşnunna, unde se afla templul Eşikil. Cu numele de Ninazu găsim la babilonieni şi pe Ereşkigal, soţia zeului lumii subpămîntene. Ereşkigal se mai numea şi Allatu.

Izbăvitorul poporului său de la suferință,
40. Cel care i-a asigurat traiul în mijlocul Babilonului;
Păstorul poporului, ale cărui fapte sînt plăcute lui Iștar,
Cel care a așezat pe Iștar în Eulmaș[62] în mijlocul cetății
lui Accad[63],
50. Cel care aplică legea; care călăuzește cinstit poporul;
Care a înapoiat lui Așur[64] zeitățile sale protectoare,
Care pune la tăcere pe cîrtitori;
60. Regele care a făcut slăvit numele lui Inanna în Ninive[65] și
în Emișmiș[66];
Cel pios care se roagă cu căldură marilor zei;
Urmașul lui Sumu-la-el[67];
70. Puternicul fiu și moștenitor[68] al lui Sin-muballit[69],

Coloana a V-a

Vlăstar de veche regalitate, regele puternic, Soarele Babilonului,

---

[62] Eulmaș era numele templului ridicat în onoarea zeiței Iștar, din cetatea numită mai jos Accad (Agade?)

[63] Accad era numele dat ținutului din jurul orașului Babilon, unde s-au așezat semiții, care veneau din părțile Peninsulei Arabia. După cum reiese din context, aici este vorba de un oraș care poate să fi fost cetatea Agade, fondată de către Sargon cel Mare, spre a-i servi de capitală. Agade era situată mai la nord de Babilon, însă mai la sud de Sippar.

[64] Cu numele de Așur erau indicate atît țara Asiria, cît și capitala ei, ce mai tîrziu a trecut la Ninive. În timpul lui Hammurabi, Asiria și toate orașele ei se aflau sub stăpînire babiloniană. Tot Așur se numea și zeul național asirian.

[65] Capitala Asiriei, în timpurile de mai tîrziu, actualul Kuyunjik. În limba asiro-babiloniană cuvîntul se pronunța Ninua. Pronunțarea de Ninive se află în cărțile Vechiului Testament și de acolo a pătruns în limbile noastre moderne.

[66] Emișmiș a fost numele templului din orașul Așur, în care era adorată zeița Inanna ori Iștar.

[67] Sumu-la-el este fondatorul dinastiei din care face parte și Hammurabi. Curios, în listele regilor babilonieni Sumu-la-el figurează în rîndul al doilea, primul fiind Sumu-abu.

[68] În babiloniană, „fiu și moștenitor“ se exprimă printr-un singur cuvînt.

[69] După listele regilor babilonieni, liste ce au ajuns pînă la noi, Sin-muballit era tatăl lui Hammurabi.

Cel care a făcut să pătrundă lumina peste ţările lui Sumer[70]
şi Accad[71],
10. Regele care a adus sub stăpînirea lui cele patru părţi ale
lumii,
Favoritul lui Inanna sînt eu.
Cînd Marduk[72] m-a însărcinat să conduc poporul pe calea
cea dreaptă
(Şi) să călăuzesc ţara,
20. (Atunci) eu am întocmit legea şi dreptatea în limba ţării[73];
Prin aceasta am pus temelie bunăstării poporului.
În acel timp (Eu m-am hotărît).

B. CODUL PROPRIU-ZIS

1. Dacă cineva[1] a învinovăţit pe altul, acuzîndu-l de crimă, dar nu poate dovedi, atunci acuzatorul să fie dat morţii[2].

2. Dacă cineva a acuzat pe un altul de vrăjitorie dar n-a putut dovedi, atunci cel învinovăţit de vrăjitorie să meargă la un rîu[3] şi să

---

[70] Sumer era numele vechi pentru o parte a Babiloniei de sud. În literatura asiro-babiloniană se întîlneşte frecvent expresia Sumer şi Accad, ceea ce înseamnează Mesopotamia din limba greacă.

[71] Accad era numele vechi pentru cealaltă parte a Babiloniei de sud. Dimpreună cu Sumer, Accad indica teritoriul Irakului de astăzi.

[72] În vechime Marduk făcea parte din cea de-a treia triadă a zeilor babilonieni. Numai după ce Babilonul a ajuns capitala ţării, atunci Marduk a fost ridicat la treapta şi de şef al panteonului.

[73] Adică în limba asiro-babiloniană. Se ştie că Hammurabi a tradus Codul ce-i poartă numele din limba sumeriană.

[1] Termenul babilonian este *awelum* sau *amelu*. În general, sensul lui este de „om“, dar în literatura juridică pare să aibă următoarele înţelesuri: 1) un om din clasa liberilor, un nobil; 2) un om liber din alte clase sociale decît cea a nobililor şi 3) cîteodată un om din orice clasă, de la rege pînă la sclav (cf. *Codul lui Hammurabi*, XXVI, 39—44).

[2] În lumea semită *lex talionis* era în floare. „Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte“ era legea ce se aplica între indivizi chiar şi la ebrei *(Exod*, 21, 24; *Levitic*, 24, 20; *Deut.*, 19, 21).

[3] Termenul babilonian de rîu, peste tot în această secţiune din Cod, are un determinativ ce indică o zeitate, arătînd că rîul (se subînţelege Eufratul) luat ca judecător, era privit ca zeu.

se arunce în el[4]. Dacă rîul l-a înecat, atunci acuzatorul să-i ia casa. Dacă rîul a arătat că acuzatul este nevinovat, lăsîndu-l teafăr, atunci acuzatorul de vrăjitorie să fie dat morții iar cel care s-a aruncat în rîu să ia averea acuzatorului.

3. Dacă cineva s-a prezentat la un proces cu un martor fals și n-a putut să-și probeze declarația făcută, el va fi ucis dacă procesul era un proces de condamnare la moarte[5].

4. Dacă însă se prezintă într-un proces[6] referitor la cereale sau bani, atunci el suportă pedeapsa procesului în cauză.

5. Dacă un judecător a pronunțat o sentință și a dat o hotărîre ce are puterea unui act, dar după aceea își schimbă părerea, acel judecător, care s-a convins că sentința pe care a dat-o trebuie s-o schimbe, va restitui îndoit daunele procesului în cauză și va trebui să părăsească scaunul pe care-l deține în corpul judecătoresc și nu va mai lua parte la procese, cu ceilalți judecători[7].

6. Dacă cineva a furat ceea ce aparținea divinității[8] ori palatului[9], acel om va fi ucis, iar cel care va primi din mîna lui lucrurile furate va fi spînzurat[10].

7. Dacă cineva a cumpărat sau a primit în păstrare fie argint, fie aur, sclav ori sclavă, bou ori oaie, asin sau altceva, din mîna

---

[4] În lumea asiro-babiloniană ordaliile se utilizau pe scară întinsă. De exemplu, vinovăția unei femei se constata după aceea că ea s-a înecat, după ce a stat sub apă un timp fixat de juriu.

[5] Mărturia strîmbă era strict pedepsită în *Codul lui Hammurabi*. De aceea cînd cineva accepta să fie martor, la rîndul lui trebuia să aibă martori cu care să-și justifice depoziția.

[6] De aici începe coloana a VI-a a textului *Codului lui Hammurabi*, pe stela scrisă în alfabet cuneiform.

[7] Dispozițiile *Codului lui Hammurabi* au avut efectul că, de teama pierderii postului și a plății daunelor respective, judecătorii nu erau tentați să dea hotărîri dolosive.

[8] Adică templului. Este vorba de lucrurile ce aparțineau sanctuarelor. Pe timpul lui Hammurabi, templele dispuneau de multe bunuri mobile și imobile.

[9] De obicei prin palat se înțelegeau bunurile curții regale. În epoca lui Hammurabi, statul se confunda cu regele, deoarece acesta guverna în mod despotic.

[10] Pedeapsa capitală la asiro-babilonieni, ca și la alte popoare ale antichității, era aplicată aproape pentru toate cazurile care, în epoca noastră, sînt de domeniul codului penal.

unui născut liber[11] sau unui sclav, însă fără martori sau acte, acela va fi considerat fur şi va fi omorît.

8. Dacă un om a furat un bou sau o oaie sau un asin sau un porc sau o barcă şi dacă ceea ce a furat aparţine divinităţii sau palatului, va restitui întreizecit. Dacă însă este proprietatea unui muşkenu[12], atunci va restitui înzecit. Dacă hoţul nu poate restitui nimic este omorît[13].

9. Dacă un om[14] căruia i se furase ceva din avutul său a găsit bunul său în mîinile altuia, iar cel în mîinile căruia s-a găsit bunul a zis: „Cineva mi l-a vîndut. Am avut martori cînd l-am cumpărat", iar proprietarul lucrului pierdut a zis şi el: „Voi aduce şi eu martori care cunosc lucrul meu". (Dacă) cel ce a cumpărat aduce pe vînzătorul de la care a cumpărat, precum şi martorii în faţa cărora s-a făcut vînzarea, iar proprietarul bunului pierdut aduce şi el martori care cunosc lucrul său pierdut, atunci judecătorii vor proba faptele; (dacă) martorii în faţa cărora s-a

---

[11] În timpul primei dinastii babiloniene, dealtfel ca în tot Orientul antic, se făcea mare deosebire între un născut liber, un sclav răscumpărat şi un sclav propriu-zis. După cum se ştie prea bine, în mileniul I î.e.n. sclavia era în floare.

[12] Cu numele de *muşkenu* era indicată categoria de mijloc a societăţii babiloniene, societate care consta din: 1) *awelum* sau *amelu* = oamenii liberi; 2) *muşkenu* = sclavii deveniţi liberi prin răscumpărare (uneori chiar liberi prin naştere, dar din cauza sărăciei se vînduseră pentru un anumit timp) şi 3) *sclavii* = robii propriu-zişi, care erau lipsiţi de aproape toate drepturile cetăţeneşti. În lucrările autorilor moderni, adesea, sclavii sînt indicaţi prin termenul „plebeii".

În acest paragraf 8, ca şi în §§ 15—16, 175 şi 176, prin termenul de *muşkenu* se pare că e vorba de averea unui cetăţean oarecare în raport cu cea a templului sau a palatului.

[13] Paragrafele cu privire la furt din *Codul lui Hammurabi* nu concordă prea bine între ele (§§ 6—13, 22—23, 25, 259—260, 265), ceea ce ne arată că acest Cod a fost alcătuit în mai multe faze. După paragrafele cele mai timpurii (§§ 7, 9—10, 22, 25), hoţia era pedepsită cu moartea. Mai tîrziu (§ 6), pedeapsa cu moartea se aplica numai pentru bunurile ce aparţineau templului şi palatului. În timpurile de mai tîrziu, pedeapsa cu moartea a fost înlocuită cu restituirea bunurilor dublată ori înzecită (§§ 8, 265) sau cu o amendă (§§ 259—260). Cf. T. J. Meek, *Hebrew Origins* (1936), p. 61 sq. În ce priveşte legislaţia mozaică cu privire la furt, să se vadă *Exod*, 20, 15; *Deut.*, 5, 19; *Exod*, 22, 1—4; *Levitic*, 19, 11—12.

[14] De aici, în textul babilonian de pe stela descoperită în săpăturile de la Susa, începe coloana a VII-a.

efectuat vînzarea și martorii care cunosc lucrul pierdut vor declara cunoștințele lor în fața unui zeu [15], atunci vînzătorul va fi socotit hoțul și va fi omorît. Proprietarul bunului pierdut își va relua ceea ce-i aparține, iar cumpărătorul se va despăgubi cu bani [16] din casa vînzătorului.

10. Dacă cumpărătorul n-a adus pe vînzătorul de la care a cumpărat și nici martorii în fața cărora a cumpărat, iar proprietarul bunului pierdut a adus martorii care cunosc lucrul său, atunci cumpărătorul este hoțul și va fi omorît [17]. Proprietarul bunului pierdut își va relua ce pierduse.

11. Dacă proprietarul bunului pierdut n-a adus martorii care îi cunosc lucrul pe care l-a pierdut [18], atunci el este furul; fiindcă și-a pus înșelătoria în practică va fi omorît.

12. Dacă vînzătorul este mort, atunci cumpărătorul va lua (vinde) din casa vînzătorului, pentru suma stabilită de proces, încincit.

13. Dacă martorii unuia dintre împricinați nu sînt în apropiere, atunci judecătorii îi vor fixa un termen pînă la șase luni [19] și dacă pînă în șase luni el nu aduce martorii [20], atunci acela este hoțul și va suporta pedeapsa procesului.

14. Dacă cineva a furat pe un tînăr născut liber va fi omorît [21].

---

[15] Dacă prin mijloacele care îi stau la dispoziție, tribunalul nu putea să stabilească adevărul cu certitudine, atunci se făcea apel la tribunalul eclesiastic de pe lîngă temple. Aici, în fața statuii zeului cetății, a tribunalului eclesiastic compus din preoții templului și de multe ori și din *rabianu*, adică primarul orașului, martorii jurau să spună adevărul și numai după aceea tribunalul dădea verdictul.

[16] Literal: „el va cîntări". În timpul lui Hammurabi încă nu fusese inventată moneda și atunci aurul și argintul erau cîntărite.

[17] După cum se poate observa, Codul sancționează cu penalitatea capitală furtul și înșelăciunea.

[18] De aici începe coloana a VIII-a în textul cuneiform de pe stelă.

[19] Termenul de șase luni pare prea lung. În realitate nu era exagerat pentru epoca de atunci, cînd mijloacele de înștiințare a martorilor și căile de comunicație erau rudimentare.

[20] *Codul lui Hammurabi* dă dovadă de un înalt spirit de justiție, prin aceea că-și fundamentează stabilirea adevărului numai pe bază de mărturii.

[21] Pentru legislația mozaică, să se compare *Exod*, 21, 16 și *Deut.*, 24, 7.

15. Dacă cineva a ajutat să fugă prin poarta cetății pe sclavul unui palat[22] sau sclava unui palat sau sclavul unui mușkenu[23] sau sclava unui mușkenu, va fi omorît.

16. Dacă cineva a ascuns în casa lui pe un sclav și o sclavă refugiați[24] din palat ori de la un cetățean oarecare militar și la cerința acelui palat nu-i predă, stăpînul casei aceleia va fi omorît.

17. Dacă cineva a prins pe cîmp un sclav sau o sclavă refugiați și i-a adus la stăpînul lor, atunci stăpînul sclavilor îi va plăti doi șeqeli[25] de argint.

18. Dacă însă același sclav nu spune cine îi este stăpînul, atunci e dus la palat. Aci se va face o cercetare și va fi restituit stăpînului său.

19. Dacă însă găsitorul reține pe sclav în casa sa, iar după aceea sclavul e găsit[26] în posesia sa, omul acela va fi omorît[27].

20. Dacă sclavul evadează din mîna celui ce l-a prins, prinzătorul va face un jurămînt stăpînului sclavului în fața unui zeu și va fi lăsat nesupărat[28].

---

[22] Palatul însemna statul, în organizația politică a acelui timp. Palatul era și administrația de stat, care înlocuise „sfatul bătrînilor" din timpurile mai vechi.

[23] Mușkenu puteau să aibă sclavi și alte bunuri. Atentarea la bunurile unui mușkenu se pedepsea cu moartea.

[24] Din cauza răului tratament sau muncilor istovitoare, adesea sclavii fugeau și căutau refugiu în alte cetăți sau locuri retrase. Poliția începea urmărirea lor, îndată ce primea plîngerea stăpînului. Dacă omul la care se ascunseseră căuta să-i salveze, spunînd că nu știe de fugari, dar dovedindu-se cu martori că a tăinuit pe evadați, gazda era condamnată la moarte. Se înțelege deci că foarte puțini oameni se vor fi încumetat să scape din mizerie pe sclavii fugiți.

[25] Șeqel a fost moneda babiloniană, dealtfel ca și a celorlalți semiți. În antichitate, șeqel sau siclul nu era monedă în înțelesul nostru de astăzi, ci era o greutate din argint sau chiar din aur, ce corespundea valorii obiectelor. Tîrziu de tot șeqel a devenit monedă. Cel dintîi care a introdus sau a bătut moneda, în sensul modern al cuvîntului, pare să fi fost Darius al perșilor, cu daricul său. Greutatea unui șeqel era cam de 8 grame.

[26] De aici începe coloana a IX-a în textul cuneiform de pe stelă.

[27] Tăinuitorul ca și găzduitorul unui sclav erau penalizați cu pedeapsa capitală.

[28] Jurămîntul pe numele unui zeu era sistemul cel mai utilizat în vechime pentru stabilirea adevărului.

21. Dacă cineva a spart o casă, atunci va fi omorît în fața găurii însăși și chiar acolo îngropat [29].

22. Dacă cineva a furat și a fost prins la fața locului, va fi omorît [30].

23. Dacă hoțul n-a fost prins, atunci omul care a fost jefuit va declara drept, în fața zeului, bunul care i-a fost furat, iar orașul și rabianu [31], în a cărui țară și teritoriu s-a întîmplat furtul, îl vor despăgubi de tot ce i s-a furat [32].

24. Dacă (e vorba de) o viață [33], atunci orașul și rabianu vor plăti familiei sale o mină de argint [34].

25. Dacă în casa cuiva a izbucnit un foc și un om care a venit la stingere a început să umble după obiectele stăpînului casei și chiar a luat cu sine unele dintre obiecte, omul acela va fi aruncat chiar în focul de față [35].

26. Dacă un soldat [36] sau un prins [37], care a primit [38] poruncă să vie la o expediție a regelui, n-a venit sau n-a închiriat un înlocuitor pe care să-l trimită în locul său, soldatul sau prinsul

---

[29] *Codul lui Hammurabi* a păstrat multe din obiceiurile gentilice primitive. Atunci furul prins era omorît pe loc, fără nici o altă judecată și îngropat chiar în fața casei prădate. Pentru obiceiurile ebreilor, cf. *Exod.*, 22, 2.

[30] Reminiscențe din obiceiuri primitive.

[31] *Rabianu* era un funcționar judecătoresc cu autoritate polițienească. Unii asiriologi îl socotesc primarul cetății sau prefectul districtului, numit de rege.

[32] Și acest mod de despăgubire reflectă un obicei rămas din timpul comunei primitive, cînd bunurile erau comune. Negăsirea furului afecta întreaga comunitate care trebuia să suporte paguba.

[33] Adică dacă cineva a fost ucis sau furat. În timpurile primitive, triburile făceau dese razii și prinșii dintr-un alt trib deveneau sclavi.

[34] O mină sau mana cîntărea 60 de șeqeli. Dacă un șeqel avea 8,41 de grame, o mină cîntărea cam 505 grame.

[35] Și această manieră de a arunca în foc pe fur este o reminiscență din timpurile arhaice cînd hoțul era ucis pe loc, fără nici o judecată.

[36] Soldații erau chemați sub arme în timp de război, dar mai ales pentru corvoadă, cu prilejul reparării canalelor de irigație sau alte lucrări de utilitate publică.

[37] E vorba de un prizonier sau de un ostatic trimis de un domn vasal. Hammurabi supusese tot Sumerul, Mari, Elam și Asiria.

[38] De aici începe coloana a X-a în textul cuneiform.

va fi omorît[39]. Cel ce a fost închiriat va primi casa celui de care a fost închiriat[40].

27. Dacă un soldat sau un prins[41], la o înfrîngere a regelui, a fost capturat[42] şi cîmpul (ogorul) şi grădina sa au fost date altuia, iar acesta le-a îngrijit ca pe feuda[43] sa, dacă cel prins se reîntoarce şi revine în satul său, atunci i se va reda cîmpul şi grădina sa şi va îngriji iarăşi de feuda sa.

28. Dacă fiul unui soldat sau unui prins, capturat la o înfrîngere a regelui, poate îngriji de feudă, atunci ogorul şi grădina îi sînt date fiului şi el va îngriji de feuda tatălui său.

29. Dacă fiul e minor şi nu poate să îngrijească de feuda tatălui său, atunci din cîmp şi din grădină va da un sfert mamei sale, iar mama trebuie s-o sporească[44].

30. Dacă un soldat sau un prins a predat cîmpul, grădina sau casa, care ţin de feudă şi apoi a plecat, iar un altul a luat în stăpînire cîmpul, grădina sau casa şi a îngrijit de feudă timp de trei ani; dacă primul se reîntoarce şi-şi cere cîmpul, grădina sau casa[45], cel care a luat-o în stăpînire nu i-o va restitui, ci va îngriji feuda mai departe[46].

31. Dacă însă acela a stat departe numai un an şi apoi s-a întors, atunci i se va restitui casa, cîmpul şi grădina şi el va îngriji mai departe de feudă[47].

---

[39] Vedem cît de multe erau cazurile de aplicare a pedepsei capitale.

[40] De obicei, militarii se bucurau de anumite avantaje din partea regelui. Li se dădeau în folosinţă terenuri cultivabile sau case. Refuzul de a veni la chemarea regelui atrăgea după sine moartea şi luarea darurilor ce-i fuseseră făcute.

[41] Semnificaţia exactă a acestor două cuvinte babiloniene *(redum* şi *bairum)* nu e sigură.

[42] A fost făcut prizonier într-o luptă cu inamicul regelui.

[43] Militarii şi ostaticii erau în solda regelui. Pentru întreţinerea lor, pe lîngă leafă, mai primeau şi o feudă (un embatic), adică numai folosinţa unui bun ce consta din loc de semănat, grădină, casă etc.

[44] Deşi în lumea asiro-babiloniană femeia se afla într-o stare netă de inferioritate, totuşi din *Codul lui Hammurabi* vedem că-i sînt recunoscute multe drepturi.

[45] De aici începe coloana a XI-a în textul cuneiform.

[46] Prizonierului întors după trei ani nu i se mai da feuda avută, ca un fel de pedeapsă că n-a făcut tot ce i-a stat în putinţă spre a fugi de la inamic.

[47] Reîntoarcerea prizonierului în timp scurt era apreciată ca un act de fidelitate faţă de rege şi de aceea i se reda feuda avută.

32. Dacă la o expediție a regelui a fost capturat un soldat sau un prins, care cumpărați[48] de un negustor[49] au fost readuşi în oraşul lor; atunci, dacă în casele lor se vor găsi (bani) spre a fi răscumpărați, să se răscumpere singuri[50]. Dacă în casele lor nu se vor găsi (bani) ca să fie răscumpărați, atunci să fie răscumpărați de către templul zeului oraşului lor[51]. Dacă în templul zeului oraşului nu există (bani) pentru a fi răscumpărați, atunci îi va răscumpăra palatul[52]. Cîmpul, grădina sau casa nu vor fi date ca preț de răscumpărare.

33. Dacă un subofițer[53] sau chiar un ofițer (?) a primit oameni din pătura de jos (?) sau pentru vreo expediție a regelui a acceptat şi a primit un mercenar ca înlocuitor, acel subofițer (?) sau ofițer (?) va fi omorît[54].

34. Dacă un subofițer (?) sau ofițer (?) şi-a însuşit obiectele vreunui soldat sau a păgubit pe vreun soldat sau a dat cu chirie un soldat, ori la un proces a dăruit un soldat vreunui nobil sau şi-a însuşit darul pe care regele l-a făcut vreunui soldat, acel subofițer sau ofițer să fie omorît[55].

---

[48] Comerțul cu sclavi constituie pata cea mai neagră. În unele tîrguri mai mari se vindeau mai mulți sclavi decît vite.

[49] În limba babiloniană: *tamgar.*

[50] Dacă familiile dispuneau, erau obligate să răscumpere pe cel devenit sclav, fiindcă fusese prins de inamic.

[51] Templele babiloniene erau foarte înstărite. Dispuneau de cîmpii, de turme şi chiar de lăzi cu argint ori aur, provenite din daniile ce se făceau. Între alte obligații, templele aveau şi pe aceasta de a răscumpăra pe autohtonii căzuți prizonieri la inamic.

[52] Abia în rîndul al treilea palatul sau administrația regală era obligată să răscumpere pe cei căzuți prizonieri, deşi, în rîndul prim ar fi trebuit să aibă această obligație, căci regele şi nu poporul pornise războiul.

[53] Sensul exact al acestor doi termeni militari *(dekum* şi *luputum)* nu este bine cunoscut, dar în orice caz se referă la anumiți ofițeri.

[54] Greu putem desprinde cine erau oamenii din clasa de jos. Probabil că erau muşkenu care numărau printre ei foarte mulți sclavi răscumpărați, adică deveniți liberi. Aceştia şi în special mercenarii nu puneau suflet în războaiele de cucerire şi de jaf ale regilor. Pe de altă parte, este posibil ca anumiți oameni înstăriți să fi plătit pe alții să meargă în locul lor la război. Ofițerul care ar fi consimțit la un asemenea act era condamnat la moarte.

[55] Un ofițer n-avea voie să dispună arbitrar de soldatul în subordine. Mai ales oprirea drepturilor soldaților atrăgea după sine pedeapsa capitală. Din acest punct de vedere *Codul lui Hammurabi* se arată umanitar. Dar,

35. Dacă cineva şi-a cumpărat boi sau oi din mîna vreunui soldat, care boi sau oi îi fuseseră dăruite de către rege [56] a pierdut banii [57].

36. Cîmpul, grădina sau casa soldatului sau prinsului sau tributarului [58] nu pot fi vîndute [59].

37. Dacă cineva a cumpărat [60] cîmpul, grădina sau casa vreunui soldat, prins sau tributar, atunci actul său va fi rupt [61], iar el va pierde banii daţi. Cîmpul, grădina sau casa se reîntorc la proprietarul lor.

38. Un soldat, prins sau tributar nu poate face nici un act soţiei sale cu privire la cîmpul, grădina sau casa feudei sale şi nici fiicei sale, şi nici nu poate să le predea pentru achitarea datoriei lui [62].

39. El poate însă să facă un înscris femeii sau fiicei sale pe cîmp, grădină sau casă, dacă le-a dobîndit prin cumpărare şi în acest caz el le poate da şi pentru datoria sa [63].

40. O hierodulă [64], un cumpărător sau un proprietar de teren pot să-şi înstrăineze cîmpul, grădina sau casa prin vînzare. Cel care cumpără însă terenul cîmpului, grădinii sau casei e (obligat) să-l îngrijească.

---

pe cît se pare, atenţia acordată soldaţilor nu provenea din umanism, ci din interes, ca să-i facă ascultători şi devotaţi regelui şi statului.

[56] De aici începe coloana a XII-a în textul babilonian de pe stela din piatră.

[57] Probabil că darurile regale nu puteau fi înstrăinate.

[58] În babiloniană: „purtătorului de datorii".

[59] Probabil că nu-i fuseseră donate ca proprietate definitivă, ci, după ieşirea din serviciu ori moartea soldatului, ele rămîneau proprietatea statului.

[60] Aceste terenuri erau închiriate de către stat pentru un timp îndelungat. Ele nu puteau fi înstrăinate.

[61] În semn că vînzarea-cumpărarea n-are nici o valoare.

[62] Toate darurile regale îi fuseseră date numai în folosinţă sau uzufruct.

[63] Erau cazuri cînd cei ce fuseseră în slujba statului cumpărau feudele ce le fuseseră încredinţate spre a le avea în deplină proprietate. Statul (adică regele) căuta profituri pe orice cale.

[64] Hierodulele (naditu) erau nişte femei în slujba templelor. Ele se recrutau dintre oamenii liberi, adică cetăţenii cu drepturi. Erau mai multe categorii de hierodule: *entu*, *naditu*, *zikru* (prostituatele propriu-zise) şi *kadiştu*. Nu cunoaştem precis atribuţiile acestor categorii.

41. Dacă cineva schimbă cu un soldat, prins sau tributar, cîmpul, grădina ori casa, şi plăteşte şi un supliment, soldatul, prinsul sau tributarul îşi vor lua înapoi ogorul, grădina ori casa, iar surplusul care-i fusese dat îl va păstra[65].

42. Dacă cineva a arendat un teren pentru a-l cultiva, însă n-a scos de pe el nici o grăunţă, din pricină că nu l-a muncit[66] cum trebuie, va fi obligat să dea semenului său, proprietarul locului, cerealele corespunzătoare[67].

43. Dacă el n-a plantat locul, ci l-a lăsat în paragină, el va da aproapelui său — proprietarul locului — cerealele cuvenite şi va ara (?) şi săpa (?) locul pe care l-a lăsat în paragină şi numai aşa îl va restitui proprietarului[68].

44. Dacă cineva a arendat un loc părăginit pe timp de trei ani, ca să-l deştelenească, dar a stat cu mîinile încrucişate şi n-a deştelenit locul, atunci în anul al patrulea va trebui să-l sape (?) şi să-l are (?) şi numai aşa să-l restituie proprietarului, iar pentru fiecare *iku*[69] va trebui să numere zece *gur*[70] de cereale.

45. Dacă cineva a dat pămîntul său cu plată unui gospodar şi a primit chiria pentru pămîntul său, iar după aceea zeul timpului[71] a făcut ca terenul să fie inundat sau a trimis un potop să-l rupă, atunci paguba cade în sarcina gospodarului.

46. Dacă el (proprietarul) n-a primit plata pentru terenul său, sau a dat terenul pe jumătate sau trei sferturi din preţ (înainte),

---

[65] Tranzacţiile cu bunurile celor care nu le aveau în deplină proprietate erau nule. Cine le încheia totuşi pierdea sumele avansate.

[66] De aici începe coloana a XIII-a din textul babilonian de pe stela de la Susa.

[67] Dacă cineva arenda un teren şi nu obţinea de pe el recolta scontată, nu putea să refuze a plăti proprietarului cota fixată de grăunţe, după cum se înţeleseseră.

[68] Codul prevede că arendaşul era obligat să dea proprietarului nu numai chiria respectivă, dar era forţat să predea terenul deşţelenit şi ogorît. Observăm cîtă grijă purta statul sclavagist pentru proprietari şi cei avuţi.

[69] *Iku* era o măsură agrară. După măsurătoarea de astăzi, el avea cam 35 de ari.

[70] *Gur* era o măsură de capacitate. Nu i se ştie cantitatea precis; în timpul lui Hammurabi ea număra 300 de hl., iar mai tîrziu numai 180 de *ku*. După unii un *gur* era o măsură cam de 252 de litri (cf. Thureau-Dangin, „Revue d'Assyriologie", vol. XIX, p. 14).

[71] Adică zeul care dispunea de atmosferă, producînd ploaia ori seceta; la asiro-babilonieni acest zeu era Adad.

atunci gospodarul şi proprietarul vor împărţi cerealele în mod proporţional[72].

47. Dacă gospodarul a cerut[73] locul să-l cultive, fiindcă în primul an nu şi-a recuperat cheltuielile, proprietarul locului nu se va putea împotrivi. Gospodarul va munci locul, iar la recoltă va primi cereale conform înţelegerii.

48. Dacă pe cineva îl apasă o datorie[74] cu dobîndă, iar cîmpul a fost inundat de zeul timpului sau un potop l-a distrus ori din pricina lipsei de ploaie nu s-a făcut nici un fel de grîne pe loc, în acel an nu va da creditorului nici un fel de cereale[75]. El trebuie să înnoiască contractul[76] iar pentru anul acela nu va da nici o dobîndă.

49. Dacă cineva a împrumutat bani de la un negustor şi a zălogit negustorului un cîmp de cereale sau de susan, ca să-l folosească, zicînd: „îngrijeşte cîmpul şi ia cerealele sau susanul ce se va face pe el"; dacă cel ce îngrijeşte locul a scos de pe el cereale şi susan, atunci proprietarul terenului[77], la recoltarea cerealelor sau susanului care s-au făcut pe loc, va lua din ele

---

[72] În caz de secetă sau inundaţie, cînd terenul arendat nu producea cît ar fi putut să facă în caz normal, paguba era suportată de ambii, adică de proprietar şi chiriaş. În cazul că arendaşul achitase anticipat arenda, proprietarul nu-i mai restituia nimic. Şi de aici se vede părtinirea proprietarilor.

[73] Fiindcă stăpînul ar fi vrut să-l dea altui muncitor. Aici, Codul ia partea muncitorului, înfrînînd pofta de cîştig a proprietarului.

[74] De aici începe coloana a XIV-a din textul babilonian.

[75] Şi acest articol vine în ajutorul muncitorilor, care din cauza intemperiilor n-au putut recolta nimic de pe loc.

[76] Să schimbe termenul de plată de pe contractul de arendare. În nici o altă ţară din antichitate nu se încheiau mai multe acte civile ca în Babilonia. Proba ne-o fac nebănuit de multele contracte găsite în săpăturile arheologice.

[77] În timpul lui Hammurabi activităţile economice erau foarte bogate şi multiple. Pentru ca să-şi muncească terenurile, cetăţenii se împrumutau la negustori, zălogind lanurile. La seceriş, ei erau obligaţi să achite, în cereale, banii împrumutaţi cu dobîndă. Se pare că existau şi muncitori care arendau terenuri de la proprietari, iar pentru efectuarea muncilor se împrumutau la cămătari, zălogind semănăturile. La seceriş, apărea pe prim plan proprietarul terenului. El achita pe negustor şi desigur în rîndul întîi pe sine. Se înţelege că adevăratului muncitor nu-i mai rămînea prea mult pentru sine.

şi va da negustorului pentru banii cu dobînzile lor, pe care i-a primit de la negustor, achitînd şi costul administraţiei[78].

50. Dacă el a dat un cîmp cultivat cu (cereale) sau un cîmp cultivat cu susan[79], atunci proprietarul cîmpului va lua cerealele sau susanul, care s-au făcut pe loc şi va restitui negustorului banii şi dobînzile.

51. Dacă n-are bani să restituie, atunci va da negustorului (cereale sau) susan după valoarea banilor[80] după cum va fixa regele[81].

52. [82] Dacă gospodarul[83] n-a scos de pe loc cerealele sau susanul, el nu poate să schimbe contractul.

53. Dacă cineva a neglijat să-şi întărească zăgazul locului său, iar acesta a rămas slab încît s-a putut forma o deschizătură a zăgazului care a făcut ca apa să rupă terenul, omul la al cărui zăgaz s-a format deschizătura va trebui să restituie cerealele distruse[84].

54. Dacă el nu poate să restituie cerealele, atunci va fi vîndut el şi toată casa lui pentru banii care vor fi împărţiţi între locuitorii (proprietarii) şesului ale cărui cereale au fost distruse de apă[85].

---

[78] Nu ştim de ce administraţie este vorba, dar presupunem că negustorul încasa o sumă în plus, pentru că se interesase ca muncile să se facă la timp, spre a nu-şi pierde capitalul.

[79] Proprietarii de pămînt sau arendaşii zălogeau terenurile chiar la seceriş, ca să poată obţine banii necesari muncilor de recoltare.

[80] Plata se făcea în natură, dacă cetăţeanul respectiv n-avea argintul necesar.

[81] După A. Poebel, aici, prin cuvîntul rege trebuie înţeles fiscul.

[82] De aici începe cea de-a XV-a coloană a textului cuneiform.

[83] Adică cel care a muncit terenul. Aci Codul favorizează pe proprietari şi cămătari, prejudiciind pe muncitori.

[84] În Babilonia, ţară secetoasă din cauza marilor călduri, chiar din antichitate s-a simţit nevoia folosirii apelor Tigrului şi Eufratului la irigaţii, pentru a face fertile cîmpiile dintre ele. Canalele se făceau la iniţiativa statului, dar cu mîna de lucru a poporului, care era forţat la această înfăptuire. Fiecare proprietate era obligată să întreţină canalul aferent, din care îşi procura apa de udat.

[85] Pentru datoriile contractate sau pentru daunele cauzate, în caz de neputinţă de plată, cetăţeanul babilonian era vîndut, fie el liber *(amelu)* ori plebeu *(muşkenu)*. După răscumpărarea datoriei respective, ei redeveneau liberi. În cazurile de datorii mari, cum, de exemplu, inundarea unui cîmp întreg, cetăţeanul era vîndut cu întreaga lui familie.

55. Dacă cineva a făcut pe ogorul său un şanţ către apă, dar pe care mai în urmă nu l-a îngrijit, încît a făcut ca locul vecinului să fie inundat de apă, va fi obligat să măsoare vecinului cerealele cuvenite [86].

56. Dacă cineva a deschis apa şi prin această faptă a sa a stricat ţarina producătoare a vecinului său, va plăti pentru fiecare *iku* zece *gur* de cereale [87].

57. Dacă un păzitor de oi nu s-a învoit cu stăpînul vreunei ţarine ca să lase oile să pască iarba, ci fără permisiunea stăpînului ţarinii a păşunat ţarina cu oile, atunci ţarina va fi recoltată de proprietarul ei, însă păzitorul turmei, care a păscut ţarina cu oile fără permisiunea proprietarului ei, va plăti stăpînului ţarinii pentru fiecare *iku* [88] douăzeci *gur* de cereale.

58. Dacă după ce oile au fost gonite de pe cîmp şi toată turma (?) închisă înăuntrul cetăţii [89], păstorul duce iarăşi oile peste aceeaşi ţarină şi le lasă s-o pască, atunci păstorul este obligat s-o îngrijească şi s-o recolteze. La recoltă va da proprietarului ţarinii pentru fiecare *iku* [90] cîte şasezeci *gur* de cereale.

59. Dacă cineva a tăiat un pom dintr-o grădină străină, fără permisiunea stăpînului grădinii [91], va plăti o mină [92] de argint.

60. Dacă cineva şi-a dat ţarina sa unui grădinar ca s-o planteze cu pomet, iar grădinarul a plantat pometul şi l-a îngrijit patru ani, în al cincilea an proprietarul ţarinii va împărţi produsul în mod egal cu grădinarul. Proprietarul pometului poate să-şi aleagă partea sa şi să şi-o ia (mai înainte) [93].

---

[86] După cum se poate observa *Codul lui Hammurabi* se îngrijeşte nebănuit de apărarea proprietăţii individuale. Nu tot aceeaşi atenţie se dă apărării sclavilor în faţa exploatării stăpînilor.

[87] Cam 25 de hectolitri, căci se crede că un *gur* avea 253 litri.

[88] Unele variante ale *Codului lui Hammurabi*, în loc de „fiecare“ au „pentru optsprezece“.

[89] Probabil în oborul de gloabă.

[90] De aici începe cea de-a XVI-a coloană a textului cuneiform.

[91] Lemnul era foarte preţuit în Babilonia, ţară de şes. De aceea distrugerea pomilor era sever pedepsită.

[92] O mină sau mana cîntărea cam 500 de grame. Posesorii ei nu se găseau pe toate drumurile. O mină avea 60 de şeqeli. Moneda cea mai mare era talantul, ce avea 60 de mine. La sumerieni şi babilonieni era în uz sistemul sexagesimal, fiindcă era uşor divizibil cu alte numere.

[93] Proprietarul era favorizat la orişice.

61. Dacă grădinarul n-a plantat ţarina complet, ci a lăsat-o parte necultivată, bucata necultivată va cădea în partea sa.

62. Dacă el n-a plantat ţarina care-i fusese dată pentru a o cultiva cu pomet; dacă ţarina este un pămînt mănos, grădinarul va plăti proprietarului ţarinii valoarea produsului ei [94], pentru anii în care n-a cultivat-o, în comparaţie cu (produsul) ţarinii vecinului. Ţarina va fi arată şi apoi reîntoarsă stăpînului [95].

63. Dacă ţarina este un teren înţelenit, atunci o va lucra (ara) şi reîntoarce proprietarului, plătind pentru fiecare *iku* [96] zece *gur* de cereale şi (aceasta) pentru fiecare an [97].

64. Dacă cineva şi-a dat livada cu pomi unui grădinar spre a o pune pe rod, grădinarul va da stăpînului livezii, pe tot timpul cît va avea grădina în stăpînire, trei sferturi din produsul grădinii, iar un sfert şi-l va opri el [98].

65. Dacă grădinarul n-a făcut grădina să rodească, ci i-a micşorat produsul, atunci el va (plăti) [99] produsul livezii potrivit (produsului) vecinului său [100].

66. Dacă cineva a împrumutat bani de la un negustor şi negustorul l-a anunţat (?) [101] însă el [102] nu poate da nimic, totuşi şi-a dat livada sa negustorului ca s-o planteze, zicîndu-i: „Pentru banii tăi, ia toate curmalele [103] din livadă", negustorul nu trebuie să consimtă [104]. Curmalele din grădină le va lua proprietarul livezii, care va plăti negustorului banii, dimpreună cu dobînzile [105],

---

[94] În medie se plătea cam opt *gur* pentru un *iku*.

[95] Chiriaşul trebuia să predea proprietarului terenul ogorît.

[96] Cf. nota 87.

[97] Codul nu ţine cont de faptul că muncitorul se putea îmbolnăvi sau intervenea vreun caz de forţă majoră.

[98] Din acest articol aflăm cu cît se închiria o grădină.

[99] De aici începe coloana a XVII-a din textul cuneiform.

[100] Dacă recolta unei grădini era mai mică decît a vecinului, chiriaşul era obligat să plătească proprietarului în raport cu recolta grădinii vecine.

[101] Probabil la scadenţa contractului.

[102] Proprietarul.

[103] În Babilonia, în special, grădinile constau din curmali.

[104] Probabil că erau socotite ca bunuri nesupuse urmăririi.

[105] Punînd acest articol în concordanţă cu art. 49, se pare că zarafii, care acordau împrumuturi, n-aveau dreptul să dispună de toată recolta livezii zălogite, ci proprietarul dădea cantitatea de fructe datorate, iar surplusul îi rămînea.

conform textului contractului. Curmalele care prisosesc în livadă [106] le va lua proprietarul livezii.

67. Dacă cineva a construit o casă, vecinul lui ...

(Urmează o lacună ce se întinde pe trei paragrafe)

70... el trebuie să-i dea ...

71. Dacă cineva voieşte să cumpere o proprietate ce aparţine unui vecin şi plăteşte pentru ea grîne, argint sau (alte) bunuri, dar proprietatea este grevată de o datorie, atunci el pierde tot ceea ce a plătit, căci proprietatea trebuie să se reîntoarcă la stăpînul ei. Dacă acea proprietate nu e grevată de nici o datorie, el poate s-o cumpere şi pentru această proprietate el poate să plătească grîne, argint ori (alte) bunuri.

(Urmează o lacună)

78. Dacă cineva închiriază o casă altcuiva şi insul (care era) chiriaş a plătit banii chiriei pe întreg anul posesorului casei, dar posesorul casei spune chiriaşului înaintea împlinirii termenului: „mută-te“, atunci stăpînul casei să piardă banii primiţi de la chiriaş, fiindcă el a constrîns pe chiriaş să se mute din casa lui, înainte de împlinirea termenului.

(Urmează o lacună de zece paragrafe)

88. Dacă un neguţător a împrumutat grîne [107] cu dobîndă, el trebuie să primească şaizeci de *ku* de grîne pentru un *gur* ca dobîndă [108]. Dacă el a împrumutat bani cu dobîndă, atunci el trebuie să primească ca dobîndă pentru un şeqel [109] de argint, o zecime (de şeqel) şi şase *şe* [110].

89. Dacă cineva care a contractat o datorie n-are bani s-o plătească, dar are grîne, atunci neguţătorul să primească grîne pentru banii lui cu dobînda lor, după cota fixată de rege.

---

[106] După achitarea datoriei.

[107] Datorită unei greşeli de copist, textul cuneiform are „argint“.

[108] Deoarece într-un *gur* se aflau trei sute de *ku* însemnează că dobînda era de 20%.

[109] Şeqel era moneda babiloniană ce servea ca unitate de schimb. Cum pe timpul lui Hammurabi nu exista monedă în sensul nostru de astăzi, însemnează că un şeqel era o greutate făcută din argint.

[110] 180 de *şe* făceau un şeqel de argint, aşadar dobînda era iarăşi de 20%.

90. Dacă neguţătorul urcă dobînda dincolo de şaizeci de *ku* pentru un *gur* de grîne ori o şesime de şeqel şi şase *şe* pentru un şeqel de argint şi a încasat-o, el trebuie să piardă tot ceea ce a împrumutat [111].

91. Dacă un neguţător a dat cu împrumut grîne, cu dobîndă, şi a încasat bani pentru întreaga dobîndă a grînelor, atunci să nu încarce la socoteală grînele dimpreună cu dobînda [112].

92. *(nu s-a păstrat)*

93. [Dacă neguţătorul]... ori el n-a avut scăzută întreaga cantitate de cereale [pe care a primit-o] şi n-a scris un nou contract, ori el a adăugat dobînda la capital, acel neguţător să restituie dublu cantitatea de grîne pe care a primit-o [113].

94. Dacă un comerciant a dat cu împrumut grîne ori bani cu dobîndă şi cînd a dat cu dobîndă el a plătit banii cu greutatea mică [114], iar grînele cu măsura mică, dar le primeşte înapoi, banii cu greutatea mare (şi) grînele cu măsura mare [115], acel neguţător va pierde tot ce a dat cu împrumut [116].

95. Dacă un neguţător dă cu împrumut grîne ori bani cu dobîndă şi dă ... să piardă tot ce a dat cu împrumut [117].

96. Dacă cineva a luat cu împrumut grîne ori bani de la un neguţător şi n-are grînele ori banii să le restituie, ci are (alte)

---

[111] După cît putem desprinde din aceste paragrafe ale *Codului lui Hammurabi*, putem reţine faptul că legislaţia babiloniană nu lăsa chiar frîu liber rapacităţii cămătarilor care ar fi speculat fără nici un scrupul pe cei care variate nevoi ale vieţii i-ar fi silit să treacă prin birourile lor.

[112] Dacă creditorul încasase dobînda pentru ceea ce împrumutase, la scadenţă, el nu avea dreptul să ceară capitalul sporit cu dobîndă, ci numai ceea ce dăduse cu împrumut, deci numai capitalul.

[113] Dacă totuşi creditorul care primise dobînda mai înainte o mai pretindea şi la achitarea capitalului, atunci el era obligat să restituie dublu dobînda, ceea ce înseamnă că dăduse capitalul fără dobîndă.

[114] Reamintim că pe timpul lui Hammurabi, neexistînd monedă ca cea de astăzi, atunci argintul, ce servea drept echivalent, se cîntărea.

[115] Cu coşuri ori saci.

[116] După spiritul acestui paragraf, înşelăciunea era pedepsită grav în legislaţia babiloniană.

[117] Din cauza lacunei din textul cuneiform nu ştim care era vinovăţia delincventului, dar se pare că era mult mai gravă decît cea din paragraful precedent (94), de îndată ce pierdea atît dobînda cît şi capitalul dat cu împrumut.

bunuri, el va da negutătorului orice se află în proprietatea lui, (declarînd) în fața martorilor pe care-i va aduce, atunci negutătorul este obligat să accepte, fără să facă vreo obiecție[118].

97. ... el va fi dat morții[119].

98. Dacă cineva dă bani altcuiva la o întovărășire, ei vor împărți în mod egal, în fața zeului, atît profitul cît și pierderea ce a rezultat[120].

99. Dacă un negutător a dat bani cu dobîndă unui asociat[121] în scopul comercializării, să facă cumpărături, și l-a trimis în călătorie, asociatul trebuie... pe drum banii ce i-au fost încredințați lui[122].

100. Dacă el a realizat un profit unde s-a dus, el va înscrie dobînda la suma de bani pe care o împrumutase, apoi scăzînd zilele sale (de drum) el va restitui (dreptul) negustorului[123].

101. Dacă el n-a realizat nici un profit acolo unde s-a dus, asociatul trebuie să plătească dublu[124] suma pe care a împrumutat-o[125].

102. Dacă un negustor a dat bani unui asociat ca o favoare[126] și dacă acesta din urmă suferă vreo pagubă în locul în care s-a dus, chiar și atunci va trebui să restituie negustorului capitalul.

103. Dacă acesta, în timp ce călătorea, a fost întîlnit de tîlhari, care l-au silit să le dea ceea ce avea cu dînsul, atunci asociatul va trebui să jure în fața unui zeu și va fi lăsat liber[127].

---

[118] În cazul imposibilității de plată a unui împrumut, creditorul era obligat să primească orice alte bunuri, în special mobile ale debitorului.

[119] Din cauza lacunei textului cuneiform nu putem desprinde infracțiunea comisă.

[120] Este vorba de cei care se asociau. Unul venea cu banii, iar celălalt îi mînuia într-o întreprindere oarecare.

[121] Asociat aici pare să însemneze „misit“, „voiajor“.

[122] Paragraful avînd o lacună nu știm de ce este vorba, dar se pare că misitul putea să utilizeze capitalul cînd mergea în provincie.

[123] Codul favorizează pe cămătari.

[124] În textul babilonian, literal: „să dubleze și să dea cămătarului“.

[125] Codul nu recunoaște nereușita unui voiajor, ci asigură integritatea capitalului.

[126] Adică i-a dat bani fără dobîndă.

[127] Reamintim că, în lipsă de martori, adevărul era stabilit prin jurămîntul depus la templu, în fața zeului.

104. Dacă un negustor a dat unui asociat: cereale, lînă, ulei sau orice altă avere mişcătoare, spre vînzare, asociatul va trebui să ţie socoteală (?) de bani şi să-i restituie negustorului. Asociatul va primi o chitanţă de banii pe care i-a dat negustorului[128].

105. Dacă asociatul, din neglijenţă, n-a luat nici o chitanţă cu pecete de banii pe care i-a dat negustorului, atunci nu i se vor recunoaşte banii daţi fără chitanţă[129].

106. Dacă un asociat a primit bani de la un negustor, apoi a tăgăduit faţă de negustor (că a primit), acel negustor va trebui să dovedească în faţa unui zeu şi a martorilor că i-a dat banii. Atunci asociatul va restitui negustorului suma întreită[130].

107. Dacă un negustor a încărcat pe un asociat, deşi acesta îi restituise tot ceea ce-i fusese dat de negustor, însă negustorul îi tăgăduieşte ceva din restituirea sa, atunci asociatul va trebui să dovedească în faţa unui zeu şi a martorilor negustori. Dacă (se va constata) că negustorul a tăgăduit va fi obligat să plătească asociatului său înşesit ceea ce-i tăgăduise[131].

108. Dacă o hangiţă n-a voit să primească cereale pentru plata băuturii, ci numai bani, cu valoare ridicată, iar valoarea băuturii n-a socotit-o în raport cu valoarea scăzută a cerealelor[132], (dacă) hangiţa aceea va fi dovedită să fie înecată[133].

109. Dacă în hanul unei cîrciumăriţe s-au strîns spărgători[134] iar ea nu i-a denunţat şi nu i-a dus la palat[135], acea hangiţă va fi omorîtă.

---

[128] După cum se poate vedea din literatura babiloniană, pentru orice tranzacţie comercială oricît de mică se redacta un înscris.

[129] Multele sigilii aflate în săpăturile arheologice arată că actele scrise încheiate trebuiau să aibă pe ele pecetea semnatarilor, ceea ce ne indică starea de cultură avansată a babilonienilor.

[130] Cel dovedit de înşelăciune era obligat să plătească întreit suma respectivă.

[131] Neguţătorii incorecţi plăteau înşesit voiajorilor sau salariaţilor lor.

[132] Adică a dat prea puţină băutură pentru cerealele primite.

[133] După cum se vede, specula cu băuturile era aspru pedepsită.

[134] Cei certaţi cu legea se adunau în jurul hanurilor.

[135] Pe cît se vede, palatul era reşedinţa autorităţii de stat ce deţinea şi rolul poliţiei.

110. Dacă o hierodulă[136] sau o slujitoare de la templu[137] care nu mai locuieşte în templu[138], deschide un han sau se duce într-un han pentru băutură, acea femeie să fie arsă[139].

111. Dacă o hangiţă a dat 60 *ku*[140] ... de bere[141] cu împrumut, va primi la recoltă 50 *ku* de cereale[142].

112. Dacă un om care este pe punctul de a pleca într-o călătorie dă altuia argint, aur, pietre scumpe sau averea mişcătoare pe care o avea la îndemînă, ca să fie transportată, dar acela n-a predat la locul destinat ceea ce avea de transportat, ci şi-a însuşit sieşi totul, atunci proprietarul va trebui să dovedească faptul că chirigiul n-a predat ceea ce avea de transportat. În acest caz chirigiul va plăti negustorului de cinci ori valoarea transportului ce i se dăduse[143].

113. Dacă cineva are de primit de la un altul cereale sau bani, însă ia cereale de la un alt depozit sau magazie, fără învoirea datornicului său, (cel datornic) va trebui să dovedească faptul că s-au luat cereale de la un alt depozit sau magazie, fără învoirea sa. Dovedindu-se acest lucru (cel ce a luat) va restitui toate cerealele pe care le-a luat şi va pierde (dreptul la) tot ceea ce dăduse[144].

114. Dacă un om n-are de primit de la altul nici cereale, nici bani, dar cu toate acestea a luat ca zălog o persoană dintr-ale

---

[136] Hierodula era o femeie care slujea templului.

[137] Cum am mai amintit (cf. nota 64) erau mai multe categorii de slujitoare la templu.

[138] Adică l-a părăsit.

[139] Codul este foarte aspru cu hierodula care părăsea templul, fiindcă multe din aceste femei erau duse la templu de părinţi, poate fără voia lor sau fără convingerea lor personală. Bănuim că asprimea pedepsei vine din considerentul de a nu se atinge prestigiul religiei.

[140] *Ku* era o măsură de capacitate. În timpurile vechi, un *gur* avea 300 *ku*, iar mai tîrziu 180 de *ku*. Dacă un *gur* avea 250 litri înseamnă că un *ku* avea 0,84 litri.

[141] În babiloniană *pihum*, al cărei sens este puţin cunoscut.

[142] Pe cît se vede, berea era destul de ieftină în timpurile lui Hammurabi, dacă se dădea un litru de bere pe cca un kg de cereale.

[143] Codul este mult favorabil celor avuţi dacă obligă pe un căruţaş să plătească încincit ceea ce se putea să fi pierdut într-un moment de neatenţie, ebrietate etc.

[144] Orice act efectuat numai de o parte contractantă, fără consimţămîntul celeilalte părţi, atrăgea după sine pierderea dreptului contractual.

aceluia, va trebui să plătească (pentru fiecare persoană) sechestrată o jumătate mină de argint[145].

115. Dacă un om a primit de la altul cereale sau bani şi a luat de la el o persoană ca zălog[146], dacă persoana care se află zălogită în casa creditorului a murit de moarte naturală, nu se naşte din această chestiune nici o pretenţie de drept.

116. Dacă persoana zălogită a murit în casa creditorului din pricina bătăilor sau a unui rău tratament, atunci stăpînul persoanei zălogite va trebui să dovedească vinovăţia creditorului său; dacă (cel mort) era copilul datornicului, atunci să fie omorît un copil al creditorului[147]; dacă era un sclav al debitorului, atunci să se plătească o treime de mină de argint şi să piardă dreptul la tot ceea ce dăduse[148].

117. Dacă cineva a intrat într-o datorie şi din această cauză şi-a vîndut soţia, fiul ori fiica pentru bani, sau i-a dat ca servi pentru datoria sa, aceştia vor lucra în casa creditorului sau arendaşului. În anul al patrulea vor trebui să fie puşi în libertate[149].

118. Dacă cineva a dat cu chirie un sclav sau o sclavă, iar arendaşul l-a vîndut mai departe pentru bani[150], stăpînul nu poate reclama[151].

119. Dacă cineva a făcut o datorie din care pricină şi-a vîndut pentru bani sclava care-i născuse copii, atunci el îi va plăti negustorului banii pe care i-a primit, iar sclava va fi eliberată[152].

---

[145] Orice abuz de putere era sancţionat. Sechestrarea cuiva după bunul plac atrăgea după sine amenda cu o jumătate mină de argint, adică treizeci de şeqeli (250 grame de argint).

[146] În caz de foamete, o familie dădea ca zălog pe unul din sclavi, iar dacă n-avea sclavi pe unul din copii sau chiar soţia, care erau obligaţi să muncească la cel avut pînă se stingea datoria făcută.

[147] Aici avem de a face cu legea talionului: „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte".

[148] Bietul sclav era evaluat numai la 20 de şeqeli, căci o mină întreagă avea 60 de şeqeli

[149] Soţia şi copiii deveneau sclavi numai trei ani. De aceea, bogătaşii aveau grijă să nu împrumute o sumă ce ar fi îndreptăţit ţinerea în robie a cuiva mai mult de trei ani.

[150] Cf. *Exod.*, 21, 2—11; *Deut.*, 15, 12—18.

[151] Sclavii erau socotiţi ca o marfă, căci erau vînduţi şi cumpăraţi ca orice obiect.

[152] Sclava care năştea copii stăpînului avea mai multe drepturi decît ceilalţi robi. În articolele ce vor urma se va vedea că ea devenea liberă.

120. Dacă un om şi-a depus cerealele spre păstrare în casa altuia şi în hambar s-a descoperit o gaură, fie că proprietarul a (făcut-o) ca să deschidă hambarul şi să ia cerealele, fie că el a tăgăduit cu totul cerealele care-i fuseseră depuse spre păstrare, atunci proprietarul cerealelor va declara exact, în faţa unui zeu, cerealele sale, iar stăpînul casei va plăti depunătorului îndoit cerealele pe care le-a primit [153].

121. Dacă cineva îşi depune cerealele sale spre păstrare în casa altuia, va plăti anual pentru un *gur*, cinci *ku* de cereale drept plată pentru magazie.

122. Dacă cineva va încredinţa altuia spre păstrare argint, aur, sau altceva, va trebui să însemneze cu semne tot ceea ce el voieşte să dea şi să încheie o învoială (scrisă) şi (numai apoi) să le încredinţeze [154].

123. Dacă el a dat spre păstrare, fără semne şi învoială scrisă şi acolo unde a predat i s-a tăgăduit (ceea ce a dat), nu se naşte din această materie nici o pretenţie de drept [155].

124. Dacă cineva a dat spre păstrare altcuiva argint, aur, sau altceva, în faţa martorilor şi apoi i se tăgăduieşte primirea, atunci acel (care a dat) va dovedi şi tot ceea ce i s-a tăgăduit, i se va restitui dublu [156].

125. Dacă cineva a dat spre păstrare un bun dintr-ale sale, însă bunul s-a pierdut acolo unde a fost depus, împreună cu alte bunuri ale proprietarului casei, din pricina unui furt sau

---

[153] Dovedirea prin jurămînt că cereale au fost date în păstrare atrăgea după sine plata îndoită din partea tăgăduitorului. Tribunalul de la templu, unde se făcea jurămîntul, avea mulţi clienţi, după cîte am văzut pînă aici. Cf. *Exod.*, 22, 7—9.

[154] Depozitarea de obiecte preţioase trebuia să se facă numai pe bază de acte scrise, iar obiectele să fie însemnate. Articolul de faţă arată o lungă perioadă de experienţă de viaţă citadină, dacă s-a ajuns să se legifereze întocmirea de acte, pentru a se evita discuţii şi procese.

[155] Lipsa actului scris excludea procesele şi plîngerile din partea celui păgubit.

[156] Deşi în articolul precedent se arată că neîncheierea de acte scrise nu mai îngăduia nici o pretenţie de drept, totuşi Codul admite şi dovedirea numai cu martori. Lucrul este foarte explicabil, căci se putea ca într-un cîmp departe, unde nimeni nu ştia să scrie, să nu se fi putut încheia acte scrise. Dovedirea cu martori atrăgea plata dublă din partea celui ce tăgăduise.

unei spargeri, în acest caz stăpînul casei, din a cărui neglijență s-a pierdut ceea ce-i fusese încredințat spre păstrare, va răsplăti pe de-a întregul pe stăpînul bunului[157]. Stăpînul casei va căuta bunul pierdut și-l va lua el de la fur.

126. Dacă bunul cuiva nu s-a pierdut, dar el totuși susține: „Mi s-a pierdut bunul", înșelînd astfel consiliul comunal[158], atunci consiliul comunal va aduce (cazul) înaintea zeului, cum că bunul nu s-a pierdut, iar (înșelătorul) va plăti consiliului comunal dublul pretenției sale[159].

127. Dacă cineva și-a întins mîna asupra unei hierodule[160] sau contra soției altuia[161] și nu există martori, omul acela va fi dus în fața judecătorilor și i se va tunde jumătate din părul de pe fața capului[162].

128. Dacă cineva și-a luat lui soție, fără să încheie cu dînsa un act (scris), această femeie nu-i este soție[163].

129. Dacă soția unui bărbat a fost prinsă asupra faptului cînd se afla cu un alt bărbat, ambii vor fi legați și aruncați în apă. Dacă soțul[164] vrea să-și lase soția cu viață, atunci și regele va lăsa cu viață pe servul său[165].

130. Dacă un bărbat a siluit pe soția altuia, culcîndu-se în patul ei, soție care nu cunoscuse încă bărbat[166], ci locuia încă în casa părinților ei, și a fost prins în flagrant delict, bărbatul acela va fi omorît, femeia însă va fi lăsată liberă[167].

---

[157] Numai în caz de spargere dovedită a casei sale, cel ce primise un obiect în păstrare era obligat să restituie valoarea obiectului în litigiu.

[158] În babiloniană, „poartă", dar pus în comparație cu *Rut*, 3, 11 și 4, 10 se obține ideea de „sfat comunal".

[159] Cf. nota 153.

[160] Din slujba templului.

[161] Adică a acostat pe femeia cuiva.

[162] Spre a fi făcut de rușine în fața societății.

[163] Ca și la ebrei, babilonienii nu începeau o căsnicie fără un act scris.

[164] După vorbirea babiloniană, soțului i se spunea „stăpînul soției". Un soț, din milă sau altceva, putea să consimtă ca soția lui infidelă să nu fie înecată, ci numai să plece de la dînsul.

[165] Dacă soțul își lăsa soția cu viață, prin lege, regele arăta că și el, care-i stăpînul tuturor supușilor săi, iartă de moarte pe făptaș. Cf. și *Deut.*, 22, 22.

[166] Deși locuia cu părinții săi, totuși logodnica era socotită soția viitorului ei bărbat.

[167] Cf. *Deut.*, 22, 23—27.

131. Dacă femeia unui bărbat este învinuită de bărbatul său, dar ea n-a fost prinsă cînd dormea cu un alt bărbat, atunci va jura în fața unui zeu și se va reîntoarce la casa ei[168].

132. Dacă despre o femeie a unui bărbat oarecare se vorbesc lucruri rele, dar ea n-a fost prinsă cînd dormea cu un alt bărbat, pentru (a convinge pe) soțul ei se va afunda în apă[169].

133. Dacă cineva a fost prins și dus (în robie) iar în casa lui a rămas ceva de ale mîncării, atunci (soția sa)... va pă(zi avutul) lor și (nu va) intra (într-o altă casă)[170].

134. Dacă cineva a fost prins și luat (în robie), iar în casa lui n-a rămas nimic de mîncare, atunci soția sa poate merge în casa altuia; femeia aceea n-are nici o vină[171].

135. Dacă cineva a fost prins și luat, iar în casa lui n-a rămas nimic de mîncare... soția sa a mers la casa altuia și chiar a născut copii, iar după aceea se reîntoarce soțul ei și ajunge în oraș, atunci această femeie se reîntoarce la întîiul ei soț, iar copiii rămîn la tatăl lor[172].

136. Dacă cineva a părăsit orașul său și a fugit iar după aceea femeia lui s-a dus în casa altuia; dacă omul acela se reîntoarce și vrea să-și reia soția, fiindcă el a urît orașul și s-a refugiat, femeia refugiatului nu se va mai reîntoarce la el[173].

---

[168] Jurămîntul în fața unui zeu, deci la tribunalul de la templu, prin care se mărturisea inocența, aducea după sine disculparea femeii.

[169] Mai mult decît jurămîntul la templu, în stabilirea nevinovăției unei femei era obișnuită ordalia apei, adică femeia trebuia să stea sub apă un interval de cîteva minute. Dacă nu se îneca era socotită nevinovată. Cf. și art. 2 din Codul de față.

[170] Soția celui căzut în luptă prizonier, dacă avea cu ce trăi nu putea să se remărite. Ea trebuia să aștepte, căci de obicei prinșii reușeau să scape și să vină la casele lor.

[171] Soția celui căzut prizonier la inamic, dacă n-avea mijloace de existență putea să se recăsătorească.

[172] Părăsirea soției din forță majoră nu implica pierderea ei, chiar dacă dispărutul soț lipsea mai mulți ani.

[173] Părăsirea soției cu premeditare aducea după sine desfacerea de drept a căsătoriei. Soția se putea recăsători și dacă soțul se reîntorcea după un număr de ani, el nu mai putea cere ca fosta lui soție să-și lase actualul soț.

137. Dacă cineva intenționează să părăsească o sugetu care i-a născut copii sau o naditu[174] de la care a avut copii, va restitui femeii aceleia dota și jumătate (?) din cîmp, grădină și (altă) proprietate, (cu care) ea își va crește copiii. Îndată ce copiii s-au făcut mari, i se va da și ei o parte din ceea ce fusese dat pentru copii ca moștenire și poate să se căsătorească cu alt bărbat.

138. Dacă cineva voiește să-și gonească (prima) soție de la care n-are nici un copil, îi va da bani în valoarea zestrei ei[175] împreună cu dota cu care a venit din casa tatălui ei, pe care i-o va restitui complet și numai după aceea o va izgoni.

139. Dacă zestrea nu a existat, atunci i se va da o mînă de argint ca plată de despărțire.

140. Dacă cel în cauză este un mușkenu, atunci va plăti a treia parte dintr-o mină de argint[176].

141. Dacă soția unuia, care însă locuiește în casa soțului ei, este forțată să plece (de la el)[177] (pentru că ea) face cumpărături, ruinează casa, își neglijează soțul etc., atunci trebuie să se facă dovada (acestui lucru). Dacă bărbatul a declarat că vrea s-o izgonească, poate să divorțeze și nu-i va da nimic pentru drum ca plată de despărțenie. Dacă soțul a declarat că nu vrea s-o

---

[174] O categorie de hierodule, din multele care se aflau pe lîngă templele babiloniene. Nu știm dacă ele serveau căsătorite la templu sau se căsătoreau după ce se retrăgeau din ordinul din care făcuseră parte. Credem că ele serveau căsătorite și retragerea din ordin era sancționată. Cf. și art. 110.

[175] Cînd soțul voia să-și lase soția, o putea face în schimbul unei sume de bani. După articolul de față, ar părea că suma ce trebuia să plătească era egală cu zestrea ei, adică cu ce i se cuvenea din averea ce soții făcuseră împreună.

[176] Diferența între *amelu* (oamenii născuți liberi) și *mușkenu* (oamenii deveniți liberi prin răscumpărare) era destul de evidentă. Cuvîntul babilonian *amelu* este citit și *awilu*, *awelum*. Cuvîntul *mușkenu* a fost tradus: A. Poebel: „om supus" — cf. A. Heidel, *The system of the quadriliteral verb in Akkadian*, p. 9, nota 7; G. R. Driver și J. C. Miles: „țăran", în *The Babylonian Law*, vol. 1, pp. 90—95. Ei cred că mușkenu era un om dependent de palat, părere la care se atașează și J. Diakonoff, EOS, 48 (1956), p. 37 sq.; J. T. Meek: „om comun sau cetățean particular", în ANET ^{2}, p. 166, nota 44, dar Speiser spune că niciodată *mușkenu* n-a fost un cetățean particular („Orientalia", vol. 27, 1958). Concluzia lui A. Speiser este că ei erau niște „dependenți de stat".

[177] Cînd o femeie se dovedea neaptă pentru a conduce un menaj, soțul își lua altă femeie, iar soția devenea sclavă.

izgonească, poate să-şi ia altă soţie, iar femeia aceea va rămîne numai ca sclavă în casa soţului său.

142. Dacă o soţie capătă o aşa de mare aversiune faţă de soţul său, încît îi zice: „Tu nu meriţi să mai trăieşti cu mine“, atunci consiliul comunal va face o cercetare asupra ei cu privire la greşelile pe care le-ar comite; dacă ea s-a păzit şi n-are nici o vină, dar bărbatul ei pleacă şi o neglijează prea mult, femeia aceea n-are nici o vină; ea îşi va primi dota ei şi se va reîntoarce în casa tatălui său.

143. Dacă însă ea nu se îngrijeşte (de casă şi) pleacă, îşi ruinează casa şi-şi neglijează soţul, atunci femeia aceea va fi aruncată în apă[178].

144. Dacă un bărbat şi-a luat o naditu[179], care naditu a dat soţului ei o sclavă[180] cu care el a făcut copii; dacă acest bărbat intenţionează să-şi ia o sugetu[181] nu-i este permis acestui bărbat (să facă astfel) şi deci nu-şi va lua o sugetu.

145. Dacă cineva şi-a luat o soţie, care nu a născut copii, iar el intenţionează să-şi ia o sugetu (şugatu), poate să facă acest lucru, adică să-şi aducă în casă o sugetu[182] dar aceasta nu va sta pe picior de egalitate cu soţia.

146. Dacă cineva şi-a luat o soţie, iar aceasta a dat soţului său o sclavă care i-a născut copii, prin care (fapt sclava) s-a făcut egală cu stăpîna ei, stăpîna nu o poate vinde fiindcă a născut copii. Îi va face însă un semn de sclavă şi atunci va fi numărată printre servitoare[183].

147. Dacă ea (sclava) n-a născut copii, atunci stăpîna o poate înstrăina pentru bani.

---

[178] Cînd o femeie se dovedea prea uşuratică în conducerea unei case, încît lucrul era prea evident, după Cod urma să fie înecată.

[179] Cf. nota 174.

[180] Dacă soţia n-avea copii, ea dădea soţului o sclavă cu care să aibă copii. Aşa a făcut Sara, soţia lui Abraham. Neavînd copii i-a dat lui Abraham pe sclava sa Agar. Cf. *Gen.*, 16, 1—3 sq.

[181] Aici pare că sugetu înseamnează concubină sau a doua soţie.

[182] A doua soţie.

[183] Prin naşterea de prunci, sclava devenea liberă şi nu mai putea fi vîndută de stăpîna sa. Dacă era insolentă cu adevărata soţie era însemnată (cu fierul) şi socotită printre servitoare.

148. Dacă cineva şi-a luat o soţie, care a căzut bolnavă de boala lahbu[184]; dacă intenţionează (în acest caz) să-şi ia o a doua soţie, poate să şi-o ia. Pe soţia sa care a căzut în boala lahbu nu poate s-o izgonească, ci o va interna într-o casă, pe care i-o va construi. Aici va locui ea şi va fi întreţinută pe tot timpul cît va trăi.

149. Dacă femeia aceea nu voieşte să mai rămînă în casa soţului său, atunci el îi va restitui în întregime dota pe care ea a adus-o din casa părintelui său şi este liberă să plece.

150. Dacă cineva a dăruit femeii sale cîmp, grădină sau avere mişcătoare şi i-a făcut şi un act, după moartea soţului său, copiii ei nu pot ridica nici o pretenţie contra sa. Mama poate lăsa dreptul de moştenire copilului ei pe care-l iubeşte (mai mult); nu o poate lăsa, însă, unui frate al ei[185].

151. Dacă o femeie care locuieşte în casa unui bărbat, pentru ca un creditor al ei să nu trateze cu ea direct (poate) delega pe bărbatul său, prin contract, să întocmească actele; dacă asupra acelui bărbat apăsa o datorie înainte ca el să fi luat pe femeia aceea, atunci creditorul nu va trata cu soţia lui; dacă însă femeia contractase o datorie, înainte ca să fi venit în casa bărbatului, atunci creditorul nu va trata cu soţul[186].

152. Dacă femeia aceea după ce a intrat în casa soţului a făcut o (nouă) datorie la (celelalte) sarcini ale ei, atunci ambii vor plăti pe creditori[187].

---

[184] O boală pînă azi neidentificată, dar probabil incurabilă.

[185] După moartea bărbatului, soţia care poseda un act (un testament) de la soţ, prin care-i dăruia un bun mobil sau imobil, nu putea fi supărată de copii în nici un fel. Ei împărţeau averea tatălui, din care se scădea partea donată mamei. Aceasta din urmă putea s-o lase unuia dintre fii, pe care-l iubea mai mult, dar în nici un caz n-o putea lăsa în afară de copii pentru ca moştenirea să nu treacă în altă familie.

[186] Pentru datoriile contractate după căsătorie, o femeie putea să dea procură soţului să trateze în numele ei. Dacă soţul avea o datorie contractată înainte de căsătorie, atunci soţia sa n-avea de-a face întru nimic cu creditorii soţului ei. De asemenea, dacă soţia avea o datorie făcută înainte de căsătorie, soţul nu putea să se amestece. Singură soţia încheia actele de radiere a datoriei. Pe cît se vede, femeia babiloniană avea dreptul de a încheia anumite acte.

[187] Datoria făcută de o femeie babiloniană după căsătorie era suportată şi de bărbat, în mod egal.

153. Dacă o femeie şi-a omorît soţul din pricina unui alt bărbat, femeia aceea va fi spînzurată.

154. Dacă cineva a cunoscut pe fiica sa[188] va fi dat afară din oraş.

155. Dacă un om a căsătorit pe fiul său cu o logodnică pe care fiul a cunoscut-o, iar după aceea se culcă el (tatăl) cu dînsa, dar este prins, acel om va fi legat şi aruncat în apă.

156. Dacă cineva a căsătorit pe fiul său cu o logodnică pe care fiul său n-a cunoscut-o, însă s-a culcat el cu dînsa şi a fost prins, omul acela va plăti o jumătate de mină de argint şi-i va restitui complet ceea ce a adus din casa tatălui ei. Un bărbat care o vrea poate să se căsătorească cu dînsa.

157. Dacă cineva, după moartea tatălui, s-a culcat cu mama sa, ambii vor fi arşi[189].

158. Dacă cineva, după moartea tatălui său, este prins cu mama vitregă, care născuse copii (cu tatăl său), acel om va fi gonit din casa părintească.

159. Dacă cineva, care a trimis daruri la casa socrului său, plătind preţul de cumpărare[190], şi-a pus ochii pe altă femeie, (pentru care) a zis socrului: „Nu-ţi mai iau pe fiica ta“, atunci tatăl fetei va lua (reţine) tot ceea ce i s-a dat.

160. Dacă cineva a trimis daruri în casa socrului său şi a dat şi preţul de cumpărare, (însă) tatăl fetei spune: „Nu-ţi mai dau pe fiica mea“, va restitui dublu tot ceea ce i s-a dat.

161. Dacă cineva a trimis daruri la casa socrului său şi a dat şi preţul de cumpărare, dar un prieten l-a pîrît, din care pricină socrul său a zis către cel ce cumpărase pe fiica sa: „Nu poţi să mai iei pe fiica mea“, atunci el (socrul) va restitui dublu tot ceea ce i s-a dat, iar fiica sa nu se poate căsători cu prietenul.

162. Dacă cineva şi-a luat lui soţie, care i-a născut copii, însă mai tîrziu moare, atunci tatăl ei nu va putea invoca nici o pretenţie asupra dotei, căci ea aparţine copiilor ei[191].

---

[188] Adică comitea crima de incest.

[189] Incestul cu mama era, probabil, considerat cel mai grav.

[190] La semiţii antici femeile se cumpărau. Dacă un logodnic refuza să se mai căsătorească cu cea pe care o cumpărase, pierdea preţul dat, precum şi darurile făcute socrilor.

[191] Dacă o soţie murea de tînără, dar rămînea cel puţin un copil după dînsa, dota rămînea soţului, care la rîndu-i n-o putea lăsa decît copiilor.

163. Dacă cineva şi-a luat lui soţie, însă cînd aceasta a murit nu i-a lăsat nici un copil; dacă preţul de cumpărare, pe care omul acela îl plătise socrului său îi fusese restituit (de socru), atunci soţul nu poate avea nici o pretenţie asupra dotei soţiei sale. Dota aparţine casei tatălui ei[192].

164. Dacă socrul său nu i-a restituit preţul de cumpărare, atunci el va opri din dota ei (soţiei) suma preţului de cumpărare şi va da (restitui) dota casei tatălui ei.

165. Dacă cineva dăruieşte fiului său prim-născut, al cărui ochi este plăcut[193], cîmp, grădină, sau casă şi-i va face şi în scris, după moartea tatălui, cînd vin toţi fraţii să împartă moştenirea, el îşi va lua dania şi numai după scăderea acesteia, fraţii vor împărţi în bucăţi egale averea casei părinteşti.

166. Dacă cineva şi-a căsătorit toţi copiii pe care i-a născut, afară de cel mai mic, pe care nu l-a căsătorit, după moartea tatălui lor, cînd fraţii se împart, vor pune la o parte, în afară de partea celui mic din averea casei părinteşti şi preţul de cumpărare pentru femeia fratelui mai mic, cu care el îşi va lua lui femeie.

167. Dacă cineva şi-a luat lui soţie, cu care a avut copii, dar care a murit, iar după moartea ei, el şi-a luat alta, cu care a avut iarăşi copii, atunci după moartea tatălui copiii nu se împart după (averea) mamelor. Ei iau dotele mamelor (şi le contopesc), împărţind averea casei părinteşti în părţi egale[194].

168. Dacă un om intenţionează să-şi dezmoştenească un copil şi zice judecătorilor: „Vreau să-mi dezmoştenesc copilul", judecătorii vor cerceta acţiunea sa şi dacă copilul n-are nici o vină grea pe care ar fi comis-o, aşa încît să poată fi dezmoştenit, atunci tatăl nu-l poate dezmoşteni[195].

169. Dacă însă el a comis contra tatălui său o greşeală mare, aşa încît să poată fi dezmoştenit, de prima dată el va fi iertat.

Tatăl fetei nu putea să ceară dota ce dăduse fiicei, căci aparţinea copiilor decedatei.

[192] Murind o soţie, fără să lase copii, dota se întorcea la familia ei, adică la părinţii sau fraţii săi.

[193] Adică cel la care ţinea mai mult. De obicei, cel la care părinţii ţineau mai mult era primul născut.

[194] Aci *Codul lui Hammurabi* se deosebeşte de codul civil modern, unde copiii împart averea după mame.

[195] Aici Codul frînează puţin puterea despotică a părinţilor.

Dacă o comite şi a doua oară, atunci tatăl poate să-l dezmoştenească.

170. Dacă un om a avut copii cu (prima) lui soţie şi a avut copii şi cu sclava sa, iar el (tatăl), în timpul vieţii, a zis copiilor cu sclava: „Voi sînteţi copiii mei“, atunci ei se vor număra în rîndul copiilor cu (prima) soţie. După ce tatăl a murit, copiii soţiei şi ai sclavei împart în mod egal averea casei părinteşti. Moştenitorul [196], fiul (primei) soţii, îşi va alege şi lua partea sa.

171. Dacă tatăl n-a spus copiilor născuţi din sclavă în timpul vieţii sale: „Copiii mei“ (sînteţi), atunci copiii sclavei nu vor împărţi cu copiii (primei) soţii averea casei părinteşti, după moartea tatălui. În acest caz sclava şi fiii ei îşi vor căpăta libertatea. Copiii (primei) soţii nu vor putea să ridice nici o pretenţie de stăpînire asupra copiilor sclavei. Soţia (primă) îşi va lua dota şi darurile pe care soţul ei i le dăduse şi care sînt notate în scris pe un document şi va locui în casa bărbatului ei. Atît cît va trăi, ea va avea uzufructul; nu va putea să le înstrăineze pentru bani, căci moştenirea aparţine copiilor ei [197].

172. Dacă soţul nu i-a dat nici un dar, atunci i se va restitui complet dota sa, iar din averea casei soţului său va primi o parte cît o moştenire. Dacă copiii o forţează să plece din casă, atunci judecătorii vor cerceta pricina ei şi vor aplica copiilor o pedeapsă. Femeia aceasta nu va părăsi casa soţului [198].

Dacă această femeie intenţionează ea să iasă, atunci ea va lăsa copiilor darul pe care i l-a lăsat soţul său. Ea va lua numai dota (cu care a venit) din casa părinţilor ei şi se va căsători cu soţul care-i va fi alesul inimii sale.

---

[196] Este vorba de fiul prim-născut cu soţia cea dintîi. Cum am văzut din articolele de mai sus, primul născut se bucura de privilegii mai mari decît ceilalţi fraţi ai săi. La ebrei, primul născut devenea capul familiei, în cazul decesului tatălui. Dreptul de prim-născut îl avea copilul născut din soţia legitimă, iar nu cel din concubine (sclave). Aşa se explică de ce Ismael, primul născut al lui Abraham, n-a avut întîietate faţă de Isaac, născut mai pe urmă din soţia legitimă (Sara). Cf. *Gen.*, 21, 10.

[197] Dacă un tată nu recunoştea copiii pe care-i născuse sclava, ei nu moşteneau nimic din averea tatălui; în schimb, după moartea tatălui, atît sclava cît şi copiii ei căpătau libertatea. Copiii cu prima soţie nu aveau nici un drept asupra celor născuţi din sclavă. După moartea soţului, prima soţie avea numai uzufructul dotei sale şi a bunurilor lăsate ei de către soţ.

[198] Copiii nu puteau să alunge din casă pe mama lor. Dacă s-ar fi găsit vreun scelerat, apoi acela suferea rigorile legii.

173. Dacă femeia aceasta a născut copii şi acolo unde s-a dus, cu soţul ei de mai tîrziu, iar apoi a murit, dota ei va fi împărţită între copiii de la primul soţ şi cei ai celui de al doilea.

174. Dacă ea nu a mai avut copii cu soţul său de mai tîrziu, dota ei va fi moştenită numai de copiii cu primul bărbat.

175. Dacă sclavul unui palat sau sclavul unui muşkenu s-a căsătorit cu fiica unui om liber, cu care are copii, stăpînul sclavului nu poate să aibă nici o pretenţie de ascultare de la copiii fiicei unui om liber[199].

176. Dacă sclavul unui palat sau sclavul unui muşkenu s-a căsătorit cu fiica unui om liber şi cînd s-au căsătorit ea a venit cu dota din casa părintească în casa sclavului palatului[200] sau clavului unui muşkenu; după ce s-au unit şi au făcut o casă[201], au dobîndit avere mobilă, după care a murit sclavul palatului sau al lui muşkenu, atunci fiica omului liber îşi ia dota sa, iar ceea ce ea şi soţul său au cîştigat după unirea lor se va împărţi în două. O jumătate o va lua stăpînul sclavului, iar cealaltă jumătate o va lua fiica omului liber, pentru copiii ei.

176 a. Dacă fiica celui liber n-a avut nici o dotă, atunci tot ceea ce ea şi soţul ei au cîştigat după ce s-au unit va fi împărţit în două. O jumătate o va lua stăpînul sclavului, iar cealaltă jumătate o va lua fiica omului liber pentru copiii ei.

177. Dacă o femeie văduvă, ai cărei copii sînt minori, intenţionează să meargă în casa altuia[202], nu poate să meargă fără învoirea judecătorilor. Cînd ea merge în casa altuia, judecătorii vor cerceta situaţia casei primului ei soţ pe care apoi o vor încredinţa ei şi noului ei soţ, cînd vor întocmi şi un act. Aceştia vor păstra casa şi vor creşte pe minori, iar obiectele nu le vor înstrăina pentru bani. Cumpărătorul care cumpără uneltele copiilor unei

---

[199] Curios, sclavii se puteau căsători cu femei libere.
[200] Palatul, adică serviciul administrativ al unei cetăţi, avea sclavii săi.
[201] Adică au întemeiat un cămin, punînd bazele unei familii.
[202] Să se remărite.

văduve își pierde banii, căci bunurile (lor) se reîntorc la proprietarul lor (adevărat)[203].

178. Dacă o vestală, hierodulă sau slujitoare la templu, al căror tată le-a dăruit o dotă și le-a făcut și înscris, nehotărînd însă pe documentul scris cine o va moșteni acolo unde îi va plăcea să se stabilească și nici nu i-a prescris dreptul de a dispune ulterior, atunci frații ei, după moartea tatălui lor, îi vor lua cîmpul și grădina, însă îi vor da, după valoarea părții ei, întreținerea, uleiul și hainele, făcînd-o mulțumită[204].

Dacă frații ei nu-i dau, după valoarea părții ei, întreținerea, uleiul și îmbrăcămintea, făcînd-o nemulțumită, atunci ea va da cîmpul și grădina ce i se cuvine unui arendaș oarecare, iar arendașul o va întreține. Cîmpul, grădina și tot ceea ce i-a dat tatăl, le va folosi atît cît va trăi; nu le poate înstrăina pentru bani și nici dărui altuia, căci moștenirea sa aparține fraților ei.

179. Dacă unei vestale, hierodule sau slujitoare la templu i s-a dăruit de tatăl său o dotă, făcîndu-i și un act scris, în care el stabilește în scris că moștenirea să-i fie dată acolo unde ea voiește să se dedice și-i dă și dreptul ca după moartea tatălui său să dispună de moștenire și să o dedice cui va voi, atunci frații ei nu pot să mai ridice nici o pretenție contra ei.

180. Dacă un tată n-a dăruit fiicei sale, hierodulă sau vestală(?) nici o dotă, după moartea tatălui ei ea va primi din averea casei părintești, o parte cît o moștenire și atît cît trăiește are numai dreptul de uzufruct. Moștenirea ei aparține fraților ei.

181. Dacă un tată n-a dăruit nici o dotă unei naditu, quadiștu sau zermașitu[205], consacrată unui zeu, după moartea tatălui

---

[203] O femeie rămasă văduvă, cu copii minori, nu se putea recăsători decît în baza unei sentințe judecătorești, care întocmea inventarul averii rămase la moartea tatălui minorilor. Acest inventar împreună cu copiii îl încredințau noilor soți. Nici un bun inventariat nu putea fi înstrăinat. Cine s-ar fi hazardat să cumpere asemenea obiecte pierdea banii, căci lucrurile aparțineau copiilor.

[204] Averea imobilă nu se putea înstrăina din cuprinsul familiei. De aceea, după moartea tatălui, frații hierodulelor le luau bunurile imobile și le dădeau în schimb contravaloarea. Dacă frații nu dădeau contravaloarea, atunci hierodula închiria partea sa din averea imobilă, dar numai pînă la moarte.

[205] Cf. notele 64 și 136.

său aceasta va primi o treime din dreptul de moştenire din averea părintească, pe care o va folosi numai cît va trăi. Moştenirea sa aparţine fraţilor ei.

182. Dacă un tată n-a dăruit nici o dotă fiicei sale, hierodulă a lui Marduk din Babilon [206] şi nici nu i-a făcut vreun act, după moartea tatălui ei, ea va primi din averea casei părinteşti, odată cu fraţii săi, o treime din dreptul său de moştenire, care însă nu i se va socoti o feudă [207]. Hierodula lui Marduk va lăsa moştenirea ei cui va voi.

183. Dacă un tată a dăruit o dotă fiicei sale, care este o sugetu, pe care ea o dă unui bărbat; dacă (tatăl) i-a făcut act, după moartea tatălui său ea nu mai primeşte nici o parte din averea casei părinteşti.

184. Dacă un om n-a dăruit nici o dotă fiicei sale, care este o sugetu, şi (deci) nici ea n-a dat nimic vreunui bărbat, atunci fraţii ei, după moartea tatălui lor, îi vor dărui o dotă din averea casei părinteşti pe care s-o dea şi ea unui soţ [208].

185. Dacă un om a adoptat un copil mic, cu numele său (?) pe care l-a crescut mare, atunci acest copil înfiat nu mai poate fi reclamat de nimeni [209].

186. Dacă un om a adoptat un copil mic şi îndată după ce l-a adoptat se găsesc tatăl şi mama (sa adevărată), atunci acest copil va fi redat casei tatălui său.

---

[206] Marduk era zeul suprem al oraşului Babilon şi a tot regatul. Se pare că hierodulele ce serveau la templul său aveau mai multe drepturi decît cele de la templele altor zei, de vreme ce articolul de faţă vorbeşte special de ele. O treime din dreptul ei de moştenire, hierodula lui Marduk îl putea testa cui voia.

[207] Adică va avea drept de proprietate totală, nu numai de uzufruct, cum era cazul cu celelalte hierodule amintite mai sus.

[208] Hierodula care primea dotă nu mai avea nici un drept de moştenire, după moartea tatălui. Fraţii ei împărţeau tot. Dacă nu primise dotă, atunci fraţii ei îi constituiau o dotă cu care ea se putea căsători. Dacă ea se întîmpla să moară fără copii, dota se reîntorcea la fraţii ei.

[209] Dacă cineva adopta un copil găsit şi-l creştea pînă se făcea mare, dacă după aceea se descoperea tatăl şi mama, aceştia din urmă nu mai puteau să pretindă înapoierea copilului. Dacă însă îndată după adopţiune se descopereau adevăraţii părinţi ai copilului, adoptanţii trimiteau copilul la adevăraţii lui părinţi.

187. Copilul unui eunuc sau al unui funcţionar al palatului sau al unei vestale nu poate fi reclamat[210].

188. Dacă un meşteşugar a primit un copil să-l crească şi l-a învăţat meseria sa, nimeni nu poate să i-l mai reclame.

189. Dacă nu l-a învăţat meseria, atunci va reîntoarce copilul crescut tatălui său.

190. Dacă cineva a adoptat un copil mic şi l-a crescut, dar nu l-a numărat (niciodată) între copiii săi, atunci va reîntoarce copilul în casa tatălui său[211].

191. Dacă un om a adoptat un copil mic pe care l-a crescut şi i-a făcut o casă[212] şi după aceea a avut copii şi şi-a pus în gînd să gonească copilul crescut, copilul nu va pleca cu mîna goală[213]. Părintele care l-a crescut îi va da din proprietatea sa o treime din moştenirea ce i s-ar fi cuvenit şi apoi îi va da drumul. Din cîmp, grădină sau casă, nu este obligat să-i dea (nimic).

192. Dacă copilul unui eunuc sau copilul unei vestale (?) a zis tatălui său sau mamei care l-a crescut: „Tu nu eşti tatăl meu. Tu nu eşti mama mea“, să i se taie limba.

193. Dacă copilul unui eunuc sau copilul unei vestale (?) a descoperit casa tatălui său (adevărat) şi atunci a căpătat aversiune faţă de tatăl sau mama care l-au crescut şi apoi a plecat la casa tatălui său, să i se scoată un ochi.

194. Dacă un om şi-a dat copilul unei doici şi copilul a murit în braţele doicii, iar doica a îngrijit un alt copil, fără învoirea tatălui şi mamei (adevăratului copil), să se dovedească acest

---

[210] Probabil că toţi oamenii din serviciul palatului regal trebuiau să fie fără familii grele, ca să-şi pună toată puterea de muncă în slujba domnitorului. De aceea, dacă cineva adopta un copil găsit şi se descoperea apoi că tatăl său este un eunuc sau funcţionar al palatului ori o hierodulă, copilul rămînea la părinţii adoptivi.

[211] Cineva putea creşte un copil fără să-l adopte. În acest caz tatăl adevărat oricînd putea să-şi revendice copilul.

[212] Adică s-a căsătorit, formîndu-şi un cămin.

[213] Dacă după ce a adoptat un copil străin, tatăl a început să aibă copiii lui proprii şi deci ar voi să izgonească pe cel adoptat, o poate face dar dîndu-i o treime din dreptul de moştenire al unui copil al său propriu. Această treime din avere consta din bani şi obiecte ori vite, nu însă din pămînt, grădină sau casă.

lucru. Fiindcă ea a îngrijit un alt copil fără învoirea tatălui şi a mamei, să i se taie pieptul[214].

195. Dacă un copil va lovi pe tatăl său să i se taie mîna[215].

196. Dacă cineva a scos ochiul unui om liber să se scoată şi al lui[216].

197. Dacă cineva a rupt osul altuia, să-i fie rupt şi al lui[217].

198. Dacă el a spart ochiul sau osul unui muşkenu[218], să plătească o jumătate (?) de mină de argint.

199. Dacă el a spart ochiul sau osul unui sclav al altuia, atunci să plătească o jumătate din preţul de cumpărare (al sclavului).

200. Dacă cineva a scos dintele unui om egal cu el, să i se scoată şi dintele lui[219].

201. Dacă a scos dintele unui muşkenu, să plătească o jumătate de mină de argint.

202. Dacă cineva a tras o palmă unuia mai presus decît el, atunci în adunarea judecătorească să i se aplice şaizeci de lovituri cu vîna de bou[220].

203. Dacă un om liber a dat o palmă unui alt om liber cu care este egal, să plătească o mină de argint.

204. Dacă un muşkenu a dat o palmă unui alt muşkenu, să plătească zece şeqeli de argint.

205. Dacă sclavul cuiva a dat o palmă unui om liber, să i se taie o ureche.

---

[214] Dacă de teamă să nu fie acuzată că a ucis ea copilul dat ei spre alăptare, o doică creştea un alt copil, fără ştirea părinţilor al căror copil murise nu din vina ei, Codul prevedea să i se taie pieptul.

[215] Cf. şi *Exod*, 21, 15.

[216] Legea talionului.

[217] Cf. şi *Exod*, 21, 23—25; *Lev*., 24, 19.

[218] Babilonienii făceau mare deosebire de clasă. Un *amelu* = om liber, avea mult mai multe drepturi decît un *muşkenu* = om răscumpărat. Dacă unui om liber i se rupea un os, era rupt şi al celui ce i-l rupsese. Dacă era rupt osul unui *muşkenu*, plătea numai o jumătate de mină de argint. De sclavi, Codul poartă puţină grijă. În caz că un sclav era accidentat, lui i se plăteau numai zece şeqeli de argint, căci preţul de cumpărare al unui sclav era de douăzeci de şeqeli, iar în caz că lui i se rupsese un picior, Codul prevedea să i se dea jumătate din preţul de cumpărare.

[219] Cf. şi *Exod*, 21, 27; *Deut*., 19, 21.

[220] Deosebirea de clasă în societatea babiloniană era observată cu toată rigoarea.

206. Dacă, într-o încăierare, cineva loveşte pe altul şi-i face o rană, dacă va jura: „Nu l-am lovit cu intenţie", să plătească numai pe medic[221].

207. Dacă, din pricina loviturilor sale, rănitul a murit, de va jura (că n-a fost cu intenţie) şi dacă (cel mort) va fi fost om liber, va plăti o mină de argint.

208. Dacă este un muşkenu, va plăti o treime dintr-o mină de argint.

209. Dacă cineva a lovit pe fiica unui om liber, provocîndu-i avortul, atunci va plăti pentru fetus zece şeqeli de argint[222].

210. Dacă femeia a murit, i se va omorî şi lui o fiică[223].

211. Dacă cineva prin lovire a pricinuit avortul unei fiice de muşkenu, va plăti cinci şeqeli de argint.

212. Dacă acea femeie a murit, va plăti o jumătate de mină de argint.

213. Dacă a lovit pe sclava cuiva, pricinuindu-i un avort, va plăti doi şeqeli de argint.

214. Dacă sclava aceea a murit, el va plăti o treime dintr-o mină de argint.

215. Dacă un medic a făcut cuiva o operaţie grea cu cuţitaşul de bronz şi l-a însănătoşit sau a deschis cuiva orbita ochiului cu cuţitaşul de bronz, dar i-a vindecat ochiul, va primi zece şeqeli de argint[224].

216. Dacă el (operatul) era un muşkenu, va primi cinci şeqeli de argint.

---

[221] Dacă, după o încăierare, unul rămînea cu o rană, iar tribunalul constata că n-a fost lovit cu intenţie, atunci cel teafăr plătea accidentatului numai întreţinerea medicală.

[222] Cf. şi *Exod*, 21, 22—25.

[223] Legea talionului se aplica numai în cazul oamenilor liberi, căci pentru muşkenu şi sclavi era altă măsură. Aşa, de exemplu, dacă cineva lovea pe femeia unui muşkenu şi, avortînd, dînsa murea, atunci făptaşului nu i se ucidea o fiică, ci plătea numai o jumătate de mină de argint, iar dacă era o sclavă plătea o treime de mină, adică exact preţul de cumpărare, căci un sclav se vindea şi cumpăra cu douăzeci de şeqeli.

[224] Plecînd de la articolul 215, *Codul lui Hammurabi* devine mai mult un tarif, căci arată cît trebuie să i se plătească unui medic uman şi unui medic veterinar pentru diferitele operaţii pe care le făceau. Babilonienii făceau deosebire de clasă nu numai la drepturile individului, dar şi la plăţi. Aşa, de exemplu, pentru operaţia unui individ liber, medicul

217. Dacă însă era sclavul unui om, atunci stăpînul sclavului va plăti medicului doi şeqeli de argint.

218. Dacă un medic a făcut cuiva o operaţie grea cu cuţitaşul de bronz, dar omul acela a murit sau i-a deschis cuiva orbita ochiului cu cuţitaşul de bronz, însă a spart ochiul (pacientului), să i se taie şi lui mîna [225].

219. Dacă un medic a făcut cu cuţitaşul de bronz o operaţie grea sclavului unui muşkenu din care pricină acela a murit, va da un sclav în loc.

220. Dacă el i-a deschis orbita ochiului cu cuţitaşul de bronz, dar a spart ochiul (sclavului), va plăti în argint jumătate din preţul de cumpărare (al unui sclav).

221. Dacă un medic a vindecat osul rupt al unui om sau a însănătoşit tendonul bolnav al cuiva, pacientul va plăti medicului cinci şeqeli de argint.

222. Dacă este un muşkenu, va plăti trei şeqeli de argint.

223. Dacă este sclavul cuiva, atunci stăpînul sclavului va plăti medicului doi şeqeli de argint.

224. Dacă un medic de boi sau de asini a făcut o operaţie grea unui bou sau unui asin, şi l-a vindecat, atunci stăpînul boului sau asinului va plăti medicului o şesime de (şeqel) de argint ca onorariu [226].

225. Dacă el a făcut unui bou sau unui asin o operaţie grea, omorîndu-l, atunci el va plăti proprietarului boului sau asinului o pătrime din preţul de cumpărare.

226. Dacă un fierar a tăiat semnele distinctive de sclav unui rob, fără învoirea stăpînului sclavului, să i se taie şi mîna fierarului aceluia [227].

---

trebuia să primească zece şeqeli, pentru operaţia unui muşkenu lua jumătate, adică cinci şeqeli, iar pentru operaţia unui sclav lua numai doi şeqeli. Să se fi gîndit babilonienii la sclavi, sau se gîndeau tot la folosul celor nobili, căci aceştia plăteau pentru sclavi?

[225] După cum se vede, profesiunea de medic în Babilon nu putea să fie printre cele rîvnite.

[226] Medicii veterinari erau mai slab cotaţi decît cei umani. Aceasta se vede din tariful fixat de Cod.

[227] Pentru ca sclavii unui stăpîn să se deosebească de ai altuia, babilonienii obişnuiau să-şi marcheze sclavii, fiecare stăpîn avînd semnul său. Semnele acestea constau din înfierare, cum se face şi astăzi la vite, din tatuare şi mai ales dintr-o coafură specială. Stăpînii ţineau foarte mult

227. Dacă un om a înşelat pe un înfierător de sclavi ca să taie semnele de sclav ale unui rob, omul acela va fi omorît şi chiar în poarta sa înmormîntat[228] iar dacă înfierătorul de sclavi va jura (zicînd): „nu i-am tăiat intenţionat", va fi lăsat liber.

228. Dacă un constructor a clădit o casă pentru un om, (după ce) a terminat-o va da ca dar din partea sa omului aceluia cîte doi şeqeli de argint de fiecare *sar*[229] de casă[230].

229. Dacă un constructor a făcut o casă pentru cineva, dar n-a făcut lucrul destul de solid, încît casa pe care a făcut-o a căzut, omorînd pe proprietarul ei, atunci să fie omorît şi constructorul[231].

230. Dacă a fost omorît un copil al proprietarului casei, atunci să fie omorît şi un copil al constructorului.

231. Dacă a fost omorît un sclav al proprietarului casei, atunci să se ceară de la constructorul casei un sclav în loc.

232. Dacă (în dărîmare) au fost distruse bunuri, atunci va plăti tot ce s-a distrus şi deoarece casa pe care a clădit-o n-a fost solidă, de îndată ce s-a prăbuşit, atunci va reclădi casa care a căzut, pe cheltuiala sa proprie.

233. Dacă un constructor a zidit o casă pentru cineva, dar n-a făcut lucru trainic, fiindcă s-a prăbuşit un zid, acest constructor va întări zidul cu banii proprii.

234. Dacă un (construc)tor de corăbii a smolit[232] o corabie de şasezeci *gur* pentru cineva, îi va da doi şeqeli de argint ca dar din partea sa.

---

la semne, căci altfel riscau să-şi piardă robii. Tăierea coafurii unui sclav sau schimbarea semnului distinctiv cauza zarvă mare, dacă era făcută fără încuviinţarea stăpînului. De obicei, un fierar schimba semnul distinctiv al unui sclav, atunci cînd avea intenţia de a înstrăina pe scuns un rob al unui stăpîn.

[228] Uciderea şi înmormîntarea chiar în poarta casei era una din normele vechiului drept cutumiar. În epoca primară a antichităţii, omul îşi făcea singur dreptate. Pe cel care-l prindea furînd, îl ucidea şi-l îngropa chiar acolo unde furase. Dacă hoţul luase obiecte din casa unde ajuta să fie stins focul, prins asupra faptului, era aruncat chiar în acel foc şi lăsat să fie mistuit de flăcări.

[229] *Sar* era o măsură de suprafaţă, corespunzînd cu 35 ari.

[230] Obiceiul de a veni cu daruri, cînd cineva intră într-o casă nouă, pe cît se vede, este destul de vechi.

[231] După cum se vede, lucrul de mîntuială era aspru pedepsit.

[232] Pe timpul lui Hammurabi, o corabie se făcea din lemn şi după ce era gata se smolea, adică se vopsea cu un fel de catran, care oprea ca apa să ajungă la lemn şi să-l putrezească cu repeziciune.

235. Dacă un constructor de corăbii a smolit o corabie pentru cineva, dar nu şi-a făcut lucrul cu grijă, fiindcă chiar în anul acela corabia a început să ia apă (?), pricinuind pagube, atunci acest constructor de corăbii va desface barca şi o va întări pe cheltuiala sa proprie şi va da astfel proprietarului o corabie solidă.

236. Dacă cineva a închiriat corabia sa unui corăbier; dacă acest corăbier a fost fără de grijă, scufundînd sau distrugînd corabia, o va plăti stăpînului.

237. Dacă cineva a închiriat unui corăbier corabia sa, pe care (acesta) a încărcat-o cu cereale, lînă, ulei, curmale sau altceva, dacă acest corăbier a fost fără de grijă, scufundînd sau distrugînd corabia cu toată încărcătura, atunci corăbierul va plăti corabia cu tot ce a distrus.

238. Dacă un corăbier a scufundat corabia cuiva dar a făcut-o iarăşi plutitoare, va plăti proprietarului în bani jumătate din preţul ei de cumpărare.

239. Dacă cineva a (închiriat) o corabie, să plătească (pentru ea) şase (*gur* cereale) anual[233].

240. Dacă o corabie care mergea în susul apei a lovit şi scufundat o altă corabie care cobora la vale, stăpînul corăbiei scufundate va declara exact în faţa unui zeu tot ce i s-a pierdut din corabie, iar (conducătorul) corabiei care mergea în sus îi va da corabia sa şi-i va plăti tot ce i s-a pierdut[234].

241. Dacă un om a înstrăinat un bou zălogit, va plăti o treime de mină de argint[235].

---

[233] Preţul de închiriere al unei corăbii era de şase *gur* de cereale anual, ceea ce însemna 15 hectolitri sau 20 de saci de grîu.

[234] Dacă pe Tigru sau pe Eufrat se loveau două corăbii, iar cea care mergea la vale a fost scufundată, vinovatul era căpitanul care mergea în susul apei, căci el era pe vas, vîslind, el şi alţi marinari, în timp ce corabia care venea în jos era mînată numai de apă. Începînd procesul, ajungeau pînă la tribunalul eclesiastic de la templu. Acolo corăbierul păgubit, sub prestare de jurămînt, declara valoarea mărfii scufundate, iar corăbierul vinovat plătea, dînd în schimb şi corabia lui.

[235] Pentru datoria contractată, cineva putea să-şi zălogească boul sau asinul. Creditorul nu putea să înstrăineze animalul zălogit. Dacă o făcea totuşi, plătea despăgubire o treime de mină de argint, adică 20 de şeqeli. Pe cît se vede, un bou avea aceeaşi valoare cît şi un biet sclav, căci cu 20 de şeqeli se vindea şi se cumpăra un rob.

242, 243. Dacă cineva a închiriat un bou pentru un an, va plăti stăpînului pentru un bou de muncă o chirie de patru *gur* cereale; pentru un bou tînăr o chirie de trei *gur* cereale[236].

244. Dacă un om a închiriat un bou sau un asin, iar animalul a fost omorît pe cîmp de un leu paguba o va suferi proprietarul.

245. Dacă cineva a închiriat un bou care a murit din pricina neîngrijirii sau a loviturilor, chiriaşul va da în loc alt bou.

246. Dacă cineva a închiriat un bou căruia i-a rupt un picior sau i-a tăiat ceafa, va plăti stăpînului bou pentru bou.

247. Dacă cineva a închiriat un bou căruia i-a scos un ochi, va plăti proprietarului în bani o jumătate din preţul de cumpărare.

248. Dacă cineva a închiriat un bou căruia i-a rupt cornul, coada ori din carne... va plăti în argint o cincime din preţul de cumpărare.

249. Dacă cineva a închiriat un bou, iar un zeu l-a lovit[237] şi l-a omorît, atunci omul care a închiriat boul va face un jurămînt în faţa unui zeu şi va fi lăsat liber[238].

250. Dacă un bou, mergînd pe drum, a împuns şi a omorît un om nu decurge din aceasta nici o pretenţie de drept[239].

251. Dacă boul unui om împunge şi i s-a spus de alţii că boul său e nărăvaş, dar el nu i-a tăiat coarnele şi nu l-a ţinut legat, dacă acest bou a împuns un om născut liber, omorîndu-l, stăpînul va plăti o jumătate de mină de argint[240].

252. Dacă era sclavul unui om, să plătească o treime de mină de argint.

253. Dacă cineva a angajat pe un altul ca să-i îngrijească de cîmp, căruia i-a încredinţat şi seminţele necesare sau boii şi l-a obligat să-i lucreze ogorul, dacă omul (angajat) a furat grăunţe sau furaje, care au fost găsite în mîinile sale, să i se taie mîinile.

---

[236] Muncitorii mai nevoiaşi închiriau cîte un bou sau mai mulţi, de la cei avuţi. Chiria pentru un bou de muncă era de patru *gur* cereale pe an, adică 13 saci de grîu.

[237] Trăsnirea unui animal se socotea că este opera unui zeu, care pedepsea pe stăpîn pentru vreun păcat. Zeul tunetului şi al fulgerului era Adad.

[238] Moartea unui animal, prin trăsnire sau răpirea de către un leu, scutea de orice penalitate pe cel care închiriase vita.

[239] Dacă stăpînul unui bou nu ştia că vita împunge nu era pasibil de pedeapsă, în cazul că vita a împuns şi ucis pe cineva.

[240] Cf. şi *Exod*, 21, 28—36.

254. Dacă el (cel angajat) şi-a însuşit seminţele şi a slăbit boii, va plăti dublu nutreţul pe care l-a primit.

255. Dacă el a închiriat vitele stăpînului, a furat grăunţele, iar pe cîmp n-a produs nimic şi se va face dovada (acestui lucru), va plăti la recoltă pentru optsprezece *iku* de cîmp şaizeci *gur* de cereale.

256. Dacă el n-are cu ce să se achite nici mai tîrziu, atunci va fi sfîşiat prin tragere de vite chiar pe cîmp (?)[241].

257. Dacă cineva a angajat un plugar (?) îi va plăti opt *gur* de cereale anual[242].

258. Dacă un om a angajat un servitor la vite îi va plăti şase *gur* de cereale anual.

259. Dacă cineva a furat un plug de pe ogor va plăti proprietarului plugului cinci şeqeli de argint[243].

260. Dacă el a furat un fier de plug sau o grapă va plăti trei şeqeli de argint.

261. Dacă cineva a închiriat un păstor să pască vitele, va plăti proprietarului anual opt *gur* de cereale.

262. *(textul distrus).*

263. Dacă el (?) a pierdut o vită sau o oaie, care-(i) fusese dată, atunci va plăti proprietarului bou pentru (bou) şi oaie (pentru oaie).

264. Dacă păstorul căruia i s-au dat vite sau oi spre îngrijire şi-a primit to(a)tă plata, declarîndu-se mulţumit, dacă a împuţinat boii sau oile şi a făcut să se împuţineze şi mieii şi viţeii, va plăti după învoială (contract) mieii şi viţeii, dimpreună cu cheltuielile.

---

[241] Este foarte aspră pedeapsa ce se da bietului muncitor care nu putea plăti, într-un anumit timp, cantitatea de cereale pretinsă de Cod. Pur şi simplu era legat şi tras de vite în patru părţi şi sfîşiat. Lucrul nu este exclus, căci istoria spune despre asirieni, fraţii babilonienilor, că au fost cel mai fioros popor din antichitate.

[242] Plata unui muncitor agricol era de opt *gur* de cereale anual, cam de 26 saci de grîu. Cum şi această cantitate ni se pare prea mare, credem că evaluarea unui *gur* la 250 litri nu corespunde realităţii. Un *gur* trebuie să fi fost o măsură mai mică, care să fi putut să fie purtată de un om, ceva cît un sac românesc, care conţine 75 kg.

[243] Furtul unui plug nu atrăgea după sine pedeapsa cu moartea, cum am văzut în alte cazuri (art. 6, 8, 11, 14, 15, 19, 21, 22, 25). Probabil că un plug din lemn, cum se făcea în antichitate, nu costa decît 1—2 şeqeli.

265. Dacă un păstor, căruia i s-au dat boi sau oi ca să le îngrijească, a fost necredincios, (căci) a schimbat semnul oilor şi le-a vîndut pentru bani, fiind dovedit, va plăti în boi şi oi proprietarului de zece ori ceea ce a furat.

266. Dacă peste turma de vite s-a abătut o mînie a unui zeu [244] sau un leu le-a omorît, atunci păstorul va depune un jurămînt de curăţenie în faţa unui zeu, iar stăpînul turmei va lua în primire de la el vitele doborîte în ţarc [245].

267. Dacă un păstor a fost neglijent, din care pricină s-au îmbolnăvit oile, atunci el va plăti, în vite şi oi, paguba cauzată proprietarului, fiindcă a lăsat să se întindă boala în ţarc.

268. Dacă cineva a închiriat un bou pentru treierat, chiria este de zece *ku* de cereale.

269. Dacă cineva a închiriat un asin pentru treierat, chiria este de zece *ku* de cereale.

270. Dacă a închiriat o capră, chiria este de un *ku.*

271. Dacă cineva a închiriat boi, un car şi pe conducătorul său, va da zilnic 180 *ku* de cereale.

272. Dacă cineva a închiriat numai carul, va plăti patruzeci *ku* de cereale.

273. Dacă cineva a angajat un om cu simbrie îi va plăti de la începutul anului pînă în luna a cincea, şase *şe* de argint zilnic; din luna a şasea pînă la finele anului îi va plăti zilnic cinci *şe* de argint.

274. Dacă cineva voieşte să angajeze un meseriaş, îi va da ca plată zilnică pentru un (...) cinci *şe* de argint; ca plată pentru un cărămidar (?) cinci *şe* de argint; pentru un ţesător (?) (...) (*şe*) de argint; pentru un tăietor de piatră (...*şe*) de argint; pentru un giuvaergiu... (*şe*) de argint; pentru un fierar (...*şe*) de argint; pentru un dulgher (...*şe*) de argint, pentru un curelar... *şe* de

---

[244] O molimă care decima turmele sau cirezile.

[245] Dacă o haită de lupi sau de lei decima turma ori cireada, sau un flagel nebănuit venea asupră-le, atunci păstorul, însoţit de martori, jura în faţa tribunalului de la templu, arătînd nenorocirea întîmplată. Păstorul era dator să facă dovada şi cu hoiturile animalelor omorîte. Dacă însă se dovedea că păstorul nu despărţise, în grabă, vitele bolnave de cele sănătoase, ci stătuse nepăsător, era obligat să dea vită pentru vită. Cf. şi *Exod*, 22,9 sq.

argint; pentru un împletitor de coşuri... (*şe*) de argint; pentru un constructor... *şe* de argint[246].

275. (Dacă un) om a închiriat un bac, chiria zilnică este de trei *şe* de argint.

276. Dacă el a închiriat o barcă, care merge în susul apei, va plăti zilnic o chirie de doi şi jumătate *şe* de argint[247].

277. Dacă cineva a închiriat o corabie de şasezeci *gur*, va plăti zilnic o chirie de o şesime (şeqel) de argint[248].

278. Dacă cineva a cumpărat un sclav (sau) o sclavă şi mai înainte de a împlini o lună (de la cumpărare), sclavul sau sclava cade în boala bennu[249], este reîntors vînzătorului, iar cumpărătorul va primi banii pe care i-a dat.

279. Dacă cineva a cumpărat un sclav (sau) o sclavă şi (după aceea) a primit reclamaţii, pe vînzător îl va privi compensarea pentru reclamaţii[250].

280. Dacă cineva a cumpărat un sclav (ori) o sclavă în străinătate şi, reîntors în ţară, stăpînul sclavului ori sclavei şi-a recunoscut sclavul sau sclava sa şi dacă va dovedi că sclavul ori sclava sa sînt autohtoni, atunci ei vor fi eliberaţi fără bani (fără despăgubiri)[251].

281. Dacă ei sînt supuşii unei alte ţări, atunci cumpărătorul va declara în faţa unui zeu suma pe care a plătit-o, iar stăpînul sclavului ori sclavei va da cumpărătorului banii pe care i-a plătit şi-şi va elibera sclavul sau sclava.

282. Dacă un sclav a zis către stăpînul său: „Tu nu eşti stăpînul meu“, să se facă dovada că acesta e sclavul său şi atunci să i se taie o ureche[252].

---

[246] De la articolul 273—277, Codul devine iar un fel de tarif.

[247] Închirierea unei corăbii ce mergea în susul apei costa mai mult, căci cerea personal, iar călătoria dura mai mult.

[248] O astfel de corabie însemna un mic bac şi era mai scumpă.

[249] Nu e cunoscută această boală bennu. Poate era epilepsia.

[250] Dacă după cumpărare se observa că un sclav este orb sau surd, vînzătorul era obligat să mai scadă din preţ.

[251] Tîrgurile de sclavi erau cele mai obişnuite. Ca să cumpere sclavi mai ieftini, negustorii de profesie mergeau chiar în străinătate după ei.

[252] Dacă un sclav tăgăduia că aparţine stăpînului ce-l pretindea, poate ca să scape de răul tratament, dar se dovedea cu martori că este al stăpînului ce-l reclama, atunci sclavul era foarte aspru pedepsit: i se tăia o ureche.

EPILOGUL

(recto XXIV)

Legile dreptății pe care Hammurabi, regele înfăptuitor, le-a așezat
Și prin care el a făcut ca țara să apuce pe calea cea bună și spre o guvernare fericită,
10. Eu, Hammurabi, regele cel desăvîrșit,
N-am fost fărădegrijă și nepăsător pentru cei cu capul negru[253],
Pe care mi i-a dăruit Enlil[254]
Și a căror păstorire mi-a încredințat-o Marduk.
Ținuturi pașnice am căutat pentru ei,
20. Am pășit peste mari greutăți;
Am făcut să strălucească lumina peste ei
Cu armele cele tari pe care mi le-a încredințat Zababa[255] și Inanna[256],
Cu înțelepciunea pe care mi-a hărăzit-o Enki[257] mie,
Cu măiestria pe care mi-a dăruit-o Marduk,
30. Am stîrpit pe vrăjmaș în sus și în jos;
Am pus capăt războiului;
Am pregătit țării belșugul;
Am făcut ca cetățenii să se odihnească în locuințe pașnice;
Nu i-am lăsat să fie tulburați de cineva.
40. Zeii cei mari m-au chemat pe mine;
Așa am devenit eu păstorul binefăcător al cărui sceptru este dreptatea;
A cărui umbră odihnitoare este întinsă[258] peste toată cetatea,
50. La sînul meu am purtat popoarele țării lui Sumer și Accad[259];
Ele au înflorit sub protecția mea;

---

[253] Poporul Babiloniei.

[254] Zeul pămîntului și al văzduhului.

[255] Sau Ilbaba. Un aspect al lui Ninurta, zeul războiului care se mai numea Ninib, Ningirșu și Girșu.

[256] De către babilonieni numită Iștar, era zeița fecundității, mai tîrziu și a războiului.

[257] Enki, la babilonieni *Ea*, zeul apelor și al înțelepciunii.

[258] În Babilonia umbra unui arbore era o binecuvîntare.

[259] Denumirea Mesopotamiei în literatura asiro-babiloniană.

Totdeauna le-am diriguit în pace;
Le-am ocrotit cu înțelepciunea mea,
60. Pentru ca cel tare să nu mai apese pe cel slab,
Dreptatea să fie dată văduvei și orfanului.
În Babilon, cetatea pe care Anu și Enlil au înălțat-o,
În Esagila[260], templul ale cărui temelii sînt tari ca cele ale cerului și pămîntului,
Am scris pe piatră cuvintele mele cele prețioase,
În prezența statuii mele[261], regele dreptății,
Pentru ca după ea să conducă justiția țării,
Să se aplice legile țării,
70. Să se facă dreptate celui oprimat.
80. Eu sînt regele, fruntaș între regi.
Cuvintele mele îs de elită; priceperea mea n-are egal.
Prin porunca lui Șamaș, marele jude al cerului și pămîntului,
Dreptatea mea predomină în țară;
90. Prin cuvîntul lui Marduk, stăpînul meu,
Preceptele mele să nu întîmpine împotrivire;

(verso XXV)

În Esagila, pe care o iubesc, numele meu să fie pronunțat cu respect în veci.
Tot cel apăsat ce are un proces
Să vină în fața statuii mele, regele dreptății
10. Și să citească cu luare-aminte stela cea scrisă[262],
Să dea ascultare cuvintelor mele prețioase,
Stela mea să-i facă limpede pricina lui;
Să înțeleagă el cauza lui,
Să se liniștească inima sa.
20. „Hammurabi, stăpînul,
Care pentru popor este ca un adevărat părinte,
Se pleacă la cuvîntul lui Marduk, stăpînul lui

---

[260] Templul lui Marduk din Babilon.

[261] După cum singur ne-o spune, Hammurabi a gravat în partea de jos a stelei chipul său, stînd în picioare, în fața zeului Șamaș și primind de la acesta din urmă legea după care să conducă țara.

[262] După cum se știe, stela pe care se află săpat *Codul lui Hammurabi* fusese înălțată în mijlocul cetății Sippar, ca tot poporul să citească și să știe ce este permis și ce nu.

Și asigură triumful lui Marduk sus și jos[263];
Astfel bucurînd inima lui Marduk, stăpînul său,
Și el a asigurat și proprietatea poporului pentru vecie
Și conduce țara cu dreptate“.
40. El să proclame,
El să se roage cu toată inima pentru mine.
În prezența lui Marduk, stăpînul meu, și Sarpanitum, stăpîna mea,
Duhul cel păzitor, geniul protector,
50. Zeii care intră în Esagila (și) Lebettum[264] al Esagilei
Să împlinească dorințele (făcute) zilnic
În fața lui Marduk, stăpînul meu, (și) Sarpanitum, stăpîna mea.
60. În zilele ce au să vină, pentru vecie,
Regele care va fi în țară[265] să păstreze
Cuvintele dreptății pe care le-am scris pe stelă;
Să nu schimbe legea țării pe care eu am stabilit-o,
70. Regulile țării pe care eu le-am promulgat,
Să nu desființeze statuările mele.
Dacă acel om are pricepere[266]
Și-i în stare să conducă țara cu dreptate,
Să ia în seamă cuvintele pe care le-am scris pe stelă;
80. Și stela aceasta să-i arate calea (și) drumul,
Legea țării pe care am promulgat-o,
Regulile țării pe care eu le-am prescris;
Și să conducă drept (poporul) cel cu capul negru[267],
90. Să aplice legea pentru ei;
Să stîrpească răul și nelegiuirea din țara sa;
Să promoveze bunăstarea poporului său.

Eu, Hammurabi, sînt regele dreptății,
Căruia Șamaș i-a încredințat legea.

---

[263] Adică peste tot.
[264] Zeul cărămidăriei.
[265] Adică succesorii lui Hammurabi.
[266] Regii ce vor veni după Hammurabi.
[267] Denumire care indică poporul babilonian, des întîlnită în literatura cuneiformă.

100. Cuvintele mele sînt mărețe; faptele mele n-au egal;
Numai pentru cel nesocotit ele-s neînsemnate.

(recto XXVI)

Pentru cel înțelept ele-s un lucru de mirare.
Dacă acel om[268] a ascultat cuvintele mele, ce am scris pe stelă,
Și n-a desființat legea mea,
N-a falsificat cuvintele mele,
10. N-a schimbat statuările mele,
Șamaș să-l facă să domnească
Mult ca și mine, regele dreptății;
Să păstorească poporul cu dreptate.
Dacă acel om n-a păzit cuvintele mele pe care le-am scris pe stela mea
20. Și a disprețuit blestemele mele
Și nu s-a temut de blestemele zeilor,
Ci a lepădat legea ce am promulgat,
30. A falsificat cuvintele mele,
A schimbat statuările mele,
A șters numele meu înscris (acolo)
Și a scris propriul său nume,
(Sau) a pus pe altul (s-o facă) de frica acestor blesteme,
40. Pentru acel om, fie el rege, ori domn,
Ori guvernator, ori cineva de rang,
Anu cel puternic, tatăl zeilor, care mi-a dăruit domnia,
Să-l lipsească de slava regală,
50. Să-i rupă sceptrul, să-i blesteme soarta.
Enlil, stăpînul, cel ce hotărăște destinele,
Ale cărui porunci nu pot fi schimbate,
Cel care a făcut mare regatul meu,
Să ridice răscoala împotriva lui; în locuința lui să nu poată fi potolite
60. Nenorociri ce duc la ruină!
Să-i dăruiască drept soartă o domnie de chin,
Zile puține la număr, ani cu foamete (mare),

---

[268] Succesorii lui Hammurabi.

70. Întuneric fără de lumină, moarte năprasnică!
Să-i dea[269], prin al său cuvînt puternic, nimicirea cetăţii,
Împrăştierea poporului, schimbarea domniei sale,
80. numelui şi amintirii sale din ţară.
Ninlil[270], maica cea mare,
Ale cărei porunci sînt puternice în Ekur[271],
Stăpîna care împlineşte dorinţele mele,
90. Să-i încurce vorba la locul de judecată şi hotărîre în faţa lui Enlil.
Ea să-l facă pe Enlil, regele, să decidă nimicirea ţării lui,
Distrugerea poporului său, ca apa să se scurgă viaţa lui!
100. Enki[272], prinţul cel puternic, ale cărui hotărîri deţin locul întîi,
Înţeleptul zeilor, care cunoaşte orişice lucru,

(recto XXVII)

Cel care prelungeşte zilele vieţii mele
Să-l lipsească de cunoaştere şi înţelegere,
Şi-n continuu să-l rătăcească,
Să-i astupe rîurile (chiar) de la izvoare;
10. Să dispară grînele — viaţa poporului — din ţara lui.
Şamaş, judecătorul cel puternic în cer şi pe pămînt,
Cel care călăuzeşte drept orice fiinţă vie,
20. Stăpînul, susţinătorul meu, să-i dărîme domnia;
Să nu-i dăruiască ceea ce i se cuvine,
Să-i rătăcească drumurile;
Să-i surpe temeliile neamului său;
Să-i pregătească, în gîndirea lui, un singur rău
Care să-i prezică surparea temeliilor regatului său,
30. Şi de asemenea ruina ţării sale,
Cuvîntul cel nimicitor al lui Şamaş să vină repede peste el.
Sus, să-l smulgă dintre cei vii;
Jos, în infern, umbra lui să i-o facă muncită de sete.

---

[269] Este vorba mereu de Enlil.
[270] Soţia zeului Enlil.
[271] Templul lui Ninlil din Nippur.
[272] Zeul apelor mari şi al înţelepciunii.

40. Sin[273], stăpînul cerului, divinul meu creator,
A cărui strălucire sclipește printre zei,
Să-l lipsească de coroană (și) tronul regal,
Să plutească asupra lui vinovăție grea ca și o pedeapsă mare
50. Care să nu se depărteze de la viața lui.
Zilele, lunile (și) anii domniei sale
Să se sfîrșească în plînsuri și suspine,
Să-i înmulțească greutățile domniei;
Să-i hotărască drept soartă pentru el
60. O viață continuu amenințată de moarte.
Adad, stăpînul belșugului, irigatorul cerului și al pămîntului,
Să-l lipsească pe el de ploaia din cer
70. (Și) apele revărsătoare ale primăverilor;
Să aducă peste țara lui distrugerea prin lipsă și foamete;
Să tune înfricoșător peste cetatea lui
80. Și să prefacă țara lui într-o pustiire a potopului.
Zababa[274], războinicul cel puternic,
Primul născut al lui Ekur[275] care merge în dreapta mea,
Să sfărîme armele lui pe cîmpul de bătaie,
Să prefacă ziua în noapte pentru el,
90. Să lase dușmanul să calce peste el.
Inanna[276], stăpîna luptei și a încăierărilor, cea care poartă armele mele,
Geniul meu protector, admiratoarea domniei mele,
Să blesteme domnia lui, în furia ei cea mare, din inima ei mînioasă,
Să-i prefacă în rău cele bune ale lui;

(recto XXVIII)

Să-i distrugă armele pe cîmpul de bătaie și de luptă,
Să-i producă întunecime (și) răzmeriță împotrivă-i,
Să-i nimicească pe războinicii săi

---

[273] Zeul Lunii la accadieni. Numirea sumeriană era cea de Nanar.
[274] Cf. nota 255.
[275] Adică al lui Enlil, fiindcă Ekur era templul lui Enlil din Nippur.
[276] Numele sumerian al zeiței Iștar.

10. (Şi) să adape pămîntul cu sîngele lor.
Cu grămada să arunce pe cîmp cadavrele trupelor sale;
Să n-aibă nici o milă de luptătorii lui!
20. Cît pentru el, să-l predea în mîinile duşmanilor săi,
Să fie dus legat în ţara duşmană lui.
Nergal[277], cel tare printre zei,
Luptătorul fără pereche, cel care-mi dă mie biruinţa,
30. Să-i ardă poporul în marea lui putere,
Cum mistuie focul un lan de stuf,
Să-l despice cu armele lui cele puternice,
Să-i spintece trupul ca pe un bulgăr de lut.
40. Nintu [278], prea înalta doamnă a ţărilor,
Mama care m-a născut pe mine, să nu-i dea moştenitor;
Să nu-l lase să aibă un nume
Sau să nască un băiat în mijlocul poporului.
50. Ninkarrag[279], fiica lui Anu, susţinătoarea mea în Ekur,
Să-i pună pe trup o boală din cele mai grele,
O suferinţă cruntă, o zăcere ce nu se vindecă vreodată,
60. A cărei tămăduire nici un medic n-o cunoaşte,
Pe care el să n-o poată alina cu nici un fel de bandajare,
Care, ca şi muşcătura morţii, să nu poată fi smulsă.
Să plîngă în continuu (pierderea) puterii sale,
Pînă ce viaţa lui se va sfîrşi.
70. Zeii cei mari ai cerului şi ai pămîntului,
Anunnakii în totalitatea lor,
Duhul păzitor al templului (şi) Lebettum din Ebabbar[280]
Să-l blesteme pe el, pe urmaşii lui, ţara lui, războinicii lui,
80. Pe poporul lui, naţia lui, cu un blestem groaznic.
Enlil, prin cuvîntul său ce nu poate fi schimbat,
Să-l blesteme cu aceste afurisiri
Care să-l ajungă cît mai năpraznic!

---

[277] Zeul lumii de jos, adică al morţilor.

[278] Iştar ca zeiţă-mamă.

[279] Zeiţa artei vindecării.

[280] Numele templului zeului-Soare din Larsa şi Sippar. Numele de Ebabbar vine de la cuvîntul sumerian Babar, „zeul-Soare". Babilonienii au tradus numele de soare în limba lor, spunîndu-i Şamaş.

ANEXE

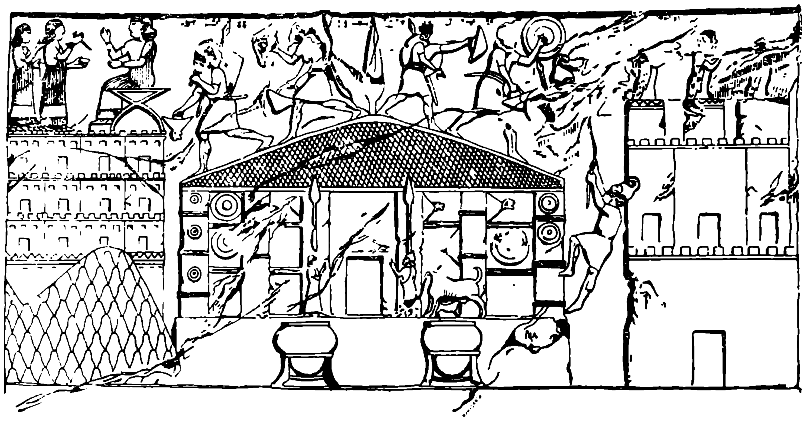

TABELA CRONOLOGICĂ A ISTORIEI MESOPOTAMIEI

După cum se știe, cronologia constă din numărătoarea anilor, plecîndu-se de la un punct fix. Înțeleasă în acest sens, în vechiul Orient Apropiat n-a existat o atare cronologie. Egiptenii numărau anii după anumite evenimente mai importante din viața de toate zilele. Abia de la Dinastia a XII-a, ei au început să socotească anii de la întronarea unui suveran.

Cam aceeași era situația și în Babilonia, unde după Dinastia de Accad anii încep să fie desemnați după un eveniment mai important, ce reușise să fie ținut minte. Abia după epoca casită s-a început datarea evenimentelor după anii de domnie ai regilor. Chiar de pe la începutul mileniului al II-lea î.e.n., asirienii luaseră obiceiul să numere anii de la un eponim, adică după dregătorii numiți la conducerea administrativă a cetății și statului. Este drept că asirienii au întocmit cu grijă listele de eponimi, dar, din nefericire, aceste liste nu s-au conservat decît într-o foarte mică măsură.

Abia plecînd din secolul al IV-lea î.e.n., vechiul Orient Apropiat începe să aibă o cronologie sigură. Este vorba de era seleucidă (antiohiană) ce începe cu 1 Tișri sau Dios (1 octombrie) anul 312 î.e.n. În părțile Mesopotamiei, această eră a început la 1 Nisan (1—2 aprilie) anul 311.

Așadar, în ce privește mileniul al II-lea sau I î.e.n., cronologia mesopotamiană are multe goluri greu de umplut, totuși o înșiruire aproximativă a perioadelor istorice este cu putință, mai ales în urma descoperirilor arheologice și a calculelor astronomice actuale.

În schițarea acestei cronologii mesopotamiene, ne-am ghidat îndeosebi după următoarele opere de dată mai recentă:

W. F. Albright, *From the Stone Age to Christianity*, 2nd ed., Doubleday, New York, 1957.

* * * *Cambridge Ancient History*, vol. I, 2: *Early History of the Middle East*, 3nd ed., Cambridge University Press, 1971.

H. Schmökel, *Sumer et la civilisation sumérienne*, tr. fr. par L. Jospin, Payot, Paris, 1964.

* * * *Istoria universală* în zece volume, trad. rom., vol. I și II, Editura Științifică, București, 1958 și 1959,

Istoria lumii în date, Ed. Enciclopedică Română, București, 1972.

D. D. Luckenbill, *Ancient Records of Assyria and Babylonia*, 2 vol., Chicago, 1926—1927.

R. A. Parker and W. H. Duberstein, *Babylonian Chronology*, 3nd ed., 1956.

Tabela cronologică a istoriei Mesopotamiei

Date	Momente culturale și istorice	Sincronisme în cultura orientală
	VECHIUL SUMER	
4300—3500: cetăți-state (patesi) Dinastii de Kiș, Ur, Uruk etc.	Perioada Obeid și Eridu Perioada Uruk (straturile XII — V)	În Egipt, perioada badariană În Egipt, formarea statelor din Sud și Nord
3300 *Perioada protoistorică*	Cultura Djemdet Nasr și Uruk (straturile IV—III)	În Egipt, formarea statelor din Sud și Nord și unificarea lor de către dinastia thinită
3200	Primele texte scrise în Uruk IV b (pictografice)	În Canaan, cultura Ierihon. Începutul civilizației cretane. Minoianul vechi.
2800 Dinastia I Lagaș	Dezvoltarea scrierii cuneiforme	În Egipt, începutul regatului vechi. Prima dinastie. În Canaan, cultura Esdrelon.
2600 Dinastia II Ur Ur Nanșe c. 2465		În Egipt, dinastia a III-a. Perioada piramidelor. În Fenicia, fondarea orașului Tir
Urukagina	Reforma socială a lui Urukagina	În Creta, minoianul vechi În Egipt, Textele piramidelor
2350 Încercarea de unificare a lui Lugalzagesi.		În Canaan, cultura Bronz IV
	DINASTIA SEMITĂ DE ACCAD (2334—2154)	
Sargon (2234—2279)		În Canaan, invazia amorită. În Egipt, finele Imperiului Vechi.
Naram-Sin (2254—2218)		
	RENAȘTEREA SUMERIANĂ	
2250 Lagaș Uruk În Accad, anarhie Invazia gutilor		În Creta, minoianul mediu
2150 A 3-a dinastie de Ur (2112—2004)	*Codul lui Ur-namu* (c. 2050)	În Egipt, dinastiile IX și X În Canaan, Bronz mediu I

Tabela cronologică a istoriei Mesopotamiei

Date	Momente culturale şi istorice	Sincronisme în cultura orientală
2100............		
Shulgi (2095—2048)		
	ASIRIA	
Ibbi-Sin (2029—2006) 2000	*Codul lui Eşnunna* (c. 1925)	În Egipt, dinastia a XII-a (c. 1990)
În Asiria, Irişum (1940—1901)		În Canaan, Bronz mediu
1900 *Prima dinastie babiloniană* 1894		
Campania asiriană în Capadocia Sumu-abu (1894—1881)	*Codul lui Lipit-Iştar* (c. 1861)	În Canaan, invazie egipteană
1800......		În Anatolia, apar la orizont hitiţii.
Hammurabi (1792—1750) În Asiria, Samsi-Adad I (1814—1782)	*Codul lui Hammurabi* (c. 1760)	În Egipt, sfîrşitul dinastiei a XII-a Începutul Imperiului hitit în Anatolia (c. 1740)
1700.......... În Asiria, Adasi În Babilonia, Amidditana (1646—1626) 1600 Raid hitit în Babilonia (1595)	Documentele de la Mari	În Egipt, dominaţia hicsoşilor (dinastiile XV—XII) În Canaan, apare Abraham În Anatolia, regii hitiţ Hatusil I (1650—1620) şi Mursil I (1620—1590)
1550		În Egipt, dinastia a XVIII-a Tuthmosis I (1526—1512) În Anatolia, puterea huriţilor
	DINASTIA CASITĂ	
cei 36 de regi casiţi		În Egipt, Tuthmosis al III-lea (1450—1425)
1450. Dinastia mitaniţilor peste Asiria	*Codul hitit* (c. 1450)	În Grecia, minoianul recent În Canaan, cucerirea cetăţii Ugarit de către egipteni (1435).

Tabela cronologică a istoriei Mesopotamiei

Date	Momente culturale şi istorice	Sincronisme în cultura orientală
1400..........		În Anatolia, noul Imperiu hitit. Regele Supiluliuma (1380—1345) În Egipt, Amenophis III (1417—1379) şi Amenophis IV(1450—1420).
În Asiria, Asurubalit I (1365—1330)	Documentele de la Nuzu Textele de la Ugarit (Ras-Shamra) *Codul asirian de legi* (c. 1350)	În Anatolia, regele hitit Mursil II (1334—1306)
1300........		În Egipt, Ramses II (1304—1232)
	Cultura Tel el-Amarna (habiru)	În Anatolia, regii hitiţi: Muwatali (1300—1280) şi Hatusil II (1280—1255) În Canaan, Moise şi ebreii (Exodul)
În Asiria, Salmanasar I (1274—1245) şi Tukulti-ninurta (1244—1208)	Bătălia de la Qadeş-Oronte (1286)	Cucerirea Troiei de către greci (1270). Dispariţia micenienilor. Invaziile doriene. În Canaan, perioada Fier I
Cucerirea Babilonului de asirieni (1237) 1200............		În Egipt, dinastia a XX-a. Ramses III (1188—1157). În Anatolia, invazia frigiană şi sfîrşitul Imperiului hitit (1150)
Nabucodonosor I (1124—1103)	Stela Mernephtah	În Canaan, distrugerea cetăţii Ugarit (începutul sec. XII)
1100........ În Asiria, Tiglatfalasar (1175—1077) În Babilonia, Adad-apal-idina (1067—1040). Tulbu-	Călătoria lui Wen-Amon (c. 1100)	În Canaan, epoca Judecătorilor. Gideon.

Tabela cronologică a istoriei Mesopotamiei

Date	Momente culturale şi istorice	Sincronisme în cultura orientală
rări, invazia nomazilor sutieni		În Canaan, ridicarea filistenilor. Căderea cetăţii Silo
În Asiria, Assur-rabi II (1010—970)	Calendarul de la Gezer	În Canaan, Saul (1020—1000); David (1000—970); Solomon (970—933).
	Pentateuhul lui Moise (c. 1000)	
900		Scindarea regatului ebreu.
În Asiria, Adadnirari II (911—891) În Babilonia, Nabu-apal-idina (883—852)		
În Asiria, Assurbanipal II (883—859) şi Salmanasar III (858—824)	Stela Melqart	În Canaan, Omri (885—874). Fondarea Samariei. În Siria, campania asiriană asupra cetăţilor Hama şi Damasc (853—835). Iehu, rege în Israel.
	Obeliscul lui Salmanasar. Stela din Moab.	În Armenia, întărirea şi expansiunea regatului Urartu (830—730)
800		În Grecia, la 776, începutul erei Olimpiadelor.
În Asiria, Tiglatfalasar III (745—727)		În Siria, cucerirea Damascului de asirieni (732) În Anatolia, decăderea regatului Urartu
În Asiria, Sargon II (721—705)		În Canaan, căderea Samariei. Fondarea Imperiului med cu capitala la Ecbatana. Bătălia de la Qarqar (720) între egipteni şi asirieni
710.Cucerirea Babilonului de asirieni Senacherib (704—681) 700.............. Senacherib dărîmă Babilonul (689)	Inscripţia de la Siloam	Gyges-rege în Lidia (Anatolia), (687—669) În Egipt, Tarhaqa (689—664); asirienii în Egipt Eşecul asirian în faţa Ierusalimului (c. 685)

Tabela cronologică a istoriei Mesopotamiei

Date	Momente culturale și istorice	Sincronisme în cultura orientală
Reconstrucția Babilonului În Asiria, Asarhadon (680—669)		671—Memfis cade. Asarhadon—rege peste Egipt
În Babilonia, Șamașumukin (668—648), iar în Asiria—Assurbanipal (668—627). Ocuparea Babilonului de asirieni (648)		Jefuirea Tebei de asirieni (663). Eliberarea Egiptului sub Psametic I (c. 655) Cucerirea cetății Sardes de către cimerieni (652)
	DINASTIA NEOBABILONIANĂ	
Nabopalasar (626—605) Cucerirea Ninivei de mezi și babilonieni la 612	Bătălia de la Carchemiș (605) *Cronica babiloniană* și Scrisorile de la Lachiș	În Canaan, regele Iosia
		În Canaan, Necao al Egiptului învinge și ucide pe Iosia
600		
Nabucodonosor II (605—562) Nabonide (556—539)	Dispariția Asiriei din istorie (609)	Cucerirea Ierusalimului și deportarea evreilor la Babilon (587) La Atena, reforma lui Solon și Pisistrate tiran.
Cucerirea Babilonului de Cirus (556—539)	Edictul lui Cirus	
	ACHEMENIZII	
Dominația persană peste Mesopotamia ține de la 539—331 î.e.n.	Papirusurile de la Elefantina	Limba aramaică, *Lingua franca* în Orientul Apropiat
500		Atenienii înving pe perși mai întîi la Maraton, apoi la Salamina
340		
331 Intrarea lui Alexandru cel Mare în Babilon		
Seleucizii (regi sirieni de limbă greacă); ei domnesc de la 305 î.e.n. pînă la 63 e.n.	Elaborarea Manuscriselor de la Marea Moartă	
Aceștia stăpînesc în Mesopotamia de la 250 î.e.n. pînă la 228 e.n.		
	ARSACIZII (parții)	
Puțin după începutul erei noastre, scrierea cuneiformă n-a mai fost folosită.		

SCRIEREA CUNEIFORMĂ *

Scrierea utilizată de către cei mai vechi locuitori ai Mesopotamiei a fost denumită de către cărturarii moderni *scriere cuneiformă* (de la cuvintele latineşti *cuneus*, „cui“, „vîrf“ şi *forma*, „chip, formă“), datorită înfăţişării pe care o are pe tăbliţele de lut şi pe inscripţiile care întrebuinţează acest sistem de scriere.

Scrierea cuneiformă pare a fi una dintre cele mai vechi din lume din cîte cunoaştem pînă astăzi. Ea a apărut în bazinul Golfului Persic, apoi s-a răspîndit în Mesopotamia meridională şi a devenit treptat scrierea întregului Orient Apropiat antic timp de trei milenii. După descifrarea ei iniţială în secolul al XIX-lea, ea a fost supusă unui studiu, ce durează şi astăzi, dar cu toate acestea originile scrierii cuneiforme rămîn încă obscure.

Cam pe la mijlocul mileniului al IV-lea î.e.n., un popor cunoscut sub numele de „sumerian“ s-a stabilit în bazinul Golfului Persic, din sudul Mesopotamiei. Cărturarii moderni sînt de părere că sumerienii au imigrat aici, în valea Tigrului şi Eufratului, din regiunea munţilor caucazieni. Una din probe ar fi că în limba sumeriană, cuvintele „ţară“ şi „munte“ sînt identice, adică sună la fel şi, după cît se cunoaşte astăzi, sumerienii sînt cei care au construit munţi artificiali, cunoscuţi sub numele de *zigurat*. Ei îşi spuneau „cei cu capul negru“, în contrast cu popoarele vecine care aveau părul de culoare mai deschisă. Pe la mijlocul mileniului al IV-lea şi începutul celui de-al III-lea, sumerienii au întemeiat primele cetăţi întărite cu ziduri masive, de-a lungul malurilor Tigrului şi Eufratului, spre exemplu: Ur, Nippur, Lagaş, Uruk, Kiş etc.

---

* Ţin să mulţumesc dr. Dan Sluşanschi, asistent la Universitatea Bucureşti, secretar al Asociaţiei de Studii Orientale din R.S.R., care a revăzut acest text şi a făcut propuneri foarte judicioase pe care le-am acceptat. — *Ath.N.*

În cursul mileniilor al IV-lea şi al III-lea î.e.n. sumerienii au fost grupul cultural cel mai avansat din tot Orientul Apropiat, dînd naştere unei culturi superioare; ei au lăsat în urma lor o literatură bogată, precum şi o mulţime de documente din toate domeniile vieţii sociale: legislaţie, administraţie, anale, comerţ, religie, astronomie, matematică, mitologie etc.

Limba sumeriană nu este nici semită, nici indo-europeană. După tipul ei gramatical, sumeriana este o limbă aglutinantă. Acest tip, reprezentat în Europa prin limbile fino-ugrice, iar în Asia prin limbile turcice, are un alt tip de flexiune (declinare, conjugare) decît cel curent în limbile indoeuropene (sanscrita, greaca, latina, gotica, etc.). În acest tip de limbi, rădăcina, de cele mai multe ori silabică, rămîne aceeași, rolul declinării şi al conjugării luîndu-l nişte particule — sufixele şi prefixele —, ce nu sînt de sine-stătătoare, ci se alătură totdeauna unei rădăcini spre a-i da sensul şi acordul cerut de frază. Cuvintele și membrele frazei, ce merg împreună, sînt așezate în aşa fel, încît alcătuiesc un lanţ, după o schemă anumită. Un alt caracter tipic al limbii sumeriene este acela că un singur cuvînt (complex de sunete) prezintă în aparenţă mai multe înţelesuri total deosebite, ceea ce ne permite să afirmăm că sumeriana poate fi o limbă în care diferenţele de ton ale accentului jucau rolul unui factor distinctiv, capabil să deosebească două complexe sonore în rest identice (ca de exemplu în limba chineză). Din punct de vedere practic, diversele tonuri distinctive puteau reprezenta anumite ridicări sau coborîri melodice ale vocii în funcţie de unele intervale fixe (terţă, quintă etc.)[1].

ORIGINEA ŞI DEZVOLTAREA SCRIERII CUNEIFORME

După cîteva secole de la ocuparea Mesopotamiei de sud, sumerienii au început să utilizeze un gen de scriere care pînă la urmă a dat naştere scrierii cuneiforme. Nu sîntem însă siguri dacă ei înşişi sînt inventatorii acestui sistem de notare. Pînă la urmă s-ar putea ca sursa ei să se afle printre locuitorii dinaintea sosirii sumerienilor sau poate să fi fost adusă din altă parte în Mesopotamia. Problema originii scrierii cuneiforme este destul de complicată, prin faptul că scrierea sumeriană veche lasă să se întrevadă unele asemănări cu scrierea liniară veche a elamiţilor vecini, apoi cu scrierea hieroglifică egipteană și chiar cu scrierea din valea Indusului.

Oricare ar fi sursa ultimă a originii sale, cunoştinţele noastre despre evoluţia scrierii cuneiforme vechi se întemeiază pe o nebănuit de bogată descoperire arheologică, făcută la Uruk (biblicul Erech, la nord de Ur), în primul sfert de veac al secolului nostru. Peste o mie de tăbliţe şi fragmente gravate nearse în cuptor, notate într-o scriere pictografică au fost scoase de sub ruinele descoperite de arheologi şi, cu toată probabilitatea, ele reprezintă de asemenea texte în limba sumeriană.

---

[1] D. Diringer, *Writing* (Ancient Peoples and Places), London, 1962, p. 36.

Aşadar, în stadiul ei cel mai vechi, notarea limbii sumeriene s-a petrecut într-un sistem pictografic (cu un inventar de 891 de semne sau simboluri diferite), reflectat de textele aflate la Uruk în nivelul IV b al săpăturilor arheologice.

Inscripţiile cele mai arhaice descoperite la Uruk sînt pictografice în modul cel mai clar, căci nu conţin aproape nici o ideogramă. Scrierea pictografică, după cum se ştie, consta din desenarea imaginii obiectului pe care autorul voia să-l exprime. Fiind destul de greoaie din toate punctele de vedere, chiar de timpuriu s-a simţit nevoia uşurării scrisului şi atunci s-a ajuns la faza a doua a scrierii, numită în genere ideografică (mai corect ar fi logografică), în care semnele scrisului au ajuns să exprime nu numai obiectele concrete pictate, ci şi idei, noţiuni uşor asociabile cu acesta. Trecerea de la pictogramă la ideogramă însemna de fapt saltul de la reprezentarea picturală la scrierea propriu-zisă. Ulterior, sumerienii au ajuns să reflecte şi sunetele limbii în notare, reprezentînd silabe prin semne date (scriere silabică în cuneiforme). Ei au ajuns astfel pînă la un pas de inventarea alfabetului propriu-zis, pe care însă nu l-au descoperit nici măcar urmaşii lor direcţi în tradiţia scrierii (accadienii, babilonienii, asirienii sau perşii), ci abia fenicienii — de la care acest nou sistem de notare s-a răspîndit, prin intermediul lumii greceşti, în tot bazinul mediteranean antic.

Cînd anume au trecut sumerienii de la scrierea pictografică la cea ideografică şi apoi treptat spre cea silabică nu se poate spune cu precizie, dar fapt cert este că ei au fost inventatorii şi ai acesteia din urmă.

În perioada cea mai veche, profesia de scrib *(dubşar)* era foarte apropiată de artele figurative, mai ales de cea a reliefului şi a picturii (judecînd după puţinele urme care ne-au rămas). Chiar dintr-un început, din cauza rarităţii lemnului — căci Mesopotamia de sud este mai mult o ţară de stepă — materialul de scris a fost argila moale, iar instrumentul — tija de trestie ascuţită la vîrf. Stiletul de scris avea cam trei forme şi anume: pentru pictograme era o prismă cu trei laturi, pentru imprimarea cifrelor era o emisferă foarte mică (se notau unităţile şi zecile), iar pentru şaizeci şi sutimi se utiliza o emisferă mai groasă. De formă dreptunghiulară şi usor curbată, tăbliţa de argilă măsura, în stratul Uruk IV, cam între 4—5 × 2,5—3 cm. Ceva mai tîrziu, tăbliţa a devenit mai plată, rotunjită la colţuri şi din ce în ce mai mare, atingînd uneori formatul de 11 × 10,5 cm. Dar pentru conturile contabile (care sînt genul de texte cel mai răspîndit) erau folosite în continuare tăbliţele mici în jur de 4 × 4 cm. Ele erau cele mai uşor de mînuit, căci puteau fi ţinute în palmă pentru a fi citite. Pentru a lucra, scribul ţinea tăbliţa înclinată pe mîna stîngă, iar cînd formatul ei era mai mare, o aşeza chiar jos.

Cam pe la 3200 î.e.n., unii scribi au găsit de cuviinţă să întoarcă tăbliţele, în aşa fel încît semnele imprimate pe ele par a fi culcate, înşiruindu-se de acum înainte unul sub altul, şi nu orizontal, unul lîngă altul, ca mai înainte (vezi exemplul mai jos). Mai întîi fără subdiviziuni, tăbliţele au fost puţin cîte puţin împărţite în două sau trei linii verticale, iar în coloanele astfel obţinute se scria de la stînga la dreapta. (Se pare că semiţii au fost cei care au introdus scrierea de la dreapta la stînga). Cu toate acestea inscripţiile pe piatră ori pe metal, ce nu cereau înclinarea spre stînga de care am amintit, sînt scrise pe orizontală, iar semnele îşi menţin aici poziţia lor primară. Chiar în textele cele mai vechi (Uruk IV) nu pot fi recunoscute decît o parte din pictogramele respective:

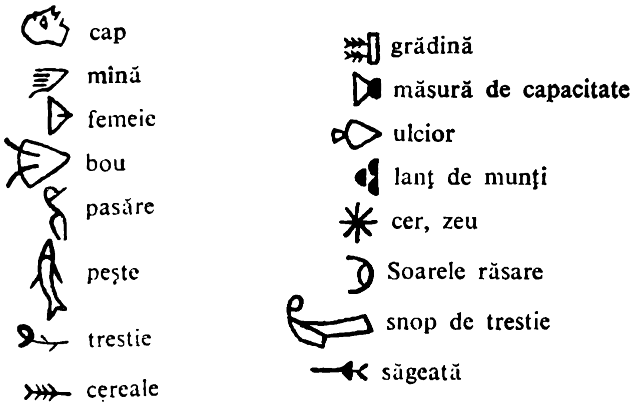

Majoritatea semnelor provin din desene schematice în care nu se mai recunoaşte bine modelul, căci, cum am amintit, începuse tendinţa spre scrierea logografică. Dar, aşa cum sînt, noi avem aici sub ochi cea mai veche formă de scriere a lumii; hieroglifele egiptene au apărut puţin mai tîrziu şi, probabil, imitînd pe sumerieni. În ce priveşte scrierea „proto-elamită“ din sud-vestul Persiei (regiune cu care fără îndoială sumerienii din Mesopotamia întreţineau relaţii întru amintirea originii lor), aceasta reprezintă un fenomen paralel, la care ne vom referi mai jos.

La început, cum am amintit, semnele scrierii desemnau cuvinte, fără ca să poată reflecta însă şi raporturile gramaticale dintre acestea. Se presupune că la originea scrierii sumeriene existau aproximativ două mii de semne, pe care este sigur că nimeni nu le putea reţine cu uşurinţă pe dinafară. Caracterul puţin practic al acestui sistem grafic a dus repede la reducerea considerabilă a numărului semnelor; au fost suprimate cam două treimi şi, desigur, s-a ajuns să nu se utilizeze decît un singur semn pentru noţiunile învecinate (de exemplu, „plug" şi „muncitor"), apoi pentru omonime (*ti*, „săgeată" şi *ti*, „viaţă"). Sensul adevărat îl dădea numai contextul. Progresul ce a urmat (la ce epocă nu ştim) a constat în a nu da semnului decît o valoare fonetică, deci a-l utiliza ca silabă. Astfel, semnul *ki*, „pentru pămînt", a ajuns să reprezinte silaba *ki* din orice alt cuvînt. Totuşi, aceste silabe au conservat ceva din sensul lor de altădată. Şi pentru a diminua şansele de confuzie, au început să fie utilizate „determinative" ce se aşezau înaintea substantivelor din anumite grupuri, determinative care nu erau citite, ci serveau numai la indicarea mai precisă a sensului cuvintelor. Aceste determinative erau semne pentru noţiunea de „bărbat", de „femeie", de „ţară", de „oraş", de „pasăre", de „lemn" etc. (De exemplu, *Lagaşu* ^{ki} = „ţara Lagaş", iar nu „oraşul" cu acelaşi nume). Astfel se micşora ambiguitatea textelor, fără a se putea ajunge la o suprimare completă a ei, căci evoluţia scrierii sumeriene încă nu ajunsese definitiv la punctul de a fi o scriere de cuvinte şi silabe susţinute de determinative. Este bine să amintim că civilizaţiile ulterioare care au urmat celei sumeriene: a babilonienilor, a asirienilor (semiţi), a casiţilor, huriţilor etc. şi într-o oarecare măsură a hitiţilor (din Asia Mică), n-au făcut nici ele ultimul pas şi anume cel de la scrierea silabică la scrierea alfabetică. Această invenţie a fost opera fenicienilor de la Ugarit (Ras-Shamra) şi de la Gubla (Biblos).

În cursul mileniului al III-lea, scrierea sumeriană a evoluat rapid pînă la punctul de a deveni o notaţie cursivă. S-a simplificat tehnica ei, înlocuind pe măsura posibilului curbele prin linii drepte, ceea ce a făcut ca scrierea cuneiformă să se depărteze şi mai mult de desenul primitiv (pictografic), obţinînd o regularitate mai plăcută, un aspect general aproape clasic. Se remarcă lucrul acesta mai ales în ce priveşte inscripţiile gravate pe metal sau cele tăiate în piatră dură, aşa cum le aflăm, de exemplu, pe Stela Vulturilor sau pe statuia lui Gudea, în timp ce sigiliile-pecete sînt mai puțin fine. Scrierea mai rapidă, precum și anumite modificări ale stiletului din trestie au avut drept consecință ca înfigerea stiletului în argila moale să producă un semn ceva mai larg, mai vizibil (pe tăblița uscată la soare sau arsă în cuptor) decît restul liniei; de aici rezultă și impresia privitorului modern de a avea în față amprentele unor mici „cuie“, de unde și numele de scriere cuneiformă ce s-a dat scrierii vechi a Orientului Apropiat. Arta scrisului a progresat într-un ritm așa de nebănuit încît în epoca Ur III, de exemplu, pe o tăbliță minusculă de 3 pînă la 4 centimetri lungime putea să încapă un întreg text economic. Scribul era așa de sigur pe semnele sale, încît ajunsese să introducă trei rînduri pe o plăcuță de un centimetru.

Elementul de bază al scrierii cuneiforme îl formează liniile așezate în trei poziții: verticale, orizontale și oblice. Lîngă ele puteau fi imprimate, cu partea rotundă a stiletului, semne în formă de cerc sau numai de semicerc. Procedeul era utilizat pentru semnele cuvinte, dar mai ales pentru cifre (numere) care, în această scriere inventată în scopuri economice, jucau un rol important.Coexistența a două sisteme (sexagesimal și decimal) cerea să fie notate cu ușurință valorile principale. Dar cu progresul aritmeticii, au trebuit să fie notate și numerele fracționare, din care cunoaștem acum o serie.

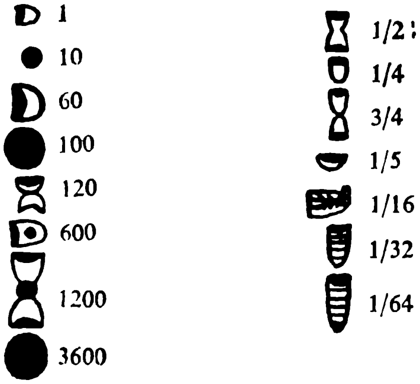

Cînd scrierea cuneiformă a încetat de a fi utilizată numai pentru notările economice și pentru textele religioase, ea a început să servească pentru inscripțiile, mai întîi foarte concise, de pe clădiri și obiecte votive, inscripții care, către mijlocul mileniului al treilea, devin lungi texte „istorice“, scribul dispunînd acum pe lîngă lista perfecționată și simplificată a semnelor sale cuneiforme, de un mijloc de a perpetua pe argilă, pe piatră sau metal, gîndirea şi cuvîntul. În acelaşi moment, în Sumer ca şi pe malurile Nilului, omenirea făcea un progres decisiv: de la întunericul anonim al preistoriei, ea trecea — prin scris — la lumina vie a istoriei; ea luase cunoştinţă de sine însăşi, prin notarea faptelor şi a tradiţiilor sale.

De la monumentul cu inscripţie pe el pînă la opera literară este însă un drum lung. Acest drum a fost parcurs de-a lungul evoluţiei intelectuale a Sumerului.

SCRIEREA CUNEIFORMĂ LA ACCADIENI (BABILONIENI ŞI ASIRIENI)

Către mijlocul celui de-al treilea mileniu î.e.n., o mie de ani după intrarea sumerienilor în Mesopotamia, scrierea sumeriană a fost preluată de către semiţii care vieţuiau în valea Tigrului şi Eufratului, adică de către babilonieni şi asirieni. Pentru o perioadă de mai bine de două mii de ani, ea a rămas scrierea lor şi a înflorit ţinînd pasul cu epocile de mare vigoare şi expansiune. Sub regele-legiuitor Hammurabi, pe la finele secolului al XVIII-lea î.e.n., cuneiformele au devenit instrumentul epocii clasice a literaturii şi ştiinţei babiloniene. Aceasta este perioada în care s-a scris aproape tot ceea ce există în literatura babiloniană, în care se reflectă o stare avansată şi prosperă a comerţului şi a administraţiei, după cum reiese din miile de scrisori, de pe multe tăbliţe de lut, care au supravieţuit pînă la noi. *Codul lui Hammurabi*, întocmit cu cel puţin cinci sute de ani mai devreme decît legislaţia lui Moise, căruia i-a servit drept model, a produs o mare senzaţie, atunci cînd a fost publicat pentru prima oară (în 1902). El este cel mai faimos — fără a fi însă şi primul — dintre codurile juridice, iar redactarea sa a devenit posibilă numai datorită închegării unei scrieri oarecum stabilizate şi capabile de a exprima cu fidelitate dificilele concepte juridice.

În timpul perioadei babiloniene, numărul simbolurilor sau semnelor se stabileşte cam la şase-şapte sute, dintre care şase sunete vocale, nouăzeci şi şapte de silabe simple (deschise), ca de exemplu *di*, *du*, *da* etc., peste două sute de silabe mai complexe (închise), ca de pildă *sun*, *dam*, *bar* etc. şi aproximativ trei sute de ideograme.

Între secolele al IX-lea şi al VII-lea î.e.n., bibliotecile regilor asirieni ajunseseră să cuprindă zeci de mii de tăbliţe de lut, gravate în cuneiforme, din care multe au fost regăsite în săpăturile de la Ninive. Chestiunile tratate în ele includ probleme de religie, mitologie, legi, istorie, magie, matematică, medicină şi astronomie. Au fost descoperite splendide dicţionare asiriene, chiar mai mari şi mai cuprinzătoare decît echivalentele lor babiloniene. Cele mai impresionante din toate textele notate în cuneiforme poate că sînt însemnările ample făcute de regii asirieni despre campaniile şi activităţile desfăşurate în vremea lor. Acestea au fost scrise într-o grafie cît se poate de măruntă pe cilindre şi pe prisme cu cîte şase, şapte ori chiar opt laturi. Datele furnizate de unele din aceste cronici luminează multe din istorisirile biblice, cu care se completează reciproc.

RĂSPÎNDIREA SCRIERII CUNEIFORME

Întorcîndu-ne înapoi pentru un moment, la mijlocul celui de-al doilea mileniu, observăm că limba accadiană devenise *lingua franca* a Orientului Apropiat şi, cum era natural, şi scrierea cuneiformă a atins o importanţă corespunzătoare. Lucrul acesta este confirmat de către tăbliţele cuneiforme aflate la Tel el-Amarna în Egipt, apoi la Bogaz-köy în Asia Mică şi, desigur, în tot Orientul Apropiat. În timpul acestei perioade şi chiar şi după aceea, utilizarea cuneiformelor a fost preluată de către casiţi, hitiţi, mitanieni, huriţi, urartieni, canaaniţi, perşi şi chiar de către populaţiile Capadociei, deoarece şi aici au fost descoperite tăbliţe în scriere cuneiformă. În atare cazuri, cuneiformele au fost adaptate idiomului respectiv, cu considerabile modificări atît de formă cît şi de semnificaţie. În alte cazuri au fost necesare numai mici schimbări, în timp ce alte popoare le-au preluat dimpreună cu limbajul accadian cu tot.

ELAMIŢII

O menţiune specială trebuie să facem asupra transmiterii scrierii cuneiforme de la sumerieni la elamiţi, transmitere ce a avut loc fie cam în aceeaşi perioadă în care scrierea a fost împrumutată de accadieni, fie, cum susţin alţi cercetători, considerabil mai devreme. Biblicul Elam (ce corespunde babilonianului şi asirianului *Elamtu* ori *Elamu* şi grecescului *Elymais*) era numele vechi al ţinutului situat la nordul Golfului Persic şi la răsăritul Tigrului de jos. Locuit de un popor nici semit, nici indo-european, care vorbea o limbă aglutinantă, probabil înrudită cu grupul de limbi caucaziene, acest ţinut a dat naştere unei civilizaţii ce se poate compara într-o oarecare măsură cu cea a sumerienilor şi accadienilor. În ultima parte a mileniului al IV-lea î.e.n., elamiţii posedau o scriere proprie, din care s-au găsit nouă inscripţii în piatră şi multe sute de tăbliţe de lut. Caracterele scrierii acesteia, ce au fost numai parţial descifrate, sînt geometrice şi liniare, în general mişcîndu-se de la stînga la dreapta. Cu toată probabilitatea, ele au fost derivate din semne pictografice mai vechi, ale căror urme încă n-au fost descoperite. Această scriere veche, numită protoelamită ori elamită anterioară, pare să fie înrudită, într-o oarecare măsură, cu scrierea cuneiformă veche, dar natura exactă a acestei înrudiri este nesigură.

Într-o perioadă mai tîrzie, cam înainte ori după mijlocul mileniului al III-lea î.e.n., elamiţii au abandonat această scriere proprie şi au adoptat, cu o considerabilă alterare, cuneiformele babiloniene. Această nouă scriere elamită a presupus o notabilă simplificare a inventarului anterior de semne, căci din şase ori şapte sute de caractere babiloniene ea a păstrat numai un total de 113 simboluri, dintre care peste optzeci erau silabice.

CUNEIFORMELE PERSANE

Către sfîrşitul secolului al şaselea î.e.n. (sub Darius I), cuneiformele au fost preluate de către perşi şi adaptate în aşa fel ca să poată reda un idiom indo-european. În vederea acestui scop, s-a ajuns la crearea, prin simplificare, a unui silabar de patruzeci şi unu de semne, care era foarte aproape de prefacerea într-o scriere alfabetică. Există o foarte mare probabilitate ca această creaţie să fi fost influenţată de către alfabetul aramaic, ce în acea epocă era foarte răspîndit.

IMPORTANŢA LIMBII SUMERIENE

În timpul mileniilor al II-lea şi I î.e.n., sumerienii şi-au pierdut independenţa politică şi pînă la urmă au fost asimilaţi de accadieni şi cu toate că limba sumeriană s-a stins ca limbă vorbită, ea a continuat să fie folosită mult timp încă în ritualele liturgice din temple şi era studiată de cărturarii timpului, formînd astfel moştenirea intelectuală de bază a babilonienilor şi asirienilor, apoi a hitiţilor şi a casiţilor, precum şi a multor altor popoare. Ea a încetat să joace acest rol numai atunci cînd cuneiformele înseşi au încetat să fie folosite.

SFÎRŞITUL SCRIERII ÎN CARACTERE CUNEIFORME

După ultima însufleţire sub perşi, folosirea cuneiformelor a devenit tot mai mult apanajul preoţilor care o utilizau la serviciile religioase din temple, apoi al juriştilor şi al astronomilor, ceva foarte asemănător cu latina postmedievală care a rămas în special limba cancelariilor și a savanților. Scrierea cuneiformă a fost părăsită mai întîi în scrisorile particulare și în cele de afaceri. Exemple de atare corespondențe, scrise în cuneiforme, dispar complet pe la începutul celui de al cincilea secol î.e.n., perioadă în care și limba babiloniană a căzut în desuetudine. La finele aceluiași secol, contractele legale și documente similare au încetat de a mai fi scrise în cuneiforme. O scurtă renaștere a acestei scrieri (și a științei vechi în general) se mai întîlnește sub seleucizii sirieni, din secolul al III-lea pînă în primul secol î.e.n., dar după aceea scrierea cuneiformă a mers cu pași repezi spre dispariție. Ultimul act scris cu această grafie este datat cam pe la 75 e.n. Scrierea aramaică și mai ales cea grecească i-au luat complet locul, pecetluind victoria alfabetelor asupra scrierii silabice.

DESCIFRAREA CUNEIFORMELOR

Descifrarea cuneiformelor, ori, mai exact, a diverselor tipuri de scriere în cuneiforme a fost una dintre cele mai mari înfăptuiri culturale ale secolului trecut (XIX). Pe la 1800, nici un cuvînt scris cu asemenea caractere nu putea fi citit cu siguranță. O sută de ani mai tîrziu, mii și mii de documente, ce istoriseau evenimente petrecute în cadrul vastelor imperii de odinioară, au fost descifrate, citite și într-o oarecare măsură publicate.

Scrierea cuneiformă persană, cea mai recentă dintre scrierile cuneiforme majore, a fost prima descifrată. Rațiunea pentru care este evidentă: ea singură era o scriere de 41 de caractere, reprezentînd o limbă de origine indo-europeană. Dificultățile inițiale — prezentate de cuneiformele babiloniene cu cele șapte sute de caractere ale lor și de cuneiformele sumeriene, al căror limbaj era complet necunoscut, în comparație cu persana — erau foarte mari. Totuși chiar descifrarea cuneiformelor persane n-a fost un lucru ușor. După prima transcripție serioasă a textelor cuneiforme, în 1765, de pe construcțiile de la Persepolis, a trecut aproape o jumătate de secol mai înainte ca G. F. Grotefend, profesor la un gimnaziu german, să facă un însemnat pas înainte, în primul rînd datorită deosebitei sale intuiții. Cu puține cunoștințe lingvistice, dar printr-o inteligentă selecție a inscripțiilor și în urma unei serii de deducții strălucite, acesta a reușit să atribuie valori fonetice corecte unui număr de douăsprezece caractere cuneiforme din sistemul de notare al limbii vechi persane. Progresul pe calea descifrării l-au continuat apoi orientalistul francez E. Burnouf și elevul său norvegian Chr. Lassen, care au avut meritul de a introduce metoda comparației lingvistice în rezolvarea problemei. Pe această bază, Lassen a putut face, pentru prima dată, proba decisivă a faptului că semnele din scrierea cuneiformă persană aveau la originea lor o valoare silabică şi nu una alfabetică.

O însemnată contribuţie la descifrarea notării în cuneiforme a adus şi Henry Rawlinson, un fost ofiţer britanic care, în timpul unei misiuni oficiale în Persia, a copiat şi apoi a descifrat şi tradus în întregime versiunea în vechea persană a faimoasei inscripţii trilingve de la Behistun (Iran), ce istorisea întronarea lui Darius I (521—486 î.e.n.). Rawlinson şi-a publicat lucrarea asupra acestui subiect în 1846, iar după aceea a înaintat progresiv către descifrarea celorlalte cuneiforme.

Dificultatea cea mai mare în interpretare o ridica, fără îndoială, atît faţă de sistemul persan (care evolua către alfabet), cît şi faţă de cel elamit (cu un inventar de semne silabice), sistemul mai vechi de notare accadian (asiro-babilonian), care utiliza un inventar mai larg de semne, cu valoare polivalentă, după cum se va vedea mai jos. Meritul dezvăluirii secretului acestei polivalenţe — în aparenţă haotice — revine în egală măsură strădaniilor lui H. Rawlinson, E. Hincks, W. H. Fox Talbot şi J. Oppert, precum şi descoperirilor senzaţionale făcute — pe urmele lui E. Botta — de către H. Layard cu ocazia săpăturilor de la Kuyunjik (antica Ninive).

SISTEMUL SCRIERII ACCADIENE

Deoarece cele mai multe opere notate cu caractere cuneiforme le avem de la accadieni (babilonieni şi asirieni), prezentarea de faţă se limitează anume la descrierea principiilor de bază ale scrierii cuneiforme accadiene.

Prin adoptarea scrierii cuneiforme sumeriene de către un popor care vorbea o limbă semitică (sau, mai apoi, una indo-europeană), a rezultat un sistem nou şi complex de întrebuinţare a vechilor semne, acestea primind cînd rolul unor ideograme, cînd pe acela de semne silabice, cînd pe acela de determinative (clasificatori semantici sau morfologici).

În cazul *ideogramelor*, semnul reprezintă nemijlocit un obiect sau un fenomen concret, fără a fi legat în mod direct de vreun complex sonor care să semnifice obiectul sau fenomenul dat. Aşadar, o asemenea ideogramă putea fi citită fie (încă) după valoarea ei în sumeriană, fie după înţelesul (eventual înţelesurile) ei în accadiană. Înţelegerea corectă a acestei ambiguităţi fundamentale a sistemului de scriere accadian a costat cele mai mari eforturi în istoria descifrării acestuia. Spre exemplu, semnul 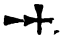, care apărea în textele cele mai vechi drept o reprezentare nemijlocită pentru „stea" (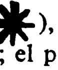), reda în sumeriană atît cuvîntul *an*, „cer, înalt", cît şi pe *dingir*, „zeu"; el poate fi citit apoi în textele accadiene fie drept *şamu*, „cer", fie drept *ilu*, „zeu", în funcţie de context. Utilizarea ideogramelor era mai frecventă în textele asiriene decît în cele babiloniene.

Semnele silabice nu mai reprezintă în mod direct obiectul, căci grafemul a ajuns să fie legat de un anumit grup sonor; fostul cuvînt se află astfel redus de la starea de unitate independentă la aceea de subunitate, susceptibilă de a fi integrată într-un grup de semne care semnifică un cuvînt. Astfel, semnul citat 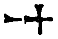, în sumeriană *an*, poate avea în accadiană valoarea silabică *an*, de pildă într-un cuvînt ca *da-an-nu*, „putere". La legătura dintre semn şi forma sonoră s-a ajuns desigur prin utilizarea lărgită, după principiul omofoniei, a unor semne care, datorită valorii lor curente, puteau fi reinterpretate ca silabe (eventual cu o uşoară aproximaţie): *işu*, „lemn": *is*, *iz*; , *mātu*, „ţară", sau *şadū*, „munte": *māt*, *şat*, *şad* (în plus şi cu valoarea fonetică iniţială sumeriană *kur*).

Semnul silabic accadian ajunge să reprezinte un singur sunet, deci să prefigureze întrucîtva alfabetul, numai cînd acesta reprezintă o vocală, deci formează o silabă de sine-stătătoare. Se înţelege că însăşi notarea unor vocale izolate trădează împrumutarea sistemului de scriere de la o limbă ne-semitică, de la un idiom în care vocalele pot avea şi o valoare *per se*, în afara flexiunii legate de un schelet consonantic. Astfel, cuvîntul *ekallu*, „palat" apare notat prin semnele 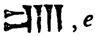, *e*, „casă" şi 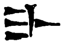 *gal*, „a fi mare", ambele cu valoarea lor fonică sumeriană. Acelaşi semn 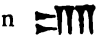 poate avea însă, pe lîngă valoarea *e* (cf. şi *re-e-a-um*, „păstor"), şi valoarea *bit*, prin interpretarea sa, de astă dată în accadiană, drept *bitu*, „casă" (ca în *si-bit*, „conţinut").

În sfîrşit, în sistemul accadian, anumite semne pot fi utilizate ca *determinative* de natură ideografică sau silabică. Acestea, fără a fi citite, lămuresc înţelesul exact sau valoarea flexionară precisă a cuvîntului învecinat.

Determinativele cu valoare ideografică servesc la indicarea categoriei, a genului sau a numărului numelor pe care le determină. Ele sînt fie proclitice, fie enclitice, după cum sînt aşezate înaintea sau în urma cuvîntului determinat. Astfel, semnul 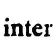 interpretabil fie ca *ilu*, „zeu", fie ca *şamu*,

„cer“ este utilizat înaintea numelui divinităţilor; 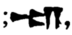, *ālu*, „oraş“ se găseşte mereu înaintea numelui localităţilor; , *mātu*, „ţară“ indică numele regiunilor, care pot fi însă semnalate şi de către encliticul 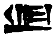, *ki* (în sumeriană „loc“). De asemenea, determinativul 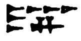, *amelu*, „om“ apare înaintea numelor de ocupaţii bărbăteşti (în timp ce numele proprii masculine sînt precedate de un), iar determinativul feminin , *sinniştu* introduce întotdeauna numele şi fiinţele feminine. La rîndul său, pluralul este redat în general prin determinativul postpus 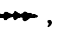, *ma'adutu*, „pluralitate“, dar el poate fi redat şi prin repetarea ideogramei, spre exemplu 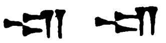, *alani*, „oraşe“.

Determinativele silabice sînt întotdeauna enclitice şi au rolul de a preciza fie însăşi lectura cerută a acesteia, fie forma flexionară a numelui sau a verbului — cînd acestea sînt exprimate prin ideograme. Astfel, 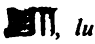, *lu*, aşezat după ideograma 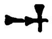, „zeu, cer“ arată că, în contextul dat, aceasta trebuie interpretată drept *ilu*, „zeu“ şi nu drept *şamu*, „cer“; la fel, semnul , care defineşte şi verbul *kşd*, „a cuceri“, urmat de , *ud* trebuie interpretat în mod practic drept *akşud*, „am învins“, sau eventual *ikşud*, „a învins“.

Aşadar, unul şi acelaşi semn poate avea fie valoarea ideografică, fie valoarea silabică, fie valoarea de determinativ (la rîndul său ideografic sau silabic), principiul de bază al întrebuinţării sale fiind acela al notării formelor omofone (în sumeriană sau în accadiană). Pe de altă parte, unul şi acelaşi cuvînt poate fi întîlnit în forme grafice diferite, după cum este reprezentat printr-o ideogramă sau printr-un grup de semne silabice, nefiind exclusă nici îmbinarea celor două posibilităţi, caz în care ideograma nu se citeşte, ea avînd doar funcţia clarificatoare de determinativ. Spre exemplu , *mātu*, „ţară“ poate apărea scris şi ca 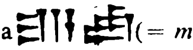 (= *ma-a-tu*), ba mai mult, ele pot fi întîlnite şi îmbinate în forma 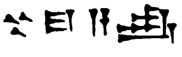, utilă pentru precizarea exactă a semnificaţiei şi a lecturii cerute.

Athanase Negoiță

TRANSCRIEREA CUNEIFORMELOR ACCADIENE

Un cuvînt redat în accadiană printr-o ideogramă se transcrie fără a fi fracționat în silabe. Astfel, 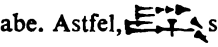 se transcrie simplu *ṣarru*, „rege". Într-un cuvînt redat prin semne silabice, valoarea fonetică a acestora este transcrisă de obicei separat, corespondentele în alfabet fiind unite printr-o trăsură de unire (cratimă): 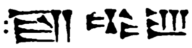, *ṣa-ar-ru* sau 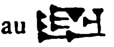, *ṣar-ru*, „rege". Determinativele sînt așezate, cum am arătat, fie înaintea, fie în urma cuvîntului determinat, în funcție de tipul lor; așadar un grup de semne ca 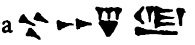 se transcrie ^{mat}*Aṣṣur*^{ki}, „Aṣṣur" (țara), 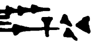 se redă prin *ṣarru*^{u}, „rege", iar 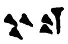 înseamnă *akṣud*^{ud}, „eu am invins". Ar fi de asemenea de menționat faptul că unii autori preferă să pună determinativele între paranteze, de pildă *(mat)Aṣṣur(ki)*. Ideogramele al căror înțeles nu este clar sînt redate îndeobște prin valoarea lor fonetică sumeriană, transcrisă în majuscule; același procedeu este utilizat de cîte ori se urmărește indicarea exactă a semnului grafic care o reprezintă în mod concret. Astfel, pentru a arăta că termenul *ilu*, „zeu" este redat în text prin semnul 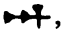, el va fi transcris prin *DINGIR*, care reprezintă valoarea fonetică primară, sumeriană a acestui semn grafic.

BIBLIOGRAFIE

P. Dhorme, *Langues et écritures sémitiques*, Paris, 1930.
D. Diringer, *Writing*, Londra, 1962 (Ancient Peoples and Places, 25).
E. Doblhofer, *Voices in Stone*, New York, 1971.
A. Falkenstein, *Archaische Texte aus Uruk*, Leipzig, 1936.
H. Fleisch, *Introduction à l'étude des langues sémitiques*, Paris, 1947.
J. Friedrich, *Die Entzifferung verschollener Schriften und Sprachen*, Berlin, 1954.
A. Lancelotti, *Grammatica della lingua accadica*, Jerusalem, 1962.
L. A. Lipin, *Akkadskij (vavilono-assirijskij) jazyk*, fasc. I—II, Leningrad, 1957.
L. Messerschmidt, *Die Entzifferung der Keilschrift*, în „Archiv Orientalni", 5,2/1903.
G. Ryckmans, *Grammaire accadienne*, Louvain, 1960^{4}.
H. Schmökel, *Sumer et la civilisation sumérienne*, Paris, 1964.

TABLOU SINOPTIC ŞI ALFABETIC AL ZEITĂŢILOR AMINTITE MAI DES ÎN TEXTELE ASIRO-BABILONIENE

Adad era zeul tunetului şi al furtunii aducătoare de ploaie. În literatura asiriană, zeul *Adad* este numit mai mult *Ramman*. El fusese însărcinat de zei să aducă la îndeplinire potopul.

Aia sau *Aja* este numele care l-a purtat soţia lui *Şamaş*, zeul Soarelui adorat în Sippar şi Larsa. Este o zeitate a luminii şi are o mare înrudire cu Iştar (steaua dimineţii = *Venus*). Este o zeitate foarte veche, căci o aflăm pe monumentul în formă de cruce al lui Maniştu, iar Hammurabi era un fervent adorator al ei (Cod, col. II, rîndul 23).

Allatu sau *Ereşkigal* era soţia lui *Nergal*, zeul morţilor.

Anu, zeul cerului, era socotit tatăl tuturor zeilor. Împreună cu *Enlil* şi *Ea* formau prima triadă a panteonului babilonian. Deşi socotit tatăl zeilor, totuşi şi *Anu* se trăgea dintr-o pereche mai veche *Anşar* şi *Kişar*, unde elementul masculin *Anşar* simboliza totalitatea lucrurilor cereşti, iar elementul feminin *Kişar*, totalitatea lucrurilor pămînteşti. La rîndul lor nici aceşti doi nu sînt tulpina de origine, ci şi ei sînt ieşiţi dintr-o altă pereche şi mai veche: *Lahmu* şi *Lahamu*. Abia aceştia ies dintr-o pereche iniţială: *Apsu*, apa care înconjură pămîntul şi *Tiamat*, marea propriu-zisă.

Anu şi cu zeiţa *Iştar* au fost protectorii speciali ai cetăţii Uruk sau Erech.

Anunnakii (= fiii lui *Anu*) erau zeităţi ajutătoare, un fel de spirite ce stăteau la dispoziţia zeităţilor mai mari. *Anunnakii* staţionau în lumea de jos, căci îi găsim hotărînd soarta celor din abis, sau lumea umbrelor.

Antu era soţia lui *Anu*, zeul cerului şi al tuturor zeilor.

Aruru. După istorisirile creaţiei, ca soţie a lui *Marduk*, zeul suprem al Babilonului, zeiţa *Aruru* fu aceea care a creat genul uman. În *Poemul lui Ghilgameş* ni se spune că ea a făcut pe om din clisă, aşa cum relatează şi *Biblia* despre Adam.

Tablou sinoptic și alfabetic al zeităților

Atrahasis (= cel prea înțelept) este apelativul sau supranumele ce se dă lui Um-napiști, eroul potopului, care corespunde lui Noe din *Biblie*. Istoriograful antic Berossos îl numește Xisutros.

Belit(ile) (= stăpîna zeilor) este una dintre multele numiri pe care le-a purtat *Iştar*. Cele mai des întîlnite sînt numirile: *Inanna*, *Nintu*, *Telitu*, etc. Pluralitatea de numiri vine de acolo, că atunci cînd s-a făcut osmoza dintre sumerieni și accadieni, pentru același zeu s-au păstrat atît numirile sumeriene, cît și cele accadiene (semite).

Damkina era soția lui *Ea*, zeul oceanului și înțelepciunii.

Dumuzi a fost zeul vegetației, în special al ierbii și semănăturilor care nu apar decît primăvara, ca să dispară din nou toamna. El este identic cu *Tamuz* al canaaniților. *Tamuz* era soțul zeiței *Iștar*.

Ea a fost zeul apelor mari și al înțelepciunii. La sumerieni purta numele de *Enki*. În numele celui de-al doilea erou al poemului lui Ghilgameș și anume *Enkidu*, găsim numele sumerian al zeului *Ea*, adică cuvîntul *Enki* plus terminația *du* (= *Enki* l-a creat). Babilonienii au tradus numele lui *Enkidu* în limba lor *Eabani* = *Ea* plus terminația *bani* (*Ea* l-a creat).

Zeul *Ea* împreună cu *Anu* și *Enlil* formau prima triadă a divinităților din religia asiro-babiloniană.

Enlil a fost zeul pămîntului și al văzduhului. Făcea parte din prima triadă, cum am văzut mai sus. *Enlil* era numele sumerian, pe care accadienii l-au tradus pe limba lor, zicîndu-i *Bel*, iar mai apoi *Ea*.

Ennugi (= zeul neîntoarcerii) era zeul grotelor și canalurilor de scurgere a murdăriei.

Ereşkigal (= doamna marelui pămînt) era soția lui *Nergal*, zeul lumii subpămîntene.

Gira a fost o altă numire a zeului pășunilor și cirezilor, pe numele lui bun *Şumukan*.

Gula a fost soția lui *Ninib*, zeul războiului.

Humbaba era spiritul păzitor al *Pădurii Cedrilor*. Patria lui pare să fi fost coasta feniciană a Mediteranei.

Igigii, opușii *Anunnakilor*, erau spiritele sau mesagerii lumii de sus, cu alte cuvinte zeitățile siderale ale cerului.

Irkalla — o altă numire a lui *Nergal*, zeul morților.

Irninni este una dintre multele numiri ale zeiței *Iştar*. Cu probabilitate, numele acesta este o prescurtare din apelativul sumerian *Ininni* sau *Inanna*.

Irra a fost o zeitate a ciumei.

Işara sau *Eşara*, cu probabilitate, era una din numeroasele numiri purtate de zeiță *Iștar*.

Iştar, fiica lui *Anu*, a fost la început zeiţa fecundităţii. Nici o altă zeitate a panteonului babilonian n-a avut o ascensiune mai mare decît *Iştar*. De la o simplă născătoare de zei ajunge zeiţa războiului şi a planetei *Venus*, cu mare vază printre ceilalţi zei. Lucrul acesta îl evidenţiază multiplele numiri pe care le-a purtat, cum de ex. *Belit*, *Inanna*, *Ininni*, *Telitu* etc. Aceasta s-a întîmplat, datorită faptului că în persoana lui *Iştar* s-au asimilat o mulţime de zeităţi feminine. Cultul zeiţei *Iştar* era unul dintre cele mai răspîndite, după cum se vede din invocarea numelui ei în documentele asiro-babiloniene.

De către fenicieni şi canaaniţi, în general, zeiţa *Iştar* era numită *Astarte*, iar de ebrei, *Aşera*.
numele de cultul lui *Adonis*.

Kurgal — unul din numele purtate de *Enlil* sau *Bel*, zeul pămîntului şi al văzduhului.

Lugalbanda a fost zeul-protector al cetăţii Uruk. Ghilgameş se dă ca fiu al unui zeu ce a purtat acest nume. În limba babiloniană veche, cuvîntul *lugal* indica numele de rege, căci adevăratul rege al unei cetăţi era zeul respectiv.

Mamitu a fost zeul lumii de jos. Alături de *Nergal* şi soţia acestuia, *Ereşkigal* sau *Allatu*, *Mamitu* guverna în lumea subpămînteană.

Marduk, fiul lui *Ea*, a fost mai întîi zeitatea-protectoare a oraşului Babilon. După ce această cetate ajunge la cîrma Imperiului accadian, *Marduk* ocupă şi el un loc de frunte în panteon.

Nabu, fiul lui *Marduk*, a fost zeul înţelepciunii şi al scrisului.

Namtar, ca şi *Irra*, a fost zeul ciumii.

Nergal a fost zeul lumii de jos, deci al morţilor. El avea de soţie pe *Ereşkigal* sau *Allatu*.

Ninazu a fost zeul vindecării, identificat de mulţi cu *Ninib*.

Ningal a fost soţia lui *Sin*, zeul Lunii,

Ninib, fiul lui *Enlil*, a fost zeul războiului şi al vindecării.

Ninigiazak a fost una din numirile purtate de zeul *Ea*, în special ca zeu al înţelepciunii.

Ninkasi a fost soţia lui *Gibil*, zeul focului.

Ninlil a fost soţia lui *Enlil*, zeul pămîntului şi al văzduhului. Zeităţile acestea, adică soţiile zeilor, au un rol foarte şters în religia asiro-babiloniană. Ca şi *Iştar*, *Ninlil* a purtat apelativul de *Belit* (stăpîna = mama).

Ninsunna a fost soţia zeului *Lugalbanda*, amintit mai sus. Ea a fost zeiţa protectoare a cetăţii Uruk, din care cauză Ghilgameş se socoteşte îndreptăţit să se numească fiul ei. Mamă o numeşte şi regele *Sin-Gaşid,* cu un mileniu mai tîrziu decît Ghilgameş.

Ninurta a fost zeul războiului. El a fost identificat cu *Ninib,* care a mai purtat şi numele de *Ningirşu,* sau mai scurt *Girşu.*

Nisaba a fost una din micile divinităţi ale vegetaţiei. Cultul său a fost practicat în special în cetatea Umma.

Ramman a fost numele asirian al zeului *Adad,* amintit mai sus.

Rişat-Ninlil a fost numele mamei lui Ghilgameş. Pare că a fost şi ea o divinitate, căci eroul Ghilgameş este numit „două părţi zeu şi numai o parte om".

Sabitu era o zeitate secundară, între cele ce stăpîneau pe mare.

Sarpanitum a fost soţia lui *Marduk.*

Siduri, zeitate a mării, a fost identificată cu *Sabitu* de mai sus.

Silili sau numai *Lili* a fost o zeitate puţin cunoscută.

Sin a fost zeul-Lunii. Numele său sumerian era *Nanar.* Cu *Şamaş* şi cu *Iştar* forma a doua triadă.

Şamaş era zeul soarelui şi al justiţiei. Împreună cu *Sin* şi *Iştar* forma triada a doua. Cîte trele aceste divinităţi sînt zeităţi astrale.

Şumukan era numele zeului cirezilor de vite. Mai înainte se numea *Gira* şi fusese zeul vegetaţiei. Era fiul lui *Şamaş.*

Teşmet a fost numele soţiei lui *Nabu,* zeul înţelepciunii şi al scrisului.

CÎTEVA INDICAȚII BIBLIOGRAFICE

W. F. Albright, *From Stone Age to Christianity*, Doubleday^2, 1957

J. Bakie, *A History of Egypt*, New York, 1929

J. H. Breasted, *A History of Egypt*, New York, 1959

J. Bottero, *La religion babylonienne*, Paris, P.U.F., 1952

*** *Cambridge Ancient History*, vol. I—III, Cambridge, 1923 sq. (1971, ediția a treia)

G. Buysschaert, *Israël et le judaïsme dans l'Ancien Orient*, Bruges, 1953.

G. Contenau, *Manuel d'archéologie orientale*, 4 vol., Paris, 1927—1947

Idem, *La divination chez les Assyriens et les Babyloniens*, Paris, 1940

Idem, *La magie chez les Assyriens et les Babyloniens*, Paris, 1937

Idem, *La vie quotidienne en Babylonie et en Assyrie*, Paris, 1950

L. Delaporte, *La religion akkadienne* (Initiation Biblique^2), Paris, 1959

P. Dhorme, *Les religions de Babylonie et d'Assyrie* (Coll. Mana, 1), Paris, 1949

A. Deimel, *Pantheon Babylonicum*, Roma, 1950

G. R. Driver—J. Miles, *The Babylonian Laws*, Oxford, 1952—1955, 2 vol.

G. R. Driver, *Canaanite Myths and Legends*, Edinburgh, 1956

J. Finegan, *Light from the Ancient Past*, Princeton Univ. Press^2, 1959

H. Frankfort, editor, *The Intellectual Adventure of Ancient Man*, Chicago, 1946

Idem, *Kingship and the Gods*, Chicago, 1948

Idem, *Ancient Egyptian Religion*, New York, 1948

Idem, *The Birth of Civilization in the Near East*, Indiana Univ. Press, 1948

G. Furlani, *La religione babilonese-assira*, Bologna, 1928—1929, 2 vol.

Ig. Gelb, *Hurrians and Subarians*, Chicago, 1944.

O. R. Gurney, *The Hittites*, Penguin Books, Inc., 1952

H. R. Hall, *The Ancient History of the Near East*, London, 1920

Cîteva indicații bibliografice

A. Heidel, *The Babylonian Genesis*², Chicago, 1963

Idem, *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels*, Chicago, 1946

S. H. Hooke, *Babylonian and Assyrian Religion*, London, 1953

B. Hrozny, *Ancient History of Western Asia, India and Creta*, Praha, 1953

S. N. Kramer, *Sumerian Mythology*, Philadelphia, 1944

Idem, *History begins at Sumer*, Doubleday, 1959

Idem, *The Sumerians*, Chicago, 1963

R. Labat, *Le poème babylonien de la création*, Paris, 1935

Idem, *L'épopée akkadienne de Gilgameš* (Écrivains célèbres, L'Orient Ancien), Paris, Mazenod, 1961

W. Lambert, *Babylonian Wisdom Literature*, Oxford, 1960

D. D. Luckenbill, *Ancient Records of Assyria and Babylonia*, Chicago, 1926—1927, 2 vol.

B. Meissner, *Babylonien und Assyrien*, 2 vol., Heidelberg, 1920—1925

P. van der Meer, *The Ancient Chronology of Western Asia*², Leiden, 1955

A. Moortgat, *Die Entstehung der sumerischen Hochkultur* (Der Alte Orient, 43), Leipzig, 1945

S. Moscati, *Ancient Semitic Civilization*, London, 1957

Idem, *The Face of the Ancient Orient*, London, 1960

M. Noth, *The History of Israel*², Oxford, 1958

J. Nougayrol—J. M. Aynard, *La Mésopotamie* (Religions du Monde), Paris, 1965

A. T. Olmstead, *History of Assyria*, New York, 1923

A. S. Pallis, *The Antiquity of Iraq*, Kopenhaven, 1956

A. Parrot, *Archéologie mésopotamienne*, Paris, 1953

J. B. Pritchard, editor, *Ancient Near Eastern Texts*, Princeton², 1955

Reallexikon der Assyriologie, Berlin, 1932, sq.

M. Rostovzeff, *A History of the Ancient World*, vol. I, Oxford, 1930

H. H. Rowley, *From Joseph to Joshua*, London, 1950

W. von Soden—A. Falkenstein, *Sumerische und akkadische Hymnen und Gebette*, Stuttgart, 1953

H. W. F. Saggs, *The Greatness That Was Babylon*, New York, 1962

A. Scharff und A. Moortgat, *Aegypten und Vorderasien im Altertum*, München, 1959

H. Schmökel, *Das Land Sumer*, Stuttgart, 1956

Idem, *Geschichte des Alten Vorderasien* (Handbuch der Orientalistik, II, 3), Leiden, 1957

Idem, *Hammurabi von Babylon*, München, 1958

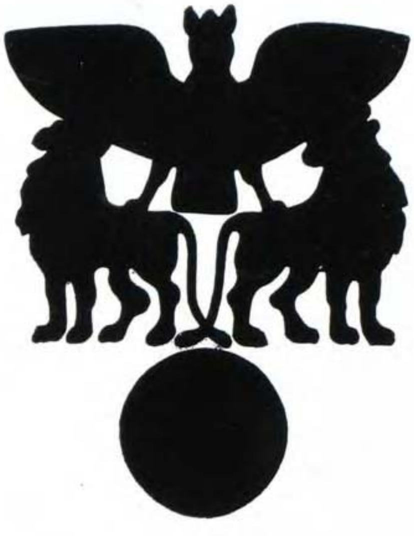

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ